

**Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából
1864**

**Bihar vármegye
I.**

DEBRECEN, 1996

A DEBRECENI KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM
MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK
KIADVÁNYAI

---

65. szám

Szerkeszti: Jakab László

65.szám

**Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából
1864**

Bihar vármegye

I.

Közzéteszi:

**Hoffmann István
és
Kis Tamás**

DEBRECEN, 1996

A kiadvány az Országos Széchényi Könyvtár kéziratok anyagának
(Fol. Hung. 1114/10) felhasználásával készült.

A kiadás előkészítése a Kossuth Lajos Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi
Tanszékén, az OTKA T4607. számú pályázatának keretében történt.

A kiadvány megjelenését támogatta a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat.

A román nyelvű anyagot Benedek Gergely lektorálta.

© *Hoffmann István, Kis Tamás*, 1996
(© 1999, a MEK számára készült, nyomdahibáiban javított kiadás)

ISBN 963 472 053 6
ISSN 0209–8156

Felelős kiadó: dr. Taxner Ernő
Technikai szerkesztő: Kis Tamás
Készült a Kossuth Lajos Tudományegyetem
Könyvtárának Sokszorosító Üzemében

Előszó

Pesty Frigyes történész, a Magyar Tudományos Akadémia tagja az 1860-as évek elején elhatározta, hogy kísérletet tesz „a haza helyneveinek gyűjtésére és összeírására”. A temesvári születésű tudós — aki polgári foglalkozását tekintve ekkor szülővárosa kereskedelmi és iparkamarájának titkára — felismerte, hogy a „topographiai megnevezések” sokféle tanulsággal szolgálnak egy-egy nép nyelvének, történetének alakulásáról, s úgy gondolta, hogy a helynevek összegyűjtése és magyarázata révén jelentősen hozzájárulhat a magyarság múltjának megismeréséhez.

Pesty az országos méretűre tervezett gyűjtés előkészítéséhez 1862-ben fogott hozzá. Elgondolását két nagy tekintélyű tudományos társaság, az Akadémia és az Erdélyi Múzeum-Egyesület is felkarolta. A nagyszabású munkához azonban meg kellett nyernie a hivatalos szervek, a Magyar Királyi Helytartótanács és az Erdélyi Főkormányzók támogatását is. E hivatalok — belátva a kezdeményezés fontosságát — vállalkoztak arra, hogy az ország közigazgatási apparátusának felhasználásával megszervezzék a gyűjtést.

Pesty Frigyes a munkát segítő útmutatót és kérdőívet szerkesztett, amely a magyar mellett német, román és szlovák nyelven is elkészült (ennek magyar szövegét kiadványunk 5–7. lapjain közöljük). Az utasítást a helytartótanács és a főkormányzók minden településnek megküldte, és elrendelte, hogy a gyűjtést a helyi hatóságok végezzék el, és terjesszék fel az elkészült anyagot.

A gyűjtés 1864-ben indult meg. A munka menetét Pesty közelebbről követhette, hiszen éppen ebben az évben a Pesti Első Magyar Iparbank vezértitkáraként a fővárosba került. A munka a következő évben is folyt, mivel ahonnan kevés anyag érkezett vagy a felhívásra egyáltalán nem jött válasz, ott a hivatalos szervek újragyűjtést rendeltek el. Főleg a helybeli jegyzők, körjegyzők teljesítették a feladatot, de néhol tanítók, egyházi tisztségviselők is részt vettek a munkában. A felterjesztéseket általában a helyi önkormányzatok vezetői: bírók, esküdtek hitelesítették.

A munkát — mint bármely más hivatali teendőt is — egyesek nagyon lelkiismeretesen elvégezték, mások viszont nem tekintették igazán szívügyüknek. Az összegyűlt anyag színvonala ennek megfelelően nagyon egyenetlen lett, vannak közöttük nagyon jó gyűjtések, de akadnak teljesen használhatatlanok is. A munka eredményeként mindenesetre hatalmas anyag gyűlt össze: a teljes gyűjtést 68 vaskos kéziratos kötet tartalmazza, amelyek jelenleg az Országos Széchényi Könyvtár kézirattárában találhatók (jelzete: Fol. Hung. 1114). A Bihar megye településeiről beküldött válaszokat is jellemzi az említett egyenetlenség, összességében azonban úgy tűnik, hogy a helyi szervek többsége derekas munkát végzett.

A Pesty Frigyes által elgondolt gyűjtés eredményeként a múlt századi tudományos kutatás értékes anyaghoz jutott. Történészek, nyelvészek, néprajzkutatók sűrűn merítettek munkájukhoz adalékokat ebből a fontos forrásból. A hatalmas

gyűjtemény egészének feldolgozására azonban napjainkig sem futotta a magyar tudomány erejéből. A mai kutatások számára e névtár a korábbiaknál is fontosabbá vált. Leginkább azért, mert 1864 óta nem született egyetlen olyan mű sem, amely a történelmi Magyarország egész területéről egyetlen időmetszetből Pesty gyűjtését akár csak megközelítő bőséggel tett volna közzé helynévi adatokat. Emellett az azóta eltelt 130 év a múlt századi magyar történelemnek is fontos dokumentumává tette e munkát.

Pesty Frigyes helynévtárának közreadását nemcsak tudományos értéke indokolja, hanem az is, hogy a szülőföldjük múltja, története iránt érdeklődők is haszonnal és élvezettel forgathatják e mű lapjait.¹

A szöveg kiadásában az alábbiak szerint jártunk el.

Pesty helynévtárának X. és XI. kötete tartalmazza Bihar megye anyagát. Ennek megfelelően adjuk mi is közre a kézirat szövegét: e kötetben a betűrendben felvett települések gyűjtéseit A-tól K-ig közöljük. A második kötet a további települések mellett részletes tárgy- és névmutatót, valamint térképmellékletet tartalmaz.

Az eredeti kézirat lapszámozására a szöveg mellett, zárójelbe tett számmal utalunk. Ha a laphatár kiadványunkban sor belsejébe esik, | jellel utalunk rá. A hiányzó lapszámok a kötetben üres oldalak, illetőleg csupán Pesty kérdőívének nyomtatott szövegét tartalmazzák. Elhagytuk a felterjesztések borítóira írt, az ügyiratkezelés részleteire vonatkozó szövegrészeket is. Közöljük viszont Bihar megye 1552. évi dikális összeírásának a kötet elejére másolt szövegét, hiszen azt a felterjesztők a gyűjtéshez tartozónak ítélve iktatták be jelentésükbe.

A helynévanyagot a települések eredeti rendjének megfelelően adjuk közre. Ha egy helységről több válasz is érkezett, természetesen mindegyiket közöljük. A kötetben előfej segíti a tájékozódást. Az ott szereplő névforma mai helyesírással közli a múlt század közepén használt településnév-változatot. Ennek megállapításában felhasználtuk Fényes Elek „Magyarország geographiai szótára” (I–II. Pesten, 1851) c. munkáját. A településeknek a mai hivatalos nevük szerint történő visszakeresését a kötet végére iktatott mutató teszi lehetővé. Ahol az egyes helységek anyagának élén nem szerepel a település neve, szögletes zárójelben adjuk meg, a szövegből megállapítható formában.

A közzétételben lehetőség szerint igyekeztünk visszaadni a szövegek eredeti elrendezését, jellegét. Jelöltük az áthúzott, átírt szövegrészeket, s a ma már nem használt betűket, rövidítéseket stb. A nyilvánvaló hibákra viszont sehol sem hívtuk fel külön a figyelmet. Az olvashatatlan részekre, illetőleg bizonyos formai elemekre lábjegyzetekben utalunk. A nem egyértelműen olvasható részeket dőlt betűvel írtuk. A szövegben — legjobb igyekezetünk ellenére — ezek mellett is előfordulhatnak rosszul olvasott részek.

¹ Pesty helynévgyűjtő munkájáról Szabó T. Attila írt áttekintést „A magyar helynévkutatás a XIX. században” című tanulmányában, amely legkönnyebben a szerző válogatott tanulmányait tartalmazó *Nyelv és település* c. kötetben (Bp., 1988) férhető hozzá.

Utasítás

a haza helyneveinek gyűjtésére és összeírására.

A cél hazánk összes helyneveinek magyarázása, értelmének kinyomozása. Azon élvezeten kívül, hogy lakóhelyünkön annyiszor hallott, magán és polgári életünkkel összeszőtt helyneveink értelmét fölfoghatjuk, igen nagy nyereménnyel kínálkozik a nevekben fekvő rejtély megnyitása történeti és nyelvészeti tekintetben, és e szerint főfontosságú tudományos érdekek előmozdithatók ez uton.

Hogy ezen cél elérthessék, szükséges mindenek előtt, hogy mindazon tárgy, a melynek topographiai neve van figyelembe vétetvén, az egész névkincs összeírassék. E szerint fákön és épületeken kívül majdnem minden ingatlan tárgy tartoznék ide, mert minden talpalatnyi földnek, hegynek völgynek külön, sokszor többféle neve van. A névgyűjtemény teljessége egyik főfontosságú érdek a tervezett munkánál. A teljesség elérése érdekében tehát nem elég a község nevét följegyezni, hanem a község határában minden topographiai nevet, melynek száma csak egy községben sokszor igen nagy lehet. Nem is kell a felvételnél valami nevet kicsinyíteni, azon véleményben, hogy hasznát nem lehet venni, sőt ellenben a följegyzést addig folytatni, míg az utolsó név nincs kimerítve.

Minthogy minden községben van egy két ember, sőt vannak többen is, kik lakóföldjüket legnagyobb részletekig ismerik, igen sok függ azon egyének helyes megválasztásától, kik a helynevek gyűjtésével megbízandók. Kikérdezendők volnának a falu vénei, jegyzői, papjai, erdőszei, vadászhai, bányászhai stb. — egyik a másinak adatait fogná kiegészíteni. A hol a szóbeli adatok kifognának, ott a hivatalos és hiteles irományok is még bő forrásul szolgálnának, ugymint a földbirtok tulajdonát kimutató, és adósorozó könyvek (mire nézve a telekkönyvi és catastralis hivatalok segédkézzel járulnának, kiknél nagy pontossággal fel vannak jegyezve — ha nem is kimerítőleg tán — a birtokra vonatkozó elnevezések), az egyházi matrikulák, jegyzőkönyvek, monographiák stb. — Ezen források szorgalmas átkutatása tehát különösen ajánltatik. A nyerendő adatok, kivált ha eltérők, egymás iránti hitelességének megbíráshatása érdekében, ohajtandó azon forrás megnevezése, a honnan az adatok származnak.

A mi a gyűjtés sikeres eszközzésére még tudni szükséges, kivehető az utasításhoz kapcsolt schemából, mely szerint a kitöltés fogatosítandó. A feleletek azon sorban iratnak folyó szöveggel, nem rovatozott kimutatás alakjában, az ívek többi lapjaira, miként a kérdő pontozatok a schemában következnek, megtoldván azt annyi ívvel, a mennyit a tárgy bősége szükségessé teend. Ha a község ezen utmutatás fonalán minden kérdésre a lehető legtökéleteseb válaszokkal elkészült, és még a legutolsó talpalat földnek stb., is mely saját elnevezéssel bir, névjegyzékét összeírta, az illető feljegyzések mint külön füzet küldessenek be a község által Temesvár szab. kir. város hatósága útján **Pesty Frigyes** magyar akadémiai tagnak további használatra és feldolgozásra.

Helynevek
_____községből, _____megyéből.

Az adatgyűjtés következő kérdőpontokra terjed ki:

1. A megyének, kerületnek, járásnak, széknak neve, hová a helység tartozik. A terület ezen politikai felosztásán kívül némelykor vidék, környék, táj is bir külön elnevezéssel, vagy több falvak csoportozata közös név alatt ismertetik. A hol ilyesmi előfordul, az összeírásban figyelembe veendő, és ha lehet magyarázandó.

2. A községnek, városnak hányféle neve él most; melyik neve bir csak helybeli elterjedéssel, melyik ismeretes országszerte. — Sajátos jelenség, hogy a magyar és román falvak a körülfekvő szász falvak által Erdélyben német elnevezést nyernek, mely elnevezésről az illető magyar és román falvak lakosainak sejtelmük sincs, és mely különben is csak kis elterjedéssel bir. Viszont sok szász és román falu magyar névvel is bir, miről az illető szász és román falvaknak tudomásuk nincs. Ily viszonyok az ország minden részeiben foroghatnak fenn, hol több ajku a lakosság, azért felemlitendők.

3. Volt-e hajdan a községnek más elnevezése? Vagy tán csak különfélekép iratott a mostani helynév?

4. A község mikor említetik legkorábban?

5. Honnan népesítetett?

6. Mit lehet tudni köztudomásból, hagyományból, irott vagy nyomtatott emlékekből a név eredetéről, értelméről, mindegyik nyelvű helynévre nézve?

7. A község határában előforduló többi topographiai nevek, például: mező, dülő, szántó, forduló, legelő, kaszáló, pusztá, sivatag, liget, berek, erdő, rengeteg, zug, határ, tanya, csárda, major, szállás, kert, szőlős, árok, rom, irtvány, tisztás, hát, halom, domb, csucs, orom, magaslat, fensík, hegy, hegygerinc, hegylánc, szikla, bérc, bányá, barlang, örvény, szoros, zuhatag, forrás, kut, ér, tó, folyó, patak, (megkülönböztetvén minden nevet, melyet ilyen fő- és mellékpatak eredetétől egészen kifolyásáig más folyóba nyert), mocsár, posvány, láp, ingovány, nádas, rét, kompállás, rév, gázló, sziget, fok. stb. Lényeges feladata az összeírásnak, hogy az itt említett tárgyak tulajdon nevei minél kimerítőbben és minél pontosabban följegyeztessenek. A hol lehet, itt is a 6-ik pont alatti kérdés figyelembe veendő. Ide tartozik sokszor a külvárosok, városrészek, utak, térek és utcák neveinek felemlgetése, ha ezen nevekben valami eredetiség lappang, vagy ha nemzeti emlékekkel összekapcsolvák, és így rólok történetileg vagy nyelvészetiileg valami felderítés várható. Mezők, dülők, szántók, legelők, puszták, rétek, fordulók és hasonló tárgyak neveinél célszerű volna az illető tárgy természeti tulajdonságáról rövid megjegyzést tenni, minthogy abból sokszor felvilágosítást vehetni a név értelmére. Például: Gányér, vizes, lapályos szántó föld Szalontán. Kóstava, szép legelő, erdős hegyek közt. Karakó, csavargó patak. Gyűrűzug, egy zug, mely körül a Berettyó fél

kört képez. Ondód, sik fekete föld, néhol szikes Debrecennél. Szódob, egy völgy, mely jól viszhangzik, Biharban. Tőtevény, feltöltött és árkolt szántóföld, Kocsordon. Üllő, álló viz, mely kiszáradni nem szokott, Karcagon. Petrisán, nagy őserdő, melyben őzek is vannak, Békésben. Vica, vizér, melyben sok apró hal van, Békésben. Siskadülő, szántóföld melyen sok siska terem, Szabolcsban. Megyer, hajdan falu Baranyában, most csak malom. Adacs, puszta a kecskeméti határban, hajdan falu. Ders, egy tiszta s talán irtott hely az erdőben, biharmegyei Siteren. Bágy, rétes viz, mely igen lassan foly, H. Nánáson. Bokróc, kút cserés, bokros helyen, Margitán. Világos, hogy hol a 2–6-ik pontban kért közleményeknek helye nem lehetne, ott a helynévhez legalább ily, a természeti tulajdonságot illető jegyzéseket mindig csatolhatni.

Végre a 7-ik pont alatti helynevek érdekében van, hogy az illető megnevezett tárgynak fekvése is emlegettessék, t. i. neveztesse a határos, szomszéd területek.

Dicátore Ladislai Litteráti	Comitatus Bihar Dicatus anno 1552	(2a)
Processus Francisci Sasy	Processus Francisci Sassy <u>Henczida</u> a' Berettyó jobb partján fekütt hol ma van 300 év mulván	Porta
	Joannis Horváth	19
	Relicta Benedicti Litterati ibidem	7 1/2
	Georgii Bocskay ibidem	5
	Relictae Nicolai Bornemisza ibidem	7 1/2
	<u>Gáborján</u>	
	Volfgangi Vechei	4
	Georgii Vechei ibid.	6 1/2
	Stephani Vechei ibid.	10
	Petri Tordai ibid.	2
	Relictae Francisci Derzsy ibid.	5 1/2
	Capituli Varadiensis ibid.	4 1/2
	Pauper 1.	
	<u>Szent Péterszegh</u>	
	Capituli Váradiensis	25
	Pauper 3.	
	Liberti	
	Erpall /:most Herpály puszta:/	
	Nicolai Derzsy	3 1/2
	Relictae Petri Chaky ibid.	4
	Michaelis Cháky	2
	Pauper ejusdem 1.	
	Joannis Farkas ibid.	3
	In. 1.	
	Volfgangi Cháky	3
	Pauper ejusdem 1.	
	Bertholomiae Litterati de Mező Gyán	6.
	Liberti ejusdem	
	Emirici Cháky	1
	<u>Ujfalu</u>	(2b)
	Relictae Petri Cháky	2

	ejusdem pauper 1.	
	Gábrriel Fygedi	6
	In. 1.	
	Liberti 1.	
	Relictae Derzsyanae	8
	In. 3.	
	Bartholomiae Litterati de Keres-Peterdh	1
	Volfgangi Cháky	3
	Michaelis Cháky	1 Libertus
	<u>Zent Kozma</u> /:most puszta:/	
	Relictae Petri Cháky	3
	Relictae Der'sianae	22
	In. 8.	
	Volfgangi Cháky	5
	Pauper 2	
	Bartholomiae Litterati de Keres Peterd	4 1/2
	Bartholomiae Litterati de M. Gyán	5 1/2
	Michai s. Cháky	3
	Joannis Farkas	4 1/2
	<u>Andaháza</u> /:most puszta:/	
	Volfgangi Cháky	2
	Johanni Telegdi	7
	Pauper 3	
	Relictae Petri Cháky	4 1/2
	Emerici Cháky	2
	Michaelis Cháky	1
	Nicholai Derzsý	4 1/2
	<u>Kővág</u> /:most Kovátsi puszta:/	
	Stephani Nadáni	20
	Pauper 1.	
	<u>Bakonszeg</u>	
	Osvaldi Isákai	6
	Pauper 1.	
(3a)	<u>Torda</u>	
	Sigismundi Tordai	14
	Petri Tordai	17
	<u>Nagy Rábé</u>	
	Francisci Bajony	16

Pauper 5		
<u>Kis Zent Miklós</u> /:most Rét SzMiklós pusztá:/		
Francisci Bajony	10	
<u>Kis Rábé</u> /:most pusztá:/		
Domini Episcopi	14	
<u>Bajom</u>		
Francisci Bajony	35	
Liberti 1.		
Pauper 2		
<u>Zerep</u>		
Francisci Bajony	36	
Pauper 3		
<u>Udvári</u>		
Domini Episcopi		
<u>Püspök Ladán</u> /:most Szabolts megyében van:/		
Domini Episcopi	61	
<u>Báránd</u>		
Domini Episcopi	51	
Ind. 8		
Pauper 3.		
<u>Derecske</u>		
Francisci Bajony	90	
Joannis Fekete jam		
Benedicti Pethő	94	
Balthazaris Drághi	5	
Pauper 1.		
<u>Thépe</u>		
Praepositi Majoris	46	
<u>Zovath</u>		(3b)
Francisci Bajony	35	
Pauper 4.		
Georgii Szepessy	59	
PlebaniDebreczinensis	18	
Pauper 2		
Francis: Szepessi	7	

Paup. 2	
Ladislai Szepessi	6
Sebastiani Szepessi	2
Pauper 1	
Emerici Derecskei	2
<u>Ketheles</u> /:puszta, most a Szoboszlaiak birják:/	
Georgii Szepessi	9
Ind. 2.	
Pauper 3.	
Georgei Pérchy	20
Ind. 3	
Lib. 1	
Francisci Bodó	1.
<u>Sáránd</u> /:most Bagos és Bagó Sárándnak nevezik:/	
Andreae Chibák	2
Relictae Michaelis Sárándi	8
Balthazaris Sárándi	3
Pauper 1	
Emerici Sárándi	3
Pauper 1	
Andreae Bodó	2.
<u>Mike Pérchy</u>	
Georg. Perchy	10
Georg. Zepessi	15
Francis: Bodó	6
<u>Bodó háza</u> /:puszta:/	
Georg. Zepessi	6
<u>Bagos</u> /:most Hajdú Bagosnak nevezik:/	
Francisci Bajony	33
Ing. 1.	
(4a) <u>Ebes</u> /:most puszta a' Debreczeni határba olvadva:/	
Georg Zepessi	29
Francisci Zepessi	14
Ladislai Zepessi	15
Sebastiani Zepessi	3
	<u>366</u>
<u>Zepes</u> /:most puszta a' Debreczeni határba olvadva:/	

Georg Zepessi	30
Francisci Zepessi	21
Ladislai Zepessi	9
Sebastian Zepessi	11
<u>Fancsika</u> /:most puszt:/	
Josephi Olgyai	3
Georg Halmossi	4 1/2
Franc. Bajony	6 1/2
<u>Bánk</u> /:most puszt:/	
Franc. Bajony	5 1/2
Georg Zepessi	13
Georg Therechy	4
Relictae Nicolai Bornemisza	1
<u>Páts</u> /:most puszt Patz:/	
Franc. Zepessi	6
Sebastian Zepessi	2
Georg. Zepessi	7
Ladisl. Zepessi	2
<u>Bóldogfalva</u> /:most a' Debreczeni határba beol- vadvan van:/	
Georg Zepessi	15
Volfgangi Chaky	3
Nicolai Derecskei	4.
Georgii Halmossy	1
Gabriel Fighedy	5 1/2
<u>Civitas Debreczen</u>	
Joannis Török	1216
<u>Füred</u> ?	
Domini Episcopi	50
<u>Mocyh</u> /:Mács most a' Debreczeni határba beol- vadvan van:/	
Stephan Doba	13
<u>Monostor</u> /:a' Debreczeni és Hatházi határokon van most:/	
Relictae Ladislai Parlaghi	2

(4b)

<u>Thamási</u> /:puszta, Szabolts megyében van most:/		
Jobi Pary		19
Franc. Bajony		3
<u>Sámson</u>		
Relictae Ladisl. Zólyomi		20
Relictae Ldisl. Parlaghi		8 1/2
Thomae Várkótyz		3
Relctae Nicolai Bornemisza		4 1/2
Francis: Bajoni		1
Joannis Török		2
Jobi Pary		1
Francis. Félegyházi		9
Sigism. Forgách		5
<u>Haláp</u> /:most puszta:/		
Georgii Mekich		14
<u>Vámos Pérczi</u> /:Vámos Pércs hajdú város most:/		
Relict: Ladisl. Zólyomi		4
Thomae Várkoczy		2
Franc. Bajoni		6 1/2
<u>Buzitha</u> ?		
Relictae Balthazaris Bornemisza		10
<u>Monostor Pályi</u>		
Domini Episcopi Váradiensis		24
Georg: Therchy		6
<u>Hosszú Pályi</u> /:hajdan Nyir Pályinak neveztetett:/		
Casparus Perussitz		40
Emerici Erdőhegyi		3
		187.
<u>Vértes</u>		
Relictae Petri Zékely		26
<u>N Létha</u>		
Andreae Báthori		88
<u>Álmosd</u>		
Emerici Erdőhegyi		1
Nicolai Peckry		2
Volfgang Bethleni		3

(5a)

Bihar megye 1552. évi dikális összeírása

15

Gerorgii Bethleni	2
Nicolai Volkai	3
Stephán Sombori	1
Relictae Ladis. Sarmassági	1
Michael Somjai	10

Kakath /:most rossúl Kokadnak is nevezik:/

Joannis Selendy	14

Saárfeő /:puszta a' Kokadi határban beolvadva van
most:/

Francis. Bajony	2 1/2
Capituli Váradiensis	9
Augustini Selendi	4

Baghamér

Capituli Váradiensis	64

Selind /:most Ér Selénd:/

Joannis Selendi	8 1/2
Capituli Váradiensis	7
Augustini Selindi	4

Semjén /:most Ér Semjén:/

Franc. Bajony	2
Thomae Várkotzy	11
Relictae Ladisl. Zolyomi	8
Francis. Félegyházi	6.
Sigism. Forgách	1
	277 1/2

Tarcha /:most Ér Tarcsa:/

Clementis Artandi	10	
Capituli Váradiensis	14	
Francisci Félegyházi	1.	
Michaelis Félegyházi	2.	
Valentini Félegyházi	3	(5b)
Urbáni Félegyházi	3.	

Pusztá Apáti ?

Capituli Váradiensis	3 1/2
Georgii Zepessi	2

<u>Nagy Mihályfalva</u> /:most Ér Mihály falva:/		
Casparis Pathorki		3
Relictae Volfgangi Eszthári		9
Christophori Totonis		2 1/2
<u>Vasad</u>		
Capituli Varadiensis		34
Georgii Zepessi		20
Joannis Zeléndi		2
<u>Gallós Petri</u>		
Michaelis Telegdi		13
Nicolai Thelegdi		25
Michaelis Tholdi		1
Emerici Madarassi		4 1/2
<u>Piskoth</u>		
Heremitar de Sz Job		82
<u>Éradon</u>		
Georg: Zepessi		9
Franc. Euri /:Öri:/		2
Petri Vértesi		3
Joannis Selindy		1
Ambrosi Derzsi		1
		250 1/2
Joannis Vértesi		4
Benedicti Olaszi		1
<u>Keeczgh</u> /:Kétz:/		
Michaelis Cháki		3
Volfgangi Cháki		2
Nicolai Cháki		3
Relictae Petri Cháki		1
Demetrii Cháki		1
(6a) <u>Zalacyh</u>		
Capituli Váradiensis		100
<u>Kis Paczal</u> ?		
Mathei Cheugi /:Sögi:/		5 1/2
Casparis Cheugi		1
Martini Cheugi		1
Georgii Cheugi		1.

Óttomán

Thomae Varkotzy	14
Francisci Bajony	6
Relictae Ladislai Zójomi	11

Molnos Petri

Thomae Varkotzy	3
Relictae Ladislai Zólyomi	2

Chatar Valach ?

Thomae Varkotzy	1
Relictae Ladislai Zolyomi	2
Francisci Bajony	1.

Abránfalva

Demetrii Cháky	5
Clementi Ártandi	3
Nicolai Cháki	5
Relictae Petri Cháki	<u>1</u>
	78 1/2

Margitha falva

Relictae Petri Cháky	5
Nicolai Cháky	25
Volfgangi Chaky	5
Michaelis Chaky	5
Demetrii Chaky	23
Emerici Cháky	3

Bonyoszló /:most Bogyoszló:/

Domini Episcopi	24.

Pertinent Margita falva

(6b)

Relictae Petri Cháky	2
Nicolai Cháky	3 1/2
Volfgangi Csáky	2
Michaelis Cháky	1
Demetrii Cháki	5
Emerici Cháky	2
Mathei Cheughi	1.

Fel Apáthi /:most pusztá:/

Clementis Ártándi	12
Urbáni Félegyházi	4

Joannis Horváth	2
<u>Veed</u> /:most pusztá:/	
Lucae Garaj	7
Stepan Ujhely	5
Stephan Iriny	1.
<u>Olaszi</u> /:most Sváb Olaszi, kezdik Er Olaszinak is hivni:/	
Casparis Olaszi	7
Ambrosii Derzsy	6 1/2
Benedicti Olaszy	1
Francisci Sassy	6
<u>Assonyvására</u>	
Capituli Sancti Sephani	26
<u>Köbölkúth</u>	
Michaelis Litteraty	8
Francisci Ghecsey	7
Andreae Strehemley	1
Ladislai Némethy	6
<u>Mindszent</u> (?)	
Michaelis Litterati	1.
<u>Albis</u>	
Relictae Ladisl. Zolyomi	12
Thomae Varkótyy	9
Francisci Bajony	5 1/2
(7a) <u>Nagy Kereki</u> /:Kis Kerekivel most öszezolvadva van:/	
Francisci Kereky	6 1/2
Ambrosii Hamughi /:Halmágyi:/	1
<u>Fanchika</u>	
Lucae Garay	2
Stephani Ujhelyi	2
Stephani Iriny	2
Mathei Gáltheni	1.

Kis Kereki

Ladislai Kereky	2
Joannis Kereki	2
Petri Kereki	2

Keserű /:most Ér Keserű:/

Petri Horváth	44

Székelyhida

Francisci Bajony	3
Thomae Varkótzy	18
Relictae Ladisl. Zolyomi	12

Kóóly

Francisci Bajony	1
Thomae Varkótzy	3
Relictae Ladislai Zólyomi	3 1/2

Kis Kágya /:most puszta:/

Joannis Fekete jám	
Benedicti Pető	15

Zent Miklós /:most Hegyköz SzMiklós :/

Heremitarii	18

Thulogd (?)

Thomae Varkótz	6
Francisci Bajony	4
Relictae Ladisl. Zolyomi	5

Chyokaly

(7b)

Michaelis Zolyomi	7
Francisci Bajony	9
Thomae Varkotzy	6

Zent Jób

Heremitarii de Zent Job	15

Nagy Kágya /:most puszta:/

Relictae Benedicti Litterati	4
Petri Tordai	5 1/2
Michaelis Besenyei	5

Egyed /:puszta, a' Diószegi határba van beolvadva:/

Joannis Fekete jám	

	Benedicti Pethő	15
	Sigism. Forgách	18
	<u>Ráthfalva</u> /:?:/	
	Sigismundi Forgách	16
	<u>Dioszeg</u>	
	Francisci Bajony	1
	Michael Zolyomi	13
	Sigism. Forgách	81
	Thomae Varkótyy	4 1/2
	<u>Zent Imre</u>	
	Domini Episcopi	<u>26</u> 272
	<u>Janka falva</u> /:most pusztá:/	
	Thomae Várkotzi	6 1/2
	Michael Zolyomi	5
	Francisci Bajony	2
	<u>Esztár</u> /:hajdan Sztár — Isztár:/	
	Michael Toldy	5 1/2
	Relictae volfgangi Eszthari	5
	Georgii Therechy	3
	<u>Kasza</u> /:puszta, most helytelenül Kaszadnak hív- ják:/	
	Georgii Botskay	5
	<u>Kerek Egyház</u> /:Gyapolyi pusztába van beolvadva most:/	
	Georgii Botskay	1.
(8a)	<u>Vajda</u>	incertae
	<u>Félegyház</u>	
	Relictae Francisci Tali	6 1/2
	<u>Gyapol</u> /:most pusztá:/	
	Georgii Botskay	34
	<u>Konyár</u>	
	Clementis Ártándi	35

<u>Fejértó</u> /:most pusztá :/		
Joannis Bartakovits, alias erat		25
Domini Episcopi		13
<u>Pochonyont</u> /:Pocsaj:/		
Petri Kovlatovics		25
Domini Episcopi		12
<u>Processus Andreae Markus</u>		
<u>Egyházas Eüssy</u>	} m o s t p u s z t á k	18
Capituli Váradiensis		
<u>Cher Eüssi</u>		
Emerici Litterati aliás erat		9
Domini Episcopi		3
Capituli S. Stephani		1
Heremit de Mintszent		195 1/2
<u>Iklód</u>		
Capituli Varadiensis		13 1/2
<u>Kakuts</u>		
Capituli Varadiensis		10
<u>Megyer</u>		
Relictae Volfgangi Esztáry		5 1/2
Michaelis Tholdy		1
<u>Zent András</u>		
Joannis Perleky		18
Praepositi Minoris		5
<u>Vadász</u> /:most pusztá:/		
Michaelis Thöldi		1
Heremitarii		8 1/2
<u>Palota</u>		
Petri Czibach		6 1/2
<u>Mindszent</u> /:most pusztá:/		
Petri Pázmány et		
Petri Czibak		8
Volfgangi Esztári		4 1/2

(8b)

<u>Tarján</u>		
Francisci Sarkadi		9
<u>Gyarán (?)</u>		
Relictae Domini Horvath		1
<u>Bessenyő</u>	} most p u s z t á k	
Capituli Váradiensis		16
<u>Gyéres</u>		
Joannis Artándbory		5 1/2
<u>Alch</u>		
Domini Episcopi		30
<u>Machya</u>		
Domini Episcopi — Hortarum incertar alii dicunt esse Port. 35, sed in Registro non comper., neque intra verum ad rationem.		
<u>Nagyfalu</u> /:most Oláh SzMiklósba van beolvadva:/		
Nicolai Thöldi		18
Nicolai Kis Thöldi		<u>1</u>
		162
<u>Rojt</u>		
Capituli Váradiensis		24
<u>Revid (?)</u>		
Capituli Váradiensis		42
<u>Vizes Gyán</u>		
Capituli Váradiensis		8 1/2
<u>Keresztszegh</u> /:helyesebben Körösszeg, a' sebes Körös bal partján vólt:/		
Demetri Chaky		10
Nicolai Cháky		1
Volfgangi Cháky		1.
(9a) <u>Nagy Harsány et</u>		
<u>Kis Harsány</u>		
Capituli Váradiensis		15 et
<u>Peuski</u> /:most puszta:/		
		11

Capituli Varadiensis	2
Nicolai Geszti	1
Gratiáni Sándor	1
Michaelis Búdi	3

Thobál /:most puszta:/

Relictae Petri Cháky	2
Michaelis Cháky	2

Zent János Ugra /:összeolvadt az utánna következő két Ugrával hajdan nevezettek együtt Nagy Ugrának, azután Keres Ugrának, most egy szerűen Ugra, miután ezekkel a' Kis Ugrai puszta is összeolvadt:/

Petri Ugray	1
Joannis Kólttay	2
Donisii Porkoláb	2
Pauli Bozsoldi	1
Francisci Thoboli	3

Közép Ugra

Joannis Kólti	1
Nicolai Geszthi	1
Ladislai Ugrai	1
Andreae Ugrai	1
Georgii Illyei	2

Monostor Ugra

Petri Ugrai	1
Georgii Illyei	2
Joannis Koldi	1
Michaelis Búdi	1

Atyás

Francisci Beghessi	15
Nicolai Toldi	1
Petri Ugrai járnunc	
Andreae Ugrai	2

Pezere /:puszta, Ugrához tartozik most:/

Michaelis Bidi	3

(9b)

Michalis Thöldi	2
Ladislai Tarnech	1
Ladislai Danki	1
<u>Fancsika</u> /:most puszt:/	
Michael. Bidi	5 1/2
Andreae Fodor	1
Ladislai Danki	2
<u>Zadán</u>	
Ladislai Zalay	1
Bartholom. Litterati	3
Francisci Apród	1
Relictae Petri Zékely	3
<u>Okán</u>	
Francisci Bajony	3 1/2
Georgii Botskai	3
Petri Pázmán	11
Relictae Petri Zékely	11
Georgii Petlendi	2
Relictae Nicolai Bornemisza	3 1/2
Benedicti Isák	3
<u>Papi</u> /:most puszt:/	
Nicolai Tholdi	1
Ladislai Danky	3
Francisci Bekkesi	1
<u>Lapos</u> /:most puszt:/	
Francisci Apród	8 1/2
<u>Orossi</u> /:most puszt:/	
Michaelis Toldi	10
Nicolai Tholdi	9
	114
<u>Varsán</u> /:most puszt:/	
Francisci Bajony	6
<u>Gyeör</u> /:most puszt:/	
Capituli S. Stephani	7 1/2
<u>Kereszt Ur</u>	
Michaelis Csethe	1

Ladislai Gyulay	2	
<u>Megyes</u> /:most puszta:/		(10a)
Georgii Cserepessy	1	
Pauli Huszár	1	
Michael Somjai	1	
Georgii Szeghi	2	
Benedicti Haranghi	1	
Francisci Sarkady	1	
<u>Eecz</u> /:most puszta:/		
Francisci Sarkadi	1	
Francisci Chyepfi	3	
Benedicti Vitteny	3 1/2	
Relictae Volfgangi Esztary	1	
<u>Gyanta</u> /:most puszta:/		
Aron Ábránfi	6 1/2	
Joannis Sárossy	1	
Nicolai Thöldi	5	
Michaelis Tholdi	4	
<u>Sarkad</u>		
Francisci Sarkadi	35	
Francisci Baghdy	4	
Stephani Oláh	4 1/2	
Francisci Chepfi	4	
Benedicti Vémeny	1	
Michaelis Vass	3	
<u>Sááp</u> /:most puszta:/		
Benedicti Vémery	1	
Balthasaris Tóót	2	
Georgii Fodor	1	
Francisci Begkesi	2	
Casparis Dana	1	
Relictae Volfgangi Esztári	3	
	110.	
<u>Sarkad Eüssi</u> /:most puszta:/		
Francisci Sarkadi	2	
Relictae Volfgangi Esztar	1	
Benedicti Vemény	1	
<u>Praepost Eüssi</u> /:most puszta:/		(10b)
Capituli S. Stephani	3	

<u>Pólánd</u> /:most pusztá:/	
Domini Episcopi	2
<u>Kethe Gyán</u>	
Francisci Sarkadi	16
Francisci Chyepfi	4 1/2
Relictae Volfgangi Esztary	4
Michaelis Vass	4
Benedicti Vemény	4
<u>Simonkereke</u> /:most pusztá:/	
Joannis Chyrak	1
Benedicti I'sák	1
Ludovici Geszthi	1
Casparis Bana	1
Georgii Todor	2
Benedicti	
Francisci Begkessi	3
<u>Kete Tarcha</u> /:most pusztá:/	
Francisci Sarkadi	6 1/2
Relictae Volfgangi Esztári	3 1/2
Benedicti Vémeny	4
<u>Méh Kerek</u>	
Georgi Saápi	3
<u>Zül Tarcha</u> /:most pusztá, most Szél-Tarcsa:/	
Thomae Nagy	3 1/2
Alberti Chikos	1
Balthasaris Toót	1
<u>Zyll</u> /:most pusztá:/	
Domini Episcopi	35
<u>Kéza</u> /:most pusztá:/	
Domini Episcopi	7 1/2
<u>Mező Gyán</u>	
Georgii Apród	3 1/2
Joannis Sárossy	1
Dionisii Porkoláb	1.
	124.

(11a)

<u>Vathyon</u> /:most pusztá:/	
Joannis Sarossi	1
<u>Begéss</u> /:most pusztá:/	
Capituli Váradiensis	4 1/2
Francisci Begkési	1
<u>Mező Gyarak</u> /:most pusztá :/	
Petri Bay	1
Joannis Feldeáki	1
<u>Mező Panáz</u> /:most pusztá :/	
Francisci Sarkadi	15
Ladislai Begkési	11
<u>Pánt</u> /:most pusztá:/	
Joannis Veress	1.
<u>Kis Radván</u> /:most pusztá :/	
Ladislai Korossi	2
Georgii Apród	1
<u>Nagy Radván</u> /:most pusztá :/	
Domini Episcopi	9
<u>Zent Miklós</u> /:most Oláh Sz. Miklós:/	
Nicolai Tholdi	1
Michaeli Tholdi	3
<u>Barakony</u>	
Capituli Váradiensis	21.
<u>Pankota</u>	
Demetrii Cháky	2
Nicolai Cháky	2
Michaeli Cháki	1
Relictae Petri Cháky	1
Emerici Cháki	1
<u>Less</u>	
Francisci Begkési	9
<u>Orossi</u> /:most pusztá:/	
Nicolai Telegdi	4
Micheli Telegdi	4

(11b)	Gyapju	
	Michael Thelegdi	6 1/2
	Nicolai Thelegdi	6 1/2
		109
	Chéffa	
	Demetrii Cháki	11
	Nicolai Cháki	4
	Michaeli Cháki	5
	Relictae Petri Cháki	1
	Volfgangi Cháki	2
	Emerici Cháki	1
	Nagy Iregd /:Urögd:/	
	Domini Episcopi	36
	Kis Iregd	
	Praepositi Majoris	13
	Záka /:ma Szálkai pusztá:/	
	Domini Episcopi	17
	Zeölös	
	Domini Episcopi	17
	Kusztosfalva (?)	
	Joannis Perleki	4
	Hájó	
	Domini Episcopi	35
	Sz Márton	
	Capituli S: Stephani	8
	Harang Mező	
	Capituli S. Stephani	13
	Ronthó	
	Capituli Váradensis	13
	Vadassa	
	Capituli S. Stephani	2
	Alma Mező	
	Capituli S. Stephani	2

Berthfia		
Capituli S. Stephani	2	
Zenthelek		
Capituli Váradiensis	14	
Nagy Kér		
Ejusdem Capituli	16	
Kis Kér		(12a)
Capituli Varadiensis	4.	
Somoghi		
Petri et Casparis Pázmán	3	
Alpár		
Capituli Váradiensis	51	
Füdi /:Fugyi:/		
Dionisii Porkoláb	8	
Petri Solymossy	8	
Vásárhely		
Domini Episcopi	28	
Bartholom. Litterati	16	
Petri Solmossy	13	
Zabolch		
Nicolai Thelegdi	5 1/2	
Michael Thelegdi	5	
Ambrosii Litterati	1	
Thelegd /:most Mező Telegd:/		
Nicolai Thelegdi	12	
Michael Thelegdi	4	
Ambrosii Litterati	2	
Possa Laka		
Relictae Sigismundi Thelegdi	4	
Michael Telegdi	3	
Ambrosii Litterati	3 1/2	
Plebani de Telegd	1/2	

Thelki		
Nicolai Thelegdi		4
Michaeli Thelegdi		3
Stephani Ilosvai		3 1/2
Plebani de Telegd		1
Czéke et Kőallya		
Petri Czibak		5.
Keszteg, Ergeteg, Kalotha		
Felső Esküllő, Alsó Esküllő		
Relictae Volfgangi Esztári		6
(12b)	Magyar Kakutz	
Nicolai Thelegdi		7
Michael Thelegdi		8
Reveleő /:Rév:/		
Nicolai Thelegdi		7
Michael Thelegdi		9
Berthén		
Nicolai Thelegdi		2
Micháel Thelegdi		<u>2</u>
		163 1/2
Dubricson, Krajnikfalva,		
Zászfalva, Rikasd, Oláh Kakuts,		
Galosháza, Sonkolyos		
Nicolai Thelegdi		13
Michael Thelegdi		5.
Fancsika, Körtvélyes,		
Vachora, Gura Serges		
Petri Czibak, jam Petri Pázmán		10
Izóparlag: Georgii Zékely		2
Barani kutha: Parochi de Telegd		2

Zurdok, Zaránd, Kigyik, Thelkesd, Barani kutja Isóparlaga Nicolai Thelegdi	5	
Zakadát, Zaránd, Zurdok, Kigyik, Boros Telek, Tasádfő Nicolai Thelegdi	12	
Rogoz Melchioris Fijez	1	
Zakadát, Zaránd, Zurdok, Kigyik, Tasádfű Michael Telegdi	10	
Thelkesd Relictae Sigismundi Thelegdi	1	
Plebani d. Thelegd	2	
Chieke /:Cséke:/ Nicolai Thelegdi	7	
Michaeli Thelegdi	6	
Pert: Chieke Nicolai Telegdi	59	
Michael Thelegdi	50	(13a)
Volf Albert. Capituli	7 1/2	
Civitas Varadinum /:a' Körös bal parján most Nagy Várad:/		
Capituli Váradiensis	320	
Vadkert: Domini Episcopi	40	
Velentze Domini Episcopi	24	
Curia Monialium d' Sancta Anna	8 1/2	
Uly Bechi Capituli Váradiensis	40	
Zombathely Praepositi Minoris	2	
Processus Emerici Zarvadi Micske Capituli Váradiensis	34.	
Zent János: S. Monialium d. eadem	28	

	Panázfő, Telek, Petri Pázmán,	5
	Casparus Pázmán /: jelenleg a' Tarjáni határba van olvadva:/	<u>702</u>
	Berek: /:most Böszörménybe van olvadva:/	
	Demetrii Cháky	5
	Relictae Petri Cháky	1
	Michael Cháky	1
	Nicolai Cháky	3
	Volfgangi Cháki	1
	Bessenyő (?) Emerici Cháky	1
	Demetrii Cháky	2
	Petri Cháky	2
	Michael Cháky	2
	Nicolai Cháky	5
	Volfgangi Cháky	2
	Bezermény /:most Berek Böszörmény:/	
	Demetrii Cháky	20
	Relictae Petri Cháky	4
	Michael Cháky	2
	Nicolai Cháky	11
	Volfg. Cháky	4
	Apáti /:most Keresszeg-Apáti:/	
	Demetrii Cháki	5
	Nicolai Cháky	1
	Kermesd /:most puszta Körmösd:/	
	Volfgangi Cháky	4
	Demetrii Cháky	8
	Relictae Petri Cháky	4
	Michael Cháky	3
	Emerici Cháky	1
	Nicolai Cháky	3
(13b)	Kiniz /:helytelenül nevezik most Kenyesd-nek is:/:puszta:/	
	Volfg Cháky	1
	Michael Cháky	1
	Nicolai Cháky	2
	Demetrii Cháky	3
	Stephani Vernolt	1
	Keresszeg /:helytelenül Keresztszegnek nevezik most. feküdt a' Sebes Keres jobb partján:/	
	Capituli S. Stephani	9
	Demetrii Cháky	1

Emerici Cháky	1
Nicolai Cháky	4 1/2
Thelkerek (?) Demetrii Cháky	2
Nicolai Cháky	2
Michaeli Chaky	1
Felső Zakál /:összeolvadt az utánna következő Egyházas-Szakállal: hajdan Szakáldnak is neveztek, most egyszerűen Szakáll:/	
Benedicti Költhy	1
Petri Porkoláb	2
Andrea Porkoláb	1
Micháel Bédi	8
Nicolai Tholdi	4
Michaelis Tholdi	3
Egyházas Zakál	
Micháel Bédi	3
Gratiani Sándor	5
Laurentii Nagy	1
Petri Porkoláb portae incertae	151 1/2
Keres Peterd /:most puszt:/	
Thomae Peterdi	5
Volfgang Cháky incertae	
Bartholomiae Litterati	1
Relictae Petri Cháky	1
Nagy Tóthi. /:most puszt:/	
Michael Cháki	2
Volgangi Cháki	1
Nicolai Cháki	4 1/2
Relictae Petri Cháky	2
Demetrii Cháky	10
Emerici Cháky	1
Kis Tothi. Volfgangi Cháky	2
Nicolai Cháki	3 1/2
Relictae Petri Cháky	5
Demetrii Cháky	7 1/2
Emerici Cháky	1 1/2
Eüss /:most puszt a' Komádi határba van beolvadva:/	
Relictae Bálthasar Eüsy	4
Christoph. Eüsy	
Boldogasszon teleke /:most puszt:/	
Micháel Cháky	1
Nicolai Cháky	2.

(14a)	Kis Homorog /:most Magyar Homorog:/	
	Georgii Litterati	2
	Sebastiáni Vemen	4
	Demetrii Chaky	4
	Relictae Petri Cháky	1
	Pethlend Franc. Sasvár̃y	8
	Relictae Balthasár Eüssy	1
	Komádi Cristophori Eüssy	4
	Relictae Balthasár Eüssy	1
	Ambrosii Eölnyitzky	1
	Beken Cristoph. Eüssy	3
	Relictae Bathas Eüssy	4
	Capituli Varadiensis	2
	Hath Georgii Litterati	1
	Francisci Apródi	7 1/2
	Költh Joannis Kólthi	1
	Barnabae Kólthi	1
	Benedicti Kólthi	3
	Cáspári Kólthy	1
	Blasii Tushati	1
	Dionisii Nagy	1
		107 1/2
	Iráz Volfg. Cháky	1
	Demetrii Cháky	9
	Nicolai Cháky	6 1/2
	Michael Cháki	1
	Relictae Petri Cháky	2
	Capituli Varadiensis	7
	Emerici Cháki	2
	Beölchy /:most puszt:/	
	Michael Bidi	1
	Nicolai Geszti	1
	Georgii Illyei	1
	Petri Ugray	1
	Joanni Kólthy	1
	Francis. Békhessi	4
	Georgii Horváth	2
	Saladini Ugrai	4
	Relictae Petri Chegedi	1
	Balthas. Zolthay	1
	Petri Ugray	3
(14b)	Kez /:most puszt:/	

Nicolai Cháky	1
Sebastiani Berleő	6
Michaeli Cháky	1
Zecyked (Szötsköd)	
Nicolai Thelegdy	15
Balthasar Abránfi	3
Thomae Petlendi	5
Chyeökmeny (Csökmő)	
Volfg. Cháky	1
Demetrii Cháky	13
Nicolai Cháky	4
Capituli Varadiensis	4 1/2
Relictae Petri Cháky	3
Michael Cháky	1
Zeghalom /:most Békés megyében fekszik az utánna következő 4 pusztával:/	
Demetrii Cháky	31
Capituli Váradiensis	7 1/2
Nicolai Cháky	14
Michael Cháky	5
Emerici Cháky	3
Volfg. Cháky	5
Relictae Petri Cháky	6 1/2
Sebastián Berleő	2
	<u>190</u>
Thorda /:puszta:/	
Andreae Markus	4
Andreae Zéehy	2 1/2
Blasii Kereki	4
Francis. Begkesi	3
Károly /:puszta:/	
Demetrii Cháky	19
Petri Cháky	2
Emerici Cháky	1
Michaeli Cháky	1
Volfg. Cháky	2
Nicolai Cháky	8
Balkán /puszta:/	
Relictae Bonemisza	6 1/2
Georgii Bachkay	10
Relictae Petri Zékely	5
Francis. Bajony	14

	Relictae Bened. litterati jám	
	Petri Pázmán	2
(15a)	Chyepan /:most pusztá:/	
	Melchor Putnoki	4 1/2
	Francis. Bajony	9
	Relictae Benedicti Litterati	2
	Relictae Nicolai Bornemisza	2
	Georgii Bochkay	1
	Esiven /:most pusztá:/	
	Osvaldi I'sáky	22
	Darvas Volfg. Cháky	4 1/2
	Nicolai Chaky	1
	Relictae Petri Cháky	1
	Michael Chaky	1
	Barthol. Börlő	5
	Orrod /:most Oros pusztá:/	
	Osvaldi I'sákay	19
	Izsáka /:most Zsáka:/	
	Ejusdem	
	Chekehída /:most pusztá:/	
	Ejusdem	9
	Vekerd Relic. Nicolai Buda	6
	Bosold /:most pusztá:/	
	Pauli Bosolodi	8
	Nyésta /:most pusztá, fele a' Komádi határba van beolvadva:/	
	Andreae Markus	1
	Joannis Sárándi	2
	Osvaldi I'sáky	4 1/2
		<u>192</u>
	Megyer /:pusztá, a' Furtai határba van beolvadva :/	
	Praepositi Minoris	6 1/2
	Furtha Ejusdem Praepositi	12
	Zent Márton Ulylak	
	Petri Pázmán	10
	Caspar Pázmán	7
	Guzár /:most a' Váncsodi határba van beolvadva:/	
	Relictae Bernandi Bornemisza	1
	Blasii Vajjai	2
	Ladisl. Vanchyódi	10
	Vanchyod Ladisl. Vanchyódi	16
	Blasii Vajjai	6
	Relictae Bernandi Bornemisza	11

Mező Peterd Clementis Ártándi	8	
Michael Peterdi	1	
Franc. Bodó	1	
Thold Nicolai Tholdy Nagyfalu	7	
Michael Bidi	1	
Thomae Thöldi de F. Bátor	3	(15b)
Nicolai Tholdi de Zalonta	5 1/2	
Michael Tholdi de Bátor	3	
Nicolaus Kis-Tholdi	4	
Saas /:most Mező Sass:/		
Clementis Ártándi	15	
Relictae Demetrii Ártándi	3	
Michaeli Sassy	3	
Meyhes (?) Demetri Cháky	4	
Petri Cháky	1	
Nicolai Cháki	1	
Zomajom /:puszta a' Sz Mártoni határba beolvastva:/		
Petri Pázmán	10	
Gasparis Pázmán	9	
Bolch /:puszta, most Bócs:/		
Petri Tordai	7	
Keresztes Domini Episcopi	86	
Septhel /:Septel, most a' Keresztesi határba van beolvadva:/		
Domini Episcopi	12	
Petri Tordai	1	
Bojth Antonii Polyák	2	
Ladislai Zennyesi	2	
Caspari Bojthi	1	
Relictae Zsarinae	4	
Blasii Bojthi	2	
Stephani Chiech	1	
	269	
Beudű /:Bedő:/		
Praepositi Majoris	7	
Kis Zemlénny /:most puszta:/		
Frand Sz. Iványi	2	
Heremit: de Kápolna	4 1/2	
Relictae Demetrii Artandi	1	
Bors Franc. Sz. Iványi	5 1/2	
Ártánd Clementis Artándi	50	
Demetrii Artándi	10	
Nagy Zomlénny /:most puszta:/		

	Capit. Varadiensis	28
	Zeben /:puszta, most Kis Szántóhoz tartozik:/	
	Monialium S. Anna	10
	Kis Zántho Mathei Horváth	6 1/2
	Joannis Asztalnok	3
	Adaam /:most puszta:/	
	Clementis Artandi	11
	Kereki /:most Nagy Kereki/	
	Clementis Artandi	8
	Nagy Marja Relictae Esztári	12
	Michael Toldi	7
	Kis Marja Georg. Bocskay	11.
(16a)	N. Szántho Michael Peterdi	1
	Mathei Horváth	3
	Kekrwis (?) Kékes:	
	Capit. Varadiensis	9
	Henczida Benedicti Litteráti	1
	Georgii Bocskai	5
	Relictae Petri Zékely	10
	Relictae Nicol. Bornemisza	1
	Pelbárthída Benedicti Pethő	13
	Régen /:most puszta:/	
	Domini Episcopi	18
	Thamási Capituli Varadiensis	29
	Nyved Georg Horváth	1
	Benkefalva /:most puszta:/	
	Domini Episcopi	11
	Hodos /:most Jákó Hodos:/	
	Franc. Bajony	27
	Kügyh /:most puszta:/	
	Georg Horvath	1
	Ujfalu /:most puszta:/	
	Demetrii Cháky	2
	Suvegd /:most puszta:/	
	Domini Episcopi	4 1/2
		<u>272</u>
	Zalárd Volfgangi Cháky	1 1/2
	Emerici Cháky	2
	Relictae Petri Cháky	8 1/2
	Demetrii Cháky	17
	Michael Cháky	3
	Nicol. Cháky	11

Adorján puszta		
Demeter Cháky	4	
Emerici Cháky	1	
Farnos Capituli S Stephani	7	
Syther Volfgang Csháky	1	
Demetrii Cháky	7	
Relictae Petri Chaky	1	
Nicola Cháky	5	
Michaelis Cháky	2	
Lathabar /:puszta:/		
Domini Episcopi	32	
Tóóttelek Ejusdem	16	
Chatár Ejusdem	61	
Bihar Ejusdem	157.	
Moczháza /:elpusztult:/		
Ejusdem	13	
Püspöki Ejusdem	73	
Ujlak /:most Hegyköz Ujlak:/		
Capituli Varadiensis	38	
Mozmona /:elpusztult:/		
Domini Episcopi	10	
Pályi /:Hegyköz Pályi most:/		
Capituli Varadiensis	20.	
Záldobágy Domini Episcopi	9	(16b)
Pertinentiae Zalárd		
Demetrii Cháky	9	
Nicolai Cháky	1	
Relictae Petri Cháky	3	
Volfg. Cháky	2	
Emerici Cháky	2	
Michaeli Cháky	2	
Chyovágh /:Kővág:/		
Ementar de Sz. Jób	3	
Saarszeg Eorundem	3	
Chanálos Eorundem	5	
Pert: Lakság Nicolai Telegdi	40	
	573	
Poklos Telek Michael. Cháky	8	
Tóthy Dominae Dragfianae	42	
Lááz Ejusdem Dñae	3	
Bosay Ejusdem Dnae	2	
Rogász Ejusdem Dnae	1	

	Bélmező /:most puszt:/	
	Ejusdem Dnae	2
	Papfalva Ejusdem Dnae	3
	Ujfalu Ejusdem Dnae	5
	Barnaszegh (?) Ejusdem Dnae	1
	Alsó Derna Ejusdem Dnae	3
	Tarnosfalva Ejusdem Dnae	1
	Hantfalva Ejusdem Dnae	2
	Zééltharló /:most Széltalló:/	
	Ejusdem Dnae	2
	Bartfalva Ejusdem	2
	Keusepes /:most Középes:/	
	Ejusdem	2
	Zuzafalva Ejusdem	1
	Felső Dema Ejusdem	2
	Therje Ejusdem	6
	Várviz Ejusdem	4
	Sástelek Ejusdem	2
	Czigánfalva Ejusdem	1
	Thankafalva /:most Czigánfálvába van beolvadva:/	
	Ejusdem	2
	A. Kövesd Ejusdem	2
	Chietelek Ejusdem	1
	Alsó és Felső Kövesd Ejusdem	1
	Almaszeg Andreás Vojvoda	1
	Monostoros=Ábrán Nicolai Cháky	6
(17a)	Michaelis Cháky	3
	Demetrii Cháky	1
	Volfgang Cháky	1
	Capituli S. Stephani	6
	Baromlak Clementis Ártándi	3
	Mathei Nagy	porta incertae
	Barthol. Ipi	4
	Nicolai Balogh	incertae
	Záldobágy Andreae Vojvodae	1
	Mathei Balog	1
	Ladislai Zénássy	1
	Nicolai Balog	—
	Zéplak Nicolai Balog	1
	Mathei Balog	2
	Georg Büdöskúti	7
	Clementis Artándi	10

Ladislai Zénási	1	
Martini Barassi	1	
Petri Zénási	1	
Barthol. Ipi	7	
Myeychke /:Micske:/		
Dominae Drakfianae	36	
Szent Lázár Petri Koprovits	2	
Bályok Michael Zenássi	3	
Ladislai Zenássi	3	
Georgii Zenassi	3 1/2	
Stephani Zénássi	1	
Andreae Zénási	3	
Petri Zénási	1	
Zánchy /:puszta:/		
Petri Koprovits	2	
Tinod Dominae Drakfianae	3	
Kalásztelek Capit. Varadiensis	32	
Felső Pestes Dominae Drákfiánae	3	
M Lugos Ejusdem Dominae	6	
O. Lugos Ejusdem Dnae	3	
Alsó Pestes Ejusdem Dnae	2	
Bánlaka Ejusdem Dnae	6	
Küss (?) Ejusdem Dnae	16	
Rytullya (?) Ejusdem Dnae	10	
Élesd Dominae Drakfianae	7	(17b)
	183 1/2	
Regend /:Gégény:/		
Ejusdem Dñae	4	
Eőssi Ejusdem Dñae	4	
Thuthós /:Tötös:/		
Ejusdem Dñae	4	
Loorem Ejusdem Dñae	3	
Look Ejusdem Dñae	5	
Fekete Too Ejusdem Dñae	4	
Zharnó háza /:Csarnó háza:/		
Ejusdem Dñae	2	
Fekete patak Ejusdem Dñae	1	
Baratka Ejusdem Dñae	3	
Solyomkoo /:most a' Pestesi határba olvadva van:/		
Ejusdem Dnae		
Joannis Litteráti	1	
Andreae Cypele	2	

	Petri Vojvodae	2
	Pert. Bezne /:ma Báródság név alatt jon a' hajdani Beznai vidék:/	
	Step. de Topa	2
	Stephani Eösvényesi	14
	Petri Venter Minoris	1
	Petri Vojvodae	2
	Joannis Papp	1
	Michael Morcech	1.
	Mathei Mezdegey	2
	Petri Vojwodae Rezeteg	3
	Petri Papp	3
	Nicolai Venter	1
	Georg Venter	1
	Pétri Venter Majoris	2.
	Bottyán Nicolai Telegdi	1
	Michael Telegdi	6
	Ambrosii Litterati	1
	Plebani d. Telegd	1
	Kabalás patak Nicolai Telegdi	1
	Michael Thelegdi	2
	Jeneii /:most Kis Jenő:/	
	Michael Thelegdi	3
	Nicolai Thelegdi	8 1/2
	Plebani d' Thelegdi	1
	Relictae Sigism. Thelegdi	2
	Ambrosii Litterati	1
		97 1/2
(18a)	Eörvend Nicolai Thelegdi	14 1/2
	Ujfalu /:most Kis Ujfalunak nevezik:/	
	Nicolai Thelegdi	3
	Mikhael Thelegdi	4
	Várad /:a' Körös jobb partján:/	
	Vicus S Petri — Capituli	8
	Ujj uttza Domini Episkopi	28
	Olaszi Domini Episkopi	74
	Processus Thomae Bench	
	Keresier /:most talán Kölesér, a' Szalontai határba olvadva:/	
	Domini Episcopi	117
	Peterháza Ejusdem } puszták)	8 1/2
	Barmod Ejusdem }	14
	Kezi /:puszta:/	

Francisci Thoboli	2	
Ladislai Vásári	3	
Joannis Vizessi	4	
Georg Hegyi	3 1/2	
Joannis Horváth	3 1/2	
Michael Tholdi	1	
Erdő Gyarak /:most puszta:/		
Michael Bidi	6	
Martini Ispán	3 1/2	
Michael Litterati	3	
Stephani Kereci	3	
Nicolai Tholdi	1	
Georgii Nagy	3	
Michael Tholdi	1	
Relictae Nicolai Buda	1	
Pauli Huszár	2	
Georgii Hegyi	1	
Relictae Pauli Chegedy	1	
Árpád Nicolai Cháky	5	
Volfgangi Battyani	9	
Volfgangi Cháki	2	
Emerici Cháki	1	
Relictae Petri Cháki	1	
Joannis Matkó	1	
	332	
Nagy Vasari Relic. Ladisl. Vasari	2	
Georgii Hegyi	2 1/2	
Relictae Benedict. Mocsáry	3	
Kis Vásári /:elpusztult:/		(18b)
Bernardi Vásáry	2	
Petri Vásári	3	
Andreas Streazalyai	3	
Ladislai Vásári	1	
Remete Franc. Chyeffi	1	
Franc. Sarkadi	5	
Benedicti Vymeri	11	
Relictae Esztarianae	6 1/2	
Chiömek /:elpusztult:/		
Georgii Illyei	8 1/2	
Thomae Nagy	1	
Franc. Nagy	1	
Pauli Bosoldi	1	

Michael Vass			1		
Relictae Pauli Chyegedi			1		
Chyeged /:most puszt:/					
Petri Vásári			1		
Pauli Chyegedi			4		
Bernardi Vásári			1		
Georgii Hegyi			1		
Stephani Vajvodae			1		
Illye Relictae Pauli Chyegedi			1		
Georgii Illyei			8		
Thomae Nagy Illyei			1		
Anth Gregorii Konthos			10		
Nicolai Barchy			2		
Francisci Sarkadi			9		
Francisci Chyeffi			2		
Joannis Miski			5 1/2		
Marthon telek /:elpusztult:/					
Ladis. Vass			8 1/2		
Georg. Zokoly			4		
Nicolai Tholdi			3		
Nagy Kemény	}	Relic. Franc. Kemény	10		
Kis Kemény		Bnctii Zakállos	3		
/:most puszt:/ Balthas. Toot		1			
			130.		
Bajh Osvaldi Isákai			7 1/2		
Relictae Nicolai Buda			2 1/2		
Zinthe /:most Arad Megyében van beosztva :/					
Domini Episcopi			34 1/2		
Thamás hida. /:Tamásda:/					
Relicti Nicol. Buda			8		
Georgii Zokoly			2		
Ladislai Vass			1		
Georgii Kaliczafy			6.		
(19a) Nagy Attya	}	Domini Episcopi	59		
Kis Attya			}	most már Arad Megyében feküsznek	
Kis Jenő Capituli Varadien					25
Sikola Domini Episcopi					10
Jenő Vadász Ejusdem					14
Pert: Feltót Ejusdem	84				
Kamona et Theza (?) Ardr: Bereczky			72		
Béely /:Bél:/ Domini Episcopi			12		
Pert: Béely Ejusdem			34		

Bakonya Simeonis Botka	88	
Kootz Keskér Domini Episcopi	5	
Zech Ejusdem	19	
Chierepes, Medgyes, Martñi Vojvodae	10	
Arkos Domini Episcopi	14	
Mocsola et Brontza /:Brandaszó:/		
Ejusdem	27	
Rogoz Ejusdem	14	
M. Okrös Ejusdem	12	
Olcha Ejusdem	{ 8	
Kalocha, Dalom /:Kalácsa:/	{ 8 1/2	
Ejusdem	11	
Toothi /:most Feketetót:/		
Ladislai Leel	10	
Gervasius Nadán	642 1/2	
Fekete Bátor Nicolai Kis Tholdi	10	
Nicolai Tholdi	17	
Michaelis Tholdi	8 1/2	
Thomae Tholdi	16	
Nicolai Tholdi	incertae	
Chiatfalva /:Nagyfalva:/		
Nicolai Tholdi	1	
Michaeli Tholdi	3	
Fekete Gyűrös Gervasii d' Nadán	5	
Alsó Gyűrös Stephani Vajda	3 1/2	
Michael Tholdi	1	
Kávásd Gervasii d' Nadán	6 1/2	
Ladislai Leeli	9	
Thenke Domini Episcopi	39	
Szigethi Ejusdem	19	
Kocsaba et Buzai Michael. Vojvodae	16	
Bessenyei Domini Episcopi	29	
Pusztá Venter Joannis Büth	4	(19b)
Keszháza Capituli Váradiensis	22	
Pethegd Capituli Vardiensis	22	
Zeplak Domini Episcopi	22	
Capituli Varadiensis	23	
Pert. Zeplak Domini Episcopi	107	
Capituli Varadiensis	44	
Örvényes, Kápolnás, Venter, M Venter		
Stephani Vajvodae	14	
Zent Miklós Domini Episcopi	11	

	Egyházas Gyantha Mathei Kába	4 1/2
	Domini Episcopi	15
	Kápolnás Gyantha Valent. Skalith	11
	Nagy Sebess Ladislai Cypp	8
		<u>491</u>
	Mezged et Kiszohoda Math. Vajvodae	11
	M Remete Domini Episcopi	13
	Bokorfalva	
	Vanchia	
	Remete Lazur	
	Possa Petri Vojvodae	21
	Nyegherfalva Domini Episcopi	9
	Belényes Domini Episcopi	70
	Pert. Belényes Ejusdem	420
	Alsó Fenes Ejusdem	16
	Tarkán Ejusdem	29
	Alsó Solymos Ejusdem	18
	F Fenes et Fuzeg Ejusdem	28
	Vajdafalva Gregorii Horváth	16
	Nagykö, Felső füves, Bachus	
	Alsó Füves, Bachus Dñi Episcopi	16
	Dragotha, Tragya, Spathár	
	Benkefalva, Stansulit	
	Zent Benedek, Liba Patak,	
	Dragánfalva, Panthus keő	
	Kabafalva Stephani Vajvodae	20
	Mochola, Rebegefalva	
	Lazúr, Toplicza Petri Moga	25 1/2
(20a)	Sonkolyos Domini Episcopi	19
	Felső Solymos Ejusdem	15
	Jánosfalva Ejusdem	19
	Ujlak Ejusdem	36
	Hidas Telek Ejusdem	40
	Oláh Hodos Michael Thóldi	1
	Gabrielis Bethlen	2
	Magyar Hodos Michael Thóldi	2
	Gabrielis Bethlen	1
		<u>868</u>
	Nagy Karánd cum pertinent. Dñi Episcopi	75
	Magyar Gyepes, Nyárló,	
	Dantelek Domini Episcopi	22
	Hosszú aszó Domini Episcopi	9 1/2

Vasánd Ejusdem	18	
Illyeháza	–	
Mecheleő Petri Vojvodae	16	
Jánosd Domini Episcopi	32	
Nicolai Thelegdi	5 1/2	
Andreae Marotzi	1	
Joannis Költhy	3	
Görbed Andreae Marotzy	1	
Nicolai Thelegdi	1	
Pauli Bosodi	2	
Michael Somjai	1	
Michael Tholdi	1	
Praepositi Majoris	3	
Simegd Bernardi Bornemisza	11	
Thulka Domini Episcopi	26	
Pataóssi Ejusdem	20	
Zalontha Michael Tholdi	7 1/2	
Nicolai Tholdi	6	
Madarász Andreae Fodor	–	
Michaelis Somjai, nunc		
Francisci Horváht	26	
Pauli Huszár	1	
Patha Domini Episcopi	53	
	342 1/2	
Homok Micháel Tholdi	10	(20b)
Georgii Hegyi	5	
Ladislai Vasári	4 1/2	
Benedicti Haranghi	1	
Ladislai Korassy	2	
Andreae Fodor	2	
Pauli Huszár	1	
Stepheni Vojvodae	3	
Georgii Cserepessi	1	
Georgii Thothuri	2	
Andaach Domni Episcopi	17	
Inandh Farkas Bottyani	5	
Gabrielis Tholmaczy	2	
Solymos Petri Solymosi	8 1/2	
Nyárszeg Capituli Varadiensis	14	
Zékely Telek Capituli Varadiensis	19	
Joannis Vojvodae	1	
Méhes Capituli Varadiensis	14	

Sályi Capituli Varadiensis	4
Bhabostha Ejusdem	4
Apácza Somogy Monalium S. Annae	7 1/2
Pósa Petri & Casparis Pázmán	3
Abránháza Capituli Varadiensis	4
Chiechy Ejusdem	—
Kardó Domini Episcopi	13
Capit. Varadiensis	2
	157 1/2
Joseph háza	
Somogy Domini Episcopi	23
Apáthi Ejusdem	16
Bikáts Capituli Varadiensis	24
Som Petri & Caspar Pázmán	2
Somos Emerici Massay	1
Joannis Massay	1
Ladislai Massay	1.

- (21a) Praesens Regestrum connumerationis portarum J. Cõttus Bihariensis Anni 1552 ex libro regii in archivo Camerali habito decerptum collatum eidemque in omnibus conformae, ac ex ordinatione Excelsae Camerae Hungariae ex officio Registraturae praefatae Camerae extra datum esse testor. Posonii die 1ª Novembris Annó 1746 (L. I.) Franciscus Kakonyi mp. Excelsae Camerae Regiae Reistrator

Presentem Copiam suo sub vidimato emanato pari in omnibus continentiis et positionibus collatam et conformem esse testor Posonii sub Diaeta anni 1751 die 25^a Junii. (LS) Carolus Kereskényi J. Tabulae Regiae Judriae Juratus Notarius. m pr.

Hely nevek Álmosd községből Bihar megyéből

(28a)

Az 1° kérdésre:

Álmosd község tartozik Bihar megyéhez — Érmelléki Járáshoz: 1848/9^{ik} év után tartozott Észak Bihar megyéhez — A Vámos Pircsi Járáshoz — később a Diószegi Járáshoz csatoltatott — és tartozott ezen diószegi Járáshoz 1861^{ik} esztendeig.

A 2^{ik} kérdésre:

Álmosd községnek csak is egy neve van, és ezen Álmosd név alatt ismeretes ország szerte.

A 3^{ik} kérdésre

Álmosd községnek más elnevezése nem tudatik, és más kép nem is íratott.

A 4^{ik} kérdésre

Ha bár a község nagyon korai jelentőséggel bírhatna — mind azon által írott adatok hiánya miatt leg korábban említettik ennek előtte 250 esztendővel.

Az 5^{ik} kérdésre

Hogy honnan népesítettett ezen község ki nem puhatolható. — a hagyoma szerint itten Ráczok laktak, és ezt mutatja a jelenlegi Ref egyház régi építési formája — mely a keleti Görög Szertartáshoz tartozhatott, — szinte a hagyoma szerint a Tatár futás alkalmával 2^{ik} András király alatt pusztult el a község. Később a Vér Család nyerte donatíoba

A 6^{ik} kérdésre:

Álmosd név eredetéről írott vagy nyomtatott emlékekből semmit sem tudhatni.

(28b)

7^{ik} kérdésre.

Álmosd község határán nevezetes topografia nevek következők —
Dűlők

1° Belsőség /a hol a község van.

2^{ik} A Csuszkó jó dűlő — hogy honnan vehette ezen elnevezését nem lehet tudni.

3^{ik} Berek dűlő — hajdanában nagyon berkes és reketyés volt ezen dűlő — Ebben a dűlőben van egy 32 holdas Ludas elnevezésű tó többnyire vízzel tele, és csak 1836^k és 1863^{ik} években volt kiszáradva tudomással — úgy annyira, hogy száraz lábbal lehetett benne járni — a hól máskor mint az elnevezése mutatja Ludas — Ludak vad rutzák, és más vízi repülő alatok tanyáztak — ebben a két esztendőben legelőül használtatott.

(29a)

4^{ik} Dülő Legelő.

Dombos és völgyes homok talaj. A tagosítás meg történte 1839^{ik} évek előtt még nem rég — a még fiatal nemzedék emlékezetére ezen dülő gazdag tölgyfás erdő lévén — azonban a tagosításkor egészben levágatott — és most silány tövis bokrok tanusítják az ős erdőnek — kímultát.

5^{ik} Dülő Kékkálló — honnan vehette ezen | elnevezését biztoson nem lehet kipuhatolni — a Bagaméri határból jön egy ér — melyet Bagamér községben is ugyan csak annak nevezik.

6^{ik} Homok dülő

Dombos és homokos lévén ezen dülő, onnan nyerhette nevét.

7^{ik} Kis mező dülő

A községhez leg közelebb lévén — ezen kívül belől 20 holdnyi legelő — azért nevezhették el Kis mezőnek

8^{ik} Szíget dülő

A községen keresztül menő és fél hold formába körül övezvén ezen dülőt — onan nyerhette ezen elnevezését

9^{ik} Sárfü dülő

Lapályos lévén ezen dülő — és vízes — regébben sárfüvet termet.

10^{ik} Görbe. Dülő

formátlan fekvése miatt így neveztetik

11. Rác Dülő.

Egy kihalt Rác nevű Család birtoka volt régentén.

12. Kas dülő

Ezen dülőnek kas formája lévén — onnan nevezhették el.

13. Gulácsi Lapós — a Tagosítás előtt a Gulácsi család birtoka volt

14. Major dülő.

Hajdanában Péchy Ferencz Kamarás urnak — Majorja lévén benne — onnan nyerhette elnevezését.

(29b)

15 Selíndi utza dülő. — Er Selíndre vezető ut közt fekszik ezen dülő

16. Téglavető dülő

hajdanában téglát vetettek ezen dűloben

17 Káposztás kert — alkalmasént régentén kaposztát termesztettek ezen dülőben onnan kaphatta ezen elnevezését.

Kelt Almosdon Majus 10^{en} 1864

Főbíró Nagy Bálint
2^{ik} bíró

Jakab Mihály községi
Jegyző által

Helynevek¹

(31a)

Alpár Községből Bihar megyében, mely tartozik a Nagy Váradi főszolgabírói járáshoz.

A Községnek román elnevezése "Alparea"

A Község hogy mikor említették legkorábban? kipuhatolni nem lehet.

Hogy honnan népesítették arra adat nincsen.

A név eredetét tudni nem lehet.

A Község határában semmilyen nevezetes hely nem létezik.

Kelt Alpáron 1864. év. Juni 30^{án}

főbíró Mihucz Togyer +
Partý József
Körjegyző

¹ Lásd még a 207. lapon is!

(32a)

Helynevek.Alsó Kimpány községből Bihar megyéből

Alsó Kimpány falu fekszik Bihar megyében, Belényesi járásban, Rézbánya vidékén, Rézbányával, 's Fonácza, Felső Kimpány, Herzest és Segyestel falvakkal közös neve „a Rézbányai körjegyzőséghez tartozó” község — most élő neve csupán csak Alsó Kimpány, — volt é hajdan más neve? nem tudatik, — mikor említettik neve leg korábban nem tudatik, — régi lakossai valószínűleg a Rómaiaktól maradtak itt, 's a mostani lakosok azoknak ivadékai — honnan eredt e helység neve? nem tudatik, — bokros legelője van a helység közelében „dumbrava” dűlőben, — szántó földjei is a helység közelében ograda, goronás, mláka, prundár Kodrisor, tersoro, troas, kuratura, és zevoj dűlőkben, — kaszáloja pedig az „ízláz” dűlőben — erdeje csityera név alatt, — Felső Kimpány, Segyestel, Herzest, Segyest és Alsó Verzár községekkel határos, magaslata „csityera név alatt, — vannak több források az erdőben melyek név nélküliek — patak mely Rézbánya felől a' fekete körösbe folyik.

Kelt Rézbányán Julius 22^{én} 1864.

Pap József
jegyző

Helynevek Alsó Lugos községből, Bihar megyéből.

(33a)

1. A. Lugos községe fekszik Bihar megyének NVáradi járás, élesdi szakaszában. E' vidék táj néven "Kőrös völgynek,, neveztetik.
2. E község magyarul A. Lugos, oláhul pedig Lugas den zsos"nak neveztetik, más neve nem tudatik.
3. 4. pontokra felelni nem tudunk.
5. Állítolag a' szomszéd, és határos f. Lugos községből származtak ide az első telepítők.
6. A. Lugos nevét kölcsönözte felső Lugos községétől, mely állítolag előbb fenállott, mint hogy ennek alatta egy hegy alatt fekszik, neveztetik A Lugosnak. — Honnan nyerte annak nevét, nem tudatik.
7. A. Lugos határában elő forduló helynevek im következők: funtina de la ram /:csat kút:/ a' muntsel nevű hegy tövében fakad, 's olly bő forással folydogál a' Sebes Kőrösig, hogy a' leg nagyobb szárazságban sem apad ki, — Muntsel, egy magos, és kopasz terméketlen hegy, mellynek lejtősebb helyein azonban szőlők ültetvék 's meglehetősen asztali borokkal jutalmazták, a' szőlő műves fáradságát. — Evvel határos a' gropa calda /:meleg gödör:/ dusa — kaszáló rétek, ezt követi a' vale mare egy patakocska, melly alsó, és felső | Lugos községek közt egy határvonalat képez, e' mellett nyulik a' monuncusa, apró gaz, és tövisből álló legelő — itten van a' funtina tyoruluj melly jelenleg kíván száradva, — az erdő részek nevei im így következnek „Kitsera, Culme, sela Truk, vegyes fa nemekkel um: cser, tölgy és bikkas erdő részek, ezt követi Vale Viszturzie, Vie turzi, hajdan szőlők most azonban kopár hegyek, — Szkonesze a' kövesdi határ szélben, Seszú paszte vale, Culme de pure /:peres csucs:/ hol egy hármass határ halom találhatik A. Lugos, Örvénd, és Kövesd községek határait jelölve. — A hajdani határ villongásból nevét kölcsönöztén. — Evvel szomszédos a' "tseta-tye,, hajdan valami erődecske, mellynek azonban jelenleg semmi ösmertető maradványa nem mutatkozik. — ezután jó a' kosza Jankuluj /:Janku hegy:/ még szinte erdő rész, mellynek allyába kezdődnek a' következő nevű szőlő hegyek; um: hizsú recs /:hideg berek:/ hizsu ruzs /:rozsás berek:/ hizsu Vukuluj, itten egy patak melly vale ungurilor, magyar pataknak neveztetik, ezek allyába vannak, a' következő kaszálló, és szántó földek, nevezetesen; kis láz | Perú Jankuluj, Botkis, Ritú Moki, Luntucza, Akasztó szántó földek.

(33b)

(34a)

A lakosok görög szertartásu oláhok, hogy azonban hajdanában magyarok is laktak tanusítja azon körülmény, hogy egy utcája, mais magyar utcának, /:ulica ungurasca:/ nak neveztetik.

A Lugos május 10. 864.

beadja
Májér János mk
Jegyző

(35a)

Alsó Poény, Bihar

Bíharmegye Belényesi Járás főszolgabírája Tekintetes Veres János urnak f. évi 1188. sz. a. kelt rendeletére Pestí Frigyes Magyar Academíai tag részére a' nyilatkozott Also Poény /:Poényi de Zsosz:/ községe Előljárai részéről a' lentebbi sorrend alatt tétetik: u: m: —

Az 1^{ik} pontra — Bihar Megye, Belényesi Járás — és Szék helyét tudja Belényes várossában, és tartozik a' Buntyesdi Jegyzőséghez. —

a' 2^{ik} pontra — Also Poény — /:Pojényi de Zsosz:/ melly nevezését századok alatt veszí. —

3^{ik} pontra — nem volt soha.

4^{ik} ~ " ~ — nem emlékszik senki.

5^{ik} ~ " ~ — nem tudatík.

6^{ik} ~ " ~ — semmít —

7^{ik} ~ " ~ — Mező — Czárína, Pemintu Szetyenku, Gúdrászka, Zsur'sászka, Párintsa, Dombrovítin, Kurátura, Lá ogórú; Fínatzele Mihutrestyilor, Dombrová, Krujánká, Rítu ádruméstyolor, Bóltá, Czáríná, Fínátsele Kontesztyilor, *Teuskenei* Kimpu gyigyestya, Kadrisor, Hánku, Kimpuluj Jepure, Czárína din Zsosz, *Jszvorele*, Kontiászka, ezen kívül Zevóje és a' folyó Sebesi folyó víz, Vále czérkunyintyilor, poreu muntselului, Kále *stredini*, Csolá, Muntsele, Sztírviná, gyálu korb, gruju, Dolúszlád, Kítserá, Vále tyéjetuluj, sipodréne; — Ezeken kívül. —

Van ezen községnek havasa hol nyáron által marháit legelteti, mely is Kutsarlútu, fáretu, *Plurui* árszá, Homontselele, Hornu, Stáuia gárulúj, Zevoje, grohozele, folyók rújsa árágásza folyó vize. —

Ezen község szomszédos Nap keletnek felső Poény /:Pojenyi de Szusza:/, Délnek Dombrovány — nyugatnak Buntyesd, és Északnak Szod és fenéres községekkel. —

Ezen községben tiszta Román gne népség lakík. —

Kelt Buntyesden Juníus 20ⁿ 864.

also Poényi Bíró Konta Tyodor k/v

Esküdt Konta Toma k/v

~ " ~ Grua Mihály k/v

általam

Boicz Aron mk

Jegyző

Helynevek
Alsó Topa községből Bihar megyéből.

(36a)

A' megye székhelye: Nagyvárad, a' járás székhelye: Belényes, a' járás szakasz székhelye: Magyar Cséke. —

A' helység neve A. Topa mely románul Topa de zsoznak neveztetik. — a' helységnek két utcája van semmi elnevezéssel nem bír — a' határbeli térségek nevei: Fundetura — Czelinyor — Bálta — Hotarászka — mely hely nevek magyar nyelven is ezen néven neveztetnek 's íratnak ki.

Magának a' helységnek más neve régen sem volt, most sem ismeretes.

A' mostani nemzedék a' helység mikor lett elnevezéséről mit sem tud.

A' népesítés helybeli a' lakosok mind g.n.e. románok.

A. Topa helység fekszik egészben hegy oldalon, két sor házból ál, határa lapályos és oldalos, folyó vize fel említhető nints — határos Cseszora — Dusesd — N. Kerpest — Nánhegyes — és Felső Topával — 's azok határaikkal.

(36b)

Kelt Nánhegyesen 16/4. 864.

Guricza Mihály
jegyző.

(38a)

Also:Valenyagra

1er Bihar megye NVaradi kerület Belenyési járás

2ra A Község neve ország szerte Also:Valenyagra

3ra Más név alatt nem ösmeretes soha sem is volt más neve

4re ~~~~

5re Tráján császár által népesítettett¹

6ra ~~~~

7re A kozség határos Dombrovany, Rienny Kiskoh, Styej Herzesd Petrileny, Zavojeny és Segyest nevezetesebb helyek

Paro kurti — vagy is Kurta nevü Rablo elrejtett helyye — Pláj dosz, gruju Tulaszká, Triosel, Sztirmina Karanyaszka, Vale Luiroj Tyiser Szlátiná Torsi gyés, Zsubokoj Mnyertza, gyésrime, fáca funtunyi —

¹ E mondatot utólag írta be egy másik kéz.

Helynevek

(39a)

Also verzar községből, Dél Bihar megyéből.

1^ő A. Verzár községe tartozik dél Bihar megye Belényesi járás vaskohi szakaszhoz.

(40a)

2^{or} E községnek csakis ez neve él és ez alatt ösmeretes.

3^{or} E községnek más elnevezése nem volt, hanem változatlanul ez alatt ösmeretes.

4^{or} Hogy mikor említették leg korábban nem tudható.

5^{or}

Tráján császár által népesítettett¹

6^{or} E községnek név eredetéről hagyományok és irományok hiányába semít sem lehet tudni.

7^{or} E község fekszik egy hegynek oldalába, 's nagyobb része a helység határának erdőből áll.

Vaskoh Juníus 2^{án} 864

Karaján Mihály
jegyző

¹ Az eredeti szöveget egy másik kéz áthúzta, és e mondatot írta fölé.

(41a)

Helynevek
Ágris községből, Bihar megyéből.

- (41b) Ágris község, — mely a NVáradí püspökségi uradalom egyik erdési székhelye Kumányesd közelében fekszik. —
Szántó földjei nagyobb részt dombokon fekszik, — és igen csekély kiterjedésű, —
a község határát nagyobb részt az úgynevezett Galalói erdő teszi. —
Több malmaí vannak melyeket kisdéd patakok hajtanak. —

(42a)

Felelet a tulnan írt kérdésekre.

- 1re Ágris község tartozik Biharmegye Szalontái járás Beéli szakaszához. —
2ra a község áll 42 házzámból s 117 lélekből, — kik egypár úri család kivételével
— román ajkuak, — tartozik a NVáradí lat szttásu Püspökség Beéli uradalmához
3ra Más elnevezése nincs. —
4re Telepítési ideje bizonytalan.
5re A község magából szaporodott.
6ra Eredetéről sem írott sem szóbeli adatok nem léteznek, — nagyobrészt Erdőség-
ből áll, — mely Galaló nevezet alatt van. —

Agríson május 10. 864

bíró Átyimp Jue k × v.
jegyző Holnapy

(43a)

Helynevek
Árkus községből, Bihar megyéből.

(43b)

Árkus község egész határa hegyes völgyes vidékből áll, — melyek között a Czarína din Szusz; Kantoreszku; Nagy rét; Hornyicza; Gyalu moczilor, Gyalu denuczistyilor; Vojvonyesd; Hosszú Malé, és Galaló, hegyek vannak elnevezéssel. —
 Több folyói, s malmai vannak, —

(44a)

Felelet a tulnan írt kérdésekre.

- 1re A község tartozik Biharmegye, Szalontai járás Beéli szakaszához.
 2ra Neve Árkus, mely áll 89. számú házból 168 lélekből kik románok, — tartozik a NVáradí lat. szttu Púspökség Beéli uradalmához.
 3ra A község más elnevezéssel nem bír.
 4re Telepítési ideje nem tudatik.
 5re A község magából szaporodott.
 6ra Eredetéről sem írott, sem szóbeli adatok nem léteznek.
 7re A község határa 2557 hold, 510 □ öl több patakjai s hegyei vannak ez utobbiak, Czarína din Szusz, Cantoreszku; Nagyrét, Hornyicza; Gyalu moczilor, Gyalu denuczistyilor, Vojvonyesd, Hosszú Málé és Galaló nevezetűek. —

Kelt ~~Kumany~~ Árkuson Május 10. 864

főbíró Tokaján Kozma k × v
 jegyző Holnapy

(45a)

Helynevek
Ártánd községből, Bihar megyéből.

(46b)

Feleletek az 1⁵⁰ laponni kérdésekre

- A 1^{sőre} — Ártánd helység fekszik Biharmegyének Sárréti járásában. — E vidék más elnevezéssel nem bír. —
- A 2^{ikre} — E' helységnek úgy helyben, mint országszerte ismeretes neve: Ártánd. —
- A' 3^{ikre} — E' helységnek más elnevezése hajdan sem volt. —
- A' 4^{ikre} — A' XVI^k század első felében említetik legkorábban mint pusztát, a' mikor az Ártándi ős magyar nemes család bírta. —
- Az 5^{ikre} — Az Egyház levéltárában lévő régi jegyzőkönyvben olvasható jegyzés szerint, ezen helységet a' Nagyvárad közelében fekvő Ősi pusztáról kivált Márton, Kabai, Kenderesi, Nagy és Sáhi családok ülték meg először 1722^k esztendőben. —
- A' 6^{ikre} — A' község neve az őregektől átvett hagyomány szerint, eredetét, első birtokosától az Ártándi családtól vette. —
- A' 7^{ikre} — Ártánd község határos, keletfelől Bors községgel, Északról Nagyzomlin pusztával, Nyúgotról Mezökeresztes mezővárossal, délről Tarján községgel. A' község határában lévő topographiai nevek között említést érdemelnek:
- a./ „Barát-Zomlin”, egy kis pusztát, hajdan kamarabirtok volt, 's egy a' múlt század második felében elpusztult kolostorban, barátok lakták, de már nem tudni, miféle rendűek.
- b./ „Farkas domb” emelkedett hely, hajdan erdőség környezte, most szántóföld, nevezetét azon körülményektől nyerte, hogy hajdani rendkívüli nagy árvízes időkben, más helyről a' farkasok kiszorítottván, ide vonultak 's iszonyatos ordítással rémítették a' lakosokat, 's innen a' határ ezen része máig is „farkas domb dülőnek” neveztetik. —
- c./ „Köldúshát” kissé emelkedett hely, szántó föld, nevezetét hajdani terméketlenségétől nyerte. —
- d./ „Harangöntő sziget” hajdan rétes sziget, most kaszálló; itt öntetett 1793^{ban} az Ártándi, és a' M.Keresztesi kissebbik harang 's innen vette nevezét. —
- e./ „Csíkos ér” különösen árvízes időkben sok csikot és halat tenyésztő ér. —

Más említésre méltó nevezetességgel nem szolgálhatunk.

Kelt Ártándon Április 19^{én} 1864.

Halász Imre mk

Fülöp Jó'sef főbíró

jegyző

Helynevek

(47a)

Bagamér községből, Bihar megyéből

1. Bagamér, tartozik az Érmelléki járáshoz, mely a' rajta keresztül folyó érvízéről veszi nevezetét, Bihar vármegyében. (48a)

2. A' községnek a' neve Bagamér. —

3. A' község legelőbb említettik a' Gombos lexicona szerint 1552. évbe.

4. Honnan lett népesítéséről semmi nem tudatik. —

6./ A község szájhagyomány szerint legelőször Magabírnak neveztetett, mivel a' község azt maga bírta, a' szomszéd Selind község egy részével együtt, de ezen elnevezésről írásilag, vagy nyomtatásilag nem tudni semmit, sőt Bagamér is csak 1552. évbe említettik, mint a' N. Váradi I. szertartásu Káptalan bírtoka, 's mint népes falu, az ugyan azon évben elrendelt országos össze írás alkalmával. — Az 1611: évbe Bátori Gabor erdélyi fejedelem, a' hadjáratában tett szolgálatáért a' hajdu városok sorába emelte, 's ezen hajduvárosi jogába Rákóczy fejedelem megerősítette az 1703^{ik} évbe sőt az 1706^{ik} évbe olyan joggal ruházta fel, mely szerint minden a' községbe eső ügyes bajos dolgokat a' maguk fórumán végezhetnek. A' községnek ezen Hajdu városi joga 1611^{től} 1716^{ik} évig tartott, a' mely idő alatt nem tartozott a' Káptalan bírtokához, 's csak ezután vette azt ismét a' Káptalan bírtokába. —

Az 1784^k évbe folyamodott a' község II^k, József császár ö felségéhez mind Hajdu városi jogáért mind azért, hogy a' Káptalan által jogtalanul bírt község adassék vissza magának a községnek, 's ugyan azon évben a' Kegyelmes Kir. rendelet e' tárgyba a' Megyére le is érkezvén a' vizsgálat megkezdett, minek a' következménye per lett, azomba a' község hűtelen ügyvédje bizonyos Dombi Márton nevezetű, mind a' períratokat, mind az ahoz csatolt Bagamér község multjára fényt derítő okíratokat elsíkkasztotta, úgy hogy a' község többszöri utánjárásra sem juthatott többé a' szükséges íratokhoz. —

- 7er A község határa $\frac{2}{4}$ részben fekete, $\frac{2}{4}$ részben homokos földből áll a' fekete földje sík, homok földje némely helyeken dombos, Álmosd, Székelyhid, Selind, Kénéz, Ábrány, Vámospércs szomszédságában, — a' határba találtató topographiai nevek Nagy szőlős, Kis szőlős kert, szőlős termelő hely, egyik nagyobb, mint másik. (48b)

Kopasz hegy, melyen egy átalaban nem terem semmi.

Csorda hálás, jelenbe homok szántó föld ez előtt csorda hált rajta.

Babós erdő mindig így neveztetett.

Malomgát kaszálló rét a' végibe vizi malom volt 's az ezen rét mellett elvonuló töltés képezte a' malom víz gátját.

Fejér föld sziget melybe főtenként fejér szik föld, vagy is köznyelven „csapó föld” van mit ezelőtt mészkímélés tekintetéből a’ ház első meszelésére, és fonal fejerítésére használtak.

Györgyer kaszálló rét mellyen külömben jelentéktelen víz foly keresztül. —

Csonka füz folyása lápos, nádlásos folyó ér, mely mellett füz fák voltak köztudomásulag, minek az ágát vagdalták, ’s így a’ csonkán maradt füz fáktól nyerte nevét.

Paraszt rét, mint mindég az eddigi jobbágyok birtak.

Szilági szállás kaszálló, ’s szántó föld. —

György egyháza szántó és kaszálló föld félkörbe erdőtől környezve, itt száj-hagomány szerint Bátorý fejedelem idejében veresbarátok Klastroma vólt, ’s a’ templomnak alapja most is meg van, ’s azon helyet az ott lévő kövek miatt használni nem lehet.

Musdaj hegy egy domb, mely mindég úgy hivatott. —

Kökényes hegy a’ rájta termett sok kökényről vette nevét.

Sajtos geringye domb, egy juh tartó embernek a’ juha ott fejetett, ’s legeltetett, innen az elnevezés. —

(49a) Vaskapu, két hegy közti szoros, hol az ellenségeknek a régebbi időben könnyen ellene állhattak. —

Virágvölgye egy kut mélység formába ki kerekedett mély völgy körül erdővel, melybe a’ háborus idő szakba egy Virág nevezetű menhelyet talált. —

Takó szántó föld. —

Somos erdő melybe somfák vóltak, innen nyerte nevét

Bolhás szántó föld

Répás kert erdő közt, veteményes kert vólt ez előtt, ’s sok répát termeltek rajta. —

Mélyut hát szántó föld, hajdan méj ut ment el mellette, mit mos már betöltöttek. —

Kerek kátyó egy kerekségű lápos rét.

Vöcsök egy domb hajlás

Paládi kut ez előtt kut vólt, most csak kut gödör, a’ háborus időben a’ hazulról eltávozott ’s itt tanyázott Paládi lakosok ásták. —

Szilfás dülő ez előtt szilfák vóltak rajta. —

Dézmát kert hova 1848. év előtt a’ méh beli dézmát szállították. —

Farkas domb farkas fogásra azon ásták a’ gödröket. —

Kosárhegy juhokat tartottak ’s ellettek rajta úgy nevezett juh kosárba, vagy karámba. —

Kurta hegy

Kapitány hegy.

Józan hegy.

Csalános hegy, a’ rajta termett sok csalántól vette nevét.

Lóhalál hegy meredek széltorlásos domb, 's éppen a' felmenetel nehézségétől neveztetett így.

Czipők hegy papucs formájától nyerte nevét. —

Kék álló, kékes mocsáros víz. —

Macska domb.

Székelykut, a' háborus időbe a' székelyek tanyáztak itt 's azok ásták ezen kutat, (49b)
mely most csak kut gödör.

Czigány rét, czigányok tanyáztak mellette rendesen.

Bátori kut az itt táborozó Bátoriak ásták. —

Kelt Bagamérba 1864. év Jun:5^{én}

Szabó József mk
jegyző

főbiró helyett
2.^k biró Gubo János

(51a)

Helynevek

Bagó-Sáránd községből — Bihar megyéből. —1° kérdő pont. Ezen község hová tartozik? —

Ezen Bagó-Sáránd község fekszik Bihar megyének Sárréti járásában, — melly községet és ennek határát körül veszik: Hajdu Szoboszló, Derecske, Hajdu Bagos, Mike Pércs községek és Bodóháza pusztá határai. —

2^{ik} A községnek hányféle neve él most sat?

Egy t. i. B. Sáránd, és ez is ösmeretes mint helyben mind ország szerte. —

3^{ik} Vólt é hajdan a' községnek más el nevezése sat?

Tudomás szerint nem vólt. —

4^{ik} A község mikor említettik legkorábban? sat —

Erre nézve semmi bizonyos adat nincs, nem is tudatik egyébb semmi mint az, hogy a' helybeli ref. egyház kezében van egy Ur asztalába szükségelt kanná /:edény:/ mellyen 1666^{ik} év van feljegyezve — a' község házánál lévő legrégibb irat pedig 1714^{ik} évről szóll. —

5^{ik} Honnan népesítettett? —

Semmi bizonyos adat nincs, sőt hagyomány sem szóll rólla. —

6^{ik} Mit lehet tudni köz tudomásból, hagyományból sat a' név eredetéről?

(51b)

Sem köztudomás, sem hagyomány nincs, mely ezen község eredetét helyesen jellemezné, hanem némellyek szerint Bagó nevűek, mások szerint Sárrándi nevűek ülték volna meg legelsőbbben ezen helyet, 's innen lett volna a' Bagó Sáránd nevezet, — mások pedig így adják elő: minthogy ezen község Bagos község szomszédjában vagy is Bagos irányában fekszik, innen vette volna nevezetét Bagos-iránt, Bagó Sáránd. — de ez csak pusztá okoskodás, semmi hagyományon nem alapszik.

7^{ik} A' község határában elő forduló többi topographiai nevek sat? —

Halmok: Jukas halom, Kornyó halom, tisztás halom, Laponyag halma, Lenárt halma, Diós domb, Szarka halma, Szabó halma, — Tornyos halma, /:régén torony lehetett rajta:/ Baksa halma, Két halom, — két egymás melletti halomról, — test halmok, hihetőleg itt hajdanában ütközet lehetett, 's az elesteket ide temették, innen maradt volna neve, — a' mint azon halmok ásása alkalmával találtak itt csontokat, sarkantyút és kardot, — telek part, ezen helyen valamikor falu lehetett, mit abból következtethetni, hogy innen föld hordás alkalmával elporhadtt téglá, vagy égetett föld részeket találunk, — Pattogó halom, a' falu alatt, hová gyakran a' fiatalság játszani össze szokott jönni, innen vehette nevét is. —

Dülők: Bánom dülő, az ott lévő Bánom nevű szőlős kertről; Kis konyári ut dülő, Konyár községbe vezető kis tilalmas utról; Ványi kosár dülő, Bagosi határ dülő, Bagos község határ mentiben; — Fürjes dülő; — Tornyos kerületi dülő az ott lévő tornyos nevű halomról; Bodzás dülő; Juh kut dülő az ott lévő, 's régibb időtől kezdve juhok részére ásott itató kutakról; — Hármás nagy szék környék az ottani szikes helyekről; első, második, harmadik nagyobb dülők a' sorrendi felvételtől; — Baksa gát dülő, Baksa lapos dülő mind kettő az ott lévő vizenyős, de járáskelésre alkalmassá töltött föld részről; Sós víz dülő, az ott lévő posványos, szikes vizről; Kun Ferencz lapossa dülő, onnan, hogy itt egy darab föld, melly mellett ezen dülő elnyulik, régebben Kun Ferencz nevű emberé volt; — Hosszu víz dülő, egy ott lévő posványos kákás vizről; — Belső dülője a' belső emberek földjei /:pap, rector, jegyző sat:/ ezen dülőben fekszenek, innen vette nevezetét; — Ernyő rét dülő egy ott lévő posványos kákás helyről, melly ernyő rétnak hívatik; — Pásztor dülő, a' községi pásztorok földjei ezen dülőben vannak, innen a' neve is; — Vénkert dülő, a' mellettei régen plántált 's Vénkert nevet nyert szőlős kertről; Borsi lapos dülő az ott lévő posványos lapos föld-résről, melly hajdanában Borsi nevű emberé volt; — Diós domb dülő az ott lévő diós nevezetű dombról, melly hajdanta Diós nevű emberé lehetett, — Szováti uti dülő, ezen dülő mellett egy út van, mellyen Szováth községbe járnak, innen a' neve Ferencz deák kisebb, Ferencz deák nagyobb dülő, eredete nem is gyaníttatik; — Tekeres közép dülő, melly dülőt keresztül kasul foly egy tekeres nevezetű ér, innen vette nevét; — Külső középdülő, a' községtől távolabb fekszik, mint a' Tekeres közép dülő, de éppen mellette ennek, ezért nevezetik Külsőnek, — mind kettő pedig közép nevet onnan nyert, mert egyenes fekvésben a' hataron keresztül vezet. Károly dülő az ott lévő Károly nevű ember földjéről; — Kis Kornó dülő, Nagy Kornó dülő, mind kettő az ott lévő Kornó nevezetű halomtól, — gyalog szeres Kornó dülő¹, az ottani földek, gyalog napszámot dolgozó embereknek adattak régebben, innen a' nevezete. — Szilas első és Szilas második dülő, mind két dülő egy más mellett, nevezete nem tudatik; — Város rétje dülő, egy ott lévő vizenyős kákás föld területtől, melly a község v város tulajdona Pircsi határ dülő Pircs község határa mentiben, — Laponyag dülő az ott lévő Laponyag nevű halomtól. — Kovács rét dülő, az ott lévő lapályos földrésről, melly kovács rétnak hívatik; — Tekeres halma dülő, az ottani Tekeres halmától v tisztás halmától, melly a' tekeres nevű kis ér folyó víz mellett fekszik; — Szarka halma dülő az ott lévő Szarka halomtól; Lénárt halma dülő az ott lévő Lénárt nevű halomtól, Szoboszlói ut dülő a' mellette Szoboszló községbe vezető uttól; — Szabó halma dülő az ott lévő Szabó nevű halomtól; — Ország ut dülő a' debreczen – N. Váradí ország ut itt megyen el, innen van

(52a)

(52b)

(53a)

¹ A szeres szót a sor fölé írva utólag toldották be.

nevezete. — Görbe dülő a' földek nem egyenes iránybani vagy is görbe fekvésűktől; — Paptava dülő az ott lévő lapályos vízenyős részről, mely paptava névvel bir, ez pedig pap tavának mért neveztetik nem tudatik. — Jukas halom-dülő az ottani jukas nevű halomtól, mellyen sok ásott gödör v' juk van; — Talléros dülő melly föld részen szántás alkalmával tallér pénzt találtak, ez előtt mintegy 50 évvel, innen nyerte nevezetét. —

Továbbá keresztül folyja a' határt egy tekeres nevű ér viz, melly minthogy a' határon igen nagy kanyarulatokat tesz, hihetőleg innen vette nevét, foly pedig ezen kis ér M.pírcs község felől Szováth község felé, s ott az ugy nevezett Kösü nevű érbe foly. —

Bornyu Kut, domján Kut, rossz viz Sárgödör, három Kut, melly viz fekvéses gödrös helyek a' legelőben fekszenek, nevezetők nem tudatik. —

Bánom kert szőlő, Vén kert szőlő,

Nagy Jánosné rétje, Kornyó szék, Locsogó Hosszu viz, Kerek szék, disznó Kut, mind ingoványos posványos föld részek, nevezetők nem tudatik. —

Aligálló nevezetű csapszék, a' debreczeni NVárad ország ut mellett. —

(53b) Végül megjegyeztetik, hogy ezen Bagó Sáránd község a' Herczeg Eszterházi birtokai közé tartozott 1848 előtt, mivel számos éveken keresztül mai napig is jogaiért pelekedő viszonyban volt, és ezen községnek lakossai hajdanába hajdui szabadságot is nyertek, de jogukat a' vízontagságos időkben elvesztették; keresték ugyan ezen joguk vissza nyeresét több ízben de azt soha meg nem nyerhették. —

Egyébb iránt mind ezen adatok, mik fentebb ezen községre nézve előadattak, nagyobb részint pusztá okoskodáson, és igen kis részben alapulnak hagyományon

Kelt Sárándon Aprilis 19. 1864.

Főbíró Diós János mk
Füzesséri Ferencz mk
jegyző

Helynevek (55a)
Balaleny községből, Bihar megyéből.

Balaleny község rövid topografiai leírása. — (56a)

Bihar megyének NVárad — Belényesi járásnak hova a község is tartozik szekhelye

Belényes — hova a nevezett községnek lakosai is heti vására szoktak járni. —

2. A község neve Balaleny

3. Hogy volt é a községnek más elnevezése is nem tudatik. —

4. A község mikor említetik leg korábban nem tudatik. —

5. Hogy honnan nepesitetett nem-tudatik. —

6. Köztudomásból, vagy hagyományból a név eredetéről, vagy értelmeről mit sem lehet tudni. —

7. A község határában előforduló dülök nevei: 1. Dugyászka, 2. Czarina de isvoru — 3. Porka. 4. Szoresi, 5 La Krucse —

Közel a falu határán keresztül folyik a fekete Körös. —

Szomszédjai: P. P. Cziganyesd, Tatárfalva, B. Lázur és Henkeres községek hatarai —

Kelt B. Lazuron 29/4 1864

Papp Pál
B. Lazuri körjegyző

(57a)

Barakony község Helynevei.

Barakony község határa fekszik OszMiklos. Cséffa, Gyapju és Pankota Puszta között, OszMiklos felől végig nyulik egy nagy lápos ér kevés nádassal, melynek felső végén egy fa hid van, innen Pankota Puszta felé véve a „Kapu Jerului” nevű dűlő fekszik egész a Pankota Puszta határig mely határokat nagy árokkal volt fel hánnyva ut választva ’s ezen ut „Ordög Árkának” neveztetik; — innen a Gyapju határ felé véve a harmas határ dombnal mely Barakony Gyapju és Pankota Pusztai határokat választják van egy volgyecske ’s ez Mokusnak neveztetik, ezen tovább haladva a Cséffai határ felé következik egy dűlő melynek neve, „Puszta nyomás” ’s így a Cséffai és Barakonyi határ közt haladva van egy kis völgy eres és ez Megye völgynek neveztetik; — innen egy a Nyila című dűlő nyulik egész az elől érintett Oláh szMiklos felől való nagy érig.

(57b)

Megjegyezvén hogy Barakony községből OszMiklos felé vezető ut a Barakonyi ” ugynevezett Kiss Bornyu nyomáson vonul keresztül.

’S hogy községünk több nevezetes hely nevekel nem bír, ezennel hivatalosan bizonyittatik.

Kelt Barakonyban Sept. 10^{én} 864.

Fonaġ Mihály mk
Körjegyző

főbíró Gál Togyer k × v
terv: bíró if Butka Péter ×
esküdt Rác Togyer ×
„ ör Mokra János ×
„ Turkucz János ×
„ ör Butka János ×

(59a)

Helynevek
Barest községből, Bihar megyéből.

- 1^{ör} Barest község tartozik Dél Bihar megye Belényesi járás vaskohi szakaszhoz. (60a)
- 2^{ör} E községnek csakis ez neve él, és ez alatt ösmeretes.
- 3^{ör} E községnek más elnevezése nem volt. —
- 4^{ör} Hogy mikor említették leg korábban nem tudható —
- 5^{ör} Tráján császár alatt népesítettett¹
- 6^{ör} A név eredetéről azt állítják némelyek, hogy e községben először is valami Bárrá nevezetű család telepedet le, némellyek pedig hogy azon hely a hol a község fekszik az előtt forásos hely volt, amit Román nyelven Bárá:nak neveznek, és így utoljára a községre ra ragadt ezen név Barâsci, mit magyar nyelven Barestnek mondják.
- 7^{ör} A község határán leg nevezetesebb helynevek vannak. u. m. Árák /:abarare:/ mit magyarul Ároknak neveznek — ezen a helyen még a törökök nek magyar országba be jövetelük előtt még létezett egy vas hámor illetőleg vaskoholó hely — a melyik aztán későbbben leomladozván 's Barest község le telepedvén, áttették vaskohra, ahonét aztán vaskoh vette eredetét — továbbá Árszuri dülő, a melyiket azért neveznek Árszurinak, mert azon helyen aba az időbe nagy Bik fa erdő volt, mít a vas hámorra használtak, szén égetésnek és több szükségletekre, 's későbbben vég képen ki vágván, jelenleg Barestnek a leg jobb szántó földjei vannak; végre a község fekszik egy hegy oldalba, 's az egyik végénél folyik a fekete körös, 's keresztül vágja a határnak egy részét, a hol ismét jó földek léteznek.

Vaskoh Junius 2^{án} 864

Karaján Mihály
jegyző

¹ Az eredeti szöveget egy másik kéz áthúzta, és e mondatot írta fölé.

(61a)

Helynevek
Barzesd községből, Bihar megyéből.

- (61b) Barzesd község közsiklás határát legnagyobb részt gyümölcs fák tenyészik melyek a palinka főzés által a lakosságnak kereskedelmi czikkül szolgálnak. —
Az egész község több nagy hegyek s dombokból áll, melyekből csergedező források patakokká alakulva, több, a lakosság élelmi igényeihez szükségelt malmokat hajtának.
- (62b) Felelet a tulnaírt kérdésekre. —
1re Barzesd község tartozik Biharmegye Szalontai járás Beéli szakaszához.
2ra a község áll 37 házámból és 83 lélekből kik román ajkuak, — tartozik a NVáradi lat. szttásu Püspökség Beéli uradalmához
3ra Más elnevezése nincsen.
4re Telepítési ideje nem tudatik.
5re A község magából szaporodott,
6ra Eredetéről sem írott sem szóbeli adatok nem léteznek. —
7re A község határa 2836 hold és 1505 □ öl — hegyes völgyes vidéken a gyümölcs fák buja tanyája van. —

Barzesd Május 10. 1864

bíró Herzsó Juon k × v.
jegyző Holnapy

ad 393/864.

Hely nevek

(64a)

Báránd községből Bihar megyéből

1. Báránd község esik, illetőleg tartozik Bihar megye Sárreți Járásához — Sárreț nevezete alatt említetnek azon községek, melyek a' Berettyó folyó kiöntései miatt rengeteg nádassá alakult rétek partjain jobb és balfelől fekszenek — például, ha a' környéken a' Sárreț említetik, ez alatt együvé foglalva értetnek Szerep — Udvari — NBajom — NRábé — Báránd — Dancsháza — Torda — Bakonszeg — BÚjfalú — BSzmárton — Fúrta Zsáka — Darvas Csökmö — Vekerd — Komádi Füzes Gyarmat — Túr sat községek
2. Báránd község az emlékezettel felvihető idők óta mindég ezen egy néven völt úgy a környéken, mint ország szerte ösmeretes. —
3. Báránd községnek más elnevezésére sem a legrégibb emberek nem emlékeznek, sem az okmányok felvilágosítást nem nyújtanak. —
4. Báránd község mikor említetik leg korábban biztos tudomás rólla nints, a' község szokott petsétje 1700 év számmal van ellátva, azomban a régi iratok csak az 1742^{ik} évtől kezdődnek, hagyomány szerint a' debreceni egyház levéltárában említés van téve arról hogy egy debreceni ref. Lelki pásztor onnan Bárándra az 1612^{ik} évben vitetett Lelki pásztornak.
5. Báránd község benépesítésére, különösen, hogy honnan, és mikor népesitetett be, semmi biztos tudomás nints.
6. Báránd község helynevének eredetéről sem köztudomás, sem hagyomány, sem írott, vagy nyomtatott emlékekből semmi bizonyossat tudni nem lehet. —
7. Báránd község határában lévő topographiai nevek a' túllapon következnek
  - a./ Árokajla — egy forduló szántóföld — melly emelkedett fekvéssel jó minőségű szántóföldet tartalmaz —
  - b./ Fútak — egy kaszálló forduló lapossas fekvéssel, melyet a' kállófolyó kiöntései rendesen megfutottak, és lejtösségénél fogva a víz vonúltával jó kaszálló völt — és máig is az. —
  - c./ Hangyás — egy emelkedettebb helyen eső szántó föld forduló — mellyen egy kifli alakú használható lapossas hely vonúl keresztül —
  - d./ Eszteróhát — egy forduló szántóföld — melly az úgy nevezett eszteró ér partján fekszik ezen ér a Berettyó és Kálló kiöntéseivel vízzel borittatott el, a' víz vonúltával pedig legelés, vagy kaszállással használtatik.
  - e./ Papérhát — egy forduló szántó föld — melly az úgy nevezett papér partján esik — ezen gyanítólag onnan vette nevét, mivel 'a partjain a' papoknak van legtöbb szántóföldjük —
  - f./ Kincses — egy forduló kaszálló föld mely kedvező időben jó termést szokott adni —

(64b)

- g./ Kacs kara. szinte egy kaszálló forduló föld, mely szikes természeténél fogva csak rítkán és igen kedvező idő járás kor használható —
- h./ Vékonyérhát — egy a' Kálló kiöntéseinek kitett hosszan és vékonyan elnyúló erpartján eső szántó föld rész —
- i./ Dögös érmegi: egy kaszálló forduló föld mely a' Kálló kiöntéseinek volt kitéve
- k./ Tábla föld: egy téglalap alakú korábban úradalmi, most községi lakosok tulajdonában átbocsájtott szántó föld.
- l./ Kórós ér Hajdan a' Kálló kiöntései által vízzel borított, most kopár, kóró termő szikes hajlásos legelő
- m./ Keresztér — egy ér szakadéka — melly kereszt alakú, különben szikes legelő —
- n./ Inacs ér — egy ér mellyet a' Kálló fojó kiáradása szokott megtölteni, — különben legelő
- o./ Bolhás ér a' fojó kiöntései által megtölteni szokott lapos hely, — melly a' viz vonultával kopár lapóss szikes legelő.

(65a)

- p./ mészársziget ere: szinte egy vizáradásos lapos hely — különben szikes legelő. —
- q./ Papér — a' papok földjét körítő ér — melly szárazidőjárás kor kaszaltatik —
- r./ Békás ér — egy vizáradásos lapos legelő —
- s./ Korgo egy kanyargós érrel körített kaszálló
- t./ Batsó egy szikes vizenyős lapos hely a legelőn — terméketlen, és hasznavehetetlen
- u./ Külső és Belső Bánya: vizenyős lapos terméketlen szikes legelő.
- x./ Saja sziget: egy emelkedettebb szikes legelő rész —
- y./ mogyorós egy víz állásos terület a' legelőben
- z./ Pápa szem — a' legelő közepén lévő két vízzel töltött szik föld egy keskeny érrel össze kötve
- j./ Kő domb. egy emelkedettebb hely a' legelőben, mellyen sok kő darab található, a hagyomány szerint e' helyen házak léteztek
- v./ Báránd halma: egy emelkedettebb hely az eszteró parton —
- w./ Fútak halom: egy emelkedettebb hely a' Fútaki kaszálló szelén
- aa./ Vénkert egy az úrbériség előtti időkben fenálló szőlős kert —
- bb./ Újkert: az úrbériség állása óta keletkezett szőlős kert —
- cc./ Eperes kert: a' temető mellett eső József császár idejében felfogott és eperfákkal berakott 3 holdnyi föld.

Kelt Bárándon 864 apr.23.

Vágó Ferencz

jegyző

P. H.

P. H.

Bíró János mk

biró

(67a)

Helynevek
Bedő községből, Bihar megyéből.

(68a)

Feleletek

Az első lapon olvasható kérdő pontokra

I. Bedő Község tartozik Bihar Vármegye Sárréti Járáshoz Szolgabiroi szakasz Mező Keresztes

II. Nevezett Községnek két neve él most Bedő és Oláhul /:Bedeu:/ mi Országszerte ismeretes

III. Ezen községnek csak ezen nevezést tudunk a hagyományból

IV A Község Törökök el pusztítások után mingyárt említetik

V Népesített Marmarosból, Erdélyből, Szilágyságból, és Magyar Ország több helyeiből, görög Kath. vallásuak.

VI semmit

VII Ezen határban lévő dölök nevei I. Legelő, 2. Papprét /:Ritu Popei:/ 3. Sonkolyos, 4. Nagy lóp 5. Nagy halom 6. Kis barát, 7. Kerekto halom, 8 Nagy barát ér, 9. Kenderzug, 10 Temető dűlő, II. Ölyvös, 12 Nagy kert, 13 Nagy rét, 14.Csikós ér 15. Gát dűlő, — Grápa Nyámtzului Urszuj halom, Zsombokos halom, Gátu betsului, Klastrom Oláhul Kolostrom, itten réginten egy apátza Klastrom létezett, amint köztudomásból létrejött, de az eredetiségre nem jöhetünk, de az akkor volt méhes kertnek maig is meg van a' neve /:Stupina/ méheskert, /Vie:/ Szőlős kert, Nagy csikos, Kis Csikos midőn sok esőzések vannak körül veszik a falut, Ó temető, új Temető, Kiss halom, az ugynevezett méheskert /:Stupina:/ körül van véve nagy széles árokkal. A közönséges legelőn létezik egy ivó kut; a honnan az egész Község hord vizet. Váradi ut /:drumu Oradei:/ Keresztesi ut, Nagy Kereki ut, Bojtj ut, — Nagy utcza, új sor, — Nagy Kereki, | Bojt, Mező Keresztes, és nagy Zomlány határok körül veszik a' Községet.

(68b)

Kelt Bedőn April 19^u 1864.

tisztelettel bemutatják
Az elöljárók
Komornyik János mk
jegyző

(71a)

Helynevek
Belezenseny községből, Bihar megyéből.

- (72a) 1. Bihar megye, belényesi járás, neveztetik belényesi vidéknek is, Székhely Belényes
2. Belezenseny név alatt.
3. a' községnek más elnevezése nintsen.
4. nem tudatik.
5. nem tudatik.
6. a' név eredetéről mitsem tudni.
7. E község határában előforduló dűlők nevei. u. m. Czárína, Ritu cu Glimei, Fiszueszk, Zevoj, Ograda dupa teleku, Ku prunyi, Ográdá dinszus, Gura Voi, La gróf, Kuntynitu, Gyálu mare. —

Helynevek

(73a)

Belényes város községből, Bihar megyéből.

Feleletek:

(73b)

Az 1° pontra: Bihar megye; Belényesi járás, mely utóbbi Belényes városáról, mint a' járás' székhelyéről neveztetett el; a' járás délkeleti szélén Rézbánya város felett van egy, az egész havas' bércei felett uralgó havasi hegycsucs, melynek neve Bihar; ezen név azon kérdést költi fel: vajon e' hogy nyerte é nevét a' megyétől, mint a' megyebeli hegyekközt leg magosabb; vagy e' hegytől vette nevét a' megye, mint határtól e' megye, és Erdélyhoni Alsó Fehér megyeközt.

A' 2°: Belényes város; a' Románok kiejtéseszerént: Beius; a' Belényes név eredetéről hiteles adat nem létezik; némelyek a' Bölénytől szokták származtatni; mi, a' mennyiben Belényes egy felől Magyarhont Erdélytől elválasztó zordon havasok, más felől Bihar és Arad megyeközi hegyes völgyes, bérces rengeteg erdők közé ékelt vad regényes lapályon fekszik, melynek tájékán az ős korban a' Bölények jól találhatták magokat, nem helytelen felfogás.

(74a)

A' 3°: A' 15. és 16^{ik} századból származó leveleiben is, melyek legrégebbiek a' levéltárban, Belényesnek íratott; azomban 1451. évből való pecsétjén Belenes név áll; mely eltérés a' metsző hibájának tudajdonítható.

A 4°: A' levéltári iratok felebb nem menven — a' 15^{ik} században 1422^{ből} kelt okiratban említetik legkorábban; azomban az Erdélyi hiteles helyeken, hova tartozott a' megyével hajdan, felebb lehetne vinni neve eredetét; mert a' 15^{ik} században már mint szabadalmazott város szerepelt.

Az 5°: A magyar nyelvi tájkiejtés, 's népviselet, mely Belényes, és az ezt körítő néhány magyar ajku falvak' sajátja, azt gyaníttatják, hogy Erdélyből népesített, hova tartozott.

A 6°: Többet nem, mint a' 2^{ik} pont alatt elmondott.

A 7°: A' következő topographiai nevek érdemelnek említést:

I. Szántóföldek:

(74b)

a./ Halomalja: A' város nyugoti végénél terül el, hol régebben halom volt; a' partos hely még most is áll; ennek hagyományos története az: hogy egyszer a' rákok reá ütöttek Belényesre, kirabolták; azomban a' segítségül jött Váradakkal egyesülve a' Belényesiek a' rablókat le verték, 's holt testeik a' városalatt temették el, 's innen lett a' nagy sírhalom; mít igazolnak az ásás alkalmával ott található ember csontok.

b./ Nádas: egy nagy területű szántó föld, közepén ingoványos helyekkel.

c./ Rikas: a' belényesi határ szélén Tárkány határához tartozó egy nagy szekér-kas alaku völgy; végig folya egy patak, melyben rákok vannak; valószínűleg rakkasból lett rikas.

d./ Egeres: mellette patakfolyó, partján tenyész égerfa, innen egeres.

- é./ Bíkarét: egy urasági posványos kaszáló; békáknak jó helye = békarét.
- f./ Rovina: román el nevezése egy nagy patak kiöntéseáltal posványosá tett föld területnek; rovina magyarul tán posványos helyet jelent.
- II./ Patak:
- Hideg örvény: régebben halászható nagy patak volt, melynek kútfeje forrás volt, és így hideg
- III. Legelő:
- Cserdomb, és Cserhát: két egymástól távolabb eső legelő rész; az utobbin még most is | van csere, másíkról már elpusztult; az első dombos hely; a' másik háttas hely.
- IV. Erdő:
- Csonkás erdő: A' benne volt, 's egy részén még most is élő agg, csonka tetejü tölgy fáktól.
- V./ Szőlők
- a./ Ebédleső: róla fekvésénél fogva a szőlőpásztor kényelmesen belátja a' városból számára ebédet vivő cselédet; — ugyan emellett
- b./ Bondor: dombos hely, domboru alaku; talán dombor-ból.
- c./ Zöldeság: egy nagy szőlőhegynek völgyei által formált ág forma része; zöldel rajta a' szőlő terület.
- d./ Csermáj: cserés helyen épített szőlő.
- V. Utca:
- Patarászka: oly földeknek beltelké alakításából épült, melyek hajdan ezen utca' végénéli dombon romokban látható barát templomé voltak; tehát a' patereké voltak.

Belényes Április 28 1864.

Benedek Ferenc
Jegyző

Belényes Kotsuku, Bihar¹

(76a)

Folyó évi Március 28^{án} Járási Főszolga Biró Tekintetes Veres János urnak 1188. sz. a. kelt rendeletére, Kotsubai Elöljáróság által a' nyilatkozat Pest Frigyes Magyar académiái tag részére a' nyilatkozat a' lentebbi modokon tétetett: — az 1^ő pontra. — BiharVármegye, Belényesi Járás, hol székhelyét tartja. — a' 2^{ik} pontra. — a' Községnek csak is Kotsuba neve van, és miután Biharvármegyében más Kotsuba is létezik, ezen község Belényes Kotsubának nevezik el. —

3as pontra. — más neve soha sem volt. —

4^{ik} pontra. — arra tudomásunk nincsen. —

5^{ös} pontra. — nem tudatik. —

6^{ik} pontra. — Semmit. —

7^{ik} pontra. — A' községben van Mlaka, Rovina, eclésia, popáska, lá *merune* dülők.vannak hegyek p. o. vírvu lui príhogyistye, in *kúlkulú*, vírvu lui korej, Vále Máre, *pirsoni* cú brázi, vírvu lui megura, sorólu, vírvu koserilor, vírvu Zsulescului; — ezen el nevezéseken kívül van miket hegyeknek neveznek, van vále kornyaszului, vále lui Bud, nevű patakok, és Blídás nevű kaszálo, és van egy barlang — melly a' parasztság által pestyérenak neveztetik, mellynek súlyos ajtaján be menni lehet, ezen barlangon keresztül foly egy igen hideg barlang, és benne lehet járni, hol is igen sok népség ferhet nelé; — ezen fentebbi el nevezéseken kívül van a' községnek egy havasa, hol nyáron által: Majus, Junius, Julius és augusztus havakba szokta a' marháit legeltetni, ezen havas *Hergyiszutnak* nevezik, hol foglal magában több el nevezéseket p. o. Lá csityéra, vírvu botristyí, *Lakunyíu*, la grohot, vírvu *kulenlui*, — és van egy *ízbuk* nevű patak, melly a' havason folyik. —

Kelt Buntyesden Junius 21^{én} 864.

NB. Kotsuba községe szomszédos Napkeletre Gurány, Délre Bragyét, nap nyugotra f. Poény, és északra Fericse községekkel. —

Kotsubai Biró

Torehunte Míkula k / v

Esküdt Korobánú Iszténíu k / v

¹ A címet egy másik kéz írta a szöveg fölé.

(77a)

Helynevek
Belényes Lázur községből, Bihar megyéből

(78a)

Belényes Lázur Község rövid topografiai leírása

Bihar megyének NVárad, Belényesi járásnak hova a község is tartozik székhelye

Belényes — hova a nevezett falunak lakosai heti vására is szoktak járni. —

2^{or} A község neve B. Lázur.

3. Hogy vólt é más elnevezése? nem tudatik. —

4er A község mikor említetik legkorában — nem tudatik.

5er Honan népesített? nem tudatik. —

6^{or} Köztudomásból, vagy hagyományból a név eredetéről vagy értelméről —
mit semlehet tudni. —

7er A községnek dülő nevei: 1er Gyalu Medriki 2. Sztrigoiu, 3. Holde cu Brusi,

4. Ungye Mare 5. Czarina de isvoru, 6. Kuretiste, 7. Várátyek

Közel a falu határán keresztül folyik a F.¹ Kőrös.

Szomszédjai: Szudris, Köszvényes, Henkeres, P. P. Cziganyesd és Bala-
leny községek hatarai. —

Kelt B. Lazuron 29/4 1864

Papp Pál
B.Lázuri körjegyző

¹ A betűt utólag egy másik kéz írta be.

Belényes-Örvényes

(79a)

Felelet

A túl lapon tett kérdésekre

1^{ső} pont Belényes Örvényes helysége Bihar Megyében, tartozik a' Belényesi főszbirói járáshoz — az Úrszádi körjegyzőséghez — földes ura a' NVáradi Kath Püspök.

2^{dik} pont Neve e községnek román nyelven Úrvís —

3^{dik} pontra, tudomás nem létezik

4^{dik} 5^{dik} és 6^{dik} pontokra, Hiányzanak minden adatok —

7^{dik} pont, B. Örvényes helységben van egy a régi századból fent maradt templom az építés alakától török kéz művének látszik lenni — ezt a lakosság meg nagyobbította fából essze állított falakkal és használja a jelen időben is —

A helység keleti oldalán van egy szíklás meredek hegy oldal tövébe a Sebess körözs foj — a | szíklák között több apró barlangok nyílásaí láthatók, miről az itteni babonás nép azt tartja hogy a gonosz lelkek lak tanyája, nagyon sajátságos az hogy mivel az ut e vidéken többnyire magos hegyek tövében olyformán halad hogy egyfelől meredek hegyek, másfelől mélységben a körözs foly, hol vígyázatlanságból gyakran megtörténik hogy az után a körözs mélységébe ledől szekereztől, és ezt mind annyiszor arra magyarázzák hogy az ímént említett szíkla barlagokba tanyázó gonosz lelkek valamelyike állotta útját és dőjtötte le — Déli részén a helységnek. Sígó, Tóka, Handresty Tarnyicza, Fíngó, Vále fígyúlúj és Geczóje hegy lánczok területnek el mindenüt szálas erdőséggel borítva — Nyugat felől egy kavicsos hegy, Bokse emelkedik — ezen hegy és a helység között 's nagyrészt | Észak felől terjed el a szántó kaszálló föld mely felvan osztva Czarína dín Szusz, /felső mező/ Czarína dín Zsosz; /Also mező/ Gyálú Beszericsi /Templom domb:/ Ogrek düllökre

(79b)

(80a)

B. Örvényessel határos: Széplak, Fórró, B. Ujlak, Borz, H. Dombrovicza, Sólyom és B. Szt. Míklos községek.

Kelt B. Örvényesen 21/6 864

Kádár Lajos mk
körüjzö

[Belényes Szelistye]

- (81a) 1 Belényes Szelistye tartozik Bihar megye belényesi járáshoz
2. Csak ezen egy neve el most.
3. Soha sem volt más neve
4-5.^r megfelelni senkisének
6. a' név eredetéről mit sem lehet tudni.
7 Gáborászka dülő neve Talp és Telek községekkel határos nyugatnak, dombos szántó földekkel nevét a hely tulajdonosától vette. Fácza szinte dülő neve, szántó földekkel, nevét deli fekvésétől vette. Doszu Sebes és Belezsény községekkel szomszédos dülő, nevét éjszaki fekvésétől vette. —
Egyébb semmi néven nevezendő nevezetesebb helyek nincsennek.

Kelt B:Szelistye Juni 18 1864

Biro Pányi Gyula
Eder János mk.
jegyző

P. H.

E községben igen sok nemes fajú cseresnye termesztetik, mi a lakoságnak fontos anyagi szükségét fedezi. a' pecsét nyoma közepében látható fa a' cseresnye fát jellezi.

Kelt mint fentebb

Éder János mk.
jegyző

Helynevek

(83a)

Belényes Szent Márton községből, Bihar megyéből.

Belényes Szent Márton falu — belényestől $\frac{1}{4}$ orai távolságra, 408 lélekből számláló község Belényes Várossa levél tárába lévő irományoknál fogva a 16. században magyar község, azomban hogy mely idő óta telepedet ide a Román lakosság és mi idő óta pusztult el magyarság biztos tudomással nem birhatni; egy kis dombon fekszik az egész község, qin' egyesültek, folyo vizök nincsen, vannak házi kutak azomban fagyás vagy nagy szárazság esetében a' Remetről folyó víznél itatják marháikat, határok hegyes és lapályos földjök meg leheto, fajzás tekintetéből Sonkolyos Községéhez tartozó és Belényesi Püspöki Uradalom Erdeiből fajzanak penzéért és munka bérért, —

(83b)

a határ kí terjedése 857 hold, mely következő 10 dölöre oszlik, um: Belső dölö, Horoszká, Seszu, Ovetsis, Czárína den Zsosz, Kis csonkás, Tyiri goz, Gyálu bultsestyilor, Czárína de Szusz, és Ogríz, egyéb nevezetésegekkel nem bir —

(84a)

Kelt Bszit Márton Aprilis 17^{én} 1864-

Orbán Lajos mk
jegyző

(85a)

Belényes Szt. Miklós

Bihar

Felelet

A tulnan írt kérdésekre.

1^{ső} pont Belényes Szt Miklós község, kebeleztve van Bihar Megyében, tartozik a Belényesi Fő Szolgabírói járáshoz és az Urszádi körjegyzőséghez, — földes ura a NVárad Kath Püspök

2^{dik} pont A' községnek csak ez neve él, azon kívül más nevéről nints is emlékezet,

3^{dik} pont. Tudomás nemlétezik

4^{dik} 5^{dik} és 6^{dik} pontokra, Hiányzanak minden adatok.

7^{dik} pont A Helység mellett, és annak határán keresztül foly a Sebess körözs, e mellett terjednek el szántó és Kaszálló földjei, a helység felett Kelet felől két hegység emelkedik, az alacsonyabb mely szíklás kopasz hegy arról nevezetes hogy rajta égy a régibb századból meg maradt csonka torony látható, ha ezen torony falát az ember meg vizsgálja látszik hogy ahoz még egy nagyszerű templom is tartozott, annak falaí azomban földig le vannak | már rombolva, a torony falaíba ígen szép kö faragványok vannak, 's ügyes kéz által látszik lenni építve — a magossabb hegy mely ezt fedezi szinte szíklás meredek hegy 's csak apró bokrokat terem, neve mind ket hegynek Bokse, szálas erdőség az egész határon nintsen. —

(85b)

B: Szt Miklóssal határosak Széplak, Belényes Örvényes, — Sólyom, és Urszád Községek. —

Kelt B. Szt Miklóson Junius 20 864.

Kádár Lajos mk

Köri jzö

Helynevek
Belényes Ujlak községből, Bihar megyéből.

(87a)

Ezen község tartozik a N. Váradí kormány kerülethez Belényesi járási főszolgabírosághoz itt van a Jegyzői körmei székhelye — lakossai száma meghaladja az 1300 kiknek $\frac{2}{3}$ része, reformáta vallást követő magyar ajkuak, — $\frac{1}{3}$ része pedig Görög Kath. vallásuak, minden vallás felekezetnek, van csinos temploma a reformátusoknak, iskolájok igen jókarban van, az únítusoknak pedig iskolájok, nincs hanem a tanítást bérelt házba teljesítik, — a tanulok a két iskolába vegyesen tanítatnak, — megjegyzendő az is hogy a lakosság, mind magyar mind az oláh nyelvet beszéli, — ezen községnek van a fekete körözsön egy 3 kerekű vízi | malma, melynek (87b) jövedelméből, a cs. k. adonak nagyobb részét, és a közköltőt fedezi — itt a fekete körözs 3 vonalt képez 's miután az aradra vezető ország ut, a község also részén vezet keresztül ezen vonalokon két hidat a község egyett pedig a megye szokot fentartani, — hogy mikor és honnan népesített e község annak nyomára jönni nem lehet, van ezen községnek Szöllő hegye is mely tehet mint egy 250 holdat, 's közönséges fehér bort terem

Legnevezetesebb [a] elnevezése a népmonda után határának azon helye mely az erdön határát Sonkolyos községétől választja el, az úgy nevezett „Kőkecskék” melyről a néprege azt mondja hogy midőn Sz. Péter | a földön járt, az ott legeltető juhásztol tejet kert volna, de ez annak adását megtagadta 's így a kecskék és juhok kővé váltak, hol a köalakok oly csoportozatba fekszenek, mintha csakugyan ezen mondát ábrázolnák.

(88a)

Van még az erdön egy kicsucsorodott kőszirtnek „Pont” elnevezése, melynek keleti részén a Sonkolyosiaknak, északi részen pedig B. ujlakiaknak szép kiterjedésű szántó földjeik vannak 's rajtok több erdejű szállások elszorvák; ugyan attól nem mesze lefele van az úgy nevezett „Imám Kő” honnan egy forrás is eredvén patakká válik, 's ezen patak „Imám” patakának neveztetik 's a fekete körözsbe szakad.

Ezen község határos Sonkolyos Petrány B. Valány, Preszaka, Dsosanforro, Borz, és Havas Domrovicza kzségekkel.

Kelt B. Ujlakon Junius 16.1864

Regíner János
Köri Jegyző

(89a)

Helynevek
Belényes Valány községből, Bihar megyéből.

Ezen község tartozik NVáradí kerülethez Belényesi járási főszolgabiroshoz és BUjlaki kőri jegyzőshöz, — lakossága mind gör. Kath. vallásu, temploma igen szép volt de 1862be a községnek egyrésszével bárha a községen kívül fekütt az akkori borzaszto szél miatt leégett ugyanakkor iskolajok is hamuvá lett de az olta a szükségesek beszerezettvén a templomnak mégnagyobb szerü építése már folyamatbanvan.

Ezen kozségnek eredetét megnépesítését kipuhatolni nem lehet.

(89b)

Folyó vize nincs 's nagy szárazságok idején mint a mult évben is a távolí fekete körözből látták el magokat vízzel.

Ezen község határos Petrány Szankány, Preszáka és B. Ujlak községekkel.

Kelt B. Ujlakon Junius 16. 1864.

Regíner János
Jegyző

Helynevek
Benyese községből, Bihar megyéből.

(91a)

Felelet a' tulnan tett kérdésekre

(92a)

Az 2ra Ezen községet hívják Benyese. 42 házból álló kiss román helység 210 lél: Beélhez félóránira fekszik, u. pos. Beél. tartozik a' NVaradi lat. Szer püsp. Beeli Uradalmához.

1re Ezen község tartozik Bihar m. Szalontai járás Beeli Szakaszához.

3ra Ezen községnek sem most sem elnevezése nem volt.

4re Ezen község keletkezéséről mindössze a' mit szóbeli adatokból merithettünk — hogy a' jelenlegi helyén ~~mindössze~~ mint egy 200 éve hogy áll, azelőtt a' hegyeken szétszórva néhány viskó képezte a' helységet, 's jelenben is csak fiók község.

5re Az öregebbek előadása szerint nagyobbbrészt ezen megye Belényes vidékéről származtak.

6ra Eredetéről v a' név értelméről, írás és szóbeli adatok hiánya miatt legg kisebb tudomást sem nyújthatunk. kivéve mint a 4ik pontba felemlitetett.

7re A község terjedelme 997 catszt. föld.és 147 □ ölet téssen, éjszaki részén folyik az ugy nevezett Megyes patak — bir következő dűlőkkel u: m: Belsőtelek Spinasse Gyaluprunyilor Gruecz Terszále, Azaszt Hornyicza Nyeveszt 's következő erdő részekkel: Pareo Butsi Gyalu Nyeveszt Borheszku Szalavosa Gruecz — a' községnek van egy utszája mely bojuder név alatt jön elő a hol a' marhat kihajtja

hatar szomszéd falvak Tagadó, Bokkia és Kumanyese

Költ Beel April ho 6 864

Németh István
 jzö

(94a)

Helynevek

Berek-Böszörmény községből, Bihar megyéből.

(94b)

Bihar V Megyébe kebelezett Berek-Böszörmény községenevének helyi magyarázata.

•

(95a)

ad 1. Berek-Böszörmény községe Bihar Vmegyében, ennek Székhelye NVáradtól nyugotra 2 $\frac{3}{8}$ mértföld távolságra, azúgy nevezett „Sárréti” járásban fekszik, közigazgatási főbb ügyeiben fősolgabírája — törvény kezési és kisebb köz- igazgatási ügyeiben alszolgabírája lévén illetékes Hatósága.

Jelen időben a községnek más elnevezése nem ösmertetik. —

ad 2. Berek-Böszörmény község tudomásunkkal — de hiteles adatok nyomán is /:Lásd Fényes Elek „Magyarország geographiai leírását:/ ország szerte csak is e’ néven ösmertetik. —

ad 3. A’ község hajdan „Nagy-Böszörmény” néven is neveztetett, mit igazol egy 1518. évet magán viselő ily köriratú pecsét nyomója „Sigillum Cívítatis Berek alias Magno- Böszörméniensis. 1518.” —

ad 4. A’ magyar haza történetében tudomásunkkal, mint külön váló nem szerepel, de mint tiszta magyar ajkú — ’s a’ magyar faj jellegét ön magán viselő népről jogosan feltehető, hogy a’ haza jó ’s bal sorsában egyaránt osztozott. —

N.Váradhoz közel esvén, feltehető, hogy a’ Török uralom véle is éreztethette hatalmának súlyját. —

(95b)

E’ föltevésre jogosít az 5^{ik} pont alatt megjelölt, de most már csak szóemlékben levező, — elpusztult ’s hagyomány szerint | a’ mai Böszörménybe beolvadt „Berek” község; — úgy azon oklevél is, melly állítólag 1558^{ban} — a’ községet már korábban bírt Gróf Csáky családból származott Imre és Ferencz által adatott a’ község lakosainak megjutalmazására a’ község határán lévő ’s a’ nevezett urak tulajdonát tett ingatlan birtok adományozásának megerősítésére azon — az oklevélben említett okból, hogy Berek vagy Nagy Böszörmény fent nevezett uraikat a’ török fogságból megszabadították.

Van a’ község birtokában egy más oklevél is, 1657 böi kiállítva, melly II^{ik} Rákóczi György által adatott ki a’ községnek bizonyos határ villongás feletti pörében.

De hogy a’ fentebbi okmányok mily hitelességűek, alólírt mint nem szakértőnek mellettők vagy felettők pálczát törni nincs sem feladatában sem hatalmában. — A’ hitelesség meghatározása tekintetéből ohajtandó lenne azonban, hogy a’ község birtokában létező ’s a’ közönség által nagy becsűnek tartott okíratok a’ „Helynevek magyarázója” igen tisztelt szerzője Pesti | Frigyes úr — mint Szakértő által vizsgálat tárgyává tétetnének, — mivel elérése czéljából az igen

(96a)

tisztelt Akadémiai tag-úrral közvetlen — e' tárgyra vonatkozó levelezésbe bocsátkozni alolirt Előjáróság hazafiúi kötelességének ismerné. —

ad 5. Berek Böszörmény — /:ha hivatalos ügyekben használatban levő pecsétje köriratának hitel adható:/ 1518. évben „Nagy-Böszörmény” nevet is viselte a' „Berek” elő név pedig akkor vehette kezdetét /:1518^{ik} évet megelőzőleg:/, midőn a' mostani Berek-Böszörménytől keletre feküdt „Berek-Böszörmény” helység elpusztult s megmaradt lakossai az akkor „Nagy” nevet viselt mai Berek-Böszörménybe telepedtek meg, 's feltehető, hogy a' „Berek” elő név is akkor kezdett használatni, nem zárátván ki a' „Nagy” előnevezet sem. —

ad 6. Hogy a' „Berek-Böszörmény” elnevezés honnét veszi eredetét; — arra — különösen az utó név gyök szavára írott vagy nyomtatott adataink nincsenek kezeink között; — de a' magyar történet lapjairól következtetést vonva, hinni merjük, hogy B. Böszörmény | a' Magyar Nemzet egy nagyobb családját képezte, miként a' palócok, matyók, jászok, kúnok; — mely vélelmét a' „Nagy” előnevezet megerősíteni látszik.

(96b)

Az 1518 előtt létezett Berek-Böszörmény pedig elő nevét onnan nyerte, mert berkes, erdős helyen épített; — hogy pedig valóban létezett, azt a' 7^{ik} pontban VI. sz. a. leírt elnevezések: „Templom föld” — „Berek köze” — „Berek-kert” 's a' nép szájában mai napig fen maradt szó hagyomány igazolni látszik.

ad 7. Berek-Böszörmény község határában letező szántó földek, kaszállók, legelő, erdőkben létező topographiai elnevezések.

A./ Szántó 's kaszálló földek:

I Vernyike dülő. Ennek részei:

a./ Czigánydomb, — nevét onnan nyerhette, hogy régebben satoros cigányok tanyázhattak területén. —

b./ Csonkadülő — valószínűleg az úrbéres földeknek nemí potlékát képezhette.

c./ Város dülő, — mennyiben a' községgel közvetlenül érintkezik.

II. Lyukas halom dülő. Nevét onnét vehette, mert a' különben sík felületű dülőben egy — a' régi csatákról tanúskodó behorpadt | tetejű halom — földhányás van. — Szó hagyomány szerint csaták utáni temetkezési helynek tartatik. —

(97a)

Ezen fő dülő részeit kepezik:

a./ Szilhát — helyjén hajdan szilfát termő erdő lehetett, ma már búzát termő szántó föld. —

b./ Csahos környéke. — A' „Csahos” egy bokrok és vadfákkal benőtt terület, hová nyáron a' pásztorok a' barmokat, a' nap forrósága ellen megovandók, hajtják, nevét valószínűleg a' pásztorokkal levő ebek ugatásától — csaholásától nyerhette.

c./ „Ördög árkon” kívüli felső és alsó dülő. —

Nem lesz felesleges, ha az „Ördög árka” című megjelölésre a „helynevek magyarázója” igen tisztelt szerzője figyelmét különösen felhívni bátor vagyok. —

- „Ördög árka” nak nevezetik Berek-Böszörmény község határában azon — némely helyen egy — másutt 1 1/2 öles magyasságú földhányás, mely a' határ szél északi oldalán kezdődik, 's annak nyugot-déli részéig húzódik; — úgyvagyunk értesülve hogy e' földhányás mármaros megye szélén kezdődik; 's a' Bihar megyeig közbe eső megyéken keresztül | haladva, így községünk határán keresztül 's a' szomszédos község határát is elhagyva — Békés megyét átszelve egész a' Tiszáig terjed. —
- A' nép, mint rendkívüli 's emlékét meghaladó régi építményt „Ördög árkának” nevezte el; de szerény nézetem szerint ez egy — a' magyar ősök bejövetelét megelőzőleg — itt lakott nép birtokának határát jelölheté.
- d./ Kerek bokor környéke nevét a' rajta volt tüskés bokroktól kölcsönzé. —
- e./ Nyilas — a' kaszállók szokott módjára elnevezése. —
- f./ Akol környéke, — az uradalom által régebben épített, de már most nem létező nagy lóistállótól vette nevét. —
- g./ Tolvajbokor környéke, ez is cserjés hely volt régebben.
- III. Korhány dűlő, — E' terület hajdan erdő volt, de kivágatván, nevét valószínűleg a' korhadó fatörzsektől nyerte, mik kiirtatván, legkövőbb búza termő föld. — Ennek részei
- a./ Döcögős gát dűlő, az ezen földek mellett elvonuló úttól nyeré nevét. —
- b./ Nagy völgy hát, térséget magában foglaló szántó földek. —
- (98a) c./ Győkmő — régebben fagyókerekkel teljes, de már megtisztított szántó-föld.
- d./ Szilhát — hajdan szilfát bőventermő erdő rész lehetett. —
- e./ Lábas rét, — mely nevét egy — lábait V alakban szétvető emberformától kölcsönzé
- e./ Sásvölgy — sást termelt régebben, de az áradások megszűnővén a' körös szabályozás folytán, meglehetősen szénát termő kaszálló. —
- g./ Almás környéke Nevének eredete ismeretlen. —
- h./ Csente környéke. — „Csente” név alatt ismertetik egy — a' határ észak-keleti irányán a' föld alól — /a' körös folyóból veszi származását, mely innen alig 1/4 ora távolságra folyik; / fölfakadó ér, a' határ nyugot felé terjedő részéig halad.
- i./ Faragó zug, — ily nevű egyén volt egykori birtokosa. —
- k./ Toldás nyilas” az urbéres kaszállók pótléka. —
- IV. Homoktető dűlő. Ezen dűlő nevét a' homokos állományú földtől nyeré. Részei
- (98b) a./ Kőkút dűlő — azott épített kúttól nyeré nevét. —
- b./ Kis Homoktető dűlő
- c./ Nagy homoktető. —
- d./ Orbán zug — egykori tulajdonosa neve. —

V. Göngyőr dűlő. /:nevének eredete ösmeretlen:/ Részei:

- a./ Csíktó környéke — körös áradások alkalmával halakkal bővelkedő hely, ma már a' legjobb kaszálló.
- b./ Kerek fűz — körös áradások alkalmával sok fűzfa vesszőt termett hely, ma kaszálló. —
- c./ Csente köze” — a' III alatt h./ alatt említett érnél. —
- d./ Hegyes halom dűlő, egykor majd nem csúcsba végződött halomtól vette nevét.
- e./ Nagy Göngyőr.
- f./ Zsombékos.
- g./ Szík domb alsó és felső része
- h./ Előér. —
- i./ Állórét egy nagy kiterjedésű kaszálló.

Ennek részei ismét:

- aa./ Ruzsa hát; — neve' eredete ösmeretlen.
- bb./ Berek hát; egykor berkes hely, ma már kaszálló. —
- cc./ Besenyő, — nevének eredete a' magyarok régi történelmében kere-
sendő. —

(99a)

VI. Berek erdő. Részei:

- a./ Fűzfa erdő, nevét — bár általában tölgyfát terem — valószínűleg onnét nyéré, mert ezen erdő részt ővedző árkok fűzfával vannak nagy részt bekerítve.
- b./ Nátzi zug, nevének eredete ismeretlen.
- c./ Templom föld szó hagyomány szerint azon hely, hol az 1518 év előtt létezett, de elpusztult Berek-Böszörmény létezett /:Lásd az 5.,^{ik} pont alatti beírást:/ —
- d./ Irtás föld egy kaszálló a' Berek erdőn. —
- e./ Berek köze, egy utca szélességű nyílás a' Berek erdőn, melly hagyomány szerint az elpusztult község utcáját képezte volna. —
- f./ Berek-kert — hagyományszerint a' létezett község egykori kertjeit képezte. —
- g./ Malom lapossa, egy tisztás hely az erdőben.
- h./ Malom zug azon hely, hol egy — a' régi, de medrét végképen elhagyta körös folyó által hajtott malom létezett. —
- i./ Rókás lapos, ismét egytisztás hely
- k./ Bűdös tó egy kifolyás nélküli kisebb szerű tó, vagy köznyelven: Tócsa az erdőben, melly kivált nyáron bűzhődt léget áraszt.
- l./ Tinkó zug — valószínűleg egykor létezhetett tulajdonosa neve. —
- m./ körös átalya, vagyis: a' medrét hagyta körös vagy mostani nevén: Holt körösön túl fekvő kaszállók 's kenderföldek.

VII. Vén erdő. Ennek részei:

(99b)

- a./ Kerekítő, — egy tócsa az erdőben.
- b./ Tőkös tó, — nevét nyerte a' benne termő vízi tőktől.

- c./ Horgas ér — egy horog alakú ér az erdőben.
 d./ Szalontai zug, — nevének eredete ismeretlen.
 e./ Cserfák hátja, a' cserjéstől származik. —
 f./ Kerek lép.
 g./ Göboly zug — A' göbolynek szánt szarvas marhák számára egykor fentartott kaszálló az erdőben. —
 h./ Említést érdemel úgy a' Berek — mint a' Vénerdön keresztül haladó „Holt kőrös” medre, hol régiebb időben a' kőrös vize folyt, — lejjebb az elhagyott vízmeder „Ördögös” nevet visel, majd ismét „holt ér” nek neveztetik.

VIII. Legelő.

A legelőül föl használt térségek külön elnevezéssel nem bírnak, — de van ezek között is egy rész, melly „Nyáras” nevet visel.

Berek-Böszörmény Határai.

(100a) Éjszakról: Mező Keresztes. Keletről: Gyíres község ennek határában eső szántó földek, úgy Vízesgyán községhez tartozó szántó 's kaszálló földek. Délről: A' Sebes-kőrös folyó, Vizes gyán, és kőrösszeg gőzségek. Nyugatról: Kőrösszeg-Apáti község, a' „Körmösdi puszta, és Pusztá-Told község. — Ezek azon adatok, mellyeket B. Böszörmény községnek helyi leírásához úgy a' kéznél levő adatok; valamint több egyéneknek meghallgatása nyomán — összebirtam gyűjteni. — Ha azok a' szígorú ítésetet ki nem állják, mentségemül szolgáljon az idő rövidsége 's főleg azon körülmény, hogy Berek-Böszörmény községben csak 3 év óta lakván, múltját illetőleg a' legkisebb részletekig nem tanulmányozhatám; de ha a' „Helynevek magyarázója” című munkának kiállításához csak egy homokszemet vihettek, legszebb jutalma leend jó akaratomnak.

Kelt Berek-Böszörményben April 20.^{án} 1864.

Ambrózy Márton mk
 községi jegyző.

P. H.

Helynév.-

(101a)

Beretyó Szent Márton községből Bihar megyéből

1. Biharmegye Sárrétijárás
2. A Község csak is egyedül Beretyó Szent Márton név alatt ismeretes.
3. A Helységnek halydani elnevezése vólt, 1700^{ik} év elején Púszta Szent Márton de míútán a Beretyó vize körül folyta, arról neveztetett el, Beretyó Szent Mártonnak.
4. Az 1700^{ik} évben van rólla említés. —
5. Magyar nemesek, s részint Tótok által. —
6. semmit. —
7. Beretyó Szent Márton községe Határán halydantan több falúk vóltak, u m Újlak, Bócs, Szomolyom, Szent Dienes, s még az 1600 azaz egyezer hatszázadik évben Újlakról van említés — s vannak több dülőei u m. Bagjos halydan mocsáros s jelenleg jó kaszálló föld Halom, azért neveztetett el, mert, a közepén egy halomvan.
Csödörös Diófás, Harcsás, Bokorszállás, Rekketyés, Hoszszúsziget, Göz hát, Veres-nyele, Topa sziget, Csárda hát, Tölyvös és Szolnaktó halydantan, igen sok halak fészke volt. —
Több nevezetes adatokkal nem szolgálhatunk.

Kelt B.SztMárton April 29^{en} 864.Fő Biró Szilágyi László mk.
Eskütt Dantsházi Gábor mk.

(102a)

Berettyó Ujfalu

1./ Fekszik Bihar — hajdan Byhor vagy Bychor — vármegyében s ennek ugynevezett Sárrete járásában, mely Sárrete név onnan ragadt e lapályos sík vidékre, mert a Sebes Körös — Berettyó és Kis Körös folyamok árjai, kiöntései miatt hajdan nagy részben vízzel, mocsárral, nádas ingoványos rétekkel, lápokkal volt borítva.

2./ E község mely hajdan — 1482-ig felvihetőleg — több földes urak birtoka volt,¹ a XVII^{ik} század elején Báthori Gábor fejedelem korában szabadította fel magát a földesúri hatóság alól, — pecsét nyomója is e korból 1607 évet mutatja egy oroszlánnyal, — Ez időben hajdúi kiváltságot nyert és a több hajdúi szabad állásra jutott községekkel együtt az Erdélyi országgyűlés által is becikkelyeztetett. Ugyanis Bihar megye Zápolya korától Erdélyhez tartozván, a későbbi fejedelemnek névszerint Bocskai, Báthori Gábor, Bethlen és I. Rákóczy György, az e megyében magokat földesuraiktól megváltott — úgy a pusztán maradt helységek határán megtelepedett katonákat, nagy | számmal ajándékozta meg hajdúi kiváltsággal az az nemességgel² oly feltétel alatt, hogy szükség esetén tartozzanak fegyverrel szolgálni. Ezek közé számíttatott B. Ujfalu is, és ez állapotában szép gyarapodással indult, mert Báthori Gábor fejedelemtől a b. ujfalui 100 hajdú vitéz, s ezeknek vezére Nadányi Gergely a vele határos Szent Kozmai pusztában, egy darab földre nyertek dotatit — és ez állapotukban szerezték a Kórodi vagy mostani névvel Kórógyi pusztának nagy részét az Adorján zug nevű részét később, 1752 évben szerezvén meg Megyeri Borbálától. Az ide zárt 1482 és 1510 évi Okmányban még minden előnév nélkül csak ~~B.~~ Ujfalunak neveztetik. A Berettyó előnevet a hozzá közel folyó Berettyó folyó vízről vette, — hajdúi állapotában Hajdú Ujfalunak is neveztetett Szalárdi krónikája szerint.

(102b)

3./ Más elnevezése nem volt — megjegyezvén hogy a Berettyó folyó neve hajdan Berekjónak is mondatott mit bizonyít egy határjárásról 1430 táján kelt levél, mely a gyulafehérvári káptalan levéltárában | van; de másolatban a Gaborjáni községnél is feltatálható. E határlevélben az a figyelmet érdemlő körülmény van, hogy Angela birtokosnő kérelmére történik az ő gaborjáni s herpályi birtokainak határi járása, melyből úgy látszik,

(103a)

¹ [+ jellel megjelölve, s a lapszélen más kéz által hozzáfűzve:] nevezetesen a Csáki, Báthori Rozgonyi — később Dersi, fígedi-Mező Gyáni Családok 1552 évben,

² [+ jellel megjelölve, s a lapszélen más kéz által hozzáfűzve:] és birtokjogi képességgel, a szerzett birtokokra adomány leveleket adván nekik.

mintha azon helységek, melyek most ezen térben fekszenek, még akkor nem lettek volna um: a Gáborján és herpályi pusztá közt levő Szent Péterszeg helység — nem különben B. Ujfalu — mint szintén a szentkozmai és Andaházi puszták, de a melyek későbbben a fent idézett oklevél szerint 1482^{ben} léteztek és Ujfalu mint Herpály tartozmánya tekintetett.

4./ Ezen oklevélben említettik legrégebben Ujfalu tudtunkra.

5./ Honnan népesített az első megülésekor, azt tudni nem lehet. Anyi bizonyos hogy a Tatárok által több ízben elpusztított lakosai honnan szaporodtak? azt felderíteni nem lehet. Azt tudjuk hogy Rakóczi szabadság háborúkor a herpályi lakosok is bele költöztek — lehet hogy a szomszéd pusztákból is nagyobb bátorság okáért itt telepedtek le a lakosok.

Egyébiránt mint a szomszéd Herpály pusztában itt is találtak több régi római pénz darabok és hamv vedrek, melyek oda mutatnak hogy e hely római telep lehetett a magyarok ide jövétele előtt.

6./ E név Ujfalu maga megmagyarázza magát és a fentebbiek után hihető hogy a hajdan kori herpályi földesurak telepítettek a herpályi határnak e szélére lakosokat s így keletkezhetett Ujfalu község s a néve, mit bizonyít a fent idézett okmány, hol Ujfalu a Herpály tartozmányaként jön elő; továbbá bizonyítja az is, hogy midőn a Herczeg Eszterházy statutiojának a Gúthy familia mint herpályi birtokos ellent mondott, Ujfalu parasztszer nevű utcáját tisztán őt illető herpályi földnek tartotta s követelte. (103b)

B. Ujfalu határában következő halmok vannak: Nyugotra a p. kovácsii útfélen az Ökörúszató halom mert alatta terült el a város alól erre jövő nagy ér, mely a Berettyóból szakadt ki; a Törökhalom a mácsó ér partján mely a Földesre vezető úttal ketté metszetett, hol hihetően az itt portyászó török tatár sereg ütött tábort. Szérdékhalom, hihetően juhnyájak fejő helye volt és szérdéket túrót ott csináltak; vagy onnan hivatik így, — mert fehér szikes per analogiam olyan mint a szerdek. A város határának nagyobb része mely szántófölddel használtatik, nevezeték (104a) Negyven hóltnak, holott több száz hóldból áll. Ezen elnevezés valódi értelme jelen korunkban ki nem tapogatható hanem úgy lehet vélekedni, hogy a városnak vagy valakinek lehetett ott 40 hólde birtoka s arról az egész tájat így nevezték el; mintha mondaték:³ a negyven hólde fele vagy körül levő táj — e rész a herpályi és sz. kozmai puszták közt nyúlik el. A negyven hólde nevű tér közt van a Bántó — Mácsó darab föld — a déli oldalon B. Sz. Márton felől esik: Berettyó laposa, Malom zug, az egykor ott állott malomról és gátjáról hol Kádár a történelmi

³ [Más kéz által javítva:] mondanák

vitéz Szalárdi krónikája szerint kétszázad magával állotta útját a Töröknek, s ott nyíllövés által megsebesítetvé meghalt és a köznép mondata szerint a Kóródi pusztán temettetett el, hol egy halom ma is kádár temetőjének nevezetik,⁴ Paperdeje, mely hajdan a herpályi pusztabeli klostromban lakott barátoké lehetett. Nagyverdő, hol hajdan erdő vala. Szenássziget a bő széna terméstől.

(104b) Szőlős kertjeinek nevei
Ökörúsztató, az⁵ ér mellett. | Szilér, a város szélén menő ér partján. Sáskert, mert a város és közte hajdal sásas rét vala. Sárostó kert, mert körülte mély sáros tavak vannak, a Berettyó árja azokból nem folyván ki.⁶

A város nevezetesebb utcái: Nemeszug a Fodor nemes telektől; ez után a Parasztster — 1848 óta Nagypolgár utca — Pesti utca, Nagyutca, Szilér utca, Völgyköz, Úri utca, a megyei épülettől mely a szolgabíró szállása. Oláh város, hol elsőben oláh juhászok telepedtek meg — A Berettyó partján van egy korcsma Révház név alatt, hajdan hajóni átkelés — rév — helye.

A város végén van egy kút a Bácsó kútja, mit a múlt század elején Báchó nevű megyei eskütt s itteni curialista ásatott.

(105a) E városban van nyolc nemestelek um: 1 Fodor, 3. Csiffy 2. Bácsó, 1 Pázmány, vagy Kodormány s 1 Parlagi telek. ezen kívül az egésznek földes ura vala Herczeg Eszterházy a múlt század elejétől kezdve, midőn a Töröknek a Váradi várbóli kiűzése után ezen község is hajdúi állapotából kiesett s I Lepold által mint kamarai | jószág Herczeg Eszterházy nádornak adományoztatott.

Határos területek vele Északról a herpályi pusztá és derecskei határnak kis csucsa — délkeletről a váncsodi határ — délről Berettyó-Szent Márton ettől a Berettyó választván el — és⁷ nyugotról a szentkozmai pusztá.

Lakosai a reformatió óta tisztán reform. magyarok — egy templommal 3 fi és 2 leányiskolával mintegy 6000 lélekkel, — a reformatio előtt Herpálynak vőlt filiája s itten r. kath. templom soha sem volt. Van Van benne jelenleg⁸ ház — ⁹

⁴ [+ jellel megjelölve, s a lapszámon hozzáfűzve:] Nyáras, Dán árka

⁵ [Betoldva:] olyan nevű

⁶ [Betoldva:] és a Szik kert szikes talajától

⁷ [Más kéz által betoldva:] és a Bócsi pusztá

⁸ [Más kéz által kiegészítve:] 640

⁹ [Más kéz által beírva:] posta és vas uti állomás —

Szent kozma

(106a)

B. Újfaluhoz csatolt pusztát illetőleg.

1./ A Szent Kozmai Pusztá fekszik Bihar Megye Sárréti Járásban.

2./ Más neve soha sem volt.

3./ Más elnevezése sem volt.

4./ Tudunkra legkorábban Bihar Megye 1552^{ik} évi portális öszveírásában említetik „Zent Kozma névén.

Falu volt a' közelebb említett esztendőben. Földes Urai szintén azok, kik B Ujfalút es Herpályt birtak — 's állott 47 ¹/₂ portából; a' Váradi Római vallású Papság Schematismusába annyi van róla feljegyezve, hogy „hajdán Parochia.” —

5./ Honnan népesített hajdán az őskorban? nem tudni. —

6./ A' név eredetét következtetni lehet annak jelentéséből mit p.o. egyéb szerzetekről nevezett helységek, ugy ez is az ő időben Szent Cozma vagy Kozma tiszteletére szentelt egyháztól vehette nevét. —

Mikor pusztult el ezen falu, homály fedi, — hihetően a' sok Török, tatár és Kurutz hadjáratok miatt pusztult el, és mivel B Ujfalu szomszédságában 's egy Földesuraság alatt vala, — lakossai B Ujfaluba költözhetek be. —

7er Ennek a Derecske M Város és Mező Szent Miklósi jelenben a földesi határral össze olvadt pusztá határai érintkezésének van a' Palocsa halom, a Berettyóból Pocsaj és Esztár közt kiszakadt, de már hatóságilag elzáratott Kálló folyón tulsó partján ezen halomtól nevezetik a' Szt Palocsa lapály a' Szt Kozmai határban, melynek nagyobb része hajdán a' Kálló árja miatt rétes hely vala; — a Less halom — közöl az andaházi pusztá határ széléhez, mely hajdan ellenség elleni leshely lehetett jelenben Szt Kozmai közbirtokos Marossy Család temetkező helye, továbbá a' pusztában van az Ökörtó halom.

(106b)

E pusztabeli dűlők nevei a' „Telek” hol a hajdani falu feküdt, alatta a „bajuszszozó ér” bajusz formán nyuló alakjától „Nagy és Kis Bagjos szántó földek, — „Csurgó tér” — melynek nagyobb része a' Kovácsi

határ felé legelő, hozzá körül a' „Köles ér”. —

Ezen Szent Kozmai határa: Északról a' Derecskei és M Szt Miklósi — N. Keletről a B Ujfalui, Délről a' Bócsi /:Hidközi:/ és pusztá Kovácsi N. Nyugotról ugyancsak a P Kovácsi és Andaházi puszták. —

(107a)

Andaháza

1./ Bihar Megyében a' Sárreți járásban fekszik az Andaháza jelenleg puszta.

2./ Mindég e' név alatt ismeretes.

3./ Más neve, hogy lett volna? nem tudatik.

4./ Az 1552 évi Bihar Megyei portális összeírásban említetik tudunkra legkorábban, melyben mint falú jön elő, 21 portát tett és Földes Urai szintén azon családok voltak, melyek B Ujfalút, Szt Kozmát és Herpályt birtak, u.m. a' Csaký, Derzsý, család ezen kívül birt benne Telegdi is, — most biratik a' Balajti ivadékok általi jogán közelebb a' Marossý és Csanádi utódok által.

5./ Honnan népesített volt az ős korban — nem tudni.

6./ A név eredetéről semmi bizonyost sem tudni, a' név jelentéséből úgy látszik, mintha Anda névű hajdani birtokos házáról nevezetett volna el így.

7./ Mint az egész sárreți vidéke, lapályon terül el 's jelenben a' nagyobb része mely Szt. Kozmával határos: Nagy Andaházának a Saáp helységgel szomszédos, kisebb része pedig kis Andaházának nevezetetik.

(107b)

Nagy Andaházán van a' „Csomboros” halom — környékén hihetően Csombor termett — és a' régi falu helye, mely Telek nevét visel, a Kődomb melyen hajdán épület lehetett.

Kis Andaháza van a' Baranyi későbbben Szilágyi Mihály fele Tanyához közlő a Laponyag halom; A Földesi határtól Nagyandaházát a' Kálló folyam választá el, — ki Andaházát pedig a' Tajta ér, mely 1430 evi Herpályi határjárásról szőlő levélben már mint határ útnak említettik.

Határai együtt a' két Andaházának északról a' Mező Szent Miklósi, Keletről a Szent Kozmai, Delről a' Puszta Kovácsi N. Nyugatról a Sári határok.

Herpály.

1./ Bihar Varmegye Sárreți Járásban fekszik.

2./ Most ezen egy neven Herpály hívatik.

3./ Hajdán és egész bizonsággal oklevelek alapján még a' XV században „Erpál” nevet viselt, — a Pál vagy Pali vagy Pályi nevezet a' területén létezett a' területeni Pálos szerzet klastomról — az Ér elő név pedig meg különböztetésül a' hozzá nem távol fekvő | most

(108a)

Hosszú — hajdán Nyir Pályi 's az ezzel szomszédos Monostor Pályi — Monester dum Pauli — nevü helységektől ragadt ra; a' mennyiben ezen Herpályi tért a' Berettyó Ujfalu számos erei futottak bé.

4./ Régíbb okmányt Herpály — Érpál — régiségéről nem tudni mint a' B Ujfalunál idézett XV századbeli.

5./ Honnan Népesítettett nem tudni

6./ A 6. pontra mint a' 3 pont alatt meg van feelve oly hozzá adással, hogy a' XV században ugyan azon valánk Földes Urai kik B Ujfalúnak, u.m. Csiki, Dérzy, Mező Gyáni Családok, és akkor állott Herpály 22 1/2 portából 's vólt benne hajdan Szent Páltól nevezett Prepostság két magas toronnyal diszes Klastrommal, mely kettős sanczczal vala erősítve Berettyó ereiről körül vizzel véve feküdt, mely klastrom, mikor rontatthatott le, nem tudni. —

A' Nagy Váradi R. Cath. Clerus Schematismusa azt mondja, hogy virágzott a' prépostság a' XIV^{ik} században megszűnt a' XVI^{ik} században, keletkezési ideje nem tudatik. Említésre méltó, hogy ezen Klastrom két tornyai közzül egy csonkán a' Dél Bihar Megyébe | áll fenn, és éppen oly vekóny erős teglából vastag messzel van építve, mint a' Grof Csáky Család Körösszegi Romvárának fenálló tornya a' vólt.

(108b)

Ezen helység elpusztulásának ideje is bizonytalan. A Törökök és Tatárok berohanása miatt kellett elpusztolnia, mint az Alföldön igen számos helységeknek is több ízben felépült de ismét elpusztult; — mely következhető onnan, mivel a Reformáció után helvét hitvallasú Egyház vala itten, de ez is elpusztult, mint állítják a' múlt Század elejen a Rákóczy Szabadság haborujakor 's már templomának sincs nyoma. Lakossai pedig a' véle határos és szomszéd B. Ujfaluba költöztek által. Utolsó elpusztolása után mint pusztá használtatik, jelenleg is Balajthi jogon a' Marossy és Csanádi útdok által, Veres Guthy jogon a' Fényes útdok által, — van ezen kívül benne a Csiffy, Fodor és Bacsó ivadékoknak is birtoka.

7./ A mi a' pusztá területén lévő topographiai neveket illeti először is figyelemre méltó a' már említett Klastrom — a' B Ujfalui határához közel — ezzel átellenben Észak Keletre az Egyház sziget, melyben | egy kerekded árokkal körül vett templom helye látható — mely most már szántóföld — ebben az Aranyos sziget, szénás sziget, ettől lejjebb a Berettyó fele a' Sziget hajdan réteness, ebben az Aranyosszigeti Aksadomb, a' szerfűz ere, a Domb sziget, Káposztás sziget, földvár — mely széles érrel, széles árokkal körül vett, nagy halombeli oldalan nem környezi ér — alakításáról 's történetéről semmi hagyomány nincs. —

(109a)

Továbbá a telek két párhuzamos ér közt emelkedett párton, hól a falu állott és még a' mult század elején bízton látszott némű omladek a' reform. templomnak, ill régi római pénzek is találtattak.

Továbbá a' Szent Péterszegi úton túl a' Somos nevű dűlő, hihetően Somos erdő lehetett hajdan rajta, benne vadász és néző dombok jelenben szántó föld, — Az után Kis telek — kettős halom — Gorcsös e' mellett Korhán halom és rétesseg a Korhán szigettel, túl a Derecske fele vezető országuton a Perde Dasnak Dabó nevű dűlők, a Perde és Dusnak halmokkal és a Dusnak és Dabó erekkel, melyek jelenben mind termékeny szántó földek, és az erek kaszállók.

(109b)

Szőllős kertjei, melyek hajdán | erdők valának, a Gacsa, Hérnek, Csere kertek. Ezen kertek közt nagy részben szíkes, benne az ugynevezett Csere, melyben hajdan Cseres liget vala.

Itt valamikor nagy harcz történhetett, de még a magyarok kijövelete előtt, mert fegyver darabokon kívül urnák is találtattak; ezen kívül a' Lipót kért végén három kis ded halmok, melyek közzül egy a' közelebbi megásatván, benne régi fegyverdarabok, ember csontok és egy aranyozott ezüst lemezből készült romai Sisak találtatott, mely a' Nemzeti Muzeumba Csiffy László által felküldetett, valamint a' Hérnek kertben találtatott egy régi sarkantyú mely a' Debreczeni Muzeumnak adatott Miskolczi Károly által; a Gacsa kert árkában pedig egy hosszú széles egyenes kard, mely hasonlóul a Nemzeti Muzeumba van. —

A 7re jelenben hatarai északról a' Derecskei és Tépéi határ, keletről a' Szt Péterszegi, Váncsodi, délről a B Ujfalui és Bócsi, nyugotról a' Szt Kozmai helységek es illetőleg puszták.

(110a)

Kórógy

1. Fekszik Bihar Megye Sárréti Járásának balparti oldalán a' Berettyó folyam mellett lapályos víz erekkel átjárt Sikságon.

2ra 3^{kra} Jelenben lágyitva Kórógy néven hívatik, de régen Kóródnak is neveztetett

4er Régi helyly lehetett, de ős eredetét mély homály fedi; hogy Falu volt, bizonyítja Telek nevű dőlője hol a' Falu állott.

5^{ör} Honnan népesítettett? nem tudni.

6^{or} A név eredete is bizonytalan, úgy véljük, hogy e' szó Kóród ember név lehetett, talán birtokosa volt e' térnek, 's rólla neveztetett el birtoka; mint ezen honunkban a' legszámasabb példák vannak.

7er E' helység mikor pusztul el? arról semi adat nints: jelenleg B Ujfalu M. Város községének tulajdona, melly ezt Hajdú szabadsága korszakába szerezte akkori birtokossától: egy részét t.i. az ugy nevezett

Adorjáni szigetét 1752^k évben szerezte meg Megyeri Borbálától. Említésre méltó e' pusztában a' Zsákai határ szomszédságában lévő temető nagy domb, melly Kádár temetőnek is hivatik olly vélelem mellett, mintha a' Törökök által a' XVII^k században megöletett Kádár vitéz sirja itt lenne, mely víz erekkel körül vett helyly.

Határai északról a' P Kovácsi és Bakonszegi határoktól | elválasztó Berettyó folyam Keletről a' B. Szent Mártonhoz tartozó Sz. Dienesi pusztá, délről és nyugotról a' Zsákai határ. (110b)

Kelt B Ujfaluba május 4^{en} 864

Főbiró Kinter Ferencz
Szilágyi Lajos jegyző

(112a)

Helynevek Betfia községből Bihar megyéből

1^{ör} a megyének, kerületnek járásnak, székek neve a hová a helység tartozik?

Betfia községe tartozik Bihar megye Nagy Várad járásához, a melynek széke NVárad

Betfia NagyVáradhoz 1 1/2 állomásnyi távolságra van.

2^{ör} a községnek hányféle neve él most melyik bir csak helybéli elterjedéssel, melyik ismeretes országszerte?

Ezen községnek ország szerte Betfia a neve

3^{ör} Volt e' a községnek hajdan más neve? vagy tán csak különfélekép iratott a mostani helynév?

Nem volt.

4^{ör} A község mikor említetik legkorábban?

Ezen község 1750 olta emlegettetik

5^{ör} Honnan népesítetett?

nem tudatik

6^{ör} Mít lehet tudni köztudomásból, hagyományból írott vagy nyomtatott emlékből a név eredetéről, értelméről, mindegyik nyelvű helynévre | nézve?

(112b)

semmit.

7^{ör} A község határában előfordulo többi topographiai nevek például: mező, dűlő, szántó, fordulo, legelő, kaszáló s a t:?

Ezen községbe van egy nagy kő hegy, melyet Somljonak neveznek, — ebből, a lakosság a

termés követ lő porral repeszi szét, 's a kővekből meszet éget, a' mi egész országba a' jóságáról nevezetes —

e községnek földes ura a' Szent István vértanúról czimzett Prepostság, vagy is a' fejér papok. E község határábn az uraságnak 1000 hold erdeje a lakosságnak pedig 400 hold szántó, 's kaszállo földjük.

Ezen községnek népessége tesz 250 lelket — g. Cath. vallásuak.

Ezen határbeli dülők neve Mnyelés Forás Irtás és Ráristye¹

E községgel határos szomszéd faluk: Hájo, Alma mező Szent Elek és Kis Kér községek.

¹ [Javítva:] Rárisce

(114a)

Helynevek
Beel közséből Bihar megyéből.

(115a)

Felelet a tulnan tett kérdésekre.

1re E község tartozik Bihar m. Szalontai járás Beeli szakaszához, honnét a szakasz nevezetét veszi

2ra Községnek neve jelenleg Beél, románul (Belu) m. város jelenleg áll 230 házból lakja Magyar oláh zsidó melyekközt 280 Rom. cath. 750 G. cath. 495 Görög n. e. 55 Helv. hitv. 60 zsidó összesen 1640 lélek. a NVáradi l. sz. püspö Beéli uradalmának fővárosa

3ra E községnek más nevét a' jelenkor nem tudja

4re Keletkezéséről biztos adatok hiányába semmi felvilágosítást sem adhatunk, azomban állítolag a' magyaroknak a' hét vezér alatti bejövételökkor leteznie kellett és nagyobb kiterjedéssel bírhatott mert a' NVáradi l. sz. pusp. m. papi névtárra szerint 1333 ba két Rom. cath. plébánia volt benne alsó és felső nevezett alatt, mi hajdan korri nagyságára elég világot vett, ezen plébániák egész a Mohácsi gyász esetig állottak midőn is a' törökök által szét romboltatván, velök együtt a catholica vallás is a' végenyészetbe döntetett, mig nem 1744be a' vallás újra virágozni kezdvén, 's uj plébánia alakult, de az isteni tisztelet az uradalmi lak udvarában egy fa épületbe végeztetett, azomba 1819 be midőn is a' NVáradi l. sz. püspökségi székhely üresedésbe jövéen, a' M. királyi kincstár által szilárd anyagbol egyház építetvén, mely ugyan azon évben fel is szenteltetett, 's áll jelenben is, 's bir azon haranggal mely 1742ik évben O. Budán öntetett, — most azomban ezen igénytelen kis m. város multjához képest sokkal csekélyebb, (115b) hogysen több érdemet | arató nevezetességeket mutathatna fel, mit a történelem könyvében jegyezhetnénk, — továbbá van jelenleg három egyháza: Rom. cath: ger. cath: és g.n.e. ugyan anyi oskolája, van posta kiadó hivatala, van egy figyelemre vonzo üveg gyárra, melyet 1735^{be} nehai NVáradi l. sz. püspök Grf. Csaký Miklos, Beél Mező várossához 1 ora tavolságnyra fekvő Hagymás helységben építetett, — azomba 1781^{be} a gyár Beél M. várossában tétetett át, 's Lajcsák püspök által 1841–42be nevezetes épületekkel gazdagított ugyan is: egy csatornára nagy szerrü kötörő és üveg köszörülő malmokat építetett. Hamuszír gyárt alakított, és ágyabeli segéd részére szilárd anyagbol külön lakhelyt rendezett.

5re E község sokkal regíbb, hogy sem annak volta képpen honann lett nepesedését — nyomozhatnánk, miután leg kisebb írásbeli, hagyományal honan e tárgyban adatokat meríthetnénk — nem bírunk.

6ra E kiss város neve eredeteről v értelméről jelen nemzedék legkisebb tudomással sem bír. Kivéve mint a 4ik pontba felemlitetett, hogy Beél már a' magyaroknak

magyarhonba 3szor tett bejövételökkor létezett, és mint a' kívül fekvő falvak nevei mutatják, — magyarok lakhatták — akkoron azomba sokkal nagyobb ki terjedessel birt és valóban város lehetett ez pedig kitűnik onan is hogy több körül fekvő falvak, Beélt elő nevül használják. nevezetessen. / Beélfenyér, Beél Zerind, Beél Rogoz, és Beél Örvényes. —

- 7re E kis m. városhoz egy $\frac{1}{4}$ órányi tavolságra ugynevezett *Gimojiscsai* dülőben van egy kiss földvárrom mi hajdan csak erőd vagy csak őrszemül használtatott, terjedelme mint egy 140 □ öl — a város hajdankori nagyságát ez is nyíltan bizonyítja miszerént még 1830ik évben az érintett várrom körül az utszák, házzak és telkek helyei még láthatolag kivehetők voltak, a' város közepén folyik az ugynevezett Beéli patak. mely két urad: vizi malomhoz szolgál eszközül, szinte a' városon folyik keresztül a' Megyes patak, melyről Tagadó egy mellék község mely Beéllel kapcsolatban áll — nyeri mellék nevét. van egy tava ugy nevezett Balta Kara buczul — mely a' hegyekből veszi eredetét, beleszakad a hamarkába, 's így egyesül a' tözvizevel — a' tözvize a' város déli részén folyik mely jó izü rakjaival kínálkozik — 's elválasztja Bihart Arad megyétől. Az uradalommal nyugoti részen van egy kis szőlő hegye is, melynek terjedelme — 20 hold és 700 □ öl. — A község határa egész terjedelmében 6173 catastr. hold és 1575 □ ölet számít. Következő elnevezesu dülői vannak. u. m. Beltelek, Gimojiscsa, Cseripusztá, felső Czárina, Turku Sulucz, fletán, Ligazel, Ligad, Csorderel Ograda, Timalaszku, és erdoseszek: Lunka Grujecz, Galalo, Rovina. az erdőbe vad|disznó, őz és más nemű kisebb vadállatok kaphatok. — végre megjegyeztetik a tagosítás ezen községbe végre hajtattott — határos szomszéd falvak. Tagadó, Árkus, Szék Mocsérta és (Bokszeg, Arad m.) —

(116a)

(116b)

Költ Beél April ho 9én 864

Németh István
jzo

(117a)

Helynevek
Beél Örvényes községből, Bihar megyéből.

(117b) Beél Örvényes község kilencz hegyen fekszik, — melyek a Mora Batrena; Jzsestye; Cseristye; Valye Szekerestyilor; Gyalu visínyilor; Gyalu vladuly; Gyalu Lazuluj; Fonúr, Kulme la vurovan több dússabb patakja, melyek öt őrlő malmot hajtanak. —

(118a)

Felelet a tulnani kérdésekre.

1re Beél Örvényes község tartozik Bihar megye Szalontai járás, Beéli szakaszához. —

2ra A község áll 46 házából és 120 lélekből, kik román ajkuak. — tartozik a NVárad latin szttásu Püspökség Beéli uradalmához.

3ra Más elnevezése nincsen.

4re Telepítési ideje nem tudatik.

5re A község magából szaporodott.

6ra Eredetéről sem írott, sem szóbeli adatok nem léteznek. —

7re A község határa 2536 hold és 256 □ öl. —

Kilencz hegyen fekszik. —

Kelt Örvényesen Május 10. 1864

főbiró Gróra Ille K × v
jegyző Holnapy

(119a)

Helynevek
Béél Rogoz községből, Bihar megyéből.

(120a)

Feleletek a tulnan megirtt kérdő pontokra

- 1^{ső} Kérdő pontra: Béél Rogoz község Biharmegye Szalontai főszbirói járás — Beeli szakasz szbiróságához tartozik 's egyszersmind a szakasz szbiróság Beél vidéki elnevezettel is bír.
- 2^{ik} Kérdő pontra: Beel Rogoz Község más elnevezéssel régebben sem birt.
- 3^{ik} Kérdő pontra: nem vólt
- 4^{ik} Kérdő pontra: nem tudatik
- 5^{ik} Kérdő pontra: nem tudatik
- 6^{ik} Kérdő pontra: Semmit. —
- 7^{ik} Kérdőpontra: A kozség határában előforduló mező dölök nevei következők, jelesen. I Ripa fekvésére téres és ~~bok~~ dombos, minőségére középszerű szántó föld. II Plop, fekvésére téres, dombos közép szerű szántó föld. III., Gyalu Szátuluj községi közlegelő, fekvés dombos, bokros. IV. Cseret, dombos bokros roszminőségű szántó föld. V. Gyalu Mocsuluj a Belényesbe vezető ut mellett részint bokros, nyomás, részint pedig kevés mennyiségben szántó föld VI. Sztrin tura fekvésére nézve részint dombos, részint lapályos 's itt ott bokros szántó föld VII. Ritu téres, kevés mennyiségben lapályos középszerű szántó föld VII Leasze, vizes lapályos szántó föld. IX, Ariny Ez is vizes lapályos szántó föld. X., Berku vizes lapályos szántó föld. XI Peret, részint lapályos részint dombos szántó föld; szájhagyomány szerint a török háboru idejében valami udvarhaz vólt e dülőben XII Dumbrava fekvésére nevezve részint téres részint dombos bokros szántó föld. XIII Trisztie, vizes lapályos szántó föld XIV Kurtye téres középszerű szántó föld XV Ograda téres jó minőségű szántó föld. — Erdő dölök nevei: I Guretzu fiatal cseres fekvésére nézve hegyes vőlgyes, II., Facza Drumuluj részint bekkes részint cseres kevés tőlgyes erdő a Nagyvárad D. sz. puspoksegi uradalom tulajdona kedvező idő járás alkalmával középszerű makktermest nyujtanak. A kozség hatara határos Keletről: Kismarus, Délről Nagy Marus és Siád, Nyugotról Siad, eszákról Bogy község határaival

Kelt Nmaruson Május 6^{án} 1864.

Biró Bercse Vaszali k × v
 Száva Jura k × v

Thamó János mk
 jegyző

(121a) 197/864

Helynevek Bihar városából, Bihar megyéből

1. Bihar város, felszik Bihar megyében, Nagyváradi járás székhelye Nagyvárad.
2. Ezen városnak több elnevezése nincs nem is volt
lakossai egyedül magyar ajkuak Római Cathol és Helvét hit vallásuak. —
3. E' városnak több elnevezése nem tudatik.
4. E városnak elnevezése mint a' történelem mutatja 891től kezdve van, s elnevezését folytonosan meg tartotta. —
5. mint a' történelemből tudható Biharnak népesítése 896ba történhetett Árpád által, mint a' ki Mén Marót kozár fejedelemtől, azt elfoglalta, a' Bihari felyedelem volt utolsó kit árpád meg hódithatott, hat évi küzdés után —
6. „Bihar” eredetéről 's elnevezéséről a történelemből azt tudjuk: hogy 892^{ik} évbe a' midőn Árpád a' magyar föld elfoglalója már nagyobb részét a' magyar földnek elfoglalta még marót kozár fejedelem volt kit sem ígérettel sem fenyegetéssel meg nem hódithatott, a' mikor is Szabólc és Töhötöm vezéreit küldte ellene, kik által a' Tisza környékéről ki szorittatván Marót Fejedelem később a' maros és szamos környékét is kéntelen volt el hagyni, 's így a' körös három folyójától övedzett birtokába szorult s ott magának szék helyül Bihart választá, 's onnan kis országát Bihar országnak nevezte el, hogy ezen kis országát annál biztosabban fen tarthassa Bihar alá egy még most is emlékezetes, 's romjaiból ítélve nagy erősségű föld várt hányatott, melynek minden árkait vízzel bocsátotta tele, ezen várba tartotta fen magát Marót, Árpád ostroma ellen hat évig, mig nem Árpád egész erejét ösze szedve 896ba Marót ellen jött küldte seregét a' Bihari föld vár alá Öcsőb és Velek vezérlete alatt, 's csak ugyan sikerült az óriasi seregnek tizenhárom napi ostrom után Marót kozár fejedelmet meg hódítani 's ekkor Marót át adta Bihar országát Árpádnak egészen 's a' Hon alkotás Bihar megnyerése által vól be fejezve, 's Bihar vól utolsó mit Árpád elfoglalt, innen van e' vármegyének is Bihar neve. —

(121b)

- 7er A' Város határában előforduló topographiai nevek jelesül 1^ő Bihar maga a' hely. — határaiban van először is a' még most is emlékezetesen fen álló Föld vár, melynek környékét földvár dülőnek nevezik. — Gáti dülő, Komócsó, Régeny, Reketyés, Csefán Körtvélytó, mely ez előtt csak öt évvel is mint egy 200 hól földnyi kiterjedésben olly nádas rét vól, hogy többször történt meg hogy a' szegény állat — szarvas marha és ló — legelni bele menván a' lábba benne maradt 's bele döglöt, 's gazdája csak később akkor akadt rá mikor már a' vad állatok husát meg is ették, szóval olly jarhatatlan láp vól, hogy sem ember sem állat lábbal bele nem mehetet, most pedig már tökéletesen ki van száradva, s ezen jarhatatlan helyen kaszálóföld diszlik, idővel 's már részbe most is miután a' zsombékoktól naponként tisztittatik tökéletesen haszon vehetővé lessz. — a'

Dübögő láp szinte ennek egy részét képezte Kúrtös, Hájó és Iklód dülő. — A' Bihari hegyen hasonlóul több elnevezések vannak nevezetesen Somlyó Szén égető Vásáros, Domoszló Dinyés Benes, Csermáj Fojás Setétág; Vizeli nyaros, Borják és Czineges ezen kívül még van az ugy nevezett ör hegy tető: melyet egészen | Bocskai birt ki N. Kerekibe lakótt. —

(122a)

Kelt Bihar April 26. 1864.

Szőke József mk
jegyző

P. H.

(123a)

Helynevek
Bogy községből, Bihar megyéből

(124a)

Felelt a túlнан tett kérdésekre.

Az 1^{őre} E község tartozik Biharmegye Szalontai Járása Béeli szakaszához — a székhelye jelenleg Béél Mező városa. —

2ra A községnek neve Bogy —

3ra A községnek más elnevezését sem most, sem hajdanról nem tudják.

4re Ez igénytelen és csak 47 házból álló oláh község már a törökök itt lakása idején is ilyennek említettik —

5re E község is mint az ittenkörül levő többi román falvak Erdelyből népesedett meg —

6re E községről semmi mást tudni nem lehet.

7re E község határa minden mívelési ágakkal együtt 397 cataszt: földet teszen, a határos községek pedig Ökrös, Ólcsa, Karasszó, Csontaháza, Béél Rogoz — és Siád községek, — tartozik a Nvaradi lat: szert: püspökség Bééli uradalmához — A dülők nevei pedig következők. u m. Dombrovicza, Szabolyászka, Gyalumáre, válenezi, Terricsászka, Gyalu, sturúluj. —

Kelt Ökrösön Márt. 30. 864. —

P. H.

Biró Pópa Tóma +
 eskütt Hepucz Vaszeli +
 Popovits Péter mk
 G. n. e. lelkész

Márton 'Sigmund
 jegyző

(125a)

Helynevek
Bojt községből, Bihar megyéből.

- 1^ő pontra. Bojt Község fekszik Észak Bihar megyében, Sárréti járásban; Keletről N.Kereki, Délről M.Keresztes, nyugotról Váncsod, északról Kis-Mariától környeztetve. 1164. Reformált lakossal. (126a)
- 2^{ik} pontra. Egyedül Bojt név alatt ösmeretes, ezen a néven említetik az eddigi Statisticai adatokban is.
- 3^{ik} pontra. E Községnek — menyibe a jelenleg élő legöregebb lakosok emlékezni tudnak — más elnevezése sóha semvölt.
- 4^{ik} pontra. Erre felvilágosítást leginkább az Egy ház Anyakönyvei adhatnának, de mivel az Egy ház legrégebb Anya könyvei vagy tűz általi elégés, vagy egyéb közbe jött szerentsétlenségek következtében elvesztek, amost meglévő Anyakönyvek legrégebbje csakis 1765^{ik} éven kezdődik, felvilágosítást innen sem lehet meríteni.
- 5^{ik} pontra. Nemlehet tudni a honnani népesíthetését.
- 6^{ik} pontra. Semmit sem tudunk, sem köz tudomásból, sem hagyományból, sem írott vagy hagyott emlékekből a név eredetiségéről, 's értelméről.
- 7^{ik} pontra. A Község határ területe csupa síkságból áll, minden erdő, vagy hegység nélkül, felemlítést érdemlő nevei a határ némely részeinek akövetkezendők; ugymint a Váncsodi határ szélben egykisded emelkedés, mely pör, vagy valószínűbben per dombjának neveztetik, hihetőleg azért | mivel sok üdökön keresztül kérdés alatt állott, hogy melyik Község határához tartozzék; Kereki felőli oldalon az ugynevezett Komlos határ rész, mely mint azt Községünk legüdösbejei máig is emlegetik rengeteg erdő volt, és hihetőleg a Komlos elnevezést azért nyeri. — A Pest N. Váradi vas utvonal elkészítése előtt ahatár területet Kereki felől Váncsodnak keresztül szelte az ugy nevezett Kis körözs, mely a Beretyóba végezte futását, és abban az üdőben nem kis mértékben gazdagította ahatár terület széna termő részét, ezen utvonal elkészítése óta elzáratott, és csak üresen álló medre jelöli egykori útját; A M. Keresztes, és Bojtí határ szélben folyt az ugy nevezett öjvös ér, de amely aközelebb múlt 3. év szárazság következtében hihetőlegörökre fenekig kiszáradott. (126b)

(128a)

Helynevek
Bokkia községből, Bihar megyéből.

(129a)

Felelet a tulnan tett kérdésekre.

1re Ezen község tartozik Bihar m. Szalontai járás Beéli Szakaszához.

2ra Ezen 57 számból álló kiss román helységet híják Bókkia, (románul szintugy) 285 lelekbír Beél M. Városához 3 negyedóra távolságra fekszik utolsó postája Beél. tartozik a NVáradi latin szertartásu püsp. Beéli uradalmához.

3ra E községnek más elnevezése sem most sem hajdanról nem említettik.

4re E' község a jelenlegi helyen mindössze a törököknek magyarországból lett kiűzetésök olta áll — az előtt szét szorva a hegy tetőkön alig számlált 18 házat — különben jelenleg is hegy oldalba fekszik.

5re E község nagyobb részben ezen megye Belényes vidékéről népesedet.

6ra Eredetéről legkisebb írott v szóbeli adattal nem bírunk — mind össze mint a' 4ik pontba felemlítettett.

7re Nevezetessége e' községnek hogy jó minéműségű cserép edény készítésre alkalmas anyaggal bír van egy kiss homók hegye, miből igen jó perző készítetik. a község közepén folyik keresztül az ugy nevezett Megyes patak. van két hideg forrása Kucsászka és Hesaje nevezett alatt, — a község terjedelme 1631 cattasz. hold és 700 □ ölet térszen, bir következő dölökkal. u m. Belső telek Pareo Rippi Gyalu flori, Gruuez, Gyalu Tyonkuluj, Bokkincza Gyalu Árgyelánuluj Gyalu Novánkuluj | Szalavasa, Gyalu Beszericsi, Gyalu Dugyilor és következő erdő-részekkel: Szalavása és Gruuez, az erdőbe táláható több nemű vad állatok. határos szomszéd falak: Benyesd, Szakács, Agris és Kislaka.

(129b)

Költ Beél Aprilhó 7^{en} 864

Németh István
 jzö

Helynevek
Bors községből, Bihar megyéből.

(130a)

Az I^{ső} pontra: Bihar megye, Váradi kerület, Sárréti járás.

(131a)

II^k pontra: a' községnek egy neve, u. m. Bors létezik, 's e névről ösmeretes ország szerte.

III^k pontra a' községnek hajdan más el nevezése nem volt ezen mostani hely nevén kívül.

IV^k pontra: a községnek leg korábban mikor említéséről leg kisebb tudomás sem létezik.

V^k pontra: a' községnek honnan nepesítésére szolgáló leg kisebb adat sem mutattathatik elő.

VI^k pontra: Sem köz tudomásból, sem hagyományból a' név eredetéről, értelméről leg kisebb sem tudatík.

VII^k pontra: a' község határába elő forduló többi topographiai nevek következők jelesen: —

Dűlők: Veres fűz hajdan veres fűz fát termett, most szántó föld: határos szomszédok, Kis, és Nagy Zomlányi puszták hajdan mind kettő falu volt; az utóbbin fen áll egy majór, 's a NVáradi d.sz. Káptalan birtoka: továbbá Pálhalma, Kártyás, Egres. Nyárszeg dűlők el nevezéséről semmi sem tudatík. Ördög árka: hajdan a' Tatárok, és Törökök elleni sántz: — Kappanta, Körösszakadék: Kiskút dűlő: mely egy ott, emberek emlékezetét felül haladó időbe volt, azomba hallomás után tudomásra jön 's jó vízzel el látott kis kútról neveztetík: Szilfa dűlő, hajdan ott volt nagy szilfáról vette nevezetét. — Három forduló szinte fentebb felelt dűlők neveit viseli. Legelők el nevezése: Homok hát, mely egy azon részen létező homok hátról neveztetík: Almás hajdan erdős hely: Sárgödör: egy ottani sárgodörről neveztetven. Kaszállók el nevezése: Szomjú hát: száraz időben éppen hasznavehetlen, az esőt mindég szomjuhozza: Nagy rét azért neveztetík így, mivel a' többinél nagyobb kiterjedésű: Kert alja: mely a' házak utánni kertek lábába létező fekvéséről vette nevezetét: pusztá, sivatag, liget: berek erdő, rengeteg nem léteznek: — határok: kis és nagy Zomlányi puszták Kis Szantó, Sz. János, Tarján, és Ártánd községe; — tanya, csárda, major szállás, kert, szőlők nem léteznek: árok: mely a' berettyónak, a község határán keresztül szándékolt vitetése, megyei köz munka erő által ásatott, azomba későbbben abbeli terv meg híusult: — rom irtvány: tisztás ház, halom, domb, csúcs, orom, magaslat, fensík, hegy, hegy gerintz, hegy lántz, szikla, bértz, bánya, barlang, örvény, szoros, zuhatag, forrás község határán nem léteznek. Legelőn létező kútak nevezése: Demeter mely hajdan bizonyos Demeter nevű emberről, ki azt ásta vette nevezését: homok alja, a' körülötte lévő homok dombotska aljáról neveztetík: ér, tó, folyó patak, mocsár, posvány, láp, ingovány, nádas, rét, komp állás, rév gázló sziget a határon viszont nem léteznek.

(131b)

Bors 18 april $\overline{864}$
Daróczy János ~~fs~~ lelkész.
Danyesz István
birtokos

fő biró Isza Bálint mk
Varga Miklós mk
Medgyesi András mk
Z Vass András keze × vonása
név író Csontos Imre mk
Baisz Ferencz mk
Balázs János mk

Helynevek
Borz községből, Bihar megyéből.

(133a)

Ezen község tartozik a Nváradí kerülethez a Belényesi járási foszolgabírosaghoz és a B. Ujlaki körí jegyzőséghez, — lakossága mínd g. nem. egyesült, fekvése össze szorult kőszírtes hegyek között hol a fekete körözs ís vonul keresztül nagyobb áradások alkalmával meg templomjok belsejét ís meglátogatja.

Elnevezését nyilván a Borz álattoł kapta mert azok kősziklás hegyeikben még most ís tartozkodnak.

Nevezetessége ezen községnek az hogy a község nyugotti részén egy kő szirtből | bizonyos forrás eredvén bárha a lefolyás 3-4 lábnyinál nem szélesebb, és a fekete körözsbeni beleszakadásig 100 ölnél több tért nem képez 11 malmot hajt, és soha se szárazságba sem pedig a legnagyobb fagyások alkalmával rajta lévő malmoknak víz hiányok nics, mert a legnagyobb szárazságba sem apad el és a legnagyobb hidegbe sem fagy be.

(133b)

Hogy mikor eredt ezen község és honnan népesítetet meg az kinem puhatolható.

Megjegyeztetik még az ís hogy ezen | község lakossága terményeinek nagyobb részét kapával szokta vetni, mínd a mellet lakossága nem lehet mondaní hogy a szegényebb szorsuak kőzzé tartozna.

(134a)

Ezen kőzség határos B.ujlak Dsforro, B.őrvényes és Havas Dombro-
vicza kőzségekkel.

Kelt B. Ujlakon Junius 16án 1864.

Regíner János mk.
jegyző

(135a)

Helynevek
Botfej községből, Bihar megyéből.

(135b) Botfej község több kősziklás hegyekből áll, — melyek között a kis darabokban elszigetelt szántó földeken — a lakosság élelmére szükségelt gabonák tenyésznek. —

A község nagyobbbrészt — pálinka főzés és malom kővekből kereskedésből él, — melyet a lakosság a kősziklákról idő szakonként leeső nagy darab kővekből készítenek. —

Van benne egy g. n. e. templom

(136a)

Felelet a tulnan irt kérdésekre.

1re Botfej község tartozik Biharmegye, Szalontai járás, Beéli szakaszához. —

2ra A község áll 57 számú házból 175 lélekből, — kik román ajkuak, — tartozik a Nváradí lat. szttásu Püspökség Beéli uradalmához. —

3ra Más elnevezése nincs.

4re Telepitési ideje bizonytalan, —

5re A község magából szaporodott. —

6ra Eredetéről sem írott, sem szóbeli adatok nem léteznek. —

7re A község határa ~~918~~ 627 hóld és 865 □ öl, — van több patakja s kősziklás hegyei.

Kelt Botfejen Május 10. 864.

fobíró Krízsán Mítru k × v.
jegyző Holnapý

Bragyet

(137a)

1re Bihar megye NVáradi kerület Belényesi Járás

2^{or} Község neve ország szerte Bragyet név alatt ösmertetik

3^{or} Mindetíg Bragyet név alatt osmertetik ezen közseg —

4re ~~~~~

5 Tráján császár által népesítettett¹

6 Regi Irományok hianya miatt az öregek semmit sem tudnak.

7er a Község határos, Kiskoh, Petrosz, Gurány Kotsuba és Brost községekkel, neveik funtunyele, Kapralanu, Skoritse, funtina Boursuluj, Tataroj, Manu, kokesku, Zóbotsesku, Ples, Vale Runkuluj, Preluka, Vale Ples Cserboj, gyalu Zsuli Kause, Kuru Doszuluj, Prirlop, Troás, Togyászka, Bálta, Begyaszkú Stetaszká, Vale Lunga, gyálu, áriny, Vale gyegyuluj, a falut ketté vagja Kreásza nevű patak, a ki a havasrol ered — vegre meg említendő az is, hogy a falu három reszre van osztva —

¹ E mondatot utólag írta be egy másik kéz.

(138a)

Helynevek
Briheny községből Bíhar megyéből.

1. Tartozik fent írt megyéhez, Belényesi járás Vaskohi szakaszhöz
- 2/ Nints s nem volt más neve
- 3/ Nem volt más el nevezése
- 4/ Ember emlékezett olta.
- 5/ E' részben adatok a községi levéltárba nem léteznek, hihető Tráján üdö szakaból, s azok románok voltak.
- 6/ Adatok hiányában mit sem lehet tudni.
- 7/ A' község határában lévő föld nemüek u: m: szántó, kaszálo, legelő es erdő, a' dülök nevei: báltá de susu, Rogyína, Lá sátu pe gyaluri, és ponore cu peduri, van a' községben vas hámor, és annak határában vas ércz toucz név alatt, az egészben semmi nevezetesség nincsen a községen keresztul foly patak, mely hegyi forrásokból ered, az erdőben található vad állatok — farkas, vad disznó, őz és roka, a' patakban található pistrángot.
- 7/ a' község határos Sust, kollest, monyásza, Lunka községek határjaival.

Brihenyben Junius 4^{én} 864

Brihenyi bíró Skrofán Nósi
eskütt Skrofán György

Brost

(139a)

1re Bihar megye Nvaradi kerület, Belenyesi Járás

2ra A község neve Brost ország szerte úgy osmertetik

3ra Ezen község mindetig Brost név alatt állott

4ra ~~~~

5re Történelem szerin Tráján császár által népesítettett¹

6ra ~~~~ regi irományok nintsenek hogy valamit tudni lehetne

7. Hataros a község, Dombrovany, Bragyet, Kotsuba felső Poeny, Also Pojeny, Buntyesd Szudruts, Also Valenyagra, és Kiskohval — el nevezése a szánto foldeknek s, a t. u m *Stiur Rit* Czariná, Ograda Kimp Szelistye, Gyál Curaturá Dambrava, *Paekutsej* Valelunga, Szudrisel Láutus Máliny, Botyeszku, Koszte

¹ E mondatot utólag írta be egy másik kéz.

(140a)

Helynevek

Budurász községből, Bihar megyéből.(141a) 1^{ör} Budurász község tartozik Bihar megye nagyvárad kerület belényési járásához2^{or} Ugyan ezen egy neve él most3^{or} Soha sem volt más neve4^{er} 5re Senki sem tud felelni, és ere vonatkozlag irott emlekek sem léteznek

6 Szeketura dülő neve délnyugatnak kevéske dombos szántó földekkel Száka községgel szomszédos. — Barareszku dülő szinte délnek szántó földek, nevét onnan kapta, hogy régebben itt egy sörház volt mellyenek helyén meg most is látható egy tavas gödör. — Ilenyászka dülő B. Szelistye község határanak szomszedságában dombos hely, nevének eredetéről semmi nyom.

Kövvetkeznek a' Nagyvárad g e püspöki uradalomhoz tartozó erdőségek és havasok — u m keletnek

Gyalu szek Bükk erdő fericsei határral szomszédos hegy láb tetejében kaszalókkal, nevét a' hely száraz állapotáról vette

Grujlung, egy hosszú völgy melly a' havas aljig felnyulik bükk erdő melyen a' budurászi patak egy része veszi eredetét. —

Gyalu kohuluj Hegy bükk erdővel, hajdan itt letezett vasbányától vevén elnevezését. —

Boiczásza Havas a' keleti részén fütermő mező, egy részben fenyő és buk fakkal vegyes erdő nevét a hajdan itt volt vasbányától vette.

Parau úrszuluj Iszonyu nagy völgy oldaláni mező és fenyő erdővel. A' dragán vize eredetét innen veszi, mely végre a' több ágakkal a' Nagyváradon keresztül folyó körözt képezi. Nevét a' hely zordonságtól és onnat hogy az itt lévő kosziklakba medvek tanyáznak vette /:medve völgye:/

(141b)

Loje, — Sztíná de rung, — Akre, — Hodrín guza, — orzína, — Grapa Varaticuluj, — musino jele, Havasok, igen jó és dús nyári legelőkkel fenyvesekkel és terméketlen szika bércekkel. nevekről semmit sem tudni —

Fázsetyele szinte legelő és szikla bércekkel, nevét a' rajta lévő buk erdőtől kapta, a' mi itt a' fenyvesek hazájában ritkasággal tűnik fel. —

Runku kapri. — Molivis, — Magura, — Gruju Káluluj, legelők füves és szikla bércekkel körül véve, neveik eredetéről mit sem tudni. —

Vurvu, a' hegy lánczban a' legmagasabb csucs gyönyörű mezővel borítva, az egész vidékre belátható tojás forma kupja nevét alakjatól vette.

Funtínyele Termeketlen bércek kevés legelő földel. nevét a rajta fakadó igen sok forrástól vette

Grujésu Termeketlen szikla berczes völgy Boiczásza mező, nagyobb részben szikla berczes fenyő erdő.

Rupsoru, legelő mellynek oldalán egy iszonyu omlás van. —

Gruju Krecsunuluj mező, melly lenyulík a' Krecsun nevezetű patakhöz, neveiket honnat nyertek nem tudni. —

Vale Száka Egy melly völgy mellyek végig a' patak medrei láthatók, de víz benne nincs azért is nevezik így. —

Priszlop, píraxis alaku csucs legelővel

Mikó, a' leg kiterjedtebb legelőt nyújtja, körül szikla bércekkel és fenyves erdővel deli oldalán egy igen szép forrassal mellyet funtína de drecz nek neveznek

Szkaricza, legelő, nevét a' nyereg forma hegy horpadástól vette, Itt a' mező közepében egy nagy köszikla áll kí, melly visszhangot | ad, a' felé kiábalása. e' követ Tiatra tálhárułujnak hívják a' nép nyelvén, lehet visszhangu minőségénél fogva. —

(142a)

Oncsásza Egy részben legelő, egyrészben sziklás bérce — fenyvesekkel korítva. Ennek oldalában van a' híres oncsaszai barlang, melly nagyszerű, és a hol igen sok, most már nem létező nagy állatok csontjai — vannak, még a víz özön előtti időkből. —

Runku ársz, — Hertyityen, — Kucsulotu helyek elnevezetei, legelő és szikla berczes —

Sztiná de piatra, sziklakkal körözött mező.

Bátrina Egy magos hegy a' havasokon aljában mező tetején fenyő erdővel. —

Kalinyásza, — Ieczer, Glávoju, — Muncselu, — Kusztur, — Ponor, — Balinyásza, — Pogyés, — Vurtupu, — Piatra ársz, — mind annyi hely nevek, a' havasi legelőkkel fenyvesekkel és szikla bércekkel.

Bohogvíj. Az egész belenyési vidékre be látható nyereg forma magaslat, nyugotti részén termeketlen kopár bérce, tetején gyönyörű mezővel, rajta egy a' havási számtalan forrásokat felül muló — gyönyörű forrás felséges vize és jéghideg voltánál fogva, a' nép nyelvén funtina recsé nek hivatik mellynek vize lepatakszik a' Gruju urszuluj fele völgybe honnat a drágán vize, majdan nagyvaradi körözs veszi eredetét, rajta számtalan fűrészmalmokkal, mellyen fenyő deszkákat fűrészelnek.

Kelt Budurasz Juni 20 1864

P. H.¹   Biró Láza Floro +
Éder János
jegyző

Petsetjenek semmi jelentősége avagy eredeti multja nincsen k m f.

Éder János
jegyző

¹ A pecséten *Budurasza 1822* felirat látható.

Helynevek

(144a)

Bukurványi Kotyiklet községből, Bihar megyéből.

Belényesi járás, magyarszékei szakaszban, a lakosság öszve véve oláság — Bukurvány magyarul öröm hely elnevezését onnét nyerte, hogy ezek előtt 180 évvel Vuskán nevezetű juhász e helyre vetődött juhaival, a hol is nékie e vidék meg tettett megörvendett, megtelepedve e község alapját meg tette 's tolle nyerte népességét — Családja ágai maig is léteznek. Bukurvány egy magass hegyen fekvő helység egy utzával, határos, DrCséke, Sztrákos, Kotyiklet, Szurdok, Seges, és Korbest községekkel — Egy forduló neve *frapszin*, magyarul gyertyán | Régentén gyertyánfa erdő lévén e helyen — a második Gyalu Pisti, magyarul István halma, ezek előtti tulajdonossa Bálint Pistáról vette nevezetét 115 év olta, harmadik fordulója Csunzse jelentéktelen név — Erdője Floare Virág nevezetű kicsi kiterjedésű — folyo vize eső viz zuhanásokon kívül nintsen, Szálha jelentéktelen nevezetű egy forása volt, miolta a község létezik ezen egy forrás ad ítalt az egész községnek — Ezen köségben igen nevezetes gyümölcs fa és szöllő töke gyűjteménye van Valáský Károly földbirtokos urnak, a többek között szilva és szöllő melly csak is hó leesés után nyeri megérését

(144b)

Ezen község egyébbl jelentőséggel | nem bir.

(145a)

Bukurvány 1864 Aprilis 14én

föbiró Szimut Mihály k × v
 esküdt Szimut Szimen k × v
 esküdt Czirtye Péter k × v

Kosztá Jozefás
 kör jgyző által

(146a)

Buntyesd, Bihar

Bihar Megye Belényesi Járás főszolgabírája Tekintetes Veres János urnak folyó évi 1158. sz. a: kelt rendeletére, Pesti Frigyes Magyar Académiai tag részére a' nyilatkozat Buntyesd községe Elöljárói által a' lentebbi moddon tetetik u: m: —

az' 1^{ik} pontra — Bihar megye, Belényesi Járás — Székhelyét tartja Belényes várossában, és a' Jegyzőség helyben, mellyhez tartozik nyolcz község: n: Buntyesd, Also Poény, felső Poény, Kotsuba, Gurány, Petrosz, Feritse, és Szód községek —

a' 3^{ik} pontra — Buntyesd község, mely nevezését honnét vette, nem tudhatni. —

3^{ik} pontra — Nem vólt soha. —

4^{ik} — „ — nem tudatík —

5^{ikre} — „ — nem tudatík. —

6^{ikra} — „ — Semmi nevezetést.

7^{ik} — „ — Mezők, Szelistye, Nyágrú, Fripenyi, Kápátsi, Kuráturu, Rítu lui Búllústylor, Zsonináská, Truiúsu lu Haegye, Ungyetyu, Inhérleúszká, Lá Dombrává, Dombrává nevü Tölgyes erdő, Tomászka, Bitúnyeszku, Méistye, Árinzi, Pleváskú, Pekonze, inczinczúje, Lá margu, Lá menu, Mesurrtényi, Deguszkú, innen a' folyó vízen, mely Sebes vízének neveztetik, Zevoje, Bobusászkú, Gyúlutru, Brisánú, Buhenku, Kimpuréte, Nyomásu, Gyálu Csoronuluj, itten van egy kut, mely fúntinú torkujunak neveztetik — rituri le' lá Ura Popi, Leurgyásza: melly erdő, és közte folyó víz is van, mely mind Leurgyászának neveztetik, Doszu leurgyászi, — agidi lá kúlodekurmezú végi —

Ezen kívül van ezen községnek Havasa: hol nyáron által szokta marháit legeltetni, ezen havas neveztetik — Buntyászá, Kumunútsele, és van rajta egyfolyó víz mely Vajaszunak, és Drogánul egy másik — neveztetik.

Ezen község határos Nap keletnek A' Poény /:Pojánosi dezsosz:/ Délnek Dombrovány — Nap kelet — Sebes, és Északnak felé Leurgyásza nagy erdő. —

Ezen községben egyedül tsak Román ajku gne népség lapja: —

Kelt Buntyesd Junius 22^{én} 864.

Buntyesdi Bíró Hórie Petru k × v

esküdt Búleá Mártes k × v

— „ — László Vanuliu k × v

általam

Boicz Aron mk

jegyző

(147a)

Helynevek
Burda községből, Bihar megyéből.

- (147b)
- 1 Bihar megye Belényesi járásához tartozik
  - 2 A község csak egyedül Burda név alatt esmeretes
  - 3 A községnek más neve nem volt
  - 4 Ember emlékezetet meghaladó idő óta
  - 5 Hogy honnan és mikor nepesitetett? halgat a Kronika
  - 6 A község nevének eredetét, miután a községnek régibb időről leveltára nincs nem tudhatni.
  - 7 A község határában elő forduló dülök nevei Maldeszku, Alaría, Szekatura, anyít tesz mint írtásos hely, Talnyisora, Botyesku és Kimpu | mely dülök egyaránt hegyen völgyön és dombokon fekvő szántók, és kaszallok úgy cserékkel benőtt legelőkben állannak, ehez tartozik még a Nváradi Ge. Püspökség tulajdonát képező Szekaruta és Talnyisora nevezetű bükkös erdők. —
A községet keresztül folya egy „Vále” patak mely a szomszédos havasokból ered, ’s mindjárt a köseg végénél a Buduraszi havasokból eredő „Vale” patakkaal egyesül és Nyimoesden keresztül folyva Belényesnél a fekete körösbe folyik. A község határos A magyar és Erdélyhon közt elnyuló havasok, Karbunár Pocsovelesd Száka es Kreszulya Községekkal
- (148a)

Kelt Burdán Junius 5^{én} 1864

Neubauer István
jegyző

(149a)

Helynevek
Butsum községből, Bihar megyéből.

(149b)

MagyarCsékei szakasz és vidék — Butsum oláh elnevezés, semmi jelentéke nintsen, — A lakossok oláh és tótok vegyessen, a községnek soha más elnevezése nem volt — e község lakossai mint juhászok a határ területén pajtákban laktak, 's ez előtt mint 150 évvel huzatott öszve a község, — Butsum község völgyben fekszik, X forma három kereszt utzából áll, határos Cséke, DrCséke, Topest, és Kotyiklettel — Egy fordulónak jelentéktelen neve *Tejits* — a másik forduló Vále Bankuluj ezen név magyarul anyit tsz mint Banku völgye kiről a nép | azt reggéli, hogy Banku ezek előtt 200 évvel azon egész völgy birtokossa volt mely van 200 köblös terület továbbá Ritu Pakuluj forduló magyarul anyit tesz Pakuluj rétje az szinte ezelőtt 100 évvel Pakuluj nevü gazdájé volt — Egy darab erdő rész neveztetik magyarul Talpá,,nak, a másik név darab Vale funtre magyarul részlet völgy, egy folyo ere van Vále Szatuluj nevezetü magyarul a falu vize, a melly tsak akkor folyik midön esős időben a hegekről nyér apadó vizeket — a községi legelön van egy forrás halastó nevezetü, a nép azt regéli rolla hogy ez előtt 150 évvel meg víz állás volt és a környéket hallal ellátta, száraz évben egyedül ezen forrás nyújt a községnek ivó vizet.

(150a)

Egy darab szántó föld van Buska nevezetü, ez a nép rege szerint 200 évvel előtti gazdájáról neveztetik el magyarul jelentéke nintsen, mai napig is élnek emberek kik azon földben kintseket kerestek, és az állitatik hogy Mihok nevezetü pásztor ezek előtt 152 évvel igen sok pénzt ásott ki, kinek utodjai maig is gazdag egyének Butsum községében.

Egyéb jelentőséggel e község nem bir.

Butsum 1864 April 14^{én}

főbiró Mihelu Jura ×
 esküdt Zsurkay Floru ×
 » Végvárszky György ×

Kosztá Jozefás
 kör jgyző által

Helynevek Csetár Községből BiharMegyéből

(151a)

1. Csetár tartozik, BiharMegyéhez, NVáradi kerület NVáradi járásához.
2. Jelenleg Hegy Köz Csetár névvel él
3. Vólt é' hajdan a községnek más elnevezése? nem tudatik.
4. Mikor említetik legkorábban, nem bizonyos; a hely régiségére mutat, az elégett óharangon vólt 1465, és a torony tetején lévő 1007 számú fel írás.
5. Honnan népesítetett nem tudni.

6. A nép hagyományból a név eredetéről annyit lehet tudni, hogy Csetár hajdan több pusztákat bírván, igen gazdag hely vólt, 's a községbe igen sok búzával meg töltött vermek lévén, — mellyeknek, ásatáskor nyomai most is látszanak, — a vidéknek mintegy tárházául szolgált, innen Csaktár elnevezést kapott, 's ebből lett vólna, meg rövidítve Csetár.

7. A Községbe előforduló topographiai nevek. Madárkúsztó, Kertalja, Nyólcz Hóld, alhegy alja, Sárhoszsza, Morgó, hosszú kert, Csiket, ahol. emelkedett és egyenes fekvésű szántó földek, Tóttelek, és HKKovácsi községekkel határos. Ritkás, nyerges | alja, Patak, Ágoston, Kont, Kaszállo rétek lapos fekvésűek, a hegy oldalokról hirtelen le rohanó víz által gyakran az egész széna termés elsepertetik. — Hajnalhegy, Buriász, Sz Illyés, Veres domb Szöllők, töbnyire tető fekvésűek, 's dél oldali mérsékelt hajlatuak, legjobb 's leg több bort adnak. Czigánhegy, alhegy alja Ujhegy, kevesebb 's gyengébb bort teremnek. Kis-mező, Csipkés, Rókás, Konya tető legelők, töbnyire bokros helyek. Nagy és Kis Latabár, Bihar, Patak, Cserhát; Farkasos, Agoston, erdők, — fekszenek lejtős dombokon, a községtől keletre, Cser, bükk, és tölgy 's más nemű kemény fát szolgáltatnak.

(151b)

Kelt Csetár Mártius 28 1864

főbíró Szilágyi Sándor mk
2dik Marjaý Lajos mk

(153a)

Helynevek Csehi községből Bihar megyéből

1[¶] a megyének, kerületnek, járásnak, 's székek neve a hová a helység tartozik?

Csehi község tartozik Bihar megye Nagy Váradi járáshoz, a melynek széke Nagy Váradon van. Csehi Nagy Váradhoz $\frac{4}{8}$ allomásnyira van.

2[¶] a községnek hányféle neve él most melyik bir csak helybeli elterjedessel, melyik ismeretes országszerte?

Ezen községnek országszerte Csehi a neve románul Ceheiŭ

3[¶] Volt e a községnek hajdan más neve? vagy csaktán különféle kép íratott a mostani helynév?

Nem volt.

4[¶] a község mikor említetik legkorábban?

Ezen község 1750. év oltá

5[¶] Honnan népesítetett?

nem tudatik

6[¶] Mít lehet tudni köztudomásból, hagyományból írott vagy nyomtatott emlékből a név eredetéről, értelméről mindegyik nyelvű helynévűre nevezve?

Semmit.

(153b)

7[¶] A község határában előfordulo többi topographiai nevek például: mező, dűlo, szántó, fordulo, legelő kaszáló sat:?

E községbe semmi nevezetes nintsen — a lakosság száma tesz 700 lelket — kik ország szerte a' marha

kereskedésről híresek — ezért a' földet nem is igen művelték akkorán de most már miután egy pár év oltá, a' kereskedésre mostoha idő van. — a' föld műveléshez fogtak — .

ezen község földes ura volt a Nagy Váradi deák Káptalan — akinek itt 500 hold szántó, 's 400 hold erdeje van —

a lakosság szinte mintegy 1500 hold szántó 's kaszálló földet bir —

ezen községgel határos szomszéd faluk. Pecze Szőlős, O. Apáthi, Kardo, Pecze Szent Mártony községek

Nevezetes e községről az, hogy ez előtt mintegy 5 évekkel uniált — mert az előtt g. n. e. vallásu volt a' lakossága

e község határábn a' dülők nevei: Labu Ograda Silinki. Árille. Tirsi gáll Budaule Lebenyiczistye nyilas — Forás

(155a)

[Cseszora]

Cseszora lakosai G. n. e. valláson lévő rómánység, földje hideg természetű a' Belényesi járásban több helyen vörös agyagos hegyes-erdős kevés lapály általjában III osztályba sorolható miáltal a szükségletet nem képes megteremni, dülőinek elnevezése.

1^{ör} Űrszeszkű2^{ör} Gerleszkű3^{ör} Bareszkű4^{er} Hepeseszskű5^{ör} Zsiboleszkű6^{ör} Ritu de afäre7^{er} Dodűlászka8^{ör} Berinyászka9^{er} Bojnyászka10^{er} Szlűgúj11^{er} Sztrintűri12^{er} Gyalú de szűsz13^{ör} Gyalú florűlűj határai éjszokról Korbest, Keletről F. Topa,
delről Dűsest, nyugotról M Cséke.

M Cséke Aprilis 4. 864

Biró Lajos
jegyző

(156a)

Helynevek
Csokaly községből, Bihar megyéből.

(157a)

A' túlsó levelenni pontokra feleletek.

1^{ső} Pontra. Bihar megye, Érmelléki járás, Csokaly község.

2^{ik} Pontra. Csokaly név alatt ismeretes országszerte.

3^{ik} Pontra. Csokalynek sohasem volt egyéb elnevezése.

4^{ik} Pontra. Csokaly község a' 17^{ik} század elejétől ismeretes.

5^{ik} Pontra. Csokaly népesített a' körül fekvő falvakból, mert eredetileg puszta volt.

6^{ik} Pontra Némelyek szerint Csokaly nevét vette azon körülményből, hogy igen lapályos helyen levén fekvése, azt mondták róla, hogy „Csak alj.” — mások szerint pedig Csokalynak egykori tulajdonosa Zólyomi Dávid után bizonyos Vér Mária, a' meg akkor Csokaly pusztát egy Csókért ajándékozta állítólag bizonyos Gutí nevű egyéniségnek, és ez utóbbiak szerint a Csóktól vette eredetét. —

7^{ik} Pontra. Csokaly községbeli mezők és dűlők következő nevekkal bírnak, — Tövisbokor dűlő, eredetét állítólag a' rajta levő tövisektől vette; továbbá Bikáné dűlő, eredetét állítólag onnét vette, mert rétes, forrásos hely levén egy időbe sok vízi bika volt benne, — a Kardos kert dűlő eredete ismeretlen, — Szomjúhát dűlő, dombos fekvésű hely, vízhiány végett neveztetett el, — Soós ut dűlő egykori Soós nevű tulajdonosától neveztetett el, — Kollát dűlő eredete ismeretlen — Irtás dűlő az 1844^{ik} évi erdő kivágása után vette nevezetét.

Csokaly község 1844 óta tagosított község, kiterjedésére nézve 2500 Cath. hóld, és Compossesorátus; határos Székelyhíd és Diószeg városok Kóly és Kágya községekkel. — Csokaly községét az ugynevezett Ér folyam hasítja ketté, mely a Kraszna folyamból veszi eredetét és Pocsaj községénél a' Berettyó folyamba szakad. — Van egy domb a' határba „Tegze domb” név alatt, mely az 1844^k évi tagosítás alkalmával a' Tegze családnak esvén, innét vette eredetét. — Az utszáknak neveit, melyek ugyan semmi nevezetességgel nem bírnak ide iktatjuk, nevezetesen Nagy utsza, Bojtorján sor, Sziget utza, Bostó, mely eredetét az egykor mellette levő rétes helytől vette. —

Kelt Csokalyba 1864 Junius 5^{én}

Madúz Károly
 községi jegyző

(158a)

Helynevek
Csontaháza községből, Bihar megyéből.

(159a)

Feleletek a tulnan irt pontokra.

1^ő Kérdőpontra: Az említett község Bihar megye Szalontai főszbirói járás — Beéli szakasz szbiróságához tartozik, 's egyszersmind a szakasz szbiróság Beél vidéki elnevezéssel is bír.

2^{ik} Kérdő pontra: Az említett község régebben Csontaházavalány néven is ösmere-tes volt. Csontaházától egészen külön váló kis völgyben a Nváradi Mlgos D. sz. püspökségi uradalom által régebbi időkben telepítettett Valány község¹ s már Csontaházával jelenleg egyesült. Hajdan Valány, Bogy községével egy községi bíró felügyelete alatt volt. —

3^{ik} kérdőpontra: Más elnevezése nem tudatik.

4^{ik} Kérdő pontra: Nem tudatik.

5^{ik} Kérdő pontra: Nem tudatik.

6^{ik} Kérdő pontra: Nem tudhatni.

7^{ik} Kérdő pontra: Iső Mező dülő: Ritu Ruzsinyi, lapályos hely, szántó és kaszaló, fele vizenyős, fele pediglen kavicsos föld. II: Koszte, — dombos és bokros szántó föld. III: Gyálu Zsugyestyilor, nevét a Zsugye családtól vette — dombos, bokros igen rosz minőségű szántó föld. IV: Gyalu Krutsilor, Dombos és bokros igen rosz szántóföld; hihetőleg a hajdan itt fenállott keresztől vette nevét. V: Gyalu Nutsilor, dombos és bokros szántó föld hajdan egész domb diófával volt beültetve 's hihetőleg innen kapta nevét is. VI: Gyalu Beszeritsi, Dombos hely, nevét a hajdan itten volt templomtól vette; VII: Vale Makoluj, rétes szántóföld; itt ered egy kis patak, mely Valányon keresztül foly és kismaruson alól a csontaházi patakba szakad 's alkalmasint nevét innen vette. VIII: Facza Valanyilor, dombos és bokros hely kevés, szántó föld állítólag nevét regébben nevezett Valány községtől vette. IX: Gyalu Popi, bokros, dombos, völgyes hely, hol igen kevés igen rosz minőségű szántó föld van. X: Gyalu Mare, dombos és bokros hely, körülötte egy völgy 's kevés szántó föld vagyon. — Csontaház községének határában a Nváradi D. sz. Mlgos püspökségi uradalomnak 3000. katastralis holdat tul haladó bikk, tölgy és cseres erdeje vagyon. Az erdőbeni dülők elnevezesei, jelesen: I: Kimpu Henczuluj, itt régebben szántottak is. II: Dobranjye, egy kis tisztás hely. III: Bretyanu, egy kis erdő tükrő, itt hajdan szilvás volt, IV: Ograda herapuluj, V: Ograda Beeli VI Kimpucz, — mind kis erdő tükrők, hol hajdan szántó föld volt. Van egy kis patak mely eredetét a Kimpu Henczuluj nevű hegy oldalból veszi mely a községen és határán keresztül foly.

¹ [Lapszéli betoldásként:] Csontaházáról

Határai Csontaház községe határának Eszokról: Karasszói erdő; Nyugotról: Kismarusi mező, Délről: a N:marusi — Keletről: a Dombraviczai erdők.

Kelt Nmaruson Majus 5^{én} 1864.

Thamó János mk
jegyző

Biró Balla Juon k × v
Bakó Vaszali k × v
Krisztina Mojszie k × v
Bakó Illie k × v

(160a)

HelynevekCsökmő Községből, Biharmegyéből.

1^{ör} Ezen Község esik jelenleg a' Tiszántúli Kerület' Biharmegye' sárréti járás' magyarhomorogi szakaszában

2^{ör} Egyedül a' fent is leírt Csökmő névvel neveztetik jelenleg is e' Község, sőt

3^{ör} már elnevezése régebben sem vala; —

4^{ör} 1520 körül említetik e' Község mint falu, — de

5^{ör} honnan lett benépesítése ismeretlen, — mint szintén

6^{ör} az is bizonytalan, hogy honnan vette nevezetét.

7^{ör} E' Község határában következő nevezetű, dűlők, szántó, kaszálló, szőlő földek, és vizenyes helyek vannak:

a./ belső telkek csupán házak és gazdasági épületekkel rakottak, kevés konyha-kerttel.

b./ libanyomás, víz állásos szík legelőül használtatik.

c./ vénkert, szíkes sovány szőlőföld

d./ kórósszerű, nádas mocsáros térség.

e./ kórós sziget, szíkes szántó és kis mértékben kaszálló.

f./ borjú sziget és kovács zug }

g./ hosszú dűlő }

h./ kis barsa, }

az e./ pont alatt említettel

egy ugyanazon természetű

és minőségű

i./ Török sziget és vad zug, ingoványos mocsár, kevés nádas réttel.

k./ bika sziget és kádár zug, kaszállóföld —

l./ váczi zug kaszálló térség.

m./ Nagy barsa, szíkes szántó és kaszálló föld.

n./ nyárfás zug, — “ — — ” — — “ —

o./ Árpás, Csurka, Varga sziget, és Botló, lehetséges minőségű szántó és kaszálló földek, úgy nem különben

p./ a pírcsi és sörezugi dűlők is.

q./ Papgeczi, sziknászik, szekrényes eleje szíkes szántó, de leginkább kaszálló földek.

r./ Telek és gátzug, sárközi, templomsziget, ökörsziget, pap zug, laponyag, hosszú sziget sziknásdrét, csonka ér zug, lovas szekrényes, kispéter, varga zug, földesi zug vermeshát, sáros ér zug nagy ér hát ennek előtte több évekké nádas, jelenleg azomban kiszáradván, kevés mennyiségben kaszálló, nagyobb részben pedig szántóföld térség

s./ kolozsvári és cseh zugok víz alól szabadult haszonvehetlen térség.

t./ nagy ér-tő és nagy rét nádas térség

u./ két fok közti nádfiókos 'sombékos kaszálló

x./ szénás sziget, káposztás, tanító szigetek, rekettyés és malomszigetek szántásra inkább alkalmas víz alól szabadult kaszállók.

y./ kis és nagy halas fele részben szíkes szántó, másik fele részben haszonvehetlen szíkes kaszálló

z./ Csonka derék, halas derék és kan sziget legalább víz állás, partjai sovány szántóföldek.

j./ kislukácza, pendelyzug haszonvehetlen szíkes szántó és kaszálló földek.

v./ Gyökeres, Dinnyés sziget, ősz pász sziget szíkes szántó 's kevésbé kaszálló földek.

a.a./ dinnyés ér vizes ér.

b.b./ rossz kert, kis tó hát, nagy lukácza és basa lapos többnyire haszonvehetlen szíkes szántó és kaszállóföldek.

c.c./ csikér, kréta sziget, nagy és kis törmény és törményzug fele részben szántás alatti, másik fele részben zsombékos térség.

d.d./ halom környéke, nagy tó közi, kis tó közi és erdő zug szíkes szántóföldek

e.e./ Nagy és Kis sós tó vízállásos tér.

f.f./ cserepeskert szíkes szőlőföld; — mellyeknek elnevezését csak is e' következőkben lehet elősorolni,

a' vénkertet illetőleg, mert ez a' legidősebb szőlőskert a' határon

a koróssziget hajdanta csak borona tövis és cserebokrokat nevelt, innen (161a) vehette nevezetét, az ezen sziget körülvevő ér pedig ezért nyerte a' kórósderek nevezetét; —

a' borjú szigetbe hajdanta bogárazás idején a' borjúk hajtattak, —

hosszúdílőben ennekeltte leghosszabbak valának a' földek

árpás midőn felszántatott: bő árpa termést adott,

botló szerfelett zsombékos helyl lévén, ritkán lehetett egy lépést is úgy tenni, hogy az ember meg nem botoljék.

sziknád szik magával hordja a' nevét

telek régenten települvény hely lehetett

laponyag közepén egy nagy domb, körülötte lapályos hely; ezért nevezetethetett.

sziknádrét hajdanta a' legszebb nádat termette, míg körülötte szíkes térség terült el; e' kettőről nevezetethetett.

Csonka ér zúg és lovas ezen helyen sok csontmaradványok találtattak; — sőt ha barmelly ló ezen szigetbe vetődött: az onnan ki nem jöhetett

szekrényesnek szekrény forma alakja van,

kispéter-ben hajdanta Kiss Péter nevű ember csikászott.

vermeshát a' csikfogó, és gabona rejtő vermeket itten szokták készíteni, mint régenten igen partos helyiségen

nagy ér hát-at mély ér folyta körül

(161b)

két fok közti a' vizimalmokra vizet vezető canalis között eső térség.
szénás sziget ezelőtt bőv széna termést adott
káposztásba az első feltöréskor káposzta termeltetett
rekettyés sok rekettye vesszőről.
malom szigetek a vízi malmok canálissai között lévő rét föld.
kis és nagy halast környező csonka derékban több 's kevesebb mennyiségű
 hal fogatott; —
 a' kan szigetben régebben egy eltévedt sertés kan több idő múlva találta-
 tottmeg.
 a' pendelyzugban egy nőről inge /:ezen környéken pendelnek neveztetik:/
 maradt le.
 a' gyökeresben részint fa, részint mező gyökerek voltak nagy mennyiség-
 ben.
 a' dinnyés ér által körül fogott partosabb földterületen először dinnye
 termeltetett, innen dinnyés sziget nevezete.
rossz kert ennekeltte szőlős kertnek osztatottki, de a' termő erő belőlle
 kifogyván, parlagon hagyatott, 's innen rossz kert nevezete.
Kis és nagy sós tó a' bennük volt szíksós vízről neveztetettek, míg a'
 körülöttök lévő partosabb földterületek szintén innen nyerték kis és nagy tó háti
 azvagy közi nevezeteiket
csíker a' benne nagy mennyiségben volt csík bőségétől nyerte nevezetét
kréta szigetbeli partosabb földterület színe a' krétához hasonló
Halomkörnyéke az ottan lévő nagy sóstó halomtól nyerte nevezetét
erdőzúgon hajdanta fűzfa erdő vala
cserepeskertben sok régi cserép és kavics darab találtatik; —
 az itten elnevezését illetőleg fel nem említett helyeknek mi okonni
 el nevezése vagy nem tudatík, | vagy általában kimondható, hogy a'
szigetek és zúgok a' körül fekvő víz — azvagy erek mellett estek és
 esnek, innen vannak elnevezéseik; — ~~Kelt Csökmő~~ vagy pedig ezen víz
 erek között fekvő, 's még annakeltte ismeretlen partosabb részek, az
 azokat felfedezett egyének' neveiről neveztetettek.

(162a)

Kelt Csökmőn, Biharmegye Aprillis hó 26. 1864.

főbíró Katona András mk
 törvénybíró Nagy Dániel mk

Esküdtték:

A Nagy Bálint mk
 Horváth Bálint mk
 F Tóth Sámuel mk
 Z Nagy Bálint mk

Katona János mk jegyző

Helynevek
Czéczke, községből, dél Bihar megyéből.

(164a)

a' Körös völgyén – az élesdi járásból – ,

Czéczkéhez mint fő birtokhoz tartozik a Szomszéd Köallya és Ízsopallaga heljségei, melly birtok régi idő óta a' Beöthyeké volt, mig utolso birtokossa Beöthy 'Sigmond mind egy Tíz ével eladta örökösön jelenlegi birtokos Zaturesai Zatureczky Gedeonnak – :

Ezen heljség nevezette minden féle nyelvén ugyan az – de hogy mi jelentősége? (165a)
 vagy hogy honnan vette nevezetét? nyomára nem jöhettem – ha tsak szláv nyelvből meg nem magyarázható – ez a' három heljség közül a legrégibb – a' más kettő későbbi telepítvény – de Czéczkének is csak a' mult századi összeírásba leljük nyomát – Népessége g. n. e. oláh – ámbár ezen heljségbe is vagynak eloláhosodott magyar családok – mint Körözi – Rigó – Bara – Pap stb. de még sínts annyi mint más körözs völgyi régentén tiszta magyar heljségekbe – most pedig mind el oláhosodvák –; hogy itt is több versen történt telepítés és hogy honnan? azt vezetének nevök tanusítja mint Árgyillán /:erdélyi:/ Alparán /:alpári:/ stb. – Czéczke határának dülőzete vagy annak elnevezése – semmi érdekességre nem vezet – többnyíre a' föld minősége vagy fekvése szerént elnevezvék p. o. Carina alba – Carina nyágra – az első fehér – ez utóbbi fekete földel bír – la Tó – egy posványos nádas hely volt – de már ki csapolva is nevezetét megtartotta – mocsár – Zópa, – ez szakadásoso gödrös hely – Vale Szatuluj – a heljség patakja melletti tér – rituri csel din szusz – felső rétek stb. Ezen heljség határos Keletről Keszteghel /:Tyisztág:/ délről Köallyával, Ny: Mező Telkivel, északról Örvénd és Also lugossal –

kelt Czéczkén Juni 26án 864

Kendy Sándor
 körjegyző

(166a)

Helynevek
Czéczke községből. Bihar megyéből.

- ad I. Czéczke községe Bihar megye — Nagy Varadi Jarás főszolgabiroság:
Elesdi Szakaszz Szolgabiroszághoz tartozik —
- ad II. mindig Czéczke nevü község volt —
- ad III. törzökés neve Czéczke —
- ad IV. körül belöl 100 éve hogy létezik.
- ad V. Roman ajkuak.
- ad VI. semmi —
- ad VII. Bezsán rét — mori — nevü düllök — a község Körösvölgyen fekszik —
erdő része sikság — a szomszéd faluk — Izsopalaga — és Kőallya — nevü
közsegek — folyo vize van a sebes körös — bővölykedik hal dolgaba —

Kelt Czéczke Debr. 20 865.

Sábert András
jegyző
Uram János
tanító

Helynevek

(168a)

Cigányfalva községből, Bihar megyéből.

1. Cigányfalva tartozik Bihar megye, nagy váradi főszolga birói járás, élesdi szakasszához, a' vidék mellyen a község fekszik „lakság” oláhul „Lunka” név alatt ösmeretes (168b)
2. Cigány falva, oláhul Ciganyesd”nek neveztetik, itt a' vidékben Janka falvának, oláhul Jancsesd”nek is hivatik, azonban csak az előbb említett név ösmeretes ország szerte.
3. 4. 5. pontokra a' legidősebb emberek sem tudnak felelni, levéltárunkban pedig erre vonatkozó adataink nincsennek.
6. A nép azon véleményben van, hogy a' község első telepítője Jank család volt, melly való színű is azért, mert jelenleg is, e' néven több családok (169a)
vannak, 's ezen első telepítőkről neveztetett Jankafalvának, a' később be következett népesedésnél hogyan kapta Cigányfalva elnevezését, a' monda nevetségesnek tűnik fel, mellyet rövid vázlatban it elő sorolok, — midőn a' Jank telep új lakosokkal szaporodott, ezek felett a' Jankok felsőbbiséget gyakoroltak, ebből sok civakodás származván, később még a' telep neve is pertárgyává lett, 's ezen peres civakodásból kapta osztán az ország szerte ösmeretes jelenlegi nevét.
7. A község nem nagy kiterjedésénél fogva igen kevés helyneveket tartalmaz, ezek leginkább a' tulajdonosok neveit viselik, a' nép által a' következők még is említetnek, Culme csel mare, funtina corbuluj /:holló kut:/ gyalu lupuluj farkas hegy, ezen folyik a' vale lupuluj, farkas pataka, — Ritú de zsos, Ritu de szusz. Alsó, és felső rét, Dumburcsán, Bajdok szekatura. gyalu Plesuluj, gyalu Kapaszoj, Culme Baranyi, Culme hasznosuluj.
Cigányfalvának határai északrol Bogdán furár hegy, keletről Kövesd, délről Örvénd, nyugotról B. Ujlak.
lakossai oláhok, g. n. e. vallásuak.

Örvénd junius 1. 864.

Beadja
Májer Janos mk
körjegyző

(170a)

Helynevek

Dancsháza községből, Bihar megyéből.

(171a)

Feleletek

1^{ső} Kérdésre. Dancsháza község tartozik Biharmegyéhez, a Sárreti járáshoz; székhelye B. Ujfalu mezőváros. Sárretnak neveztetik Bakonszeg községtől kezdve Szerepig a Berettyó folyam két parja, felső és alsó Sárretra osztatván, a Berettyó kiöntései által a szabályozás előtt gyakorta okozott kiöntésektől vevén nevét.

2^{kra}. Dancsháza község jelenleg csak ez egy néven neveztetik.

3^{kra}. Volt a községnek más elnevése is hajdan, mely szájhagyományokban most is él, nevezetesen Rózsaháza, mely nevét mi okfölből nyerhette, nem tudatik.

4^{kre} és 5^{kre}. Dancsháza község 1711^k évben népesült meg a rácz pusztítások elől Báránдрól, Bajomból s több helyekről kimenekült lakosoktól, mint a helybeli reform. egyház legrégibb jegyzőkönyvében az akkori öreg emberek előadása után bejegyezve találhatik. Már az előtt, mint a szájhagyomány állítja létezett itt falu, Rózsaháza név alatt, de ez a törökök által elpusztítatván, helyje 1711.ig pusztta maradt.

6^{kre}. A Dancsháza név eredetéről hiteles adatok nincsenek. A szájhagyományok azt állítják, hogy e község legelső jelentékenyebb megtelepülőjétől, Dancs nevű embertől kölcsönözte e nevét, kitől aztán a Dancsházy nemes, ma is élő család származott. Dél nyugotról egy szinte régi falunak pusztta helyje határos Dancsházával, mely jelenleg N. Rábé község határának levén kiegészítő része, Kerenyháza nevére csak a legidősebb emberek emlékeznek.

7^{kre} A község határában eső helynevek következők:

I. Benn a községben:

a/ Mester utcza, azért neveztetik így, mivel régen itt volt az iskola, melyben lakott egyszersmind a tanító, régi címén mester.

b/ A többi utcák nevei, templom utcza, nagy utcza, hajnal utcza önként értetvén, magyarázatot nem szükségesnek.

(171b)

II. Külső határban:

a/ Halomszerdülő, így neveztetik egy benne lévő nagy halomról, melyből koronként embercsontokat ásnak

b/ Kálló dülő, a Kálló folyamról, mely kétfelé hasítja

c/ Peresdülő; a Báránd felőli határvonalra nézve sokáig per alatt volt a N. Váradi római katolikus püspökséggel.

d/ Tupor dülő; a Bárándiak is így nevezik mellette a magukét s így nevezték emberi emlékezet oltá, de magyarázatát adni senki sem tudja.

e/ Sástó dülő, nevét a benne levő sásas tavaktól kapta.

f/ Érhát dűlő, a mellette elnyúló, a holt Berettyóból szakadt ér folyótól veszi nevét, mely vizes években hallal bővelkedik.

g/ Kis és Nagy Zug, a B. Ujfalui országot által két felé szakasztva, nevét ezen elkülönítésnek köszöni.

h/ Tósziget dűlő; vizes időben álló víz veszi körül.

i/ Tóhát és Tólapos dűlők a Tószegetet körül vevő tavak lejtősebb és magasabb mellékei.

k/ Setétvölgyhát közlegelő, nevét a benne lévő ugynevezett setétvölgytől veszi, mely olykor vízzel borítva van, de mindig terméketlen, s talán nevét e szegénységének köszöni.

l/ Tatártó. Terméketlen gödrök a falu alatt, melyek nagy esőzések alkalmával vízzel telnek meg. Ide vetették mint a szájhagyomány állítja, azon 3. tatárt, a Dancsházai, akkor még Rózsaházai kuruczok, kik a N Bajomi várból ide adószedés végett kijöttek, de itt az elkeseredett nép dühének áldozatai lettek.

m/ Szederjes völgy, nevét a benne most is teremni szokott sok szedertől vette.

n/ Kék Kálló, folyó, mely az Ér folyóból a Konyári határban szakad ki. A Dancsházai határon túl e nevét elvesztve, különféle nevek alatt s több ágakra szakadva, a Hortobágyban, a NBajomi, és Udvari nádas rétekben vész el. Sok halat tenyészt. Nevét onnan vette, mert a gubás mesterek igen alkalmasnak találják a gubák kalolására.

o/ Kígyós, álló víz, eső vizekből s a földárjából | táplálkozik, kevésbé nedves **(172a)**¹ években kiszárad; valaha nagy kígyófészek volt.

p/ Rózsakút, igen jó vizű ivó kut a falu alatt, mely többszöri újraásatása után is megtartotta régi nevét s jó hírét; szájhagyományok szerint a hajdani Rózsaháza lakosai is innen oltogatták szomjukat.

Jegyzet. Dancsháza községgel következő falvak határosak: Keletről Torda; Északról Saáp és Báránd; nyugotról N.Bajom; délről N. Rábé. —

Kelt Dancsházán 1864. ápril 15^{én}

Bonyhay József mk.
jegyző

Bagosy István mk
főbíró.

¹ [A lap tetejére címként felírva:] Melléklet Dancsháza község helyneveinek magyarázatához.

(174a)

Helynevek

Darvas községből Bihar megyéből, adó tekintetben hozzá
csatolt Csiff, Nagy Bozsód, és Kis Bozsód pusztákkal.

1. Darvas község Bihar megye NVáradi kerületben, Sárreti járásnak Debreczen Városában székelő szőlőgabirói hivatála alá tartozik
2. Egyedül ezen név alatt ösmeretes községünk, melynek lakossai nagyobb részben Magyarok, kisebb részben Románok, kik szinte magyarul beszélnek, és javat bírók:
3. Ugyan ezen név alatt ösmertetett községünk hajdan is, és annak más neve nem ösmertetik
4. Mikor említették leg korábban nem tudatik, a' most élő öregek arra nem emlékezvén, és semmi olly régi íromány itten nem találtatván a' monda szerint 1030 tályán pusztta vólt
5. Népesítése honnan történt? nem tudatik.
6. A' név eredetéről semmi tudomány, hihetön mint hajdan, rétes, ligetes, víz járta helyen sok daru járván, onnan neveztetett Darvasnak, 's pecsét nyomóján is onnan lett a' daru címer — régi pecsétnyomója el veszvén, az sem adhat világositást, hogy mikor metzződött az éve nem tudatván, a' helyette készült 1855. évszámmal lévén meg jegyezve rajta tsak a' Darvas és Daru maradt régibb.
7. Darvas községét környezik Napkeletről Zsáka község, — északról a' régi Berettyó meder déli oldala mellett Sár réte szélén lévő Csiffi pusztta — Nap nyugotról Békés m. Füzes Gyarmat község — Dél nyugotról Csökmő község — Délről a Komádi határ északi széliben eső Kis, és Nagy Bozsódi puszták határai. — határának nagy része a' Zsákai határon a' Berettyó régi medréből Szeghalomnal a' Sebes körösbe vezetett ujj berettyó csatornája által — mellyen a' Darvasi, és Zsákai határ öszeütközésénél épült hídon megyen keresztül a' Zsákáról, Csiffi pusztán által F. Gyarmatra vezető ország út —

helynevek a' határán: Szörfű, szántó, és kaszálló föld — hármas határ völgy, vadzug, törvény zug kaszállók — kis barsa, kis barsa dombja, szántó és kaszálló — Tóth sziget — Kádár sziget — Ekklesia sziget — nagy barsa, Kan sziget — Czigány sziget — Daru sziget kaszállók — Papok hegye hajdan vízzel körül véve, melly a' monda szerint Klastrom, vagy temetkező hely lehetett — Pálinkás halom — Csontos halom — kökút zug — Butzkó fokja — Fel — hajdan Fejes sziget — hosszú sziget — kotsordos sziget — rühes sziget — Olaszok szigetje — bába zug — kotsordos zug — Czifrás gát — Brezse zug — Brezse láp közti — Mosolygó árka, mellyen hajdan malom vólt — Kotsordos eleje — borjú nyomás — szík gödör legelő. Nagy Bérczes lapály, és benne fel emelkedett domb — Király ajja, szinte erekkel körül vett sziget — Gyarmati Gát, hol hajdan F. Gyarmatról NVaradra menő országút vólt, híddal el látva — jelenleg a' helylén jelentékeny föld töltés létezik — Fenék, egy teknő formájú víz állás —

Fenek hát szántó föld — Olasz Gyurka zugja kaszálló — kis bogárzó — | Leka zug — Nagy bogárzó, hajdan gyümölcsös szőlős kert — Asszony zug, jelenleg köz legelő, melyek méjj lápos érrel vannak körül véve, kevés helyen árokkal — Olasz zug szántó, 's kaszálló föld — Szőlő bokor, fel emelkedett, néhány tölgyfával el látott, nádas érrel körül vett jelentéktelen, Zsáka, és Darvas község között kérdés alatt álló kisdud sziget — Olasz zug szája, egy jelenleg is látszó régi árokkal — Ürmös domb, régebben sok fehér üröm teremvén rajta és bogárzó hát, szántó föld — kerek lapos, víz állásos szikes lapos — Nagy lapos — Szigeti dűlő — Peres, mély, hajdan Zsákával peres föld volt — Zsombokos lapos — Csonka ér — Malom völgy, kaszálló Malom völgy hát szántó föld — Csavarodó — falu alatti Nagy ér jelenleg szántó föld — Daróczi lapossa kaszálló, — Szőke lapossa kaszálló — két Csárda laposs — az első völgy, mellyen az ujj berettyó csatornája végig megyen — Román halom, régebben Ritók határ dűlő — Második völgy — Vögy tekerület — Falu kaszállója — Pap halma — Kő domb, téglá darabokkal — Kő domb lapossa víz állással — Kutya ugráló szik kotyványok — Kis állás Domb — kis állás lapossak újonnan nevezett Álom domb.

A' községben, dél nyugoti részen Honvéd telkek — Katona útsza Olá kis útsza — Magyar kis útsza — Sírály ülés útsza — pocsos és Nagy útsza.

Csiffi pusztán Zsákáról F.Gyarmatra vezető Országút mellett a Csiffi Csárda, állással — ugyan ott a' Gyarmati határ szélén Nagy Mihály birtokos lak helye — Ritók Jánoséféle korcsma, állással — Csiffi Pálé féle jelenleg Farkas Bórek nagy tanyája — Csiffi László tanyaja — Kiss Károly, és Kállay László tanyájukkal, a Sár réte mellett — a' Zsákai határt Csiftől el választó Csonkás — Csik ér — Rózsás sziget — Takáts sziget — Kotsis sziget — Határ sziget — Rojtás sziget — Béli sziget — Méh keltneze sarok — Telek sziget — Balog sziget — Nagy Májvás — Kis Májvás — Vadas szigetek — Vesszős sziget, sok rekettye vessző teremvén benne — ezeken belől észak felől a' Sárre, abban Gát tisztája, tiszta víz — Malom fok, hajdan Malom volt rajta — Buzgó láp, szép nád termő hely.

Nagy Bozsód Izsák János tulajdona, gazdasági épületekkel el látva nevezetesen Czifrás sziget — Vesszős sziget — Czifrás zúg, szántó föld — Görbe gát, híddal el látva — Villongó, kaszálló — Kis dinnyés, szántó föld — Bozsódi róna — Borzos sziget — Peres sziget — Nagy járás, legelő — Hegyesi zug kaszálló — Nagy Dinnyés, tó — Temető sziget.

Kis Bozsód Mólnár György tulajdona, szinte gazdasági épületekkel el látva, annak északi oldalán a' Darvasi határ felől Bába zug, kaszálló — Rókás, szántó föld — Bögös, szántó nagyobrászban kaszálló — Pántya, kaszálló — Szekrényes zug kaszálló — Héder eleje kaszálló — Nagy ér hát kaszálló — Borbély zug szántó föld — Telek szántó, és kaszálló szigetek.

Keltt Darvason April 9^{én} 1864.

fő bíró Magyarosi Bálint
Juhász Miklós mk
jegyző

(176a) Hely elnevezések. Szabad királyi
Debreczen városa határában.

(177a) Egyes hely elnevezések. Sz. kir. Debreczen
Városa határában —

Sorszám — Hely elnevezése és minősége — Pusztá neve, melyben esik — Jegyzés.¹

A.

1. Agárdi hegy — Gút — Homok domb láncz.
2. Aggrét — Gút — Mocsár.
3. Ágod völgye — Ondód — Lásd Balkányi Sz.Lajost.
4. Aklos hegy — Belső legelő — Domb láncz.
5. Álomzug kis, és nagy — Belső legelő — Önálló pusztá. Lásd Balkányit.
6. Angyaltelek — Gút — Erdős hely. Egykori rabló Angyal Bandi búvó helye.
7. Apafája — Belső legelő — Lásd Balkányit.
8. Apró laponyag — Mátán — Laponyag = kis halmocska.
9. Arczúpéter halma — Elep — Lásd Balkányit.
10. Árkús — Ohat, és Zám — Lásd Balkányit.
11. Ásott telek — Zám — Gödrös legelő terület.

B.

12. Báál hegy és tisztája — Nagy Csere — Lásd Balkányit.
13. Bacsó telek — Máta — Legelő terület.
14. Bogdán gödre — Nagy Erdő — Fák közt régi gödör.
15. Bagi hegy — Gút — Homok domb láncz.
16. Bagossi /hajdú/ zúg — Veker — H.Bagosi határra nyúló Erdő.
17. Bagossi /pusztá/ zug — Haláp — P.bagosi határra nyúló ritka erdő 's szántóföld.
18. Bakó telek és domb — Gút — Homok dombláncz és szántó föld.
19. Balúton hegy — Belső legelő — Domb.
20. Bánk — Belső legelő — Önálló pusztá Lásd Balkányit.
21. Bankás telek — Máta — Legelő rész.
22. Bánki telek — Bánk — Halydani falú helye.
23. Bánom telek — Zám — Legelőrész.
24. Basa halma — Belső legelő — Lásd Balkányit.
- (177b) 25. Bajnok fenék 's telek — Zám — A tatárülések miatt. Legelő rész.
26. Bedecs — Haláp — Erdő közti tisztás.

¹ A névanyag táblázatszerűen, az itt megadott szempontok szerint van elrendezve. Helykímélés végett az egyes oszlopok adatait gondolatjellel különítettük el.

27. Beke fok — Máta — Árviz kor ezen folyt a' Hortobágyba a viz.
28. Berek — Gút — Erdőrész. Szép sűrű erdő.
29. Biró lapossa — Nagy Csere — Erdő közti nagy tiszta hajdan a Birák használták.
30. Bivalyos — Máta — Legelő rész.
31. Bocskoros — Pacz — Mocsáros hely.
32. Bodajcs ér — Ohat — Határvonalt képező ér
33. Bodó folyása — Haláp — Rétes hely.
34. Bodzás telek — Fancsika — Erdő rész.
35. Bodzafatő halma — Ohat — Domb.
36. Bogárvíz — Máta — Legelő rész.
37. Bokrétság fa útja — Gút — Nyír adonyba vezető út egy határszéli nagy tölgy fa mellett.
38. Bóldogfalva — Gút — Szőlős kert. Lásd Balkányit.
39. Boros fok — Elep — Árviz kor sebess folyású ér.
40. Borsós kis és nagy — Máta — Árviz kor nagy kiterjedésű mocsár.
41. Borsós laponyag — Máta — Dombocská.
42. Botos gödör — Monostor — Lásd Balkányit.
43. Bőr bokra — Haláp — Erdő rész.
44. Bújer gaz — Nagy Csere — Erdő rész.
45. Bujár laponyag — Ohat — Dombocská.
46. Büdözs ér — Zám — Határvonalt képező ér.
47. Büdöss kút — Gút — Mocsáros hely.

Cz.

48. Császár útja — Fancsika — Lásd Balkányit.
49. Csász rét — Bánk — Lásd Balkányit.
50. Csapó kert — Bánk — Csapó utcái részhez közel. Szőlős kert.
51. Csécs halom és laposs — Zám — Legelő rész.
52. Czégény laposs — Gút — Rétes hely.
53. Cseke rakottás — Bánk — Mocsáros hely.
54. Csenketelek — Fancsikán — Erdő közti tisztás.
55. Czenetelek — Nagyerdő — Erdő közti tisztás.
56. Cserepes ház — Nagy Csere — Erdőszlak.
57. Csernitélek — Máta — Legelő rész.
58. Csige kert — Máta — Hátamegett az 1849. aug.2- csatában elesett orosz és magyar katonák temetője. Szőlős kert.
59. Czigánytelek — Apafája — Erdő közti tisztás.
60. Czigány telek — Fancsika — Erdő közti tisztás.
61. Csíkós telek — Máta — Legelő rész.
62. Csillag hegy — Bánk — Homok domb láncz.
63. Czinegát — Belső legelő — Kondoros folyón keresztüli híd.

(178a)

-
64. Csipő halom és fenék — Ohat — Lásd Balkányit.
65. Csirizes laposs — Zám — Mocsáros legelő.
66. Csizmadia telek — Gút — Erdő közti tisztás.
67. Czitra halom — Hegyess — Lásd Balkányit.
68. Czompó lapossa — Nagy Csere — Mocsáros rét.
69. Csontos telek — Gút — Erdő közti tisztás.
70. Csonka telek — Zám — Legelő rész.
71. Csórés halom — Ohat — Domb.
72. Csőreg völgye — Nagy erdő — Erdőben.
73. Csősz halom — Belső legelő — Magános domb.
(178b) 74. Czucza — Ondód — Lásd Balkányit.
75. Csukás sarok — Monostor — Erdő szeglet.
76. Csukás folyás — Nagy Csere — Mocsáros rét.
77. Csukás csapszék — Belső legelő — A' rét mellett.
78. Curia rét — Nagy Csere — Lásd Balkányit.
79. Csürködi laposs — Haláp — Erdő közti tisztás.
- D.
80. Dáriteleak — Ondód — Egy része az Ondódnak.
81. Darvas — Gút — Mocsáros rét.
82. Darvas rét — Nagy Csere — Mocsáros rét.
83. Debreczen — Nagy Csere — Sz. kir. Város. Lásd Balkányit.
84. Derzsi telek és halom — Ohat — Lásd Balkányit.
85. Disznós hegy — Bánk — Homokdomb láncz.
86. Disznós hegy — Gút — Homok dombláncz.
87. Disznótanya — Apafája — Erdő közti tisztás.
88. Disznókút folyás — Haláp — Vizenyős rét.
89. Dóka — Elep — Mocsáros rét.
90. Dobonyi kút — Haláp — Mocsáros hely.
91. Dúna halom — Ohat — Lásd Balkányit.
- E.
92. Ebes — Ohat — Önálló puszta. L. Balkányit.
93. Égett telek — Gút — Erdő közti tisztás.
94. Egybokor hegy — Haláp — Homokdombláncz.
95. Eklézsia halom — Belső legelő — Magános domb.
96. Erőssjűkhegy és rét — Nagy Csere — Homok dombláncz és mocsár.
(179a) 97. Ethel laka — Zelemér — Lásd Balkányit.
98. Elep — Zelemér — Önálló puszta. Lásd. Balk.

F.

99. Falúvég halom — Zám — Lásd Balkányit.
100. Fancsika — Zám — Önálló puszta. Lásd. Balk.
101. Fancsikai telek — Fancsikán — Hajdani falú helye.
102. Farkas gát — Belső legelő — Mocsáros helyen.
103. Farkas zug — Gút — Erdő rész.
104. Fecske fok — Máta — Árvíz kor víz folyás, rajta híd.
105. Fegyverneki völgy — Ondód — Hajdankori vízmedret mutató, hosszú völgy.
106. Fehérnádtő fok — Ohat — Árvíz kor víz folyás.
107. Fekete rét — Ohat. Máta — Nagy kiterjedésű vízenyős legelő.
108. Fekete völgy — Gút — Erdő közti tisztás.
109. Felhalom — Zám — Egyes halom.
110. Fertő — Elep — Vízenyős terület.
111. Fényes tó — Gút — Nyiradony felől nagy mocsár.
112. Fodor telek — Gút — Erdő közti tisztás.
113. Forrás fenék és telek — Máta — Mocsáros legelő rész.
114. Forrás kút — Máta — Bövizű gúlya kút.
115. Forrás csere — Gút — Vízenyős talajú Erdőrész.
116. Földvár — Bánk — Lásd Balkányit.
117. Földvár halom — Ohat — Egyes halom.
118. Futottak útja — Belső legelő — M.pércsről, Sámsonba járó út.
119. Füle halma — Belső legelő — Lásd Balkányit.
120. Fűzes fertő — Zám — Mocsáros legelő rész.
121. Fűzfa csösz ház — Belső legelő — A' Tóczó retjén. (179b)

G.

122. Gál — Gút — Erdőrész.
123. Galambos folyás — Nagy Csere — Sámson felől bejövő egykori vízfolyás.
124. Gyantafőző — Gút — Lásd Balkányit.
125. Gyarmati laposs — Gút — Erdő közti tisztás.
126. Gyémánt temetés — Nagy Csere — Gyémánt nevű öreg jámboréletű Mészáros
  sírja környéke.
127. Gyékényes fenék — Ohat — Mocsár.
128. Gecsi folyás — Fancsika — Vízenyős rét.
129. Geszteréd — Ondód — Egy része az Ondódnak.
130. Gilányi — Csapszék — most katona laktanya. Lásd Balk.
131. Gyilkos rét és folyás — Fancsika — Mocsáros rét.
132. Gyilkos rét — Kisálomzug — Mocsáros rét.
133. Godolya hát — Ohat — Vízenyős rétek közt emelkedett, terület.
134. Gömöri gaz és laposs — Gút — Erdő, és vízenyős rét.
135. Gömörői rét — Bánk — Nagy darab mocsáros rét.
136. Gömörő vagy Gyömörő — Bánk — Lásd Balkányit.

137. Görbe ér — Zám és Máta — Határvonalt képező kanyarúlatos mocsár.
138. Görbe rét — Gút — Erdő közti vízenyős rét.
139. Görbe halom — Belső legelő — Egyes halom.
140. Gönyei gaz — Nagy Csere — Erdő rész.
141. Guba hegy — Gút — Homok domb láncz.
142. Gugyori vagy Barak Csapszék — Gút — Lásd Balkányit.
143. Gut kis és nagy — Gút — Önálló pusztá. Lásd Balk.

H

- (180a) 144. Haláp — Önálló pusztá. Lásd Balká-
145. Hadközi piac — Nagy Erdő — Lásd Balkányit.
146. Halápi Csapszék — Haláp — Vendégfogadó.
147. Halas laposs laponyag — Zám — L. Balkányit.
148. Halász laponyag — Máta — A hortobágy partján dombocská.
149. Hármás halom — Máta — L. Balkányit.
150. Háromág /vizállás/ — Ohat — Árvizkori Tisza szakadék.
151. Hát hegy — Nagy Csere — Homokdombláncz.
152. Határ fenék — Máta — Mocsáros legelő.
153. Hatvan utcai kert — Máta — Szőlős kert.
154. Hajnal gazza — Nagy Csere — Erdő rész.
155. Hegyes kis és nagy — Nagy Csere — Önálló pusztá. Lásd Balkányit.
156. Hegyes halom — Elep — Egyes halom.
157. Herep folyó — Ohat — Tisza szakadék.
158. Hodály fenék — Máta — Mocsáros legelő.
159. Hodos kút — Máta — Hajdani gulyakút melléke.
160. Homok kert — Máta — Szőlős kert.
161. Honvédsírja — Pacz — Lásd Balkányit.
162. Holtember laponyag — Máta — Dombocská.
163. Hortobágy — Máta — L. Balkányit.
164. Hortobágy folyó — Mátán — Erről neveztetik az Elepi, mátai, Zámi és ohati legelő Hortobágnak.
165. Hortobágyi Csapszék — Mátán — Vendégfogadó nagy kőhiddal a víz parján.
166. Hosszútelek — Máta — Legelő rész.
167. Hosszú fenék — Máta — Mocsáros legelő.
168. Hosszúvíz folyás — Haláp — Az egész Halápot keresztül szelő mocsáros rét.
169. Hosszúszék — Belső legelő — Vízenyős legelő.
170. Hosszú hegy — Gút — Homok domb láncz.
171. Hosszú föld — Gút — Szántó föld.
172. Hunyoros rét — Nagy Csere — Vízenyős rét.
173. Husztine folyása — Bánk — Vízenyős rét.

I.

- 174. Ísten földje — Elep-kösilyszeg — Lásd Balkányit.
- 175. Játszó domb — Monostor — Egyes halom.
- 176. Jány hegy — Gút — Homokdombláncz.
- 177. Jebákné telke — Máta — Legelő rész.
- 178. Juhoss telek — Máta — Legelő rész.
- 179. Jukas hegy — Gút — Homok domb láncz.
- 180. Jukas halom — Ohat — Lásd Balkányit.

K.

- 181. Kádár árka — Nagy Csere — Lásd Balkányit.
- 182. Kadarcs folyó — Máta — L. Balk.
- 183. Kadarcsi csapszék — Máta — Vendégfogadó híddal a víz partján.
- 184. Kakúcska mocsár — Gút — Vizenyős rét.
- 185. Kakas halom — Belső legelő — Egyes halom.
- 186. Kamarás halom — B.legelő — Lásd Balkányit.
- 187. Kanál hegy — Bánk — Homok domb láncz.
- 188. Kántor hegy — Gút — Homok domb láncz.
- 189. Káposztás telek — Pacz — Lapajos fekvésű tiszta.
- 190. Kapús hegy — Gút — Homok domb láncz.
- 191. Krajczár hegy — Gút — Homok domb láncz.
- 192. Kása hegy és gödör — Gút — Homokdombláncz, alatta egy sajátságos keskeny mélyedés.
- 193. Kajlatelek — Zám — Legelő rész. (181a)
- 194. Kenyérváró hegy — Veker — Kopár homok domb láncz.
- 195. Kenderátó kis és nagy laposs és halom — Lásd Balkányit.
- 196. Képhalom — Zám — Egyes halom.
- 197. Keresztes szállás — Pacz — Erdő közti tisztás.
- 198. Kettős halom — Máta — L. Balkányit.
- 199. Kettős halom — B. legelő — Két külön álló halom.
- 200. Keve lapossa — Gút — Vizenyős terület a Szathmári országút szélén.
- 201. Kígyós laposs — Ohat — Mocsáros rét.
- 202. Kígyós hegy — Apafája — Homok domb.
- 203. Kincses telek v. fenék — Zám — Legelő rész.
- 204. Kisököritő — Nagy Csere — Vizenyős rét.
- 205. Kismély földes halom — Ohat — Egyes halom.
- 206. Koczka telek — Máta — Legelő rész.
- 207. Kónya — Belső legelő — Hajdan vízállás most majorföld.
- 208. Kokasló — B-legelő — A Város egyik Cserépvetője.
- 209. Komlós kert — B-legelő — Egykor komlótermelő hely, most kaszálló.
- 210. Koncz hegy — Gút — Homokdombláncz.
- 211. Kondoros folyás — B-legelő — Csatornázás által kiszáradt legelő rész.

213. Koronás halom — Kösélyszer — Lásd Balkányit.
214. Köhögő — B.legelő — Egykor vízenyős, most mívelés alatt álló terület.
215. Köntös gát — B.legelő — Egykori mocsáros helyen keresztüli töltés.
216. Köntös kert — B.legelő — Szőlős kert a Köntös gát mellett.
217. Körizses folyás és erdő — Haláp — Vízenyős talaju körizs fa erdő.
218. Körizses erdő — Nagy Csere — Ugyan olyan erdőrészt.
(181b) 219. Kösélyszer — Önállópúszta — Lásd Balk.
220. Kösély folyás — Kösélyszer — Tekervényes víz folyás.
221. Kösörűs laposs — Gút — Vízenyős rét.
222. Közép fok — Máta — Árvizkori folyás.
223. Kő udvar — Elep — Lásd Balkányit.
224. Köves halom — Zám — L. Balk.
225. Kúnpál kertje v. kis köves laposs — Ohat — Vízenyős rétek közötti elmelkedett terület.
226. Kún pál halma — Ondód — L. Balk.
227. Kún György laponyag — Máta — Egyes dombocskák.
228. Kún kápolna halom — Macs — Egyes halom
229. Kútya völgye — Belső legelő — Hajdankori vízmedrét mutató hosszú völgy.
- L.
230. Lápos rét — Nagy Csere — Egy kor nagy Mocsár.
231. Láró hegy — Gút — Homok dom lánct.
232. Látó hegy — Fancsika — Lásd Balkányit.
233. Látóképi Csapszék — Fancsika — Lásd Balkányit.
234. Libatelek és laposs — Zám — Nagyterületű vízenyős legelő.
235. Lovászok zúgja — Belső legelő — A Szepesi pusztába beszegelő most mívelés
alatti terület.
236. Lúdas Csapszék — Bánk — Vendégfogadó a Diószegi Útban.
237. Lúdas fenék 's laposs — Mátán — Lásd Balkányit.
238. Lúka háza — Nagy csere — Erdő közti tisztás.
- M.
239. Macskatelek — Máta — Legelő rész.
240. Macs — Máta — Önálló púszta. Lásd Balk.
(182a) 241. Macs folyó — Belső legelő — H.Böszörmény felől bejövő egykori vízfolyás
és rét, a város kaszállója.
243. Macs pálné tisztája — Nagy erdő — Erdő közti tisztás.
243. Malomgát folyás — Bánk — Egykor vízfolyás, most rét.
244. Malomzug — Zám — Lásd Balkányit.
245. Máta — Zám — önálló púszta. Lásd Balkányit.
246. Máta laposs — Máta — Hirtelen elöntetn szokott terület.

247. Matyó fenék — Máta — Egykor nagy mocsár keresztül megy rajta, a debreceniek által Matyoldnak nevezett iványiak útja. puszta Margitára.
 248. Medvés folyás — Nagy Csere — Lásd Balkányit.
 249. Megyes laposs kis és nagy — Ohat — Vizenyős rét a kócsi határban.
 250. Méhes telek és laponyag — Zám — Legelőrész egy kis dombocskával.
 251. Méhes kert — Gút — Erdőközi kaszálló.
 252. Mérgező ér — Zám — Határvonalt képező olykori vízfolyás.
 253. Méhes hegy — Bánk — Homok domb láncz.
 254. Mike lapossa — Elep — Vizenyős rét.
 255. Mise hát — Ondód — Az ondódnak egy kis része.
 256. Morotva folyó — Ohat — Árvízkor holt Tisza /Mortua/.
 257. Mosó hát — Ohat — Rétek közt emelkedett terület.
 258. Monostor — Ohat — Önálló puszt. L. Balkányit.

N.

259. Nádas halom — Kösélszeg — Lásd Balkányit.
 260. Nagy Csere — Kösélszeg — Ön álló puszt.
 261. Nagy Sándor halma — Belső legelő — Lásd Balkányit.
 262. Nagy állás — Zám — Kitűnő jó legelő terület.
 263. Nagy pipás laponyag — Zám — Egyes halom.
 264. Nyarjass halom és laposs — Ohat — Lásd Balkányit.
 265. Nyíró laposs — Máta — Vizenyős legelő.

(182b)

Ó.

266. Ohat — Máta — Önálló puszt. Lásd Balk.
 267. Olajútó — Belső legelő — 32 házból álló telep. Olajútók lakják.
 268. Ondód — Belső legelő — Önálló puszt. Lásd Balká-
 269. Ördög árka — N. Erdő Blegelő — Lásd Balkányit.
 270. Ördög hegy — Nagy Erdő — Homok domb.
 271. Ördög árki fok — Zám — Lásd Balkányit.
 272. Ökörítő — Haláp — Vizenyős rét.
 273. Örhalom — Elep — Egyes halom.

P.

274. Pacz — Elep — Önálló puszt.. Lásd Balk.
 275. Paczeri folyás — Nagy Csere — Lásd Balkányit.
 276. Pallag — Nagy Csere — Önálló puszt. Lásd Balká.
 277. Palatinus hidja — Nagy Csere — Lásd Balkányit.
 278. Pálincás telek — Nagy Csere — Erdő közti tisztás.
 279. Papegyháza — Máta — Lásd Balkányit.
 280. Pápai hegy — Gút — Homokdombláncz.

281. Papzug — Belső legelő — Macsi pusztába beszegelő most művelés alatt álló terület.
282. Pap-ér — Máta. B.legelő — Lásd Balkányit.
283. Párnás telek — Nagy Csere — Erdő közti tisztás.
284. Parajos telek 's halom — Ohat — Lásd Balkányit.
285. Peczenpál halma — Ohat — Lásd Balkányit.
286. Pénzes gödrök — Nagy erdő — Régi gödrök.
- (183a) 287. Pente zúg halom és fok — Zám — Vizenyős legelő terület a Hortobágy vize kanyarulatában.
288. Pentefordulója — Zám — A pentefok tekerületénél legelő terület.
289. Pércsi zug — Belső legelő — A m.pércsi határra nyúló terület.
290. Perma tisztálya — Nagy Csere — Erdőközi nagy terület.
291. Perzsa rét — Belső legelő — Egykor mocsáros vízállás, most legelő.
292. Peselő halom és folyás — Belső legelő — A macsi folyóból a Tóczóba szakadó vízfolyás helye.
293. Petes tisztája — Fancsika — Erdőközi tisztás.
294. Pinczetok — Bánk — Homokdombláncz csöszlakkal.
295. Pinczés rét — Ohat — Vizenyős kaszálló föld.
296. Pipó hegy — Haláp — Homokdombláncz.
297. Pipa gödrök — Belső legelő — A Cserép pipa anyagot ebből ássák.
298. Poczos telek — Mátán — Legelő rész.
299. Pokolmező — Haláp — Lásd Balkányit.
300. Poltrás telek — Zám — Legelő rész.
301. Pongor telek — Máta — Legelő rész.
302. Porkoláb telek — Gút — Erdő közti tisztás.
303. Poros hát — Máta — A' Hortobágy partján emelkedett fekvésű Szántóföld.
304. Pozsgán telek — Zám — Legelő rész.
- R.
305. Rác laponyag — Máta — Egyes dombocskák.
306. Réczés — Nagy erdő — Sűrű erdő rész.
307. Rék tisztája — Gút — Lásd Balkányit.
308. Répás kert — Nagy Erdő — Erdő közti tiszta.
309. Rókajuka telek — Máta — Legelő rész.
- (183b) S.
310. Sárállás — Nagy erdő — Olvadáskor és esős időben vízállás.
311. Sáros ér és halom — Zám — Határvonalat képező vízfolyás partján egy egy domb.
312. Sashegy — Gút — Homokdombláncz.
313. Strázsák halom — Ohat — Egyes halom.
314. Szálka halom és fok — Máta — Árviz járta területen egy egy halom.

315. Szalóki kút — Nagy erdő — Méjjes.
316. Soma-hegy és rét — Nagy Csere — Lásd Balkányit.
317. Szárcsás kis és nagy — Bánk — Egykor terjedelmes mocsár.
318. Szász laponyag és fenék — Máta — Egyes dombocskák és vízenyős legelő rész.
319. Szatai folyás és domb — Nagy Csere — Lásd Balkányit.
320. Szavar — Szepes — Egykor nád termő mocsár most vízelés alatt.
321. Seta kert — Szepes — Szőlős kert.
322. Sexta kert — Szepes — Szőlős kert.
323. Széchényi kert — Szepes — A vásárállás mellett régi nevén kos, vagy Zsidó kert.
324. Szentjános hegy és rét — Nagy Csere — Homokdombláncz és vízenyős kaszálló.
325. Szepes — Nagy Csere — Önálló puszta. Lásd Balk
326. Szerencsi folyás — Nagy Csere — Lásd Balkányit.
327. Sziki gyakor — Nagy Csere — Asámsoni határba vízenyős homokdombos önálló puszta.
328. Szik gát — Belső legelő — Ezen gát mellett van a város másik Cserépvetője.
329. Szikla hegy — Gút — Homokdombláncz.
330. Szilas hegy — Gút — Homok domb láncz.
331. Szőke hegy — Nagy erdő — Homok domb láncz.

T.

332. Tatárülés kis és nagy — Zám — Lásd Balkányit.
333. Tartó fenék — Ohat — Tisza szakadék, árvízkor soká van benne víz. (184a)
334. Talyigás gát — Belső legelő — A varga kert mellett a Szoboszlai útba a talyigások kötelesek javítani.
335. Téglás kert — Belső legelő — Mellette régi téglavető gödrök.
336. Téglahát — Máta — Szőlős kert legnagyobb a hortobágy partján emelkedett terület.
337. Telek hegy — Ohat és Gút — Az ohati egyes halom, régi épület romaival. A Gúton domb láncz.
338. Teke zug — Zám — A hortobágy partján legelő rész.
339. Templom hegy — Belső legelő — Egyes halom épület nyomaival.
340. Tengersizem — Gút — Üst alakú két kerek méjjes.
341. Tetves hegy — Belső legelő — Egyes halom.
342. Tócsos kert — Belső legelő — Szőlős kert.
343. Tócsó — kis és nagy — Belső legelő — Egykor állandó vízállás vízi malommal, most kiszáradva.
344. Tornyi domb — Máta — A hortobágy partján egy kis halmocskák.
345. Tököstő — Nagy Csere — Egykor nagy mocsár, most vízenyős kaszálló.
346. Tökös fenék — Ohat — Mocsár.
347. Töviskes telek — Zám — Legelő rész.

348. Túrás kert — Zám — Szőlős kert leg kisebb.

Ú.

349. Új kert — Zám — Szőlős kert.

350. Ürge nyílas — Belső legelő — Az erdő alatt nyúlik el, ferdülónként műveltetik.

Z.

351. Zám — Belső legelő — Önálló puszta. Lásd Balk

352. Zelemér — Belső legelő — Önálló puszta. Lásd Balk

353. Zsombékos — Zám — Lásd Balkányit.

354. Zúgó folyás — Nagy Csere — Egykor nagy víz folyás P.Bagos felől, most kiszáradva.

(184b) 355. Vár hegy — Gút — Homokdombláncz.

356. Vad hegy — Gút — Homokdombláncz.

357. Várkús oldal — Nagy Csere — Erdő rész.

358. Varga kert — Nagy Csere — Szőlős kert.

359. Varjas laposs — Belső legelő — Vizenyös legelő.

360. Vas kapú — Pacz — A H.pályi útba. két domb közti elkeskenyedés.

361. Vasas rét — Nagy Csere — Egy kor mocsár most rét.

362. Vasné tisztája — Nagy Csere — Erdő közti tisztás.

363. Vajda laposs és halom — Elep — L. Balkányit.

364. Vedrő tisztája — Haláp — Lásd Balkányit.

365. Veker — Önálló puszta — Lásd Balkányit.

366. Vén telek — Ohat — Kaszálló terület.

367. Vén ház — Bánk — Csöszlak dombtetőn, alatta Földvár.

368. Vén, vagy Csemete kert — Bánk — Szőlős kert.

369. Vértesi gaz. — Gút — Erdőrész.

370. Veres vizű kút — Ohat — Gúlya kút, vize a válút és vedret veresre festi.

371. Villongó — Zám — Határ szélbe eső legelő terület.

372. Virág völgy — Gút — Erdő közti hosszú keskeny Liget.

373. Vontai hegy — Gút — Homokdombláncz.

374. Völgyes — Ohat — A' tiszta árvíz idején ebből öntötte elleginkább a Hortobágy mellékét.

375. Vervölgy — Ondód — Lásd Balkányit Sz. Lajost.

(185a) Tóldalék

376. Barak Csapszék — Belső legelő — Lásd Balkányit.

377. Csődörös Epres kert — Belső legelő — Egy kor a' város csődörei itt teleltek.

378. Kétökrű halom — Ohat — Magános domb.

379. Lyúkas halom — B.Legelő — Lásd Balkányit.

380. Monús halma — Ohat — Magános domb.

381. Medjes halom — Ohat — Magános halom.
382. Mély földes halom — Ohat — Lásd Balkányit.
383. Nagyerdő — – — Lásd Balkányit.
384. Paptava — Városon — Lásd Balkányit.
385. Pircs vagy pircsí rész — Ohat — Lásd Balkányit.
386. Rác gát — Belső legelő — Régi töltés.
387. Szilágy vízállás — Ohat — Vízállás és kaszálló.
388. Savóskút — Ön álló puszta — Lásd Balkányit.
389. Simoní gát — Város alatt — Lásd Balkányit.
390. Sziget vagy szigetegyháza — Kösélyszeg — Lásd Balkányit.
391. Teke szarva — Zám — Lásd Balkányit.
392. Úr dombja — Pallag — Lásd Balkányit.
393. Zsomb v. Zsongvölgy — Ondód — Lásd Balkányit.

Öszve szedte Debr. Aug 25^{én} 1865.

Szentgyörgyi Elek mk
t. Fő Jegyző.

(186a)

Helynevek
Dekányesd községből, Bihar megyéből.

- (186b) 1^ő pontra. Dekányesd község Bihar megye Belényesi járásban NVárad környékén fekszik.
 2^ő A községnek egy neve van Dekányesd.
 3^ő E községnek lett-é volna hajdan más elnevezése bizonyost nem tudni némellyek álitják hogy hajdan magyar kiejtés szerint Gyékényes lett volna
 4er Mikor említettik e község legkorábban — nem tudni.
 5^ő Honnan nepesítettett az sem tudatik
 6er A község neve eredetéről mit sem tudni mivel semmi fele írat, vagy okmány — nincsen.
 7^ő A községi határban előforduló topographiai nevek: mező, dülő, szántó, legelő, kaszáló, rét, bokros, | puszta, berek, erdő, szállás, kert, árok, írtvány hát, halom, domb, hegy, hegygerincz, hegyláncz forrás, kut, patak
 (187a) A község határos Topest, DrágCséke, Tasádfő, M Gyepes, és /Grujlung/ Hosszuliget községekkel.

Dekányesd község előljárói.

(188a)

Helynevek
Deretske községből, Bihar megyéből.

(190a)

Helynevek! Adatai.

1. Bihar megyében kebelezett Deretske M Város, Sarréti Járásban deretskei Szakasz.
2. A Városnak ország szerte ismert neve Deretske.
3. Hajdan e Város Dereskének neveztetett; de nevét eredetileg miről, s honnan nyerte nem tudhatni.
4. A Község legkorábban 1631 Évben említetik.
5. Honnan népesített, nem tudni, de már II. Rakotzi György ideje előtt jóval népesítve volt, kitől is 16 varosi Hajdúságott nyert, több közsegekkel együtt, melyek a' Deretskei Uradalomhoz tartoztak. —
6. Hagyomány képpen írott vagy nyomtatott emlékekből a' név eredetett, hogy névre nézve kipuhatolni nem lehet, minthogy fentebb említett Városnak rendes levél tára nints. —
7. A Község határát illető topographiai nevek következők, Kapolnás vagy is Zsíros (190b)
 — Kis osztás, Kettős vagy is Tekeres, Botos, Nagy Radó, szántó földek fordulóokban. Nagy telek, Kis telek, Nagy tilalmas, egyrésze szántó, nagyobb része kaszálló valamint Nyalakodó és, — Paripa sziget szinte szántó és kaszálló, paripa sziget: eredetileg nevét innen nyerte II. Rakotzy György idejében; hogy ott a' Deretskei Insúrgensek kik hadi szolgálatott viseltek, legeltetthették tsak háts paripaikat, ezen területben körül folja a Kék Kálló vize, a hajdan ős apák által telepített Erdőtskét; mely által egy szigetett képez. — /tulajdona a Varosnak/, Határ szomszédjai: Szováth, Földes, Szt. Kozmaí pusztá, Beretyó Ujfalu, Szt Péterszeg, Tépe, Konyár, Saránd, H. Bagos.
 Területe, ezen Deretskei határnak dombos, sík 's lapos,
 A hataron létezik Nagy Meltoságú | Hertzeg Eszterházi birtokához tartozó ugy nevezett, Morgó hajdani dézma kert, egy 9 emeletes Ostka magtárral, annak közelében fekszenek több gazdasági épületjei 's egy Víz fenék mely tsupa Vak szik, ahol egy kor fentt említett birtokos több mennyiségű salétromot főzetett, a magos Állam részére. (191a)
 Nevezetesebb épületjei Deretske M: Varossának, a Hel: hit: 6 osztálybol álló Gimnásiuma; Leány gyermekek, két osztályos Tanodája, Sárretí Járási magtar melyben a Katonaság,ψ részére lótap tartatik. —
 Birtokossa ezen határnak, Hertzeg Eszterházi Pál; Curialisták, 's a' közlakosok.

Különös nevezetességekkel sem a határ, sem a Város bír, minek kikutatására a helybeli íratok adatokat nem — nyújtanak.

Kelt Deretsken Julius 8/1864.

Ferentzy Illés
jegyző

főbíró Szőke József

Helynevek.

(192a)

Első pontra.

Megye Bihar, Járás Sárrét, Székhely N: Várad.

Masodik pontra.

Városnak neve Derecske s ezen név elterjesztésével ismeretes örg: szerte s az Ausztriai birodalomban.

Harmadik pontra

Varosnak más elnevezése lett volna nyoma nints.

Negyedik pontra.

A község legkorábban említetik 1631¹ évben

Ötödik pontra

Midőn II¹Rákóczy György fejedelem Bihar s több megyét elfoglalt hadjáratában részt vett 1000 katonaságát telepített meg kiknek 1631¹ évben donationalis mellett hajduságot adományozott. —

Hatodik pontra

A név eredetéről hogy derecske honnan eredhetett nyoma nints.

Hetedik pontra

A község határában előforduló, fő topographiai nevek.

Keletről: Kis Osztás, Zsiros vagy is bájolnás, Délkeletről Kis és nagytelek, nyugotról nagymező vagy nagy Rádó, Észak nyugotról Botos és Kettős fordulók

Délről és délnyugotról Nagytılalmas

(192b)

— „ — paripa sziget. —

a Kisosztás Zsiros és Kápolnás fordulóban meg említést érdemlő több felemelkedett dombok vagynak., melyeket a vének állítása szerint a Hazát dülő Törökök hordottak össze táborhelyeik fő pontyául, 's ezek Kápolnás, Akasztó Zsíross halmoknak neveztettek, ezek között mint vízfenekek, Lepó lapos, Iklódi lapos, fekete szék és Csorvási szék, mind kettő gyógy erővel bírók, és nádasszék talatnak; dülok elnevezése — Kántor tó dülő, Kápolnás és Zsiros dülő. — Akasztó halom dülő. —

b/ Kis és nagytelek Kálló menten nevezetes rétje Horgas lapossa itt talatitak a Köhalom domb, melyett az öregek régi Török várnak tartották, Kis és Nagytelek dülővel. —

c/ Nagy Radó máskep nagymezei forduló itt talatitak az /a/ betü alatt megemlitettekhez több hasonló halmok, melyek amazokkal egylántczolatban lenni látszannak, Nagy Rádó és Sámson, Kerekes és Pergelő halom; — Imandi lapos, nádas kut völgy, belső kis és sóós kut, Reszeg völgye, Cse lapos Pergelő hátvölgye, kaszálók és réteik dülei. —

Nagy Radó és Botos dülő. —

d./ Botos fordulóban, Kerekes és Sámson halom, Megyes szék, Kis András Sóós lapos dülővel Botos Bakhalma halmokkal. (193a)

- e./ Kettős vagy tekeres forulóban Kotsi lapos muslitzás lapos Zsákai Nagy András lapos, Nagy tavak, Kigyós és tekeres folyam egymással öszve kötve: dülök Nagy András, Muslitzás, Zsákai és Kotsi lapos dülő. —
- f./ Nagy tilalmas két kaszálló nagyobb része, kevesebb szántó, az ugy nevezett Palotza jukas halommal; dülök Inke szék, Sóós lapos Mikó domb, Nyalakodó dábó, jukas halom Palotza halom, Darabos dábó Orbánkut dülő Karakás lapos Molnár lapos Oláh Mihály dülő, Löríntz Karakás Orbán kut Molnár István, Tizenhárom nyílas völgye, Darabos Dábó lapossa, Nagy György lapossa.
- g. Végre paripa szigetben Kék kálló folyó vize, Gebés, Kotsordra, székestő, szalonas laposokkal ennek egy része szántó nagyobb része kaszálló dűlei Mikó domb, Székestő dülő és Kálló zug; mintegy 40 hold területű mesterségesen ültetett Erdőtskével melyet a Kálló vize foly körül, s egy kis szigetet képez.
- (193b) h./ Eszak nyugoti oldalon vagyon Herczeg Eszterházy Pál Morgó s Nagyszék nevezetű tanyája.
- i./ Váross bir 1684 ház számmal; nevezetesebb utzai, Kövitses ország ut, piatzi org: ut régi Debretzenyi utcza csapszék ucza. Nagy András köz, Egyház utza, Szöllős kert utza, Kis és Nagy kut utza, Városkert utza, Kisuj Utza, csendör Utza Városkert Utza, Kert Utza. —
- k. Városkertkörül, fekvő veteményes kertek.
Szik kert, Tégláskert Nagy-dinyés Kert, Kis dinnyés Kert hoszuhati Kert Megyeskert, szakarina Kert, Sátorkert Török sziget, Bögökert Majtérkert,
- l./ Községnek vagyon két darab szölleje egyik mint 150 hódas Nagy szöllős kert másik az ugynevezett hosszalkert mely mint egy 50 holdas. —
- m./ Határos Deretskével, Tépe, Konyar, Bagos B. Sáránd, Kötelesi puszta, Szováth, Tetéttlen, Szentkozma, Földes, Szt: Miklósi puszta, és B. Ujfalu községek. —
- (194a) n./ Egész határterjedelmének öszves topographiája /vagy helyrajzi száma/ 14824. —

Kelt Derecskén December, 2/864

Ferentzy Illés
jegyző

főbíró Szőke József mk

(196a)

Helynevek
Diószeg községből, Bihar megyéből.

(197a)

Az első lapon előírt pontokra felelet.

1. pontra.

Diószeg község Bihar megye, Érmellék járáshoz tartozik. Ezen politikai felosztáson kívül a' vidék "Érmellék", név alatt ismeretes — a' Szatmar megyebeli Pér kösétől keletfelül délfelé nyúló terület a' kraszna megyei "Kraszna", vízből eredő "Ér", /:társulatilag a' tó lapály, vízenyős helyek lecsapolásával huzott Ércsatorna:/ folyamtól nyerte elnevezését, és ez tart Bihar megyében kebelezt Pocsaly községig, hol a' Berettyó folyóba ömlik.

2. pontra.

A község Mező város. Diószeg neve él, és ezen neve ország szerte ismeretes, rendszerint újabb időben Ér- vagy Bihar Dioszegnek íratik, leginkább hivatalos, és postai közlekedéseknél az indokból, mivel Posony megyében is van egy Diószeg nevű község, melly azonos név mellett a' küldemények ide, s tova tévelyegnek.

3. pontra.

A község ember emlékezet ólta mindég „Diószeg” nek neveztetik, nemelykor írásokban — Diószegh név alatt fordul elő.

Egyébbiránt hagyomány szerint 4^{ik} Béla király idejében a' községhez közel délkelet felül eső, most Szöllő hegyet képező hegység rengeteg erdő volt az úgy nevezett Bihar megyei Rézaljaig, melly időszakban a' községéhez mintegy $\frac{1}{4}$ mértföldnyire észak felől volt "Egyed", nevű helység a' tatárok vad csoportjai által szét dúlatván, menekült lakossai egy a' mondott Erdő, most szöllő hegy alján volt dio fás Oarba, melly vízzel, nadlással körül vétetett, huzodtak meg, és ezen Dió fás helyről Diós Zúgnak elnevezték, honnat idővel a taj név könyebb kiejtéséből Diós szeg, rövidülve Diószeg névre átalakult.

(197b)

4. pontra.

Ezenpontrai határozott feleletre adatunk nincsen, a' hagyomány 's nép Cronica nyomán kövekezőket előterjeszthetvén.

Diószeg városa mikor lett, nem tudhatni, azon legelső utzája volt keleti részén "Kandia", az ottan lakott, Candialis *csekíni* barátoktól így neveztetvén; ezen barátok felől nyom nemlétezet egyéb | Egyébb íránt a' NVáradí béke utanni adatok szerint Isabella királynő megunván Martinnúzi György cselszövényeit, az ország koronáját az ifiu Zsigmond Jánossal Ferdinánd Császárnak átadni magát határozta. Ez időben Diószeg földes ura Gróf Salm Miklos — volt Ferdinánd császár hű embere. E közben Martínuzí a váradí püspök Isbella királynő kedvenc embereivel politikai cselleít tovább is szövé — a' Magyar

(198a)

Korona a Diószeg kelet felőli rétes, lapályos vizenyős részén feküdt kis földvárban 3 hónapig rejtegettetett, míg aztán Gróf Salm Míklós, Nádasdy Míklós, és Martinuzzi Dioszegen tartott értekezlet után a' Váradi béke létesülvén — a' korona Ferdinánd Császárnak átadatott. —

5 pontra.

A község első népesedését vette tatár Járáskor mint 3 pontra feleletben.

6 pont megoldatik a' 3rai felelettel

(198b) 7ik pontra. Dülők nevezése

a/ "Nyúzó völgy,, szomszéd Álmosd községföül északnak neveztetik onnan, mert Ferdinand Császár idejében Gróf Castaldó, az által vezényelt Zsoldos katonái Diószeg és Álmosd között láp mellett letelepedvén, a' Diószegiei reájuk ütöttek, és lovastól fegyverestől a' lápnak szorítván, részint a' lápba fuladtak, részint majd egy lábíg lekonczoltak, ezen fegyver ténytől a' hely "nyúzó völgynek,, nevezetik. Szántó föld most.

b/ Szöllőka" jó legelő, sík tér, fekszik a' város, és szőlő hegy közt dél keletnek, nevét onnan vette, hogy eres, völgyes domborulatos hely lévén, tehát a' járó kelő szekerek helyel helyel a posványokba fenakadván, a' szekeresek iga vonóikat nógatni szokták, magyar szekeres szokása szerint, egyik a' másikára kiáltván "Szólj neki,, és így ezen "Szolj,, szórúl szöllőka nevet nyert. —

(199a) c./ "Tatárjáró,, itt a' portyázó tatár hordát Diószegi nép — posványos helyen megsemmisítette, kelet felé fekszik a' várostól, most jo szántó, kaszálló

d/ "Vár sziget. nevezetes onnan, mert még most is mintegy fél órányi járásra kelet felől megvannak egy vár romjai lapály helyen. E várt hagyomány szerint az Erdély történelmében szereplő Zólyomi Dávid Csóta, és a' Székely hídi hírneves várnak elő várasa vólt, mikor, 's ki által építettett, nemtudni, most jó kaszálló.

e./ "Malomsziget,, ezelőtt vízi malom vólt az Érfolyón /Lásd 1. pont/ — földes Uraság tulajdona, elhanyalott, most legelő.

f./ "Barátok völgye,, Pocsaly felé délnek fekszik, Egyed községnek a' tatárok által lett elpusztulásakor a' községnek szőlő hegy vólt, e' között az Egyedenlakott Veres Barátok szőlő birtoka lévén, nev innen eredt, most kaszálló.

(199b) g./ "Pinczés völgy,, keskeny völgy keletről ott vólt Egyed községnek pinczesora, elpusztult hely, most részint Erdő, részint szántó

h./ Vásárfája dülő most irtvány, ezelőtt nagy erdő vólt, 1782 évben a Sáska összetépte — északra fekszik, most szántó hely jó.

kúták

Ø

aa 'Méh kerí', név alatt láp álló víz, tó, ez vólt azon gát, és sancz erődítmény, melly a' legelőn észak felül vont árok által huzatott az ellenség rohamai gátlásaúl, mikor, nem tudni, nevét mitől vette, nincs adat, hagyomány szerint mély kör árok vonaltól, mé kerínek rövidítve.

Utcák

aaa. Nagy Utca. a város bel terét ketté metző útca Debrecen felé vonuló posta állam út.

bb. "Velencze,, Délről Jankafalva felé fekszik, to nádás vizekkel körül vett sziget alaku tér, ettől nevezett.

cc. "Köleses,, Útca a beltelkeken természetett jó kölesesért neveztetett el. (200a)

dd. "Viz,, utca aljas helyt fekszik délnek a Köleses utca szomszédjában, és mivel tavaszi föld árkor majd a' házakig terjedett az ár, víz utcának neveztetett el,

ee. "Tószér,, útca ezelőtt tó vízzel körül vett dombos hely nyugotról,

ff. Horváth Utca, nyugotra, 1766 évben Horváth János Uradalmi tiszt telepítvénye.

hh. "Egyed,, Útca,, Nyugátról — a' 3. pontra utalólag az Egyed községi menekültek egyrésze a' tatár dúlás után, oda települén. —

ii. "Halom Utca, Északra, közepén volt egy természetes halom, honnan az egész város környékét belátni lehetett, régente e' halom dombban az utcai lakok búza vermei voltak most a halom lehordva van, az utca és udvarok tömetésére.

kk. "Csillag Utca,, közönségesen Csillag városnak hivatik arról, mert Csillag Ádám Uradalmi felügyelő benépesítette 1775 évbe. kelet felül fekszik. (200b)

ll. "Csür Utca,, Díószegnek néhai földes Ura Grof Sternberg Ádamnak az utca egyik helyén kelet felül Majórja, 's Csürje volt.

mm. "Oláh falu,, útca az ottan, mikor nincs adat, települt — egészen elkülönözöppen lakó Oláh népességtől neveztetik. Kellet felül.

nn. "Kándiá Utca,, keletfelül, leg elsőben alakult utcája a' városnak az ott lakott fratres Candialis *csékini* barátoktól.

Szöllő

1. "Nagy hegy,, terminológia úgy neveztetik, mert leg magassabb a' szöllő hegyek közzül, legtöbb szöllő ...¹ foglalja magába keletről legjobb szöllő termő hegy

2. "Kis hegy, emennek tövében keletről kis hegy alakjáról úgy neveztetik, jó szöllöt terem. (201a)

3. "Csontos,, keletnek, Csontos nevű családé volt jó bört terem.

4. "Buczkó, lejtős dombos szöllő rész, ezért a' járó kellők könnyen eshető bukkásaért így neveztetik, gyengébb bor termő.

5. "Padalja,, ott egy pincze sor volt, és van, a' szöllő hegy oldalába beasva, déltől, és azért neveztetik így, minthogy a' pinczék mintegy pad alá bevajva vannak.

Erdő

A. "Zöldogós,, ezelőtt sok Zöldog fa volt benne, de kiveszett, most tölgy, cser, és gyertyan fás, Gróf Zichy Ferenc tulajdona a' szomszédos Hegy Köz SzentImrei

¹ Ezen a helyen két szó olvashatatlan.

és Kólyi határral érintkezik keletről fekszik a Diószegi hegyek alatt. ...² 200 hóld

- (201b) B Egyedi Erdő, északfelől van az előbbieik szerint elpusztult Egyed községé volt, most Gróf Zichy Ferencz tulajdona, nagy gondal ápoltatik, ...³ 800 hóld

Függelék

”Egyed puszta, Diószegtől Nagy Léta község felől — északnak Gróf Zichy Ferencz Majórja. Gazdasági épületei Dombon, a régi Egyed községtől nevezeték, nem mesze ettől

Úri Egyedi malom, 2. köre fentirt uraságé — a’ Nyúzó — Álmósdí völgyekben szívgó sok víz erektől dagadó természetből alakúl, és technícáilag rendezett tó víz csapólasából kap vizet

Gróf Zichy Ferencz bírtóka
Diószeg Maj 2. 864.

körjegyző

főbíró Kis István

² Ezen a helyen egy szó olvashatatlan.

³ Ezen a helyen egy szó olvashatatlan (azonos a 2. lábjegyzet szavával).

Helynevek Dobrest Községből Bihar megyéből.

(205a)

A' megye székhelye: Nagyvárad, a' járás székhelye: Belényes, a' járás szakasz székhelye: Magyar Cséke, —

A' Helység neve Dobrest mely románul is szinte Dobrestnek neveztetik. — a' helységnek rendes utcái nem lévén azoknak nevök sints — a' határ beli térségek nevei Bobu sászká — Dimbu luj belistye — virvu árzenyi — Szuples lá Kámínyicza — és Ritu de zsosz, mely hely nevek magyar beszédben is ugy neveztetnek.

Magának a' helységnek más mellék elnevezése Kodru /: nagy erdő :/ menyiben rengeteg erdőségek közt fekszik.

A mostani nemzedék a' helység mikor lett elnevezéséről mit sem tud.

A népesítés honnat származott nem tudatik, azok azomban mind g. n. e. román ajkuak

Dobrest helység fekszik egészben hegyeken oldalokon erdőségek közt, utcái nincsenek | menyiben nagy kiterjedelemben szét szorva fekszik, határa hegyes oldalos, bokros, erdő vad vidék, meg emlithető folyó vize nints — határos Lunkásprie — Szitány — Nán hegyesel — és Felső Topa Községek határaival.

(205b)

Kelt Nánhegyesen 16/4. 864.

Guricza mihály
Jegyző

(207a)

Dombrovány.

1re Bihar megye, NVáradi Kerület, Belényesi Járás —

2ra A Község neve Dombrovány — ország szerte ugy ösmertetik

3ra Mindetig ezen község Dombrovány név alatt neveztetik

4re ~~~~

5re Tráján császár által népesitetett¹

6ra Semmit — mert regi iromanyok nintsenek

7re Határos a község — Brosty — Also Valenyagrá Rieny Szudrits Bragyet, és Also Pojény községekkel, ezen községben a földek, 's egyébb fekvések így neveztetnek, u,m, Rit, Szuveronyászka, Czarina de Szusz, Czarina de Zsosz, Galinyászka Ritu Joimestyilor, Szirbászka Butune, Beluszig Roviná, Irvás, Ograda, Csabatsio Ariur moistye, Gura Voi, Vále lungá, Curaturu Osurtog, *Irvasel* Rituluj Herdello a Községen keresztül foly egy patak, melynek neve Kreászá — nyárbn a nagy szarazság miatt ki szárad. —

¹ E mondatot utólag írta be egy másik kéz.

Helynevek

(209a)

Dragonyesd községből, Bihar megyéből.

- 1, Bihar megye, Belényesi járás, Székhely Belényes, — neveztetik Belényesi vidéknek is. (210a)
- 2, Dragonyesd név alatt ösmeretes.
3. a' községnek más elnevezése nem tudatik.
- 4, Nem tudatik.
5. Nem tudatik
6. a' név eredetéről mitsem lehet tudni.
7. E község határában előforduló dűlők nevei, u. m, Lá pod, tcárina cátrá apá, tzárina catrá Negra, tzárina rosie /:veres mező:/ Ritu Hestiloru, Kuratura, Lunka, Dimburile cu imás, fontana la gitás, Ritu celu mare /:nagy rét:/ Ograda Seceriste cu Vitieleriste, Zevoje, — folyó, Sebes név alatt, a' havasról szakadt, Tatár falván Körözs folyóba.

(211a)

Helynevek

Dragotyán községből, Bihar megyéből.

(211b)

Dragotyán falu 712 lelket számláló község, 4 dombon fekszik közepén egy keskeny völgy; folyó vize nincsen, kutaiban is csak esős időben létezik víz, marháikat $\frac{1}{2}$ ora távolságra Remete mellett folyó patakra hajtják sőt fagyás vagy nagy szárazságban hordokban hordot víz által tápláltatnak oda haza is; a' határ ki terjedése 1652 hold, melyből 258 hold uradalmi erdő — gyümölccsel bővülkedik, lapályosabb helyei esős időben vizesek és tavasak, közép évi járlatban széna e' községben meglehetősen terem a' község eredete irományok hiányában tisztán nem tudható — a' község két vallás felekezetű u:m: GCath: és g:n:e: a g:n'e temploma van a

(212a)

GCat.níncsen. — | az egész határ elosztatik 6 dülöre u:m: Grimis, Pojána Todoroj Bojkán, Markusáska, Vernye és Patkús dülökre de ezen dülök nevezetésegekkel nem bírnak. —

Kelt Dragatyánban Apri 17e 1864

Orbán Lajos
Jegyző

(213a)

Helynevek
Drágséke községből, Bihar megyéből.

Belényesi járás magyarCsékei szakasz és vidék, a lakosság öszve véve oláság, e községnek más elnevezése nem volt — Drág magyarul annyit tesz „Kedves” e község mintegy 180 éve huzatott össze, lakossai az erdőkön szét szorva laktak ’s pásztoroskodtak, DrCséke domb oldalban fekszik, határos Butsum, Topest, Dékanyest, Sztrákos, Bukurvány, és Kotyiklet községekkel — Egy fordulója van Bojestyú, magyarul Buja föld, második hely Gyihorestyú magyarul ürgés, harmadik hely *Intreszku* jelentéktelen névű forduló — Erdeje Bogye nevezetű magyarul gubats — Kulme magyarul | hegyes — folyo vize eső viz folyam Vale szatuluj község medre nevezetű — Egy forássa van Vale csel re magyarul rossz forrás, ezen viz ásványos ’s kelemetlen íze miatt neveztetett el rossz forrásnak —

(213b)

A község Z forma három utzából áll. A vale csel re nevezetű völgyben van egy kö bánya kire még mesében sem emlékszik a lakosság, még most is találatnak ott négy szegü kifaragott negy táblájú kövek nagyobb menyiségben, továbbá van egy völgy Vale Bogyi — a Bogye völgye, és egy Vale Turtsilor a török völgye, ezen völgy arról is emlékezetes, hogy a nép azt regéli midőn a magyarok leg először e vidékre jöttek az oláság e völgyben menekedett, ’s midőn az első | magyar embert meglátták börbe öltözködve, egy oláh nadrágát mi ju gyapjuból volt készítve hirtelen levetette, és bizotmányi tag képpen a magyarhoz közeledve, neki ajándékozta e szavakkal „Na dráge” ne kedves — és így közöttök minden viszály meg szünt.

(214a)

E község egyéb jelentőséggel nem bír.

DrCséke 1864 Aprilis 14^{én}.

Kosztá Jozefás
 kör jegyző által

főbíró *Betye Jánye* k × v
 esküdt *Kozma Szima* k × v
 „   *Topa Jun* k × v

(215a)

Helynevek
Dsoszán Forró községből, Bihar megyéből.

Ezen község tartozik a NVáradi kerülethez a Belenyési járási főszolgabiroshoz és B.Ujlaki körí jegyzőséghez — lakossága mind Gör. nem egyes. vallásu, lelkek száma az 1400 körül vagyon.

Ezen község több dombokon szélyelszórva épült 's azért a népközött különböző elnevezései vagynak, nevezetesen „Plastyín” „Dsoszán” „Forro” „Fuska” „Kerpe-nyét” de hivatalosan mindég csak mint Dsoszánforro fordul elő.

(215b)

Temploma ezelőtt 176 évvel épült fábol | már most, oly siralmas állapotban van hogy annak ujboli építése terveztetett és miután a község oly tetemes kiadást meg nem bír a kölcsön kötelezvényeik eladhatásáért felsőbb helyre a folyamodás benyujtatott 's ennek megnyerésevel a községhez illő templom fog épittetni.

Nevezetességei nincsenek, valamint hogy a község mikor és honnan telepítetett kinem puhatolható.

Ezen község határos B. Ujlak Preszáka, Robogány, Sz. Szaldobágy B. Örvényes és Borz kozsegekkel

(216a)

Kelt BUjlakon Junius 16. 1864.

Regíner János
Jegyző

Dsoszány Gurbesd

(217a)

- 1^{ör} Dsoszány Gurbesd nevü helység mín Bihar megyében kebelezett tartozik a Nagy Váradi kerülethez és a Belényes járásbéli Főszolgabíróshoz, ezen helység Belényesi vidék elnevezéssel bír.
- 2^{ör} Ezen község mondenkor az első pont alatt kitett névvel élt, és él jelenleg is, erről ismeretes ország szerte, nem levén más el nevezése: lakja tiszta Román ajku népség.
- 3^{ör} Ezen községnek hogy hajdan más elnevezése lett volna, nem tudatik mint hogy az sehonan se vehető ki.
- 4^{ör} Ezen Dsoszány Gurbesd községe, eredetétől említetik, s említésének mas határozott kora nem tudatik
- 5^{ör} Ezen községnek honan lett népesítését nem tudhatni minthogy arról szóló adatok nem léteznek
- 6^{ör} Ezen község név eredetéről mitsem tudhatni mást mintsem a 3^{ik} pont alatt elő adva van
- 7^{ör} Ezen község határos keletről Meziád nyugotról B.Valány délről Remete és éjszakfelől Kebesd községekkel. fekszik részint sík helyen részint pedig kisebbbyszerű dombok közt. — Silány és kis parcellákra osztott földjei Bezsenyeszku, Tyirileszku Buzdugán, Matyies Zevoj Rokonyí Goilányeszku és Gyálu Pleszi nevezetű dűlőkben fekszenek. Ezen községet Kebesdről folyópatak kété szakítja. — A helységen felül igen nagy távolságnyíra a Belényes Püspök Méltóságos Uradalom birtokához tartozó nagy bükkös erdős havason, Muncsi és Piátra kálului nevezű legelők léteznek, hol a község nyáron átt jószágát legelteti.
- Kelt Dsoszány Gurbesden junius 27. 864

Millián Simon mk
Kebesdi Köri Jegyző

(219a)

Helynevek
Dubricson községből, Bihar megyéből.

1. NVáradi járás, élesdi, vagy 4^{ik} szakasz, a' körözs völgyben.
2. Románul Dubrisonesti
3. 4. 5. 6. Nints tudomás rólla.
7. Apró vízi malmai a' falu szélén levő /: télben:/ meleg források miatt, folytonosan örölhet, vize be nem fagy, ezen patakban a' falun alól Kakuts felé fojásában sok apró rák, és kevés pásztráng kapható.
A' falu határa következő 3. dűlőből áll u:m: Falu dűlő — Czária és Valesáare. — Jobbára az egész határ dombbol 's hegyből áll.
Erdeje 1400. holdbol álló, csak nem régiben növésnek indult szép fiatal jobbára cser erdő.

Helynevek
Dubricson községből — Bihar megyéből

(221a)

az 1^{sz} pontra.

Létezik a' N. Váradí járásban — az ugynevezett Körözsólyán.

a' 2^k pontra.

Két néven neveztetik u:m: magyarul a' fenti néven — oláhul pedig Dubricsonyesd,
és így valódi magyar elnevezéstől igen kevéssel tér el.

a' 3^k pontra.

Nem tudatik.

a' 4^k pontra.

Nem tudatik.

az 5^k pontra.

E' helységet egészében oláhok lakják még pedig bizonytalan idő óta.

a' 6^k pontra.

a' név eredetéről sem köztudomásból — sem hagyományból avagy egyebekből mi
se tudható.

a' 7^k pontra.

E' község határát 3. dűlő képezi u:m: az 1^ő Faludűlő a' belső telkekből ál, a' 2^k dűlő
Czarína szántó és kaszáló föld — a' 3^k dűlő Valesa áre, hegyből-dom-
ból és völgyekből álló hely — melynek also része hitvány szántó
földek — az emelkedettebb része nagy kiterjedésű tuske 's bokros
közlegelő — a' hegy tetőt pedig fiatal cser 's bik fákból álló erdő
képezi, — van egy patakja elnevezés nélkül, mely Gálosháza helység
határán egy oldalból kitörő forrás útján keletkezik, 's útjában több
források által szaporodva Magyar Kakucs helység határára folyik, téli
időszakban enyhős vol tánánál fogva a' szigorú hideggel is megmér-
közzik, mi által | a' rajta lévő malmocskákoni örölhetést illetőleg nagy
előnyel bír. E' község határának területe fekszik Gálosháza Krajnikfal-
va — Magyar Kakucs — Olá Kakucs — Rév — Birtíny helységek
határai, és az ugy nevezett Tízfa határa között.

(221b)

(223a)

[Dusesty]

Dusesty község Bihar megyében Belényesi járásban. lakossága román, földje hideg természetű a II^{ik} és III^{ik} osztályba sorozhatók, dülőinek elnevezése

1^{ör} Riul Irimie2^{ör} Gyalū Bili3^{ör} Horesti4^{ör} Opreszkū5^{ör} Zalogū6^{ör} Dimbu Lūkoje7^{ör} Bradū8^{ör} Vale máre9^{ör} Kontyinity10^{ör} Kornyesū11^{ör} Vretyitselū12^{ör} Grindūri13^{ör} Sztául14^{ör} Plopišū15^{ör} Grūjeczū16^{ör} Dimbū bettyelor17^{ör} Külme cserára18^{ör} Koszta Dimitrie19^{ör} Vale Dimitrie

20^{ör} Teūri határos északról Cseszorával Keletről K. Terpestel
délről Szombatsággal nyugotról Farkas Patakával. —

M Cséke 3/4 864

Biró Lajos
jegyző

Helynevek
Esküllő község Bihar megyéből

(224a)

1^{ör} Esküllő község fekszik Bihar megye Várad járásában az ugy nevezett sebess Körös völgyin Elesdi szolgabiroi szakaszban — tartozik az ugynevezett Ótfalu határba — mely öt falu határ áll Pestere Esküllő Űrgeteg, Kalota és Keszteg községekből. —

2^{ör} Ezen községnek két neve van a Magyar néve Esküllő, a Román neve Astyillo. —

3^{ör} Tudomás szerint más neven ezen község nem neveztetett. —

4^{ör} A ' község multjáról semmit tudni nem lehet.

5^{ör} Felvilágosítás nem kaphato. —

6^{ör} Az Esküllő név az eskü magyar szotol származtathato, még pedig a helyiség-hez mérten, azon okbol mert a község közelébe delre eső kelet dél és napnyugotnak vonulo mészköves hegytetején áll mai napon is egy nagyszerű kő kereszt, mit hihetőleg vagy Telegdi István, mint a fent le írt hegyvonal napnyugoti csutsán a Pesterei határba létezett vár tulajdonosa, vagy miután régebb időkben ezen vidék Erdélyi fejedelemség alá tartozott, az Erdélyi fejedelmek allittattak fel, az Erdély hont annyiszor zaklatott háboruk alkalmával a kereszttel által elleni téren gyűjtven seregeiket az őszve gyűlés és eskü tétel idejeig várakozo harcosok nevezven el azon helyet esküvésig ülő röviditve Esküllő helynek melyből származtatott később a falu Esküllő neve. — hogy bár adatok nincsenek a fent jegyzettek az Esküllő nevet más honnét származtatni nem lehet tanusítja azon körülmény is hogy a község Román Astyilo nevének semmi jelentése nincs. —

7^{ör} A külső dűlök a faludűlő a falu szélén terjedő fekete szántó föld. — Ritu de gyál fekete szántó föld. Ritu de mesztecseny részint agyágos szántó föld, részint nyirfa bokros legelő. Présésty részint szántó és kaszáló részint cserjés bokros legelő — Dombráva luj Burkus szántó és kaszáló fekete föld a kő szikla alatt. Irtás de gyál fekete szántó föld. Czarina de subkaszte a falu nap nyugotti oldalán a kősziklás hegy alján fekszik fekete szántó föld. ezen kősziklából ömlik egy forrás melyből kijövő viz a Kesztegi határig hat kissebbszerű malmot hajt —

(224b)

Esküllőn Majus 20^{án} 1864.

Mártonffy Sándor mk
Jegyző

(226a)

Statistikai adatok

Esztár község mikori keletkezéséről, neve honnan
származásáról, határban földek elnevezéséről 's regibb
eseményekről

1. Bihar Megye Sárréte járásába kebelezett Esztár község neve a' monda szerint onnan eredt, hogy a' 16^k században Botskai és Bethlen idejében a' most is fennálló domb — melly akkori időben vízzel 's nádtermő réttel körül véve föld vár volt, 's közel hozzá egy kápolna állott, később pedig egy magtár építettett közelébe ugyan ott, hol most a' reform. templom áll. Egykor Bethlen Gábor ott menván el a' körültre lévőktől kérdezhén, hogy azon kitűnő épület — ertvén a' magtárt — mitsoda, erre a' felelet az volt „Ez tár /: az az magtár:/ . Bizonyos Szűts nevűtől tudakozván, hogy akadnának e' kik ezen vidéket megtelepítenék, ez igennel felelvén, több családokat hozott egy 's más helyről, 's így a' letelepültek által Ez-tárnak, később Esztár szókijéttéssel nevezetett el.
2. Más név alatt soha elő nem fordult
3. Semmi
4. Miután a község háza mindenféle irományaival együtt tűz által megemesztetett, az 1° pontban elősoroltaknál semmi sem világosulhatik.
- 5^{or} Az 1° pont szerint
6. A' fentirtakon kívül semmi egyéb
7. A' határban: részint földesúri részint köz lakossági földek elnevezése következő
  - a) Belső telek — ház és kert
  - b) Csótos dűlő
  - c) Kertallyai dűlő
  - d) Lucernás dűlő
  - é) Hólt Kálló dűlő
  - f) Nagy széki dűlő
  - g) Bajontai dűlő
  - h) Mogyorós dűlő
  - i) Kálló dűlő
  - k) Otska gát dűlő
  - l) Lator rét dűlő
  - m) Körtélyes dűlő
  - n) Madaras tó és Keverhádi } dűlő

(226b)

Urasági Majorok vannak: T. Szúnyogh Albert Hodosi Miklós Uraknak, és özv. Radványi Istvánné s Vér Amalia Asszonyságoknak, mellyek mind a' tulajdonosok neveiről neveztetnek.

Halom: Nagy Korhán, Borza, Jukas.
Domb: Pető-halma, Rébék halma.
Folyó: Berettyó, Nagy Kálló.
Ér: Hólt Kálló, és Határ ér.
Erdő
Csere: Mogyorós.

Ezen fentebb elősorolt elnevezések honnan eredtek s mint keletkeztek, arról a' legidősb lakósok sem tudnak felvilágosítást adni.

Kelt Esztárban Jun 1^{en} 864.

Csuka Endre mk
 Jegyző által

főbíró Papp András mk
 Eskütt Kamuti Sandor

(228a) Élesd m: várossa Státísticai leirása.

1. Élesd m: várossa, Bihar Megyének váradí járásában, úgy nevezett Sebes Körös völgyén, ennek köztponáján fekszik Várad Kolosvári közlekedési kövecses 's meg lehets töltéssel gondvíselt Nagy Ország ut mellett, — mely e Mező város közepét szeli át, —: valamint határának déli részét szomszéd Erdély-Országá havas hegyeiből eredő 's e Bihar Megye déli oldalát át futo sebes rohamu Körös vize metszi át, mely gyakori rendkívüli áradásaival a' határ földéibe többször kárákat szokott okozni: úgy hogy e M: város másfél század előtti telepítvényét is, minthogy a' határ déli oldalán jelenlegi medrén tuli fekvésébe a' hol korábban azon belől Esküllő és Pestere déli szomszédos, 's partosabb helyen létező falvak határ szélíbe folyt: rendkívüli áradásával 6-700 öl formán éjszakra jelenlegi újabb medrét választva anyíra el öntötte, hogy az egész várost a szőlő hegyek alá éjszakra át kellett telepíteni, 's most az előbbi telepítvény romjai alig ösmerhetők: Ezen régibb fekvésű helyen létezett templom harangjai közül egy mai időben is az újabban épült 's át változtatott községben fel állított helvét hitvallású felekezet templom tornyába mint leg kisebb harang használtatik: melyen évszám ugyan nintsen csupán e' szavak olvashatok: In te domine sperávi: azomban a' harang alakja valószínűvé teszi: miként az elpusztult régi templom előbb R: Cath: hitűeké volt, 's még az időben készítettethett. e' M: város szomszédjai keletről: Tinod, délről Esküllő és Pestere, nyugotrol Keszteg Al: és Felső Lugos, éjszakrol Pestes községek határai. — e' M: város mult 's közelebbi századokban e' sebes Körös völgy keleti felsőbb oldalán létező 16 községből állott, előbb a Pestesi határba eső úgy nevezett réz hegylánczolatt köszirtes magaslatán épített, 's a 14^{ik} századtul 17^{ik} század végéig virágzott Sollyomköi várhoz szolgáló községekből álló, 's e' várol Solyom köinek nevezett Uradalom fő helyiségét kepezte: mely Uradalom 17^{ik} század végén 's 18^{ik} század elején szomszéd Erdély Országában ma is nagyobb tekintélyű birtokok tulajdonossa Gr: Bánfy családbul Gf: Bánfy Dienes bírta kitől a 18^{ik} század elején Pozsonyban az időben fel állított N: Méltoságu M: Kir: Ud: Kamara birtokába esett csere útján, a honnatt 1780^{ik} évben Kir: adomány útján N: Méltoságu Gf: Batthyáni György Josef Ur tulajdonos birtokába jöven, ennek két fia Josef és Vincze urak | között 1813^{ik} évben osztály útján két részre választott, 's utodjai által bíratva ma is: Élesd, Brátkai, vagy Solyomköi nevezeteket, úgy Al: Lugos Révi uradalmak különböztető el nevezést használó uradalmakra szakadt: e' város az előbbi írátt Uradalom fő helye maradt továbbra is, mely mind korábbi kamarai uri kormányzat, mind a mostani tulajdonos birtokos Ur alatt központul és székhelyül használtatott, a' mi ért íttén léteznek földes Uri kastély, úgy a' tisztelt kamara által 18^{ik} század elején épített kö kerítésbe foglalt eleinte Erdély és Magyar Ország között dívatozott harminczad hivatal lakásául szolgált, utobb

(228b)

egyedül csak rakhelyül és el adásul használt Soház épületek, mely állami Soház kökerítésbe vett épületek helye, a' Kírályi adomány levélben is fentartatott: 's jelenleg is állami kincstár tulajdona képpen kezeltetik, itten léteztvén ma is az állami soraktár, 's kincstári Élesdi nevet használó ado kerület ado kezelő tisztsége. E' község M:városi czímet nyert 1760^{ik} évben, a' mikor az idő beli állami kincstári gazdaszati kormány-zóság közben járása mellett 3 Országos, 's minden heti vásárok tarthatására nyert kiváltságot: melyet a' mostani Méltóságos Földes uri birtoklása kezdetével be következett viszonyok által e' községtől el sajátította a' tulajdonos Földes uraság, 's most is ennek birtokában vagyon. E község mint sebes Körös völgye központya, az 1848^{ki} alkotmányos uj időszak idején életbe lépett követ választási kerület helyiségévé jelöltetett ki: későbbben 1854^{ik} évben felállított Bach féle Kormány rendszer alatt ujjabb országos felosztás szerint Váradi Kerület dél Bihar Megye Élesdi járásába helyezett hívatallak székhelye is maradt: az 1861^{ik} évi kormány változás alkalmával pedig csupán az Élesdi ado kerületi kezető tisztség lak, és soraktár helye maradt, 's ma is e' helyzetben létezik, ugy hogy jelenleg az ado, és követ választási kerület székhelyéül is szolgál.

2. E' Mező városi községnek csupán Magyar ajku lakossága vagyon, melynek nagyobb, és átalán többsége helvét vallást követi, külön jo állapatu kötemplommal bir: Rom: Catholica hitett az ide költözött állami, és gazdálkodási hívatallnokok, iparúzők, kereskedők, 's kézművesek, | vagy ezek utodai követnek,; az állami kincstári kökerítésbe foglalt helyiségen van építve kötemplomjuk, 's ottan vagyan a' Romai Catholicus lekész laka is felállítva, mint hogy e' templomot 17. század elején kezdett állami kincstári birtoklás létrejöttével, a' gazdaszati igazgatóság tisztsége építette, 's 1780^{ik} évben ki bocsátott Kir: adomány mellett, mostani tulajdonos birtokos Gfi családnak adatott az egész Solyomkői Uradalom, a' R:Catholica egy ház Kegy uri joga is nekíe engedtetett át, oly feltétellel, hogy R:Catholica templom, és paplak továbbra is ezen állami kincstári helyiségen maradjon ugyan, de ez épületek fentartásával 's az egy házi személyzet fizetésével járo minden költségeket mostani tulajdonos birtokos földes ur telyesitse, és hordazza, utobb az 1848^{ik} idő szak után botos kereskedést, és ipar üzletet gyakorlo Izráeliták is többen vándoroltak ide be: némelyek állandó lakhelyet is vásárolván maguknak. (229a)
3. E' Mező városnak volt é hajdon más neve, a' mostani nemzedék, még hagyomány képpen sem tudja, csupán régibb iratokban láczhato, e' név külömböző leírása: mint hogy korábbi századokban így íratott e' név: Ellesd: utobb Élesd.
4. Mostan élő nemzedék mít sem tud ezen község kezdetéről, csupán hagyománybul annyi tapogathato ki, hogy e' helylyiség már a Magyar Nemzet e' Magyar honbani le telepedésével ültettetett be.

5. A Magyar nemzet le telepedésével e' község, ugyan csak Magyar lakosakkal népesítettetett.
6. Ezen Mező város községe nevének eredetéről sem hagyomány, sem íratok nyomán biztosan mit sem tudhatni: hanem régibb rege gyanánt meséltetik rolla, hogy e' helyiséget a' magyar nemzet le telepedése előtt is, itten lakott népek használván lakhelyül, az idő táján Élend nevet viselhetett: Magyarok le telepedésével itten magyar ajku lakosok is lakhelyt választván, későbbben be következett háborus viszonyok folyama alatt az ellenség vonulását szemmel tartani kelletvén: Ellesd nevet használt és vett fel, 's az ujjabb 18^{ik} karszak alatt írásilag Élesdre változtatott. át.
7. Élesd m: várossa községe határában bár közönséges, de jo ízű asztali borakat termő szőlő hegyek, ugy e' vidéket | tekintve elsőbb kellékű és természetű szántó és kaszáló földek is léteztvén, a' határt képező korábbi az 1851 ^{ik} évben kezdett állami kincstári ado alapját rendező ado bizotmányi munkálat kezdetét, és az 1863 ^{ik} évben fogantatosított urbéri rendezési tagosítást meg előző időkben a határt képező dűllők következő neveket viseltek, jelesen: e' község éjszak keleti oldalán szomszéd Pestes községétől dél felé fekvő része van Pestesi rét nevű dűlő, 's ennek szélébe csekélyebb kiterjedésű Dombroicza nevű legelő, előbb Körös, mostan földes uri magány legelői illetik: e' dűllő szántó és kaszáló földjei, a községi lakosok volt urbéres birtokába maradtak, és délre menve a nagy ország utig, ugy ezen alol Sebes Körös vize folyásáig mostan Marincza nevet visel, de előbb az ország uton alol, a' Körös medréig terjedő föld része a község belső telkei fekvéséig Also és Felső mező nevekkal hívtak, szomszéd Tinod községe határáig. — A' Körös vizén tul Esküllő, Pestere délre eső szomszéd helységek, ugy dél nyugoti Keszteg helysége határai közt fekvő részek régebben a Körös déli partjától indulva Nagy Mező, e' város korábbi telepítési helye. Pusztá, 's ezt követőleg a többi határ részek: Marha delelő; Dillo: Kasnárá: Dávid füzesse: Bán Gödre és füzesse, To; neveket hordoztak, utobbi korban Nagy Mező dűllő Körös nevet öltvén fel: itten a határszél el szorva vagyon mostan a közlakosság szántó és kaszáló mostani földjei mellet, ezek külön osztot legelői illetteke is, mely át vonul e' Körösön tuli határ részbe a Kesztegi határ széléig: a' To nevű helytől mostani Nagy Mező nevű dűllő szélétől nyugotnak tarto: előbb hideg föld, és To köze, jelenleg csak hideg föld nevezetett bírnak: ezen Körös vize dél oldalán fekvő területen folynak át Űrgeteg és Esküllő szomszéd helyekről folyo patakocskák, Ricsuj és Esküllő nagyobb patak néven, mely előbbi Ricsuj nevet a szomszéd oláh falvak adván e' pataknak, itten is meg hagyatott neve, Dél nyugotti oldalon ismét a' város belső fekvésén kívül nyugotra eső határ rész, a' Körös vizín a' déli résztől éj szaknak ujra a' Körösön vízsa fordulva Also és Felső Lugas szomszéd határok között szántó és kaszáló

földek, az ország utig korábban: Nyíres Mező, Also Rét, Foglár, Hoszuföld, Nagy Föld, az | ország uton felől ugyan csak éjszaknak: Mocsár, Fejér föld, Puszta rét, és Hegy allya aprobb nevezeteket használt a szőlő hegyig, jelenleg ezen apro dűllők, Foglár nevű dűllőbe olvasztatván, mind magány szántó és kaszálo földek gyanánt bíratván, a Körös éjszaki oldalán is nyervén a közlakosok birtokot, a' mostani tagosítás utján is, e' dűllő nagyobb része azomban ugy az ország uton alol délre, mint ezen felül éjszakra fekvő földek, mostan a földes Ur tagját képezik. — E' Foglár nevű dűllő a szőlő hegyekig terjedvén, az itt következő szőlő hegyeket nyugotrol keletnek tartva következő elnevezéseket birnak: Lugosi hegy, — Nagy szakasz, — Puszta hegy, — Ebédleső, és Dombrovicza. — A' szőlő hegyek mellett 's ezeken tul fekvő határ részek Borjus kert, Czigány kert, Husszia, neveket birtak, mostan Puszta hegy és Husszia nevű dűllőket képeznek: mely részen a szőlőket és alyakat kivéve, melyek a földes Uran kívül több köz lakosok bírják; fekszik éjszakra a Pestesi határ felé nyuló szélíg a tagosítás olta a földes Ur külön birtokát teszik, a' hol cserés helyekből ki irtott szántó földjei vannak, 's nagyobb részt most is cserésnek hagyot legelőül használtatik. A' szőlő hegy déli oldalán a' város keleti része táján a' szőlő ültetvények egy kissebb területbe ketté szakittatva vagynak minden vallásu temető helyei. — E' mező város keleti szélíbe szomszéd Pestes helységében Réz nevű hegy lánczolatbul, 's több rendű volgyeiből őszpontosult Solyom köi nevet viselő nagobbacska folyo jön dél felé eső sebess Körös vízibe szakadva, mely a nagy ország utat is át metszve, a közlekedést, egy nagyab és magas tölgy fa híd kő falakra rakva tartya fent: mint hogy gyakran a réz nevű hegyekről kirohano víz árja el szokta e' magasabb hídát is hordani, és e' mező város lakosságának szántó 's kaszálo földjeibe, valamint e' folyo partjára szolgáló háztelkébe is károkat okozni, e' folyo vízből a hídon feljül keleti oldalon nagyobb távolságról különösön vezetett csatornára épített paraszt lisztelő malom van készítve az egy kori Méltóságos földes uraság által, melynek külső két vízi kerekét a csatornábul rohano víz forgatja. | E' város színte közepét futja át, egy kissebb szerű, de víz

(230a)

(230b)

az eredeti magyar ajku közlakosság házai majd mind szőlő venyigével fedvék: utobbi időbe kevesen kezdték zsindely alá venni a' fedeleket, a' köz lakosok házai és épületeinek falai többnyire tölgyfa sasak közt vesszőből font patist nevet viselő anyagbul, és később a' zsindej alá vett ház falai a közlakosok házaínak vert földből készítvék. — E község lakosságának foglalatossága és kereset modja a kereskedőket ipar üzöket és hivatalnokokat kivéve,: szántás, vetés, szőlő mívelés,: azokban termett gyümölcseli kereskedés, fuvarroskodás, N.Váradrul szállítván Kolosvárra a' kereskedők számára minden nemű áru czikkeket, ugy gabonát is: e' lakosság vono marhákkal bíro része tavasztol őszig e' sebess Kőröss völgy északi részen fekvő helységek határaiban égetett mészel is nem megvető kereskedést űznek, Szathmár Bihar Szabolts és Békés Megyékebe szállítván azt.

Kelt Élesden 1864~~ik~~ év Április 25.kén

Esztegár Tivadar mk
élesdijegyző által

Érmihályfalva mező várossa helyneveinek magyarázata. (232a)

Ér Mihályfalva mező város, Bihar megyében Ér-melléki járásban; jelenbeni felosztás szerint tartozik a Diószegi szolgabírói szakaszhoz, ennek székhelye Diószeg.

Ezen város régiebb időben két megyéhez, még pedig a keleti rész Szabolcs, a többi Bihar megyéhez tartozott: miglen 1811-ben e két község egyesítve Bihar megyéhez csatoltatott: mostani elnevezéséről ősmertes ország szerte; — körül belől 400. éve említetik e község — eredetét vette bizonyos Nagy Not Mihálytól, a ki régi mondák szerint építette volna e helyen a legelső házacsát, ettől fogva kezdet e hely népesedni, 's falunak, vagy is alapítójától Nagy Nót Mihálytól, Mihályfalvának elneveztetett. Minthogy pedig e megyében sőt, a szomszéd megyékben is, több Mihályfalva lehetett, megkülönböztetés okáért; azon érnek mely a Tisza, Szamos, és Kraszna árvizeiből szakadt ki, 's itt több ágakra oszolva folyását tovább folytatja; elneveztetett ÉrMihályfalvának.

A község határán előforduló dűlőrészek

1. Móka dűlő, eredetéről tudomást szerezni nem lehet.
2. Posta kúti dűlő, nevét honnét vette, egészen homályban van
3. Vizvölgy dűlő, azért neveztetik, minthogy a szántó | földek között létező völgyek, (232b)
mellyek nedves időben vízzel megtelnek, azok hasznavehetetlenné válnak.
4. Kiss lapos dűlő, a benne létező kis laposról neveztetett el.
5. Mír domb dűlő, egy tekenő alaku dombos emelkedés; valószínűleg a körül lévő lapályos hely miatt neveztetett el hajdan; — hogy mír van ott domb — Mír dombnak.
6. Határ ut dűlő; a város belterületéből vezet ki egyenes vonalban a Tarcsai határig, hol elenyészik; minthogy pedig csak a határig vezet, elneveztetett Határ ut dűlőnek.
7. Ragúti dűlő elnevezéséről semmi tudomás.
8. Tarcsai domb dűlő; minthogy a Tarcsára vezető utvonalon ennél emelkedetebb hely nincs; innét vette nevét
9. Gémes kúti dűlő, elnevezése nem tudatik.
10. Libuczos dűlő, el nevezéséről semmi tudomás,
11. Petri kúti dűlő, bizonyos Péter nevezű kerülő által épített kútról neveztetett el.
12. Nagy dűlő, ősmertlen elnevezésű.
13. Mese kúti dűlő, ősmertlen eredetű.
14. Szegény szer dűlő, valószínűleg a földnek hitvány termése okozta a dűlőnek elnevezését.
15. Homok oldal dűlő, még régiektől neveztetik azért; mert éppen a fekete földek végében van.

- (233a) 16. Görbe rét dülő, a rétnék girbe görbe formájáról neveztetett így el.
 17. Bakfa dülő, hajdani ezen elnevezése ősmertetlen.
 18. Déda dülő, a hagyomány szerint itt hajdanában a mező bírák gyűléseztek, 's a legelő tilalom áthágóit magok között elítéltek, 's ítéletet rajtok végre is hajtották, ezen gyűlésezést Diátának nevezték; ezen elnevezés kiejtése hosszú lévén, megrövidítés okáért Détának nevezték; minthogy ezen kiejtés is hosszúnak tetszet, megrövidítve Détának, 's így végre Dédának nevezték el.
 19. Cserhágó dülő, elnevezése ősmertetlen
 20. Nagy Tárnok dülő, elnevezése ősmertetlen
 21. Tivadar dülő, elnevezése ősmertetlen
 22. Furkó dülő, elnevezése ősmertetlen
 23. Mohos dülő, elnevezése ősmertetlen
 24. Petres dülő, a hagyomány szerint hajdan bizonyos Petres nevezetű birtokos tulajdona volt, 's hihetőleg erről neveztetik a dülő.
 25. Papp réti dülő, hajdan Szabolcs Megyéhez tartozott, a hagyomány szerint Ist Béla Magyar Király idejében telepítvény volt, 's azon helyen voltak a papoknak földjeik, honnét elneveztetett a hely, 's maradt ezen elnevezés
 26. Dobó dülő hajdan Szabolcs Megyéhez tartozott, ezen helynek Dobó nevű kerülőjéről lett elneveztetése.
 27. Ujkert dülő, 1825-ben a köz legelőből fogodott fell, 's alakított szőlő kertté.
 28. Hágó dülő, magaslatairól neveztetik így.
 29. Fűzék dülő, rakottás természeténél fogva neveztetett így el.
 (233b) 30. Kállai hegy, valószínűleg hajdan valami Kállai nevezetű birtokos tulajdona lehetett.
 31. Dienes dülő, elnevezetéséről semmi tudomás.
 32. Űrgés dülő, ezen helyen sok számtalan ürge fészkek voltak, 's jelenben is vannak, minek folytán ezen helynek elnevezése innét vette eredetét,
 33. Vásártér. 1846-tól a vásár szabadalom kinyerésétől fogva neveztetik.
 34. Derék dülő, elnevezetését onnét vette, hogy a derék uczaik gazdák fogták fell ezen helyet, 's szőlővel ültették be;
 35. Kiss mező dülő, miután vizes erekkel van körül folyva, a dülő maga mező alakú, elnevezetését innen vette.
 Van végre e város határán több helyen mocsár, posvány, láp, ingovány, kevés nádas, ingovány, mellyek jelentéktelen érdek nélküliek.
 Egyébiránt e város határán a déli oldalon még ma is látható árok vonul el, mely az Érsemjéni határtól a dél keleti oldalról folytatólag, 's a dél nyugoti oldalon ismét az Érsemjéni határba ereszkedik; mely árokról a rege azt tartja, hogy ez Zsigmond Magyar Király idejében huzatot, és az Országot keresztül vágja, miért is azt tartják hogy ezen árok két Országnak határa volt, és maig is Ördög árka név alatt ismertetik.

Kelt Érmihályfalván Majus 2-kán 1864.

(234a)

főbíró Kováts József
főeskütt Szabó Sándor
eskütt Csuka András

Várray János mk
Jegyző által

(235a)

Helynevek

Ér Selind községből, Bihar megyéből.

(235b)

1. A ' Megyenek neve Bihar, Kerületnek Tiszántuli, Járásnak Érmelléki, Székhelynek Nagy Várad, hova e' Helység tartozik.
2. A Község neve Ér-Selind most, és ez előtt is, nevezetét vehette a' régibb időkben Selindi János nevű birtokostól, ~~1645 évben, mert már örök eladást tett a' Nvárad~~ ~~D. Káptalannal~~ kinek özvegye János fiával már zálogos eladást tett akkori Hajdú Bagamér várossával 1645 évben, későbbben a Nvárad DKáptalannak adódott át, mit a' szomszédos Bagamér Község jegyzőkönyvében másolatban olvashatni
3. A Helységnek más elnevezéséről semmi világos nem tudatik.
4. A ' Község legkorábban mikor kapta ezen nevét bizonyoson meghatározni nem lehet.
5. Honnan lett meg telepíteséről világos tudomás nincs, hanem annyit tudni, hogy az orosz ajkuak Máramarosból, az Oláh ajkuak Erdély Országból szállingóztak ide az 1817^{ki} nagy drágaságban.
6. Sem köz tudomásból, sem hagyományból, a' név eredetéről semmit sem tudhatni.

(236a)

7. A Község határában elő forduló tophographiai nevek a' határ fekvése szerint a következők: A' szomszéd Bagamér Község határa felől északról. van Csonkás, honnan az ezen fordulóra eső Urberi szántó földek Csonkási Fordulónak neveztetnek, melyek igen kis részben homok, többi nagy részben fekete föld. Innen belyebb Farkasvermi balázsgát forduló, mely szinte fekete föld. — ezen forduló közepén balázsgát forrásos ér nyulik el, posványos ingoványos hely, mely forgó kászáloul adatott a lakosoknak még az 1845 évben bevezetett tagosítással. — Vizes időkben folyó vize folyamlik a Helység alatt a' Községi közlegelő szélén lévő Rét folyás nevű folyamba. Ezen fordulóban van régibb időkről egy Farkas verem, a' honnan vette ezen forduló a' maga nevét. A' harmadik forduló Kismező névvel, ez is fekete föld, mely fordulót két fele választ a' Helységből északnak kijövő Ér Semjeni postaút. Ezen fordulónak a' Helységhez közelebb eső részén volt a' Helység egy része, de az onnan egészen elpusztult; a' honnan a' Templom csak négy háznál van belyebb a' Helységben. Ezen forduló végibe nap kelet felől kezdődik a' Községi közös lehelő a' Kenéz Község határa szélén, melynek e' része Császló-nak neveztetik — azon kijebb van egy lapályos sziget, mely Koborlónak nevezetik. Itt kezdődik egy folyásos víz, mely eredetét veszi az ÉrSemjén Községbeli móka vízetől, melyek mind ketten olykor olykor nagyobb víz áradásokkal a' távol folyó Kraszna folyó vizéből tele öntetnek, és ezen folyásos víz neveztetik Folyasnak, és ez a' határban egyesülvén a' rét folyással. délnek ki megy a' Székelyhidi határra. A' köz legelő a' Keserői határ szélén nyulika' Keserő Községbe vezető közösülönagy utig, melynek azon határ szélén felemelkedett magasság Hegynek, azon belől pedig a' legelőn lévő domb Világos hegynek neveztetik. A' legelőn belől feküsznek a' Község és a lakosok Urbéres kászálloi, ezen belől pedig éppen

a' bel telkek allyán a' Kender földek mely a' tagositással Kenderes dülönek neveztetett. A Keserüi úttól kezdődnek a' köz birtokossági tag birtokok itt is a' felemelkedett rész Hegynek neveztetik, mely nyulik a' Keserüi határ szélén egy nagy halomig, A hol van Bóér Gustáv Urnak tanyaháza, 's gyümölcsös kertje, mely Püspök halomnak neveztetik. ennek közelibe van egy nádas tó mely Borsányi kátyónak neveztetik, bellyebb a' folyás viz mentében egy domb, mely Törvényes dombnak neveztetik ennél bellyebb a' helység felé, egy rész kaszálló mely Szíknek neveztetik. Innen killyebb dél fele egy halom, mely kutya dombnak neveztetik. Innen tovább délnek menve mindenütt kaszállók és rétek, hol a' Keserü község határközelébe kelet felől van egy domb mely éhezőnek neveztetik. — nyugot felől pedig egy lápos nádas hely mely Gémesnek neveztetik. innen délnek menve egész a' Székelyhid város határáig terjedő rétek és kaszállók Csáknak neveztetnek. innen meg fordulva nyugotnak mindenütt szántó földek vagynak, melyek között egy fel emelkedett halom Ebédhalomnak neveztetik. Itt van Ivánka 'Sigmund Urnak tagi kerülő háza. Innen nyugotnak tartva van a' Szántó földek között egy lapossas hely, mely méjj völgynek neveztetik, itt van Miskoltzy Lajos Urnak tagi háza és birka színje. A' helység fele közeledve a' szántó földek Kátyó oldal, és Kátyó környekenek neveztetnek. itt van Fráter Bertalan Urnak tagi gulyás háza. A' helység alatt délnek van az Izraeliták, mellette pedig a' görög egyesült orosz, és oláh ajkuak temetői, a' hová temetkeznek úgy az itt néhányan lakó RCatholicus, és Reformatusokis. innen killyebb az erdő mellett el nyuló szántó föld Dolhanak neveztetik. arrébb nyuló szántó fold pedig Szomjuhátnak. épp az erdő mellett van Bóér Gustáv Urnak tagi tanya háza és nagy birka istalloja. A' helység mellett nyulik el a' NVárad D. Káptalánnak 100 hólndnyi igen szép épületi fáknak alkalmas erdeje, mely mint hogy e' határon van Selindi somosnak neveztetik. A Somos erdőben lévő szántó földek, melyek nem rég irtattak, irtásnak neveztetnek. A' Somoserdő tö szomszédságában van Fráter Bertalan Urnak négy hólndnyi | igen szép épületekre alkalmas szil,

(236b)

(237a)

Kelt Érselénden Majus hó 25én 1864.

Főbíró: Szilágyi János mk

Nagy Sándor mk

Községi jegyző által

(238a)

Helynevek
ÉrSemjén községből, Bihar megyéből.

Ér Semjén község fekszik Bihar Megye érmelléki Járásában elnevezését vette köztudomás szerint a' községet csaknem minden oldalról körül vevő semlékes vagy is víz állásos helyektől, magának a községnek v falunak keletkezéséről semmit sem tudhatni.

Ér Semjén községnek már „1843” év óta tagosított rendezett határa következő dűlőkre van fel osztva: Móka hát, Vizvölgy, Császló, mellyekbe ismét apróbb elnevezésekkel bíró térségek foglaltatnak például szita rét, lenes volgye jeges kutja, nagy sziget, kerek rét, sat mellyek leginkább még a' községbe ismeretesek.

(240a)

Helynevek
Érsemlyén községből Bihar megyéből

1^{ör} Megye: Bihar. Kerület: tiszántúli. Járás: érmellék. Megye Szekhely: NVárad. környékének semmi különösebb elnevezése nincs.

2^{ör} Er-Semlyén községe kizárólagosan csak ezen néven ismeretes, megjegyezve hogy az Ér mintegy előnévként több Semjén nevű közsegektől meg különbeztetés végett a helység keletkezésénél későbbben vétethetett fel, azonban sem ennek sem a' falunak magának keletkezése ideről sem szobeli sem írásbeli hagyomány vagy emlék nincs. valamint arra nézve sem hogy a' község honnan népesítettett.

3^{ör} A' község határán következő topographiai elnevezések ismeretesek:

1. Mókahát: dűlő neve melly egy Mihályfalva felől a Semlyéni hataron keresztül menő víz folyás az úgy nevezett Móka mentében fekszik.
2. Kincse egy darab szántó föld a Mókahát dűlőben
3. Szomju hát Ugyan azon dűlőben egy darab sovány szántó föld.
4. Vizvölgy: dűlő neve a' rajta keresztül menő vizvölgy folyásról.
5. Kolopi Szállás Szántó föld a' vizvölgy dűlőben a' név eredetéről semmi adat nem létezik.
6. Telek: Egy ingoványos rét, mellynek aljában a' felső sombikos réteg alatt kender áztatásra is alkalmas víz tömeg van.
7. Telek hát: Szántó föld a' fent említett telek melletti emelkedett részen.
8. Csonka: Szántó föld a' telekháton.
9. Bömbös rétes hely a' vizvölgy dűlőben.
10. Császló: dűlő neve. Jó minőségű és leginkább kaszáló részint szántó föld
11. Kankuria: Egy darab víz állásos rétes hely a Császló dűlőben.
12. Nagy Sziget: Egy forrásos folyásokkal hálózott kaszáló.

(240b)

13. Köpű: Igy neveztetik azon tér, hol jelenleg egy tanya fekszik, egy régi kútról, melly köpű kutyának neveztetett.
14. Kerek tövis: Jó minőségű szántó föld a Császló dülőben
15. Míjvölgy: Magos homok hegyek közében eső gödrös szinte hasznavehetetlen szántó föld.
16. Vékonygaz: Egy kis cserés erdő.
17. Jeges kut folyása: Egy régi forrás kútról neveztetik, melly most is igen jó és bő vizet ad.
18. Nyálas kert: Egy darab kaszáló.
19. Tiszta hegy: dülő neve. homok fuvásos szántó föld
20. Határ fa gerindje: Egy nagy homokhegy
21. Nádas lapos. 22. Kutyakaparás: elpusztult korcsma helye.
23. Sült erdő tisztája: Egy darab rétes hely, hol régebben erdő állott s leégett:
24. Dinnyehely lapossa: Egy kis szép lapajos tér hol igen sok dinnye termesztett.
25. Márkus folyása: Egy kis kaszáló föld. hol a régibb időkből a' faluból menekülők által készített föld hazak nyomai most is láthatók.
26. Rakottyakut: dülő neve egy most is letező nevezetes viz bőségű kútról, mellynek környékén erdőség volt, most is van.
27. Musdaj: Hajdan igen vizes hely, jelenleg jó szántó föld.
28. Nyír erdő: Fijatalos erdőség.
29. Gonosz mező: Hajdan sűrű erdőség lévén gujasok és szegénylegények (241a) tanyája, most már kiirtatván nagyobbreszben jó szántóföld.
30. Bakostya: Sován viz állasos vadvizes hely.
31. Sás pupja: Egy a határban leg emelkedettebb helyen fekvő szántó föld.
32. Barontó hegy: Erdős hely, nagy részben szántó föld. rajta tanya áll:
33. Kerthely: Szántó és kaszáló föld
34. Tökös rétje: Hajdan járhatatlan rét, most legelő.
35. Török János szőlője: Egy darab szántó föld.
36. Gát hegyi: Két nagy homok domb közt eljáró út.

(242a)

HelynevekÉr-Tarcsa Községből Bihar Megyéből.

- 1^{sz} Kérdő pontra. Bihar Megye, érmelléki Járás. /mi az érfolyam mentén van/
 2^{ik} c ——— Ér-Tarcsa. nembírvánn e' név magyarázatára az előnévenkívül semmi adattal, nemmagyarázható.
- 3^{ik} c ——— Más elnevezése a' községnek nemvölt ember emlekezete ólta, — Mindíg ér tartsanevölt.
- 4^{ik} c ——— Oklevelekhiányában nemtudatík.
- 5^{ik} c ——— Nemtudatík.
- 6^{ik} c ——— Nemtudatík általunksemmí, hihető e' tárgyban a' NVáradi Deák Szer-tartású Káptalan adhatna bővebbfelvilágosítást, miután már a' 15^{ik} század véginn vólt itt bírtoka.
- 7^{ik} c ——— Miután e' község két um: kis és nagy utszára van felosztva, 's mind a' hely hitvallásuaknak, mind a' románok^k van templomjok és paplakjok, mint szintén tanítójuk. a' községbe egyéb nevezetes nincs, mint az, h a' most Mtgos Bujanovics urakbírtokábavan egymagas domb tetején egy épület, mellynek hajdan ollykálváraiavólt helyén, hol a' búcsújá-rók imádkozni jártak. — ezen vonalon a' Községből dél keletnek menő margitai út vonal mellett jobb kéz felől esik azér folyam, van rajta egy 16-18 öl hosszú fahíd a' határ felől, közelebb a' faluhoz ismét egy kőhíd; — az érfolyam a' lakosságnak nádlásúl használtatik, azután van:
- 1^é a' Szőke domb. melly részint kaszáló részint szántó földül használtatik, kissebb emelkedettebb hely, mint a' mellette lévő. az-után van a'
- 2^{or} Kilenczes. elnevezésének eredete bizonytalan. egészen kaszá-lónakhasználtatik.
- 3^{or} Csonka. mellynevét onnan vette, hogy hajta itt erdő lévén, a' lecsonkúlt fákról, hitták így, 's maradt rajta e' név maig,| mamár fáknaknyomasincs, hanem szíkes és keserű füvet termő, részint kaszá-lónak, részint szántó földnekhasználtatik, ezis, mint azelébbi sík föld, lapály.
- 4^{or} Vadkert, vad sásat és füvet termő nevérol. Szinte kaszáló. Népmondaszerént valaha azítt mellette lévő erdő szélén a' vólt uraság-nak vadas kertjevólt. —
- 5^{or} Nagytó Nádas rétség, 'sombikos alatt föld.
- 6^{or} Halomajja emelkedettebb a' fentebb nevezett Kárvária alatti térség jelenben igenjó kaszálóül használtatik, szelíd füvetterem. —

(242b)

7re Ragát sziget. elnevezésének semmi nyoma. körül folyja azér — jelenben a' község kender földjéül szolgál, a' hozzá juthatást egy 4 öles fa híd eszközli. —

8re Ragát hegy. Szőlővel beültetett bortermő hely, emelkedett lánczmódjára délnek nyúló magaslat. ajjába van azér folyásának egy kanyarúlat. benne két forráskúttal.

9re Kiskert, a' ragát hegyszegletén azértarttsai, éradonyi és ér keserűi határ közt. 3 szegletű kis kaszáló síkság.

10re Kotyesz gödre. egy hajdaní Kotyesz nevezetű magassabb-hellyen végig elnyúló föld' birtokosáról neveztetett így, 'startja más nevé. fűvet termő hajdan útnak 'maigis annak használható alantabbeső földrésze.

11re Hegyhát forduló, a' ragát hegykeserű felőli részen 4 dűlőre osztott szántó föld, mellyaz értartsai szántó földek' leg gyengébb termést szolgáltató földje. első forduló.

12re hosszú dűlő a' második forduló szántó földje azértarttsai volt úrbéres osztálynak. egész azértsejéni útig hosszan elnyúló 3. dűlőre osztott szántó föld egyenes. síkság.

13re Síralomhegy. Száj hagyomány után ezen emelkedettebb téren volt hajdaní útközetéről neveztetikígy. jelenben szőlővel beültetett másodrendű bor termő hely, melly gyengébb bort terem, mint a' fentebbirt ragáthegy.

14re a' dorongos hegy. Mít azelőttevaló Síralom hegytől egy vízmosás szülte út választ el, 's másként úrge hegy, mivel 1824 körül midőn kiosztatott ezen emelkedett folytatolagos lánczmódjárahúzódo homokos természetű agyagos föld, ezen dombban igensokürgék tanyáztak. eza' legujjabb szőlő ültetvény a' 3 közt. — ezzelöszeköttetésben

(243a)

15re a' dorongos nevű domb. a' néveredetéről semmit nemtudunk. emelkedett domb, fűvet termő hely, jelenben a' legelőnek — mi ennek ajjába szinte kereken a' hegyek kör alakjának alatti síkon fekszik, 's más felől a' falu a' határa — kiegészztő része. — a' volt úrbéres osztály legelő birtoka

16re Nagy csóhos. egyenes síkság, ígenszelíd fűvettermő legelője a' volt úrbéreseknék, ebbe esik. /névének eredete nemtudatík/

17re a' rósás tó. álló víz. körülte rósát termő bogáncs kóróiról. és a'

18re ludastó. ezis szinte álló víz. kissebb méjjezésébe a' nagy csóhos legelőnek. a' benne tanyázni szokott ludakról neveztetvén. a' legelőnek a' dombok oldalából fakadt 4 forrás kút adja díszit. — 's itatásra szolgál a' legeltetni szokott állatokk és a' községnek.

(243b)¹

19^{ur} a' harmadik forduló szántó föld akasztófa dülőnek nevezeték, a' rajta hajta volt akasztó fáról. mellytöbb dülőkre van felosztve, mivel ezen dülőbe már a' volt földesurnak birtokais van kapcsolva. Van ezen dülőn Semjéni ország úton egy itató kút. —

20^{ur} bodonkút dülő. több dülőkre osztott szántó föld azérmihályfalvai országúttól, a' Gálospetri | Petri felé nyúló országútig, mind a' földes urakbirtokába lévő egyenes szántó földnek használt tér, van ebbe egy forrásos posványos 'sombíkos hely, 's egy

21^{ur} a' forró fű. vad sásat termő alantabb eső rész, melly forrásaiból bő vizet szolgáltat. ebbevan egyígen jó forrású bodonnal gárdgyázott ívókút, honnét az egész dülő vettenevét. — ezen lapályból a' víz, — mellyen hajdan vízi malom volt, jelenben pedig birkaföröszítésre használják — azérfolyamba ömlik. — ennekvégibe

22^{ur} a' puszta. mí színte majoral el látott juh akol és cseléd lakó hely, e' ellátott szántó föld igen jó föld mindenféle veteménynek, a' volt földes urak birtokábalévő emelkedettebb részen ennekvégibe Gpetri felől,

23^{ur} a' libuczos. körülte tanyázó libuczokról. kákás posványos forrásos hosszan el nyúló méjjedés. az érmihályfalvi és Gpetri határ szélén. a' pusztához tartozik.

24^{ur} Tyukszer apátí puszta a' M^{tgos} Bujanovics és Deák Szerartású Káptalanbirtoka. itt Tyuk szerapátí nevezetű Grofi falulehetett, a' hagyomány szerint, mellyhez egymégmaís meglévő Ördögárka nevű út vezetett a' faluba. —

25^{ur} a' laposs. szántó és kaszáló föld. síkságon. —

26^{ur} Kis csóhos. jelenleg a' Káptalan kaszálója. síkság.

27^{ur} Csegze. nád termő lapos 'sombíkos hely.

28^{ur} Ménes kút. legelőn lévő ménesnek ásott kútjáról.

29^{ur} ÉrTartsától az Ottományi határszélig nyúlik a' Nagyverdő. hajdannagyfákattermő erdő volt, jelenleg a' fáknak helyét néhol egy egy tövis bokor juttatja eszünkbe kaszáló, és szántó egyenes sík föld. —

Ér Tartsa 30/4. 864

Etheý János mk
jegyző

¹ [A lap tetejére felírva:] Tarcsa.

Helynevek
farkas patak községből, Bíhar megyéből.

(244a)

A megye székhelye: Nagyvárad, a' járás székhelye: Belényes, a járási szakasz székhelye: Robogány a' helység Hollódi vidékén fekszik.

A helység neve farkaspatak románul Lupoi'a, két névvel bir. — a helység Keleti részét dimbu lui lupse *fuinak*, északi részét dimbu szekerenak, nyugoti részét dimbu mandrestinak nevezik, a helybeli románok, mely, elnevezés semmi tulajdonságot nem jelenet, ezen elnevezés régi okát senki nem tudja, hivatalos iratokban elő nem fordul, a szomszéd falvak lakoi sem használják ezen elnevezést. A határban térségek neve: Pogyina, ograda casei lapályos hely, ritu peste apa, a falu vizen át fekszik; — ritu cel mare, nagy rét a helységnek koszáló helye; — Maluiste, agyagos föld. ritu puestilor; puesti nevü lakosok lakták onnan veszi nevezését.

(244b)

Magának a helységnek más nevei régen sem volt, most sem ismeretes.

A mostani nemzedék a helység mikor lett elnevezéséről semmit nem tud.

A népesítés helybeli, a lakosok mind románok.

farkaspatak (Lupoi'a) helység fekszik dombon, hegy oldalon, 's völgyben, alakja 2. sor házból áll — Hatara hegyes és völgyes; folyó vize a Hodíselu pataka. — Határos Kis Dombrovitza, Hollod, O. Hodos és Fórrószeg helységek határaival. —

(245a)

Kelt Farkas patakon 14 aprilis 864.

Csokán Tivadar
Jegyző

(246a)

Helynevek.Felső Kimpány községből Bihar megye.

Felső Kimpány falu fekszik Bihar megyében Belényesi Járásban Rézbánya vidékén, Rézbányával Fonácza, Alsó Kimpány, Herzest és Segyestel nevű falvakkal közös neve „a Rézbányai körjegyzőséghez tartozó község, — mostan élő neve csupán Felső Kimpány, volt e hajdan más neve nem tudatik, valamint az sem, hogy neve mikor említettik leg korábban, régi lakossai valószínűleg a Rómaiaktól maradtak itt, ’s a mostaniak azoknak ivadékaí, honnan eredt a helység neve nem tudatik, — bokros mezeje v legelője van a helység közelében „la gyál” dűlőben — szántó földje szinte a helység közelében, csoncsaszka, dimba, máliny, blíhászka, perusimogy, pominyaguluj, funtina galbina, kimpuri, és kimpu dűlőkben — kaszállója a község mellett Vale reo, dűlőben, ugy az erdőben — lapjetral, pohots, bogyaszka, preluk, dosz, prizlop, sesz, hangyaszka, gruj, hodobana, dossza, lunka szodojes név alatt. — az erdeje különböző részeinek néve, ugyan azok melyek a kaszállókra nézve feljegyeztettek, mert a kaszollójuk az erdőben azon nevű helyeken fekszik — határos szomszédjai Fonácza, Segyestel, Alsó Kimpány és Alsó Verzár — magaslatok éppen azon nevűek mint az azokon lévő ’s fentebb már meg említett kaszállók, valamint a hegy láncz ’s gerincznek a nevei is ugyan azok — több forrás van az erdőben név nélkül, patak mely Rézbánya felől a fekete körösbe folyik.

Kelt Rézbányán Julius 22^{en} 1864.

Pap Jó’sef
jegyző

Helynevek.

(247a)

Fonácza községből Bihar megyéből

Fonácza falu fekszik Bihar megyében, Belényesi járásban, Rézbánya vidékén, Rézbányával, Felső és Alsó-Kimpány, Herzest és Segyestel falvakkal közös neve „a Rézbányai kör jegyzőséghez tartozó” községek. — most élő neve csupán Fonácza, hogy volt e hajdan más neve, nem tudatik, valamint az sem, hogy neve mikor említették legkorábban, régi lakossai valószínűleg a Rómaiaktól maradtak itt, ’s a mostaniak azoknak ivadékai, — miből eredt e helység neve? nem tudatik, — a helység mellett van egy kis kavitsos legelő mezeje az ograd nevű dűlőben, — szántó földje a helység körül troas, és ganyászka dűlő név alatt, — kaszállója pedig az erdőben la podure dűlő név alatt dombos helyen, — erdeje „la gyál” név alatt. határos Rézbánya, Segyestel, Felső Kimpány és Alsó Verzár községekkel — magaslata „Prizlop”, név alatt sovány kaszálló, — barlangja van „pestyere” név alatt az erdőben a faluhoz egy órányi távolságra, mely barlang csepegő ’s csepegése kő oszlopokká válik, — több források vannak az erdőben név nélküliek, — patakja mely Rézbánya felől a fekete körösbe folyik.

Kelt Rézbányán Julius 22^{én} 1864.

Pap Jó’sef
jegyző

(248a)

Helynevek

Felső Lugos községből, Bihar megyéből.

1. F. Lugos községe fekszik Bihar megyének, nváradi járás, élesdi szakaszában. E' vidék táj néven „Kőrös völgy ” nek neveztetik.
2. A község magyarul F. lugos, oláhul Lugás den Szusz néven ősmertetik, más neve nem tudatik.
3. 4. 5. 6 pontokra felvilágosító adatokkal nem szolgálhatunk.
7. Ritu Kracsunás, kis hágó, kapú filippuluj, — Prihagyestyi, Zermező e hely Török mezőnek is neveztetik. Prujlung, Pruet, gyalu lupuluj, cale rossie, cale dela Bisztru, Poron cú búlf. lafrunatura, capu fruncilor, la mormontul Pittzi, csunzi vigyikuluj. Pojana flori, Tarnyica, Ciklú de roszyte, Gruj Urszuluj, Zományice, vezunye, la Tou, la valije, coda hulpi, /:roka fark:/ vale mare, glimei, Muncsel. funtina Keterászk, Dusa, felső hegy, Mocsár, Akasztó, Lunkica, Ritu Moki, Botkis, Hizzú recse, Vale loli, vale csurzi, — Felső lugosnak van még az erdőkben egy néhány házból álló tot ajkú lakosokkal | megszállott telepítvénye, a' hely Pojana nevet visel.

(248b)

F. Lugos határos északról Bodonos, keletről Élesd, és Pestes, délről alsó Lugos, és Örvénd, nyugotról pedig Kövesd községgel.

Lakossai g. n. e. vallású oláhok.

Kelt FLúgoson junius hó 10^{én} 1864

beadja
Májer János mk
Jegyző

Felső Poény Bihar

(250a)

Járási Főszolgabíró Tekintetes Veres János urnak folyó évi 1188. sz. a. kelt rendeletére, Pesti Frigyes Magyar Academíai tag részére, a' nyilatkozott felső Poény községe Elöljárósága által a' lentebbi moddon tétetik: u: m:

Az 1^{ik} pontra Biharvármegye, Belényesi Járás, Székhelyét tartja Belényes város-saba, és Buntyesdi Jegyzőséghez tartozik, hol székhelyét tarja. —

a' 2^{ik} pontra — községünk el nevezése Magyar nyelven felső Poény — Románul Poenyi de Szusz, ezen nevezést századok olta bírja. —

3^{ik} pontra — nem volt soha más el nevezése —

4^{ik} pontra — arra tudomásunk nincsen. —

5^{ik} pontra — nem tudánk

6^{ik} pontra — Semmít

7^{ik} pontra — Vále lui bud mind kövicses hely, Furtsitade, Fintina, *Boskónria*, Prislop, Izbuku, Cserbászú, Borczíku, fintiná *Kozonunului*, Doszu Toplitz, Gruju Pujului, Stríménu, Gyálu csoki, Málityász, folyó sebisu nevű vízen keresztül fúntiná Denutrestyilor igen nevezetes folyó víz, Tufele nyítses tyilor, Vále gyegyului, Mláka, Sztobul nevű dűlő, Kremínaszú, Virvu Zsuleszkului, Butsumu, innét Vále petri. Tau strisilor. ezeken kívül tartozik a' határhoz ugy nevezett Havas, melly Virtopnak neveztetik, és van benne Kukalej, lá Teurí, fintiná la pagyisu igen nevezetes fris forásu víz, Lá Pranosú hol egy egész nevezetes nagy Barlang a' nép nyelvén Pestyérnek nevezetű — hely vagy on *Stiviú*, Várásójú, Pojánýina, és Virvu Bogi nevű nagy köszikla, ez egy igen nevezetes hely, miről a' nép jelenleg is azon bal hiedelemben van, hogy iten t. i. Petru Bogán a' gonoszak élnek, iten egy borzaszto nagy meredekség létezik a' köszikla között. —

Ezen falu Napkeletnek Kotsuba, Délre Brost, nyugotra alsó Poény, Poényi de' Zsosz, és északról Ferítsével határos — és lakja gne vallásu Román nép-ség. —

Kelt Buntyesden Junius 22. 864.

Bíró *Bus Dú* k × v

Esküdt *Ozgus* Gyurka k × v

Korb Illíu k × v

Bus Míkula k × v

Czirbán *Konstantín* k × v

általam Boicz Aron mk Jegyző

(251a)

Helynevek Felső Topa Községből Bihar megyéből.

A' megye székhelye: Nagyvárad, a' járás székhelye: Belényes, a' járás szakasz székhelye: Magyar cséke. —

A' helység neve F. Topa mely románul Topá de susznak neveztetik. — a' helység utczáinak nevei nagy ucza — vále zsurkoi — Kata mázer — a' határbeli térségek elnevezései: Zapogyile — Palá hizsuluj — Czárina — Zavidu — Holgyele — Bozile — Podvorie — Eclésia — Lunkucza — gyálu betyestyilor — gyálu markuczestyilor — és gyálu Fáurestyilor mely hely nevek magyar kimondásban is csak ily néven neveztetnek.

Magának a' helységnek más neve régen sem volt, most sem ismeretes.

A' mostani nemzedék a' helység mikor lett elnevezéséről mit sem tud.

(251b)

A népesítés helybeli a' lakosok mind g. n. e. románok F. Topa helység fekszik kis részben völgyben, nagyobb részt oldalokon 's magasb hegyeken, három nagyobb sor házból áll, határa nagyobb részt oldalas 's hegyes — folyó vize a' Reu patakja mely ugyan kis szerű patakhoz hasonló folyó — határos Nán hegyesél — A. Topa — Cseszora — Korbest és Dobrestel valamint a' Kamarális erdőségekkel.

Kelt Nán hegyeselen 16/4. 864.

Guricza Mihály
Jegyző

Felső Valenyagra

(253a)

1re Bihar megye NVáradi Kerület Belenyesi Járás

2 A Község neve Felső Valenyágra ország szerte úgy hívják

3ra Ezen község mindetíg Felső Valenyagra név alatt osmertetett

4re —

5 Történelem szerint Tráján császár által népesítettett¹

6. Nintsenek olly irományok hogy valamit tudni lehessen —

7re A község határos Kiskoh magura, Herzesd, Segyestel Also Kimpán községekkel,
— nevezetesebb helyek Izbuk kis folyó a falut keresztül vágja — Pá
Vále Liváda, Popaszálá, glemej Seszu, Ograda Lutseszku, Postavále,
Pogoru, Preluká, gyalu lizsuluj, dimbu, lá Pojény, Rogoz, Vale bouluj,
Viutká, Beszetikun, Bols, Árszúra, Vale Lunga, doszu,

¹ E mondatot utólag írta be egy másik kéz.

(254a)

Helynevek
Felső-Verzár községből, Dél Bihar megyéből.

(255a) Iső 's a többi pontara F. Verzár községrészéről is csak azt alítják mít A. Verzárral.

Vaskohon Junius 2^{án} 864

Karaján Mihály
jegyző

Helynevek (256a)
Feneres községből, Bihar megyéből

Feneres Falu 696 lelket számláló község, magos domb tetőn építve, melynek egy része egy nagy árok által majd oranyira az anya falutól el szakítva, folyó vize nincsen, hanem vannak házi kutaik, azomban fagyás vagy szárazság esetében a' Remetéről le folyó vízre hajtják marháikat itatás végett sőt élelmökre nézve is hordokkal hordják a' vizet a' magoson álló községbe, — határok egyenetlen dombos és lapályos, fajzás tekintetéből 3^{om} ora távolságra járnak a' Sonkolyosi Püspöki erdőkbe fáért pénzért vagy munka berért, gyümöltse elegendő, gabona termése kevés, határa kiterjedése 1255 hold mely következő dülökre osztva u m Belső dülö, (257a) Ogréz, Csukojesz, Zvernye, Prelucs, Popászk, Bonczászk és Pojény dülökre, — irományok hiányában e közsének mikénti eredete nem tudható — egyebb neveze- sebbre melto meg emítésekkel nem bir. Kelt Feneres Apr 18^{an} 1864

Orbán Lajos mk
Jegyző

(258a)

Fericse, Bihar

Biharmegye, Belényesi Járás FőszolgaBírája Tekintetes Veres János urnak folyó évi 1188. sz.a. kelt rendeletére, Pesti Frigyes Magyar académiái tag részére a' nyilatkozott Fericse község Elöljárósága által a' lentebbi moddon tétetik u: m: —

Az 1^ő pontra — Bihar megye, Belényesi Járás — székhelyét vonja Belényes városában, és tartozík a' Buntyesdi Jegyzőséghez. —

2^{ik} pontra, — községünk jelen el nevezését századok olta bírja. —

3^{ik} pontra, nem volt soha.

4^{ik} — arra tudomásunk nincsen. —

5^{ik} — nem tudatík —

6^{ik} — Semmít

7^{ik} pontra —

1^ő Dülő Belső Telek. foglal magában 117. ház számot, lapájon fekszik ugyan, de körül van véve Berczekkel, a' községen keresztül folyo egy patak, melly vale Ójinak neveznek, melly eredetét veszi a' falu mellet lévő igen nagy Barlangbol, hol minden féle csontok találtnak, és nevezetes mert iden meg tekintés végett igen sokon járnak, ezen dülőben más nevezetőség nincsen. —

II Dülő Ritutile — melly hegyekből ál, Vótusóje gyúlulúi Dumitru, Honku, Kitserá.

III. Dülő Kurátura melly lapajos helyen fekszik.

IV Dülő Seszu, melly szinte lapajos helyen fekszik, — van benne Toplicza nevű folyó víz, valamint izbuku, szinte folyó víz, és hegyek *Bánkuta*, Virtopele nevezetűek és egy igen nevezetes Mágura nevű csucs, honnét veszi kezdetét a' Berizes havasok. —

V^{ik} Dülő, Czarína, mely a' fües mellett lapajos helyen fekszik. —

VI^{ik} Dülő Topitele, — ezen dülő lapajos helyen fekszik.

VII^{ik} Dülő Lákun melly hegyen fekszik —

VIII Dülő gyálui Fogís, ezen dülő tsupa erdőségből ál, van benne bükfa. —

IX^{ik} Dülő *Valje* óji csupa hegyeken fekszik. —

X^{ik} Dülő Styesuluj, csupa erdőségből ál.

XI Dülő Pláju, csupa Berczekből a' havas áján,

XII. Kerpenyászka szinte erdőségből al.

XIII Virtopele — csupa Berczekből a' havas

XIV. Plaju csupa erdőségből al.

XV^{ik} Dülő Plesu, szinte hegyekből al. —

(258b)

XVI Dülő *Parzu ntúluj*, nyomás dülő az erdő szélén

XVII Kornyísón szinte hegyeken fekszik. —

XVIII Vale Kiszuluj folyó víz van benne, lapájason fekszik. —

Ezekén kívül van ezen községnek Havasa, hol nyáron által marháját legelteti, Varasuja nevű és Breajásza név alatt, csupa Berczekkel el látva, hol közel van a Samos folyó vize. —

Kelt Buntyesden Junius 25^{én} 864.

általam

Boicz Aron mk

Jegyző

fericsei Bíró *Szultá* Zahoria ×

Esküdt *Bro* Szimion ×

—»— *Szúri* Zahoria ×

—»— *Bonkis* Sufán ×

(259a)

Helynevek

Felegyház községből, Bihar megyéből

Felegyház község fekszik Bihar megye Ermelleki járásában — mely az 1854–1860 ig tartott időszak alatt Dioszegi és Margitai járás néven állott, Felegyház a Dioszegi járásban feküdt az ermelléki járás déli szelén a' berettyó völgy kezdetén Nagyváradhoz 3, Dioszeghez 1 mértföldnyire.

A községnek más neve nem létezett, mindenkor csak Felegyház néven volt ismeretes, mely nevét hihetőleg felemelt helyen épült templomától vette, s hogy megkülömböztetve legyen a' Kerekegyházától.

Legkorábban 1617 ik évben említetik, midőn Bátori Annától megvétetvén megületett, mely vásárlás Bethlen Gábor erdélyi fejedelem által is megerősített.

Benépesített a' nagyváradi Szabó Baltház és 50 vevő társai által, és az akkor tájban elpusztult szomszed gyapoly — kerekegyház falvak lakosaiból, mely puszták azolta a' Kökényesdi vagy Kozmafalvai pusztával együtt mindég a' felegyháziak által bíratott zalogban.

A községhez csatolt gyapolyi pusztá úgy Kerekegyháza is hajdan község volt, mit bizonyítanak az említett puszták elpusztult templom és faluhely dülő részek elnevezései is; mert a' gyapolyi pusztá a' 15 ik században népes és reformált vallású kocség volt, melynek papja Budai Ezsaías történet tana szerint a' Csengeri zsinaton is jelenvolt; — Ezen pusztá a' Zólyomi család bírtokához tartozott; a' kozmafalvi pusztá pedig a' Kozma család bírtoka volt, eléb falu, melynek lakói szinte a' Kozma család onnan költözött be Felegyházára

(259b)

A község határában előfordul a' Földvár dülő mely vár a' tatár pusztítás alatt menhelyül szolgált a' környékbeli lakosságnak.

Gyólcs-kaszálló rész, nevét onnan vette mert oly szép és egyenlő kitűnő fű termett rajta, és oly kitűnő volt, mint a' gyólcs a' vászon között

Pityergő-rét — vizenyőssége miatt neveztetett el.

Örvény sziget — a' berettyó folyam örvényes helyei által környezett hely.

Telek — hajdan az elpusztult telkek helye

Körtvélyes egy gyönyörű és ritka kitűnő erdőség, hajdan sok vadkörte termett ott.

Szentlélek sziget, erdős hely: a' régi tatár járásos időben a'ki oda menekült, oly biztonságban lelte magát, s oly nyugodt volt ott, mintha a' szentlélek szállta volna meg.

Késa: mert ott kés élességű füvek termettek.

Eszterő: sziget a' felegyház és gyapolyi határon, az ér által körül folyva

Girinczi zug: lapos, víz állásos helyektől környezett, s azok közzé gerincz formára nyúló hátság hely.

Szeles: egy magas helyen fekvő, szél fűvésnek kitett csapszék.

Vizeli: egy a' berettyóból ki és ugyan abba folyó víz szakadék, hová az egész község asszonya, lánya mosni jár, és ivó vizet hord: mert ott mindég vizeskednek.

Asvány: egy olyan víz hová a' berettyó kiáradása szolgáltat vizet, honnan azomba a' víz ki nem foly hanem maga magát elássa.

Kelt Felegyházán Május 20 n 1864

Kovács Endre jegyző

(261a)

Helynevek
Fórrószeg községből, Bihar megyéből.

A megye székhelye: Nagyvárad, a járás székhelye: Belényes, a járás szakasz székhelye Robogány, a helység Hollodi vidékén fekszik

A helység neve fórrószeg, románul is úgy nevezik, — a helység keleti részét, gyalu boldorinák, északi részét, gyalu dumbravinak nyugoti részét, gyalu kajestilorunak nevezik, a helybeli románok, mely elnevezés semmi tulajdonságot nem jelent,

(261b)

Ezen elnevezés régi, okát senki nem tudja hivatalos iratokban elő nem fordul, a szomszéd falu lakosai sem használják ezen elnevezést. —

A határban térségek nevei: curatura, boldora, bolzu, lunkutza, gyalu. —

Magának a helységnek más neve régen sem volt, most sem ismeretes, — Amostani nemzedék a helység mikor lett elnevezéséről semmit nem tud. —

A nepesites helybeli, a lakosok mind románok.

(262a)

Fórrószeg helység fekszik dombon és völgyben, alakja 2. sor házból áll — határa hegyes és völgyes, — folyó vize a Hodiselu pataka. — Határos Jancsesd Hodis és farkaspatak helységek határaival. —

Kelt Fórrószegen 15^{ik} aprilis 864.

Csokán Tivadar mk
Jegyző

Helynevek¹

(263a)

Fugyi községből Bihar megyében, mely tartozik aNVáradi főszolgabíró járáshoz,

A községnek csupán egyetlen elnevezése van,

A község legkorábban 1620 ik évben említették.

Hogy honnan népesített arra adat nem létezik.

A név eredetéről sem adat nincsen.

A község határában sem nevezetes hely nemlétezik.

Kelt fugyiba 1864év Juni 30^{án}

főbíró Antal Demeter ×

Partý József

Körjegy

¹ Lásd még a 206. lapon is!

(264a)

Helynevek

Fugyi- Vásárhely községből Bihar megyéből.

Csupán fentebbi neve aközségnek ismeretes. Legkorábban 1587 ik évben említetik.

Honnan népesítettett tudni nem lehet.

Fugyi vásárhely Nagy Váradnak régi kiterjedésekor vásártére volt.

A község határában vagynak Temető kuti, Nyúlas kukuj kékdomb, dülő nevezetű Szántóföldek. Hajó uti alsó és felső, Csergő és hideg kúti nevezetű kaszállók, Csonkás nevezetű erdők, amelyek kipusztult erdők lévén, már most szándó földé is alakítottak egyrészen. A kaszállók közepett áll Seres nevezetű tó, hajdanában a Körös folyó kiönteni akarván, tavat formált, mely a legnagyobb szárazságban sem száradki.

Ehatárban fekvő szőlők állanak, Kis- és nagy bor patak, Szelesaltal és tető, Omlás által és tető, Hárs kapú, Észak oldal, Böltsős és Körös oldali dülő nevezetekből. Ehatárt keresztül folya a Sebes Körös, és egyik részét Tatár patakja.

Eközség határos Szakadát, Fugyi, Alpár, és VáradVelenczével.¹

Eközség tartozik Bihar megye Nagyvárad-i járáshoz, azugy nevezett Körös völgyben.

Fugyi község

Csupán fentebbi neve ismeretes.

Hogy mikor említették legkorábban tudni nem lehet.

Honnan népesítettett, felnemderíthető

(264b)

Aközség határában vagynak, Czompó és Egres dülő szántó. Nagyrét, Selyemrét, nagy és kis kogyoszló kaszálló földek. Egres nevezetű legelő ahol Sástó nevű vizes posvány is fekszik.

Szöllő hegye áll Kápolna dülő nevezett alatt: ahol a Novák családnak temetkezési kápolnája áll — épült 1836 évben.

E községet a Sebes Körös több helyen keresztül folya, van egy Hodos nevű patak amely erős időben bír folyással csupán.

Eközség is Bihar megyének NagyVárad-i járásában kébelezve — azúgy nevezett — Körös völgybe. Kis Ujfalú, Szakadát, és FVásárhely községekkel — határos.²

¹ E mondatot utólag írta be egy másik kéz.

² E mondatot utólag írta be egy másik kéz.

Alpár község — romanúl Alparea

Legkorábbi említését 's
 honnan népisíttetett felderíteni nemlehet
 Csupán afentebbi két név alatt említettik.
 Eközség határában vagyon Valfi, Bukurványi Czarína, Kurilla dülöbeli szántó,
 Gyelnicze és Tasádi dülö kaszallók, Erdeje Nyires és Hirs dülö nevezettekkel
 jeleltetik a Hirs erdő rész hegyes táj, van egy gát nevezetű motsár, —
 Ehatárt ketté metszi a Tatár patak, mely csakis áradáskor vízes. —
 Bihar megyének NagyVáradi járásába kebelezve, F Vásárhely — Szakadát,
 Szaránd, Kis Kér, NagyKér és Várad Velenczével határos.

Kis-Kér község — romanúl Fel Tyér.

Legkorábbi említésit,
 Honnan lett népesítését felderíteni nemlehet
 Csupán afentebbi két név alatt ismeretes.
 Eközség határa Pojana, Kurilla, és Mal szántó, Rekesz, Pusztá és Scsura dülöbeli kaszáló, Erdeje Kimpunel dülö nevezet alatt egészen hegyes helyen áll. (265a)
 Eközséget a Tatár patak átmetszi, —
 Eközség Bihar megyének N.Váradi járásban kebelezve, Szaránd Alpár, Szent Elek, és Nagy Kér községekkel határos.

Nagy-Kér község romanúl Tyer

Legkorábbi említését és
 honnan lett telepítését felfedezni nemlehet.
 Csupán afentebbi két név alatt ismeretes.
 E község határa Pusztá, Valfi, Alpari, dülö szántó, Magyar, Kornytó és Somlyói dülö kaszáló, és erdeje Gligató dülö nevezett alatt fordúlelő, ezenis legelője pedig Padure orbuluj nevezettel.
 Eközségis Bihar megyének NVáradi járásába kebelezve, Kis Kér, Róntó, Alpár, és Várad Velenczével határos.

Kelt F.Vásárhelyt 1865 év Deczber 1^{én}

Partý József körjeggy

(266a)

Helynevek¹

Fugyi-Vásárhely községből, Bihar megyében mely tartozik a Nagy-Váradi főszolgabírói járashoz.

A községnek csupán egyetlen elnevezése van.

Máselnevezése nem volt, emlékezet olta,

A község legkorábban 1620 ík évben említették

Hogy honnan népesítetett tudni nemlehet reá adat nem létezik. „Vásárhely” elnevezésből következtetni lehet, hogy NVáradnak hajdani kiterjedésekor, „vásártére volt.”

A község határában semi nevezetés elnevezés nincsen.

Kelt fugyi-Vásárhelyt 1864 év Juni 30^{án}

főbíró Szilágyi Lajos

Partý József körjegy

¹ Lásd még a 206. lapon is!

Helynevek
Furta községből, Bihar megyéből.

(268a)

1. Furta község fekszik: Bihar megyének Sárréti járásában, a' Sárrét vidékén, mely vidék a' Zsáka, Darvas, F Gyarmat Bajom, Dancsháza, Rábé, Torda és Bakonszeg községek közt elterülő ingoványos és lápos Sárrétről veszi elnevezését.
2. A' községnek csak a' Furta neve élt köztudomásilag mindég.
3. Más elnevezése a' községnek nem volt; 's mint tudni e' név másképp nem is iratott. —
4. A' község legrégibb eredete nem tudatik, csupán anyi van feljegyezve a' helybeli hely: hitv: egyház levéltárában levő egyik jegyzőkönyvbe, hogy 1679^{ben} a' nagy pestisben a' lakosok nagy részben elhaltak, 's a' kik meg maradtak azok szélyel széledtek, csupán a' Ref: pap — kinek családja szinte elhalt — maradt meg, ki magánosságában megőrülván, mint ilyet a' B. Ujfalui Egyház vitette el, 's vette gondviselése alá.
 41. évig e' hely pusztá volt, csupán a' régi templom falai állottak fen. —
 Hihető — de ezt sem emlékezet, sem iratok nem erősítik — hogy e' község már a' tatár járás idejében létezhetett, menyiben a' Nagy Szöllős kert, és Zsákai határ közt fekvő lápos ér — hol árok ásás közben csontok, fegyver darabok, kengyel vasak, és 3–5. fontos vas golyók gyakran találtattak "Tatár csapás,"nak neveztetik.
5. A' község 41. évi pusztán léte után 1720^{ban} újból népesült, a' szomszéd Zsáka helységből átköltözött 20. család által kiknek | utódjai, vagy legalább névutódjai kevés kivétellel most is lakják a' községet, 's mindnyájan a' hely: hitv: egyházhoz tartoznak; azomban 1783^{ban} Alapi nevű RCathol: Prepost — mint ezen község földes ura — ide a' most is fenálló RCath: templomot építtetvén, 's az úgynevezett Új sorra 4. házat is építtetvén, meg alapította, a' most már 500. lelket meghaladó RCath: Egyházat, mellyel a' község igen hirtelen meg népesedett.
6. A község neve eredetéről 's valódi értelméről semmi bizonyos nem tudatik.
7. A' község határában előforduló helyrajzi nevek, 's azok eredete, a' következőkben adatik elő:
  - 1., Falu sziget. Egy sziget alak, mellyet hajdan nádas ér környezett, 's melyben maga a község is fekszik.
  2. Szűrű sziget — szinte hajdan nádas érrel volt körül véve, 's gabona nyomtató helyül használták.
  3. Tekse a' Zsákai határ érrel körített sziget, — elnevezésének eredete nem tudatik.

(268b)

(269a)

4. Poczós Szőlős kert, mely sziget lévén, hihetőleg az ott elszaporodott poczok /:patkány:/ férgektől vette elnevezését.

5. Kaposztás szántó föld, egy szigeten, melyet régebben kaposztás kertül használtak.

6. Sut szántó föld, mely a' kaposztás mellett, a' Zsákai határra beszegellvén fekvésétől vette elnevezését.

7. Vereshát szántóföld, — mint a' határ legmagassabb része, így neveztetett el.

8. Csát oldal szántóföld, — neveztetik azon tóról, mely közel ide a' Zsákai határban Csát-tó név alatt ösmeretes.

9. Acsás nagy kiterjedésű szíkes gyeplelő — elnevezése ismeretlen.

10. Farkas zug szántó föld és kaszálló, az előtt nádas rét — hihetőleg farkasok tanyája volt.

11. Virágos szántóföld az előtt igen virágos kaszálló fűvet termett.

12. Kordasziget sziget alakú szántó föld, mely hajdan nádassal körített, 's mely hihetőleg a' még most is élő Korda családtól vette elnevezését.

13. Vámos Sziget sziget alakú szántó föld lápos érrel körítve, elnevezése az itt lakó Vámos családtól származhatik.

14. Szúnyogos többnyire szántó föld, hajdan sik fekvésű nádas rét, — hihetőleg az itt tenyésztett igen sok szúnyog bogártól vette név eredetét. —

15. Ölyvös szántó és kaszálló föld terület; — elnevezését vette, azon Ölyvös folyótól, mely a' Nagy Váraddal határos Szt. Janosi erdőnél, a' Nagy Körözből kiszakadt Kutas folyó, — 's ugyancsak a' N. Váradi Fácános erdőnél, a' Nagy Körösből eredt Kis Körözs kiöntéseiből származván: e' község határán, tekervényesen keresztül folyt, 's mely az itteni réteket és lapossakat folytonosan vízzel tartotta.

16. Csödörös az előtt rétes legelő, most szántó és kaszálló föld; — elnevezése ösmeretlen.

17. Csipkés szántóföld — elnevezése ösmeretlen.

18. Tóköze partos legelő és szántóföld, — elnevezését vette azon félkörű Nagy tótól, mely a' víz szabályozások előtt mindég tele volt.

19. Fűzfás az előtt szép kaszálló, most jó szántó földek, — elnevezésének oka nem tudatik. —

20. Hármas nagy legelő, mely a' régibb időben három szigetett képezvén innen kapta elnevezését. —

(269b)

21. Peres tanya, 's épületekkel ellátott nagy legelő, szántó és kaszálló föld.

A' 4ik pontba hivatkozott Egyház levéltári jegyző könyv szerint onnan vette elnevezését, mert ezen részét a' határnak az alatt míg Furta

41. évig pusztán állott a' szomszéd M. Sass község lakosai elfoglalták, 's csak hosszas perlekedés folytán juthatott ismét ennek birtokába a' N Várad RC Káptalan Prepostsága.

22. Hidérköz átaljában kaszálló 's legelő; — elnevezését vette azon hidtól, mely az ott keresztül vonúlt ország úton állott. —

23. Kantaköze szántó és kaszálló földek, — elnevezése ösmeretlen.

24. Lépcsős most szántó és kaszálló föld, az előtt Zsombokos lapos tér volt, innen vette elnevezését is, mert itt csak Zsombokról Zsombokra lépés által lehetett jární. —

25. Buza ér köze egy sziget, mely jó búza termő föld lévén, innen vette elnevezését.

26. Telek mindég jó szántó földek voltak, 's innen — de főleg mert itt egy régi épület romjának alapja még most is látszik, mely a' nép ajkán levő monda szerint egy a' régib időkben Papp Megyernek nevezett falu temploma romjának tartatik, 's mert a' falu telkei rendszeren kövér jó földek szoktak lenni — nyerte ezen dülő eredeti elnevezését. —

27. Dinyés egy sziget, mit hajdan nádas rét környezett, — elnevezése ösmeretlen. —

28. Tolvajsziget, hajdan nagy nád termő réttel környezett 3–4 hóld területű sziget a' Zsákai és Nyésta pusztai határok össze szegellésénél.

(270a)

Elnevezését vette a' többször említett Egyházi jegyző könyv tanúsítása szerint onnan, hogy a Kurucz világ után egy csapat rabló ezen szigetben húzta meg magát, 's innen ki ki csapva üzték gonosz mester-ségüket; azomban szárazság következvén a' szigetet környező rét át gázolható lett a' mikor a' Vármegye a' környékbéli lakosokat ezen tolvajokra rá hajtván, őket ott agyon lövöldözték. — 1765^{ben} még az ottani sír dombjok is meg látszott.

29. Ludastó köze szíkes hátság gyep és szántó föld, — elnevezését vette azon Ludas tótól, mely ennek nyugoti oldalán fekszik, 's mely még most is mocsáros ugyan, de sok tisztással telyes, 's a' vadmadarak igen kedves tanyázó helyül szolgál. —

30. Nagy és Kis Megyeri, két egymáshoz közel álló tó, a' Ludastó közén; — mely elnevezését hihetőleg a' nép mondában élő elpusztult falu Pap Megyertől veszi.

31. Makkos köze szántó és legelő földek. — Elnevezése ösmeretlen, de hihetőleg itt erdő volt, még pedig egy összeköttetésben a' Zsákai erdővel, mit az is bizonyít, hogy helyel helyel tövis bokrok még most is találatnak. —

32. Hangyás sziget alakú szántóföld. Hajdan kaszálló volt, mit vakondokok durkáltak fel, — e' durások kaszálásra hangya fészkekkel teltek meg; innen nyerte elnevezését. —

(270b)

33. Györgyös szikes szántó és kaszálló földek képezik ezen szízetet, melynek elnevezése ösmeretlen.

34. Nagy szőlős kert Szőlővel berakott kert, melyet a' Furtai lakosoknak í770 körül a' földes úr, a' mindég bódog emlékbén elő Nagy Váradi RCath. Kaptalaní kis prepost Alapi János, ingyen aján-dékozott.

8. Furta község határ területe a' következőleg elősorolt helységek és pusztákkal szomszédos u: m:

a., Kelet felől: M. Sass község határa

b., Dél felől a' Nyestai puszta és a' Zsáka község határa

c., Nyugot felől: Zsáka község és határa.

d., Eszokról: Zsáka község határa és a' Bócsi puszta.

Kelt Furtán Aprill: í6~~án~~ 864

Főbiró Hajzer Gábor mk

és

P. H.¹

tanátsa

Juhos Ferenc
jegyző

¹ A pecséten *Furta falu* 1799 felirat látható.

Feleletek

272a

Pesti Frigyes magyar akadémiai tag ur által szolgabíró Tekintetes Jakó Pál Urnak folyó évi april hó 24^{éről} kelt 350.864 ksz. igen tisztelt körlevelével leküldött helynevek gyűjtéséhez

Az 1 ^ő pontra.	Bihar megyében Sárréti járáshoz tartozik Gáborján községe, mely ez előtt az elmúlt években a' cs. kir. hivatalok fenállásakor a' Derecskei cs. kir. szolgabírói kerülethez tartozott
A' 2 ^{ik} pontra.	A' községnek csak is jelenlegi /: Gáborján:/ neve ismeretes, 's csak is magyar lakosággal bir. —
A' 3 ^{ik} pontra	nincs semmi nemü adatunk.
a' 4 ^{ik} pontra	adatok hiánya miadt nem tudatik a' templom még az rajta lévő iratból 1670 ^{ik} évbe készült
5 ^{ik} pontra	adatok hiánya miadt nem tudatik
a 6 ^{ik} pontra	adatok nem létében semmít
a' 7 ^{ik} pontra	a' község határában lévő dülők nevei a' következők. u: m: Beltelek, Csereláp, Sujmos, Békás, kopasz, Füzesér, Rövid, kisherczeg, Nagyherczeg, hegyes, Jukas, Ludastó, Szilvölgy, Vékonyér, Aprórét koldushát, Madaras, Kettős, külsőhorgas, Atal, Szartó, Orbánhalom, Mogyorós, Bertók szík, Belsőforgas, Kásás, Nyálasdomb, Duricza, Korhány, Vasmáté, Luri, Balaton, Kert, Nagy legelő, Kecskeszik, Orsova, Totfalu Földvár zug. Alsó rét, kövér sziget, Boda, Komlókert, fűzfás kert, Malomrét, Bűrű, Lófogó, Hármás, Nyiri, Görbeláp, Köröszug, Tulsó sziget, Középfok, Tokös kert, kis szeg, Csere, Varsazug, Sárkány, határér, Bábád, Botlászló, és Erdő dülő. Henczida felől a' falu szélén a' berettyófolyam megyen el, a' községnek határos szomszéd falvai Henczida, Bojt, Váncsod, Sz: Péterszeg. —

(272b)

Kelt Gáborjában 1864. Julius 7^{én}

Mály Sándor sk
Jegyző. —

(274a)

Helynevek
Gálosháza községből, Bihar megyéből.

1. nváradí járás, élesdî v̄ 4^{ik} szakasz a' körözs völgye szélén fent hegyek közt.
2. Geleseni román nevén ismertebb — Geleseny névvel.
3. Nínts tudomás rólla.
- 4.–5. A' Tatár járás alkalmával a' a körözs völgyi nép mely a' Király hágói út miatt a' NagyVáradra járó csapatoknak élelmezésével, fuvarozásával szerfelett terhelve volt, 's e' mellett a rablásoknak nagyon ki volt téve, — megúnván a' nép a sok terhet, az akkori időben ős erdőkkel benőtt hegyek közé vonult fel a' marháival, 's így Rikosd rom: Bután, völgyi faluból sok barom tulajdonos Lele N. nevű vagyonos oláh felmenvén a' hegyre, írtott egy jó darab földet szállást vagy is istállókat építvén, meg telepedett, későbbben többen jöttek hozzá, 's alakult az 55. házból álló, — mai napig is szétszórt Gálosháza, mely jelenleg a' nváradí l:sz: Káptalané, mint volt földesúré, mai napig rendezetlen.
6. Semmi tudomás

(275a) 7^{ik} pontra A' 2100. Cat. hold bükk erdője domb tetőn szakadatlan föld töltésekből áll, mely jó legelőt szolgáltatna a' jószágoknak, de az egész erdőn, sőt fent a' tetőn közel az erdőhöz sínts víz, 's így a' patakra lejárás rontja a' jószágot. Az egész erdőt Oásnak nevezi a' nép sok része külön névvel bír így oszoly egy 80. holdnyi kopár legelő, valamikor szántva volt, Kícseroj, Kornyetu /:somfás:/ Tomnatyítseu legelő Pjatra lunga, Rítás /:v̄ írtás:/ Redeasin, Kinyepístye Popi, Putyinyeli Kimpu cu ferítse /a' sok farkas borda növényről:/ Tou Rosu /:veres agyag eső vizet sokáig megtartja:/ Szekatura — Godojuluj, Danuluj, Ardelánuluj, Ograda Urszuluj. van egy Válemnyerei nevű patakja, mely Brusztur név alatt ered a' Tot falusi határon, 's Kalotán alól egy nagyszerű Diadal kapu forma barlangba Zuhog be.

Keletről határos egy 16,000 Cat: holdat tartalmazó pusztával mely 10. falusi határ néven ismeretes, minthogy tízfalu, nevezetesen VárSonkolyos, Birtíny, Dubricson, Olá Kakutsí közbirtokosoké Rév, Magyar Kakuts Gróf Zichyé, a' 3elsőben is legtehetősebb, Szász falva, Krajnikfalva, Gálos háza a' nváradí l:sz: Káptalané, Rikosd Szervánszky Sándoré, 's a' tíz község lakossága is igényt tartván hozzá, noha í 772. körül már felvolt mérve, térképezve, azolta foly a per, — Dél, és Nyugotról határos Kalotával, mely szinte osztatlan öt falu' határa u:m: Kalota, Esküllő, Pestere, Űrgeteg, Keszteg. Eszokról Szászfalva, Krajnikfalva, Dubricson.

Helynevek

(276a)

Gálosháza községből — Bihar megyébőlaz 1° pontra.

Létezik a' N. Váradí járásban

a' 2° pontra.Vidéken két néven ismeretes, ugyan is Magyarul a fenti névén, Oláhul pedig Geleseny elnevezésén.a' 3° pontra

Nem tudható.

a' 4° pontra

Nem tudható

az 5° pontra

Bizonytalan idő óta egészben oláh nép által lakatik.

a' 6° pontra

Név eredetéről 's értelméről mi se tudható.

a' 7° pontra.

E' falu hegyes völgyes fekvésénél fogva szét szorva fekszik, úgy, hogy hozzá hasonló helyzetű falvak — hegyek között is mint ahol ezen falu fekszik — ritkán található. — Határa noha meglehetősen nagy, csak 2. dűlőt számlál, u:m: Ráré dűlőt mely a' falvat 's annak hegyből-völgyből-sziklából álló silány földjét képezi. — Avas dűlő, ez egészben ős bik erdő, léteznek ugyan benne több tiszta helyek mellyek jelenleg legelőül használatnak, valamikor pedig mint a' hátra maradt jelek igazolják szántó földül használtattak, — mely tisztások következő név alatt állanak u:m: Kicsera — Kornyetu — szekatura Árgyilánuluj — szekatura godoj — szekatura Kukuluj — Tomnátyek — Ityátrá lungá — Ritás — Kímpu putyíneli — Ograda Urszuluj — Kímpu Kufericse — Tou=rosu — La redecsin — Kinyepistye popi. — Ugyan e' dűlőben van a' falu közelébe ugynevezett gyálu baroki, közelében lakott 's barokának elnevezett egyenről kapta nevét, ezen hegy oldalból bukkan kőszirtek között olyan forrás, mely azonnal egy kis szerű malom kerekét forgatja 's potakot képezve foly le Dubricson helységbe. A' Ráré dűlőben szinte vannak források kijelelve funtiná hulpánuluj 's funtína Szurtyi — az elsőnek csörgedező víze a' templom közelébeni völgy torkolatában létező szikla üregén keresztül ismételve a' föld alá hatol. — Van e' falu határán egy patak, mely a' tíz falu határáról eredve 's e' község határát Kalota helységétől elválasztva folyik Kalota helységbe, neve a' Község lakói nyelvők szerint Vále=mnjeroje, vagyis Kék patak, víze színétől kapta nevét. — E' helység határa fekszik Kalota — Szászfalva — Krajník falva — Dubricson helységek határai és az ugy nevezett Tízfalva határa között.

(276b)

- (278a) Délbihar N. Várad Megyei kerület
Elesdi szakasz

Határleírás

Gégény községnek, mely romanul Gyegye — neveztetik, Gégény község keletről Kőrös Topa Délről Rév Dél nyugotrol Birtin, nyugotrol Ősi hat. határos. —

Ezen község síkságon fekszik, 's a községen felüli hegy mely fiatal fák cserjék, és bokrokkal bevan növe 's alatta egy szép kastély van fel építve. földjei többnyire az első osztályba sorozandók, buza, rozs, zab, főleg tengeri bőségben terem, szőlő és erdeje nincsen, a községen keresztül az Varadrol Kolozsvárra vezető utvonal van, és dél nyugotrol az szántó földjeiben a Sebes körös tetemes károkat okoz, vizek és gyakori esők által a földek be iszapolnak. — 340. lelekkel bir mind g. n. e. hitvallásuak ezen közseg 4. dűlőben van fel osztva u. m. 1.^{or} Falu dűlő 2^{dik} Ritu dűlő. 3^{dik} La Kimpu de zsosz. 4. Glimej — A szántó földek 154 hold kaszálo 326 hold 50 □ öl legelő 410 hold. — s egyéb különös a mi valami érdekes volna a feljegyzésre nem tudatik.

Tötös Junius 18^{án} 864.

Vajda László
körjegyző

(280a)

Helynevek
Gróss községből, Bihar megyéből

- Grós község lakossai általán g. n. e. vallásuak, s leginkább pálinka főzés — s (280b)
 illetőleg kereskedésből élnek, minthogy a roppant gyümölcs fák, — minden
 rendezetség nélkül egész vadon ~~vannak~~ el tenyésznek, minden helyein. —
 Több hegyei vannak — melyek nagyobbrészt kopár kősziklákból állanak, me-
 lyek a malom kővek készítésénél a lakosságnak szinte egy kereskedési Czikkül
 szolgálnak. —
 Patakjai több olaj ütöt s 15 örlő mal|mot hajt, — (281a)

Felelet a túlnani kérdésekre.

- 1re Ezen község tartozik Biharmegye, Szalontai járás Beéli Szakasszához.
 2re Ezen községet híjják Grosnak, mely áll 133 számú házból, — általán román nép
 lakja 450. lélek, — a Nváradi latin szttsu Püspökség uradalmi tulajdona. —
 3ra E község más elnevezéssel nem bír. —
 4re Telepítési ideje bizonytalan, — s nem tudatik.
 5re A község magából szaporodott
 6ra Eredetéről sem írott sem szóbeli adatok nem léteznek. —
 7re A község határa 552 í catastralis hold és és 732 □ öl. — több patakjai vannak, —
 melyek a községen keresztül folyván, — malmokat hajtának, — Hegyei: A
 Vojvodína és Kodru. —

Kelt Grósson Május 10. 1864

bíró Zsurzs Miron K × v.
 K. jegyző Holnapy

(282a)

Helynevek

Gurány községből, Bihar. megyéből.

(282b)

1. tartozik Bihar megye Belényes járásához, tiszta román ajku.
2. csupán az 1 ponti elnevezéssel bir.
3. semmi adat nem létezik —
- 4 ~ ~ ~
- 5 Századok olta sajja helyiségéből.
- 6 adatok nem léteznek. —
7. I. ső düllő Beltelkek í 40 számot foglal — ronás fekvésű, dél felől egy 10 öl szélességű í 0 köbláb állandó folyó vizet magában foglaló (Sebess viz) folyóval határolt — éjszának szinte lapályba ereszkedő szántó, és kaszálló földekkel határos —
II. Dlő Mlaka egészen lapos szántó föld.
III. düllő Treoásu — a' falu felől lapos éjszának hegyre emelkedik, szántó s hegyi kaszállókat tartalmaz

(284a)¹

- IV. Dimbu prunesilor — doszu Csobánuluj — Barbulu — Virtopele — Vurvu káuri és *Faca alleóuluj* elnevezéseket részint fennálló és bükkös erdőkben, részint irtásás kaszállókban, és kopár legelőkben foglalja magában —
- V. Pojána szurte ős erdő és kaszálló, úgy legelő téreket foglal magában 's éjszának tart egész a Bahogyi havas tisztás legelőig mely 4004. láb magasságot tartalmaz — ezen havasbol ered az Alleó patak 4 köb láb tartalmu vízzel, mellyen egy vas ércz kő olvasztó van felállitva ugyan ezen térben több vas ércz banyák léteznek. —
- VI Vurvu Tyisai szinte a' fent említett havas allyáig felnyúló ős bükkös erdőket, úgy kopár legelőket, és irtott munkálat alatt álló kaszállókat tartalmaz. —
- VII. Csunzsi, Leorgyesu — Gúra Luppoj — Szublacsa — Kincsu elnevezésekből áll szinte ős erdő — legelő, és kaszálló téreket foglal magába. ezen részt középen hasitya az úgy nevezett Sebesel patak, amely kijjebb a IV¹ düllőnél az Alleó patakkal testvérkedik. —
- VIII. Magura. — Pagyina, Vakareacza — Talaoje — elnevezetű térek délnek lefele fordulva kijjebb erdő részeket, több erdei kaszállókat úgy legelőket foglalnak magokban. —

Kelt Gurányban Junius 21^{én} 864.²

Gurányi Bíró Lukun Floru k×v

Esküdt Konts Míkalu k×v

~ " ~ Nyíká *Uaszulu* k×v~ " ~ *Korb Juonyétu* k×v

általam BoiczAron mk

Jegyző

¹ A faluról két leírás készült (lásd a 219. lapon is). A két szöveg oldalait összekeverve kötötték be, mi a lapokat eredeti sorrendjükben adjuk közre.

² A keltezés és az aláírások egy másik kéz írása.

Gurány, Bihar.¹

(283a)

Bihar Megye Belényesi Járás főszolgaBírája Tekintetes Veres Janos urnak f. évi 1188. sz. a. kelt rendelésere, Pesti Frigyes Magyar academiai tag részére, a' nyilatkozott Gurány községe' Előljárói által a' lentebbi módon tetetik. u: m:

az 1^{ik} pontra — Bihar Megye. Belényesi Járás — szék helyét tartja Belényes városában — a' Jegyzőség szék helye Buntyesden, melyhez tartozik ezen község is. —

a' 2^{ik} pontra — Gurány község, melly nevezését századok olta veszi. —
3^{ikra} nem volt soha

4^{ikre} arra tudomásunk nincsen

5^{ikre} — nem tudatík —

6^{ikra} — Semmít —

7^{ikre} pontra — Mláku dülő, Zevoje, a' falu keresztül folyik a' Sebes patak, mely Románul Apa Sebesilujnak nevezik — Triás dülő Gleméu, Lázuri, vannak hegyek Szklátyénaszá, Uszoru, *Vákáréaczá*, Virvu Kercsi, Virtopele, Vadu nevű folyó víz az erdőn. *Selúsztu* is itten van Sebes folyó vize, Szmolenyíka folyó vize, Csunzsi Meru, Tyintsu, Szentysóru, Gura Lupuluj, fatza plajului, gyálu Sebíszluluj, Vále *ele*, Vále portuluj folyó víz, van ottan egy nevezetes Motrok nevű folyó Kut, Dinkoszú, Pójána Lá metnyunyí, Virvu, Tyiszelor, *Vále Kukále folyó víz*, *Fácza áleuluj*) és ápáluj Dinkoszú folyó víz; — innét fel felé a' Havasra, melly határos Erdély honnal, melly neveztetik, *Oncásza*, hol van egy egész nevezetes Barlang, hol temérdek csontok léteznek, miről a nép azon mesét beszéli, hogy ottann a' gonoszok járnak, és ottan sok minden féle ritkaság találtatik, ezen Oncásza Barlang tetején gyönyörű mező létezik, van rajta nevezetesen — *Petrá tulharuluj*, hol egy nevezetes tolvaj tanyázott, alunu nevű folyó víz, mely a' Szamosba folyik, két Magura, és szomszédos Erdély honnal.

Ezen község szomszédos Nap keletre *Petrosz*, Délre Bragyét, Nyugotra Kotsuka, és Északra is Berczes fenyvesekkel. — és lakja tiszta Román fajú gne népség.

Kelt Buntyesden Junius 21^{en} 864.

GurányiBíró Lukun Floru k×v

Esküdt Konts Mikalu k×v

~ " ~ Nyiká *Uaszolú* k×v

~ " ~ *Korb Juonyétu* k×v

általam BoiczAron mk

Jegyző

¹ A címet egy másik kéz írta fölé.

(285a)

Helynevek

Gyalány községből, Bihar megyéből.

(286a)

Gyalány falu –, mely 425 lelket számlál GCath, val, Belenyess várossától $\frac{1}{4}$ órányi távolságra, folyó Vize nintsen, házi kutakkal bírnak, marhákkal kereskedő nép, Különös nevezetes emlékei nem tudhatók, határa Kiterjedése 6 dűlőre osztva u: m: Belső dűlő, Kuratura, Loku Keszilör Czárina, Gyalu velitestyilor, és Ogréz név alatt

Kelt Gyalányban Apris 15–1864

Orbán Lajos mk
Jegyző

Helynevek Gyapju községből – Bihar megyéből

(287a)

Az adat-gyűjtés:

1.^ő pontjára: Gyapju község Bihar megyének Szalontai járásához tartozik; – a főszolgabírói székhely Szalonta mezőváros.

2.^{ik} pontjára. Nem tudjuk, 's nem is hallottuk. hogy Gyapju község jelenben, vagy régibb időben más néven neveztetett volna. Vidék, és Ország szerte mindég ez egy néven említették, és íratik.

3.^{ik} pontjára. – Hogy valaha más neve is lett volna Gyapju Községnek, erre Véneink sem emlékeznek, sem semmi némü erre vonatkozó adatokkal nem bírunk.

4.^{ik} pontjára. – E' pontra a' Megyei levéltár adhatna választ, – mert a' községnek levéltárában. 60–70 éves iratoknál régiebbek nem találtnak, – nem, mintha e' község csak ekkor népesített volna, hanem inkább azon okból. mert a' községi levéltár kezelése el volt hanyagolva.

5.^{ik} pontjára. – Hogy honnét népesíttethetett nem tudhatni; szintugy mint Bihar megyének számos román községei, honnét történt népesítése bizonytalan. – de hogy Gyapjuról, már régibb időben némely lakosok más községbe telepedtek, ki tűnik abból, miként több e' Megyei községben élnek Zsepíán Zsepján. – /:Gyapju:/ nevű családok, kik innét történt elköltözésük után, új lakhelyökon, az ottani lakosoktól kapták e' nevet, régi családi nevök helyett.

6.^{ik} pontjára. – a' Gyapju község név eredetéről semmínémü írásbeli, vagy szóhagyomány szerinti adatokkal nem bírunk. –

7.^{ik} pontjára. – Gyapju község területén következő Helynevek fordulnak elő.

a., Tyegle: a' legjobb széna termő rétek. – nevét onnét veszi | mert régibb időben e' terület egy részében tégla vető hely volt, melynek nyomai máig is láthatók. (287b)

b., Rogoza. szinte jó széna termő rétek.

c., Plopi
d., Sirinka } szántó földek

e., Futrás. – legelő. – régente az előfogatozásból vissza tért fáradt lovaknak egyedüli kizárólagos legelőhelye volt.

f., Kodrutz szinte legelő rész.

g., Paducsel.
h., Petrisin } irtások, – igen jó szántóföldek

i., Mókus egy patak, mely a' kelet felőli hegyekből eredve, több határokon, erdőkon és a' Gyapju határt is keresztül fűtja; 's tőlünk a' Barakonyi határra megy.

k., Tufoj – mintegy 70 hólndnyi szép kís erdő.

1., Bitánga – erdő. ezen erdő át nyúlik a' szomszédos Nyárszeg község határára is. – 's nevét onnét vette, hogy: ez előtt 70–80 évvel a' Gyapjuí és Nyárszegi földes uraságok mind két részről tulajdonokul tekintvén ezen erdő részt, egyik sem akarta a' másiknak át engedni, míg végre perre kerülvén a' dolog, – a' per folyama alatt sem egyik, sem másik földes Uraságnak használni nem lehetett. – tehát a' hosszas per folyam alatt ezen erdő elhagyatva, birtokos nélkül, mintegy bitangjában hevert, prédáltatva a' szomszédos községek által. – míg végre a' per le folyván; egy része a' Gyapjuí, más része a' Nyárszegi földes uraságoknak ítéltetett. – de a Bitanga név mind e' mai napig is fen áll, úgy a' Gyapjuí mint a' Nyárszegi erdő részre nézve.–

m., K.Orosi púsza – a' Gyapjuí határnak kí egészítő része, a' földes Uraság majorsági birtoka.

Gyapju községhez tartoznak még községi, közigazgatási szempontól.–

1., púsza Pankota. egy pár ezerhóld igen jó minőségű földel, 's szép dombos fekvésű szőlős kertel.

2. Nagy Méhesi, és Kis Méhesi puszták. – mintegy 400 hóld szántóföld, 's több ezerhóld erdővel – ezen Méhesi puszták a' N^Várad L. Sz. Kaptalan Uradalomához tartoznak, –

(288a) Gyapju község – 800–900 lelket számlál, – kik 40–50 lélek kivételével görög n: e románok. –

Van g: n: e. egyháza egy lelkésszel – iskolája egy tanítóval, van egy rom. kath. kápolnája is, de több idő óta használaton kívül áll.

Van posta hivatala. – mely a N^Váradról szállítmányokat Szalontára és Tenkére naponként tovább küldi.

Gyapju község N^Váradtól egy állomásra – a' N^Várad–Aradi országútban esik. Keletről: Less község és a' Méhesi púszták. – Délről Bikáts község – és Inánd. – Nyugotról Cséffa és Barakony községek. Északról a' Pankotaí púsza által vétetve körül. mint határos helyekkel.

A' fentirtakon kívül sem írásbeli, sem hagyományos adatokkal nem bírunk, melyek a' Helynevek gyűjtéséhez anyagúl szolgálhatnának.

Kelt Gyapjun Apr. 18^{án}, 1864.

Kovacs Sándor mk
jegyző által

főbíró Ollár Tógyer keze × v
és Esküdt társaim

Helynevek

(289a)

Gyigyiseny Voeny községből, — mely tartozik, Dél Bihar Megye, Belényesi járás, Vaskohi szakaszhoz, — e Községnek jelenleg csakis ez neve él, és csak Románok lakják, más elnevezése nem volt, hogy mikor említetik legkorábban nem tudható, — Tráján császár által népesítettett¹, — E község eredetéről mit sem lehet tudni — a határán pedig, glemei, — Blákány, Popászka, Kindeászka, Handa, Csepászka, Rampunyeveszti, — Pankoje, dülök neveiken kívül mely mind román elnevezések, mi nevezetesség sem létezik.

Rieny 27. majus 864.

Vanku Josef mk
jegyző

¹ Az eredeti szöveget egy másik kéz lehúzta, és e mondatot írta fölé.

(290a)

Helynevek

Gyires Községből Bihar Megyéből

1. Gyires Községe fekszik Bihar Megyének Szalontai Járásában a Sebes Körös folyó mentében annak partján, NVáradtól Két mértföldnyi távolságban.

2. A Községnek mindig mindig Gyires — /:oláhul Zsiris:/ neve volt

3. Arról hogy a Községnek hajdan más neve lett volna, semmi sem tudatik, mert mindenkor ugyan azon név alatt volt ismeretes.

4. Hogy mikor emlittetik a Község leg Korábban? erre nézve semmi adat nincsen, de hogy régi Község lehet onnan is gyanítható, mert a Község petsétjén 1730^{ik} év szám van metszve.

5. A Község ~~nevének~~ hogy honnan népesítettett arról bizonyost tudni nem lehet lakossai Görög Kath és G. n. e. oláhokból állanak, és oláh nyelven beszélnek, de nagyobb részint a magyart is értik.

(290b)

6. A Község nevének eredetéről semmi bizonyost tudni nem lehet

7. A Község határán — melly a NVáradi latin szert Püspökség Uradalmához tartozik — fekszenek az ugy nevezett Mácsai és Álcsei nagy kiterjedésű puszták — ez utóbbin egy dombos helyen egy régi Klastrom vagy Templomnak romjai most is láthatók a földbe; van ezen pusztákon igen sok szép gazdasági épület, 's egy Két kövű gőz malom is. —

dülők el nevezése

Ungyuricza — Begyerás — Gyerán Gropoj — Kalemori — Fontina Bojlor — Paducsii — La paszturile — Cserepes — Lyokus háza — Tóldás /:mintegy pótlás a földekhez:/ Krumplis — Káposztás — Kaszálló.

Gyires Községe határos Tarján V.Gyán és B.Böszörmény Községekkel, és egészen sík területen fekszik, kivévén a Mácsai pusztát, melly már sokkal magassab és emelkedettebb helyen áll.

Gyires April 1^{én} 1864.

Gyires Község Elöljárói

Hollós László

Kör jegyző

(292a)

Helynevek
Hagymás községből, Bihar megyéből.

Hagymás község, — melynek lakószáma mindnyájan g. n. e. vallásuak hat¹ nagy hegygel van kerítve, — melyeknek nevei; a Porovásuluj; Moguleczki; Luboje; Bolozsászká; Czeretó, és Kis Czarina; — Patakja, — mely a Luboje hegyből ered, tizenhat örlő malmot hajt, — mely a lakosság élelmére szükségelt gabonák őrlésére használtatik. — (292b)

(293a)

Felelet a tulnani kérdésekre. —

- 1re Hagymás község tartozik Biharmegye Szalontai járás Beéli szakaszához,
 2ra A község áll 128 sz. házból 282. lélekből, — kik román ajkuak, — tartozik a NVáradí lat szttásu Püspökség Beéli uradalmához,
 3ra A község más elnevezéssel nem bír.
 4re Telepítés ideje bizonytalan.
 5re A község magából szaporodott
 6ra Eredetéről sem írott sem szobeli adatok nem léteznek, —
 7re A község határa 4074 hóld és 550. □ öl, — hat nagy hegygel van kerítve, —
 Hagymáson Május 10 864

bíró *Vatyis* ...² K×v.
 jegyző Holnapy

¹ Először öt-öt írt, majd ezt javította át *hat*-ra. A szó fölött a két pontot nem törölte.

² A név olvashatatlan.

(294a) Hajdú-Bagos Község és területének leírása.

1. A' Megyének, Járásnak neve. Bihar Megye, Sárreți Járás.
2. A' Községnek hány féle neve áll most? Hajdú-Bagos.
3. Vólt é hajdan más nevezeze? Bagos.
4. Mikor említetik legkorábban
IV^{ik} Béla király alatt pusztított Tatár járás alkalma-
kor, már helység volt, — mert a' régi öregek
mondása után, a' most varjasnak nevezett dűllő,
mint akkori nagy erdőből rohanták meg a' Tatárok,
a' templomban áhítatoskodó lakosságot.
5. Honnan népesítetett? Nincs rá adat.
6. Mit lehet tudni köztudo-
más, hagyomány, iratos
vagy nyomtatott emlékből,
a' név eredetéről?
Í 606^{ik} évbe Bocskay István Erdély fejedelme, az
akkoron Bihar Megyéből Erdélyhez tartozott köz-
ségekből, 20 községet — mellyek közt Bagos is
említve van, hű szolgálatukért meg nemesített és
hajdúi szabadalommal felruházott, 's hihetőleg ez
időtől nyerte Hajdú-Bagos | nevezetét, hogy pedig
hajdúi szabadalommal fel vólt ruházva azt, az
Í 626^{ik} évi „Approb. Constit. Regni Transilvaniae
Part 3. Tit. 86. Art. 1mo” igazolja, melly okmány
hiteles másolatban, a' községnél most is meg van.
Az Erdelyi Fejedelmek donációit, és így tehát a'
most említett szabadalmat is, Iső Leopold Magyar
Király az Í 691^{ik} évi diplomájában megerősített, 's
annak folytonos gyakorlatában vóltak. —
Í 700^{ba} Iső Leopold Király parancsolatya folytán,
— nem ugyan jobbágyi, — de dézsma és taxa
fizetésre szoritattak.

(294b)

1702^{be} a' 20 Község közül 10^{et}, jelesen Szalonta, Konyár, Derecske, Kaba, Berettyó-Újfalu, Bagos, Félegyház, Sáránd; Komádi és Sass szabadalmazott községeket a' Kamara a' Jus Annorumért elfoglalta, és 100,000 ftba. az Eszterházy Hercegi háznak zálogba adta, — melly községek minden felszóllamlásaik, 's a' Hercegi ház ellen folytatott perek ellenére 1762^{be} privilegiumaiktól végkepp megfosztattak, 's a' Herceg Eszterházy háznak — nem ugyan robotos jobbágyi hanem contractualis taxa fizető alattvalói lettek. —

7. A' Község határában előforduló többi topographiai nevek. —

- a.) Debreczeni ut dúllő egészen szántó földből áll, a' Debreczenbe vezető utvonal hoszába nyulik. —
- b.) Sárándi határ belső dúllő, szántó és kaszálló földekből áll, — majd csak nem Sáránd községére nyúlik. —
- c.) Pércsi határ dúllő, egészen szántó földből áll, M.Pércs község határával határos. (295a)
- d.) Sárándi határ külső dúllő, részint szántó, részint kaszálló földekből áll. — 's Sárán község határával határos. —
- e.) Derecskei ut dúllő, nagyobb részint néhány lapost kivéve szántó földből áll, — 's Derecske M.Város határával határos, — ezen dúllőben van egy lapos, melly „túzokosnak” neveztetik, 's a' tuzokoknak igen kedves tanyája. —
- f.) Daraboshegy dúllő, egészen szántó földből áll, több apróbb dúllókra van osztva, a' honnan hihetőleg nevezetét is vette. —
- g.) Nagymező dúllő, részint szántó részint kaszálló földekből áll, 's hajdanában egészen kaszálló volt 's ez a' legnagyobb dúllő a' határon. — Ezen dúllőben van egy halom, melly „Szőke halomnak” neveztetik, bővölködő korpa fű szőke virágáról vehette nevezetét. —
- h.) Szőkerét dúllő nagyobb részint szántó földből áll, — lapossi szőke levelű füvet terem. —

- ψ részint erdő és kaszálóból
- i.) Varjas dúlló, részint szántó, részint legelőből áll, — hajdanában nagy erdőség volt, 's a' varjaknak kedves tanyája lévén.
  - k:) Szabórét dúlló nagyobb részint szántó földből áll, ezen dúllóban van egy lapos, a'hol is egy Szabó nevezetű pásztor hajdanában marháit deeltette. —
  - l.) Pályihatár dúlló, ~~nagyobb~~ részint szántó földből ψ áll, H.Pályi község határával határos. —
  - m:) Sűrű tisztája dúlló, erdőből áll, de igen sok tisztás hely találtatik benne. —
  - n. Nyomás dúlló, legelőből áll, H. Pályi Debreczen és M:Pércsi határral határos.
- Hajdú Bagos April 18. 1864.

Főbíró Szabó István mk

Csellei Károly mk
jegyző által

P. H.

Eskütt Dávid Lajos mk

Helynevek

(296a)

Hájó Községből Bihar megyéből

1^{ör} A megyének, Kerületnek, járásnak Széknek neve a hová a helység tartozik?

Hájó Községe tartozik Bihar megye Nagy Váradi járáshoz, a melynek széke NagyVárad.

Hájó Nagyváradhoz 1: allomásnyi távolságra van.

2^{or} a Községnek hányféle neve él most melyik bir csak helybeli elterjedéssel, ismeretes országszerte?

Ezen Községnek országszerte Hájó a neve. románul Haieŭ.¹

3^{or} Volt é a Községnek haddan más neve? vagy tán csak Különfélekép iratott a mostani helynév?

Nem vólt.

4er a Község mikor említettik legkorábban?

Ezen község 1760 év oltá

5^{ör} Honnan népesítetett?

nem tudatik.

6^{or} Mit lehet tudni Köztudomásból, hagyományból írott vagy nyomtatott emlékből a név eredetéről, értelméről, mindegyik nyelvűhelynévre nézve?

Semmit

¹ Ez utóbbi mondatot egy másik kéz jegyezte be.

- (296b) 7^{xx} A Község határában előfordulo többi topographiai nevek például: mező, dülő, szántó, fordulo legelő Kaszálo s a t:?
- Ezen község határába fakad a' hires Hajoi, vagyis a földes urrol nevezve, Püspök fürdő, a'melyet mesze földről még idegen országból is meg látogatnak.
- Ezen gyógy fürdő igen szépen van fel szerelve a' látogató vendégek el fogadására van benne 6. tükör fürdő, 82. szoba – egyszoval jól be van rendezve, 's butorozva a' látogató vendégek elfogadására
- Ezen földőnek tulajdonosa a NVárad d. Püspök — Ezen földő évenkent 6000. főt jövedelmez —
- Ezen vízbe szokták a' körül lako szomszéd községek lakossai a' kendert áztatni, a'hol 3 nap alatt igen szépen megfehéredik.
- Ezen határba van az ugy nevezett Somlyo kő hegy — mely termés kőveket, 's mész kőveket bőven ad, — egész Várad környéket ellátja termés kővekkel.
- Ezen határba van az uroságnak még egy 4 kerekű vizi malma, a' gyógy fürdőből ki foljo meleg vízen épülve mely a' legnagyobb hidegbe sem fagybe | Évenkent 5000. főt jövedelmez
- Ezen határ 1400. Cat. hold kiterjedésű — a melyből az Uroságnak 1000 hold erdeje és 100 hold szántó földje van — a'többi földet a'lakosság birja —
- Ezen lakosság száma tesz 320. lelket, kik g. Catholi. mindnyajjan földművelésből 's szarvas marha tenyésztésből élnek.
- Ezen község határos Pecze szent Márton; Kardo, Betfia, szent Elek, Ronto, községekkel
- a' község határába lévő dülők nevei: Vale tye-ruluj, vale Kardoluj, veres Hágó Ruguluj, Bai csere vale Kolibi és nyilus
- (297a)

Helynevek
Határ községéből Bihar Megyéből

(298a)

- 1; Tartózik fent irt megyéhez Belényesijárás Vaskoi szakaszhoz.
- 2; Nincs 's nem vólt más neve.
- 3; Nem volt más elnevezése.
- 4; Ember emlékezett oltá
- 5, E' tekintetben adatok a' községi levél tárba nem találtattnak, híheto Traján üdö szakából.
- 6, Adatok nem léteznek, ez előtt is románok lakták.
- 7, A' község határában levő föld nemüek u m szántó, kaszalo, legelő és erdő, ezeknek düllő nevei Peglemeí, lá balányászká, Turcsászká, Szaracsászká, Pankoja és Osoj, semmi nevezetességgel nincs ösze kötve, az erdőben találtatik farkas, vad disznó, őz és roka.
7. Ezen községek határos Gyigyíseny, Stej. Lunka, Briheny községek határjaival.
Határon Juníus 5^{én} 864

Határi bíró Zsugye Szándru
eskütt Klepcse Danyilla

(299a)

H. DombroviczaBihar¹

Felelet

A tullapon tett kérdésekre

1^ő pont. Havas Dombrovicza helysége Bihar megyében, tartozik a Belényesi Főszbírői járáshoz, az Urszádi Körí jegyzőséghez. — földes ura a NVáradí LSzt Káptalan

2^{od} pont Neve ezen helységnek román nyelven Dombrovicza de Kodrú nevét pedig onnan veszi mivel határán magas hegy berczek terjednek el rengeteg erdővel mıt az olah Kodrúnak nevez —

3^{dik} pontra. Tudomás nem létezik —

4^{dik} 5^{dik} 6^{dik} pontokra, Hiányzanak minden adatok

(299b)

7^{dik} pont A helység Nap kelet felőli részén nagy hegy berczek lanczozata terjed és az lenyúl egészen délnek nevezetesen Urmező.— Ritú Serbuluj — /e két kopasz az az erdő nélkülhegy oldal között egy csúcson van egy szíkla | barlang meglehetős nagyságú, erről szinte azt hiszik a babonás népek hogy gonosz lelkek tanyája, sőt azt állítják hogy többször őket vígadozni is halják ottan, de olyankor meg közeletni a világért sem mernék — a valóság pedig azt mutatja hogy rablokna szolgált ígen jó tanyául mıt bizonyít az is hogy sok helyen a füst befogta és bevan kormozva bizonyosan a rablók által, egyszer máskor rakott tüzek miatt — — Hégasel, Musát e hegy tetőn van egy ígen jó frıs vízü forrás, Gyálú pinyilor, Gureczú Kálúlu, Vúrvu Plopilor, Banyisorá, Doszú nyegrú, Nesztoj, Gérba, Kírlígétura, Vále lung, Gúreczú lúng Bolú, Purkericsor, itt a határt bezárja egy patak, mely sem soha benem fagy, sem tökéletesen kí nem apad 's két névvel bír Vále de viszág — és vále jádúlu az az a pokol ka patakja. | Van még egy egy más patak emennél sokkal nagyobb szerü neve vále Solymuluj ezen van építve a hegyek között egy hamúzsír égető huta — általánosan ezen elő sorolt hegy lánczolatot rengeteg erdőség fedezi 's a vad sertéseknek és Özeknek különös jó tanyául szolgál, mıt a vadász ottan elegendő számmal is találhat mindenkor —

(300a)

Ezen helység nem rendes útczákat alakító sorokba van építve hanem valami 5 vagy 6 hegyen van elszórva szana szélyel 's a nép különösen marha tenyésztéssel gazdálkodik — szántóföldjeik nevezetesebb düllői Ritúr, Czarína din Szusz, Czarána dín Zsosz, Düllöu Beszericsi, Hírtopa,

¹ A címet egy másik kéz írta fölé.

Havas Dombroviczával határosak, Sólyom B. Örvényes, Borz, B.
Ujlak, Sonkolyos, Fenes, Ágrís, Botfej, NMaros, Csonta háza és Pok
lúsa — Kelt Urszádon 21/6 864

Kádár Lajos mk
Körí Jzö

(301a)

[H. K. Kovátsi]

$$\frac{68}{864}$$

Tekintetes Eskütt Úr!

A 197. szú rendeletére hivatalos tisztelettel van szerentsenk jelenteni.

az 1^{ik} Pontra,

Dél Bihar megye, N. Várad Járás — Székhelye N. Várad várossa. H. K. Kovátsi helységének.

a 2^{ik} Pontra

H. K. Kovatsi helység az előtt, és ezuttal is úgy neveztetett.

a 3^{ik} Pontra,

Nem volt, ugyan azon nevet viseli miolta megtelepedett.

a 4^{ik} Pontra,

Mintegy 200 éve.

az 5^{ik} Pontra

Sikszai Kiss Péter örökössei leszármazása hozzák a Lakosokat különböző helyekről

6^{ik} Pontra

Írás béli adatok nintsennek

7^{ik} Pontra

Hegy allya Düllő /:Szántó Föld:/ neveztetik mert a' Szöllő hegy alatt van. Szöke Part düllő Szántó föld azért neveződik így mivel földje sovány szökés — van Kocsordos nevű Kaszálló mely azért neveződik így — mivel Kotsord füvet bőven termi — — van egy Csontos Tó — nevezetű nyomás melly onnét veszi nevezetét hogy vízállásos és ez előtt Sír kert volt — hol is több tsontokat leltek.

(301b)

A falu alatt van egy kisszerű Patak melly eredetit veszi Siter volgyről és Nyüved Községe határán a Berettyó folyóba beszakad — neveztetik Közsmőnek mi okon azt nem tudhatni.

Tisztelettel lévén H. K. Kovácsiban

Április 4e 864

Tekintetes Eskütt úrnak

alázatos szolgálai
főbíró Konta Gáspár
Jegyző Tóth János mk

78/864.

(303a)

Helynevek.

Hegyközt Pályi községéből, Bihar megyéből.

1⁰ Tartozik község a N: Váradi járáshoz, Semmi más elnevezéssel nem bir.

2⁰ A községnek egyedül ez az egy neve ösmeretes

3⁰ A község semmi más elnevezéssel nem bírt soha

4⁰ A község 1695^{ik} év táján ületett másodszor meg, a' mint azt jelenben is a község kezei közt lévő, — Szíkszai Kíss Péter által adományozott levél elégé igazolja. Szíkszai Kíss Péter, mint ennek a községnek akkori földes ura, ki ezt királyi adományképp kapta így ír, Debreczenből hol akkor lakott, „akik Bihar megyébe lévő Hegyközt Pályi pusztá falumban lakni és letelepedni akarnak, megengedem nekik hogy ott házakat építvén, oda szállásoktól fogva minden féle szolgáltatól mentek legyenek, se taxát nefizessenek¹, se urdolgára három eszten-deig nemenjenek, sat, sat, satt Actum Debreczini die 4^a Julii Annó 1695 Szíkszai Kis Péter kezeirása *Kíss* pecseti *mp* 0 satt

5⁰ Tudomás szerint a körüllí helyekről nepesítetett meg, s amínt az idősb emberek állítják, de mínt a most is látható, a templom igen régí lehet, és csak romjaiból építetett fel az új nemzedék által.

6⁰ Köztudomás szerint a név eredetéről ~~anyí~~ semmi tudomás, a név előtt álló praedicátum, híhető onnét ered, mível a község hegyközt fekszik; innen vehette a „hegy köz nevet“

(303b)

7⁰ A község határán felmerülő topographiai nevek közzé tartozik a „Cserhegy“ mely a községnek keletre fekszik, Összeköttetésben van a HK. Ujlaki hegygel. Nevét onnét vehette, hogy földje cserjés erdőből vólt kiírtva Burjász, Polyás, és Bernát, összeköttetésben allanak a bíhari hegygel a községnek északra feküsznek.

Keresztes hegy és Ujhegy az utóbbi az elnevezést onét vehette, hogy az előtt alig 70 évvel ültetett és alakíttatott át szőlő hegygyé, — fekszik a községnek nyugotra a bíhari szántőföldekkel határos.

Uj hegy, Nagyhegy Kápolna völgy ez utóbbi az elnevezést onnét vette, hogy azon a helyen a régíbbi időben kápolna állott, mít az most is látható rom igazol öszve köttetésbe állanak a NVáradi hegygel, feküsznek a községnek delnyugotra,

Mogyorós hegy fekszik a községnek délre, öszve köttetésben áll a Száldobágyi határral, az elnevezést nem tudni honnét vette.

¹ Eredetileg *sefizessenek*, majd az *s*-et átjavították.

Kömpe, Csermály, erdők, fekszenek a községnek délre, öszve köttetésben vannak a Száldobágyi határral, az el nevezést nem tudni honnét vették.

(304a) A község alatt elterülő nyomást gátlapossának nevezik, ez el az elnevezést onnét vette, hogy a községből mégmost is látható gát vezette ki a lakosságot; — a köz|séget körül folyt víz miatt csak egyedül az említett gáton lehetett ki menekülni, vagy is menni a községből „, a körülötte elterülő lapos tehát innét vette az elnevezést.

Csatári rét, Vén erdő, — kaszállók, — az első öszveköttetésben áll a Csatári határral, — az elnevezést is onnét vette, — a' második a bihari határral, fekszik a községnek északra, az elnevezést onnét vette hogy hajda nagy erdőség volt ugy alkalmaztatott később kaszállónak. Még most is sok nagy kiterjedésű, sok időkre mutató fák tanuskodnak előbbi helyzetéről.

Kelt HK: Pályiban April 5e. 864

Főbíró P Szabó Sándor
2° bíró Szabó János
eskütt Balga Mihály

Ungváry Imre mk
Jegyző

[Hegyköz Száldobágy]

(305a)

Hegyköz Száldobágy Községe fekszik Bihar Megyében Nagy Várad várossának tö szomszédságában Nagyvárad járásba kebeleztve. — ezen község emlékezet olta csakis ezen nevezettel bírt, s jelenleg is bír, s semmi más elnevezéssel nem bír ezen nevezet alatt ösmeretes országszerte, — ezen helynek név eredete szo hagyományokból merítve onnét jönni álitatík, hogy az Tatár s török hadjárat előtti üdökben Nagy Váradí egyeseknek Szállás helyeíkül szolgált. — mi még ugyancsak a Tatár és török hadjárat előtt meg ülepitetvén nevezett község s helynevezett alatt, hogy honnan népesítetett tudomásonkízüli a leg régíbb üdö szakból annyíval szolgálhatunk, hogy a Török hadjárat alatt ezen helység el pusztítatván az benne lakot népség részint le ölettek, rész szerint rabszolgaságba elhurczoltattak részint bujdoklová váltak, az akkori elő népség közzül Kati Máté és Katusz András, több üdökíg a Tatárok rabsága járma alatt szenvedtek, Kík is több üdök lefolylta után Julius 23ⁿ 1697^{ik} esztendőben a Tatár járom alol meg szökve hazájokba vissza jönni akarván utjokat nem tudván Burkus ország Dánczíng nevü várossában jutván az Danczíngi Városi hatoságtol a nevezet időben nyertek vissza jöhetésre utlevelet, mely ut levél eredetiben Hegyköz Száldobágy Községeben jelenlegis Údösbb Kis Gábor kezei között német nyelven írva fel található, mely két egyénnek sikerült is hazájokba vissza jönni, de vissza jöveltelek alkalmával Hegyköz Száldobagyott oly el pusztított álapotba találták, hogy Káti Máté haza helyére egy emlékezetes vén szilfa feltalálása | által ösmert reá Katusz

(305b)

András pedig nem Hegyköz Száldobágyi hanem Berettyo Ujfalusi illetőségü lévén hazájába születés helyére haza ment — ezen Kati Máté magyar ajku Református valállásu egyén vala — s emlékezet olta ez hely népe magyar ajkuak református vallásuak voltak. s jelenlegis azok. — Hegyköz száldobágy külömben méltó nevét viselí míután fekvése az helynek az hogy fel emeltebb hegyes helyen, s hegyektől környös körül evedzve foglalva áll. —
A községben semmi nevezetesség, s el nevezés nincsen — azonban:

A község határában elő forduló dülök, hegyek s erdőségek több topografiai nevezettel bírnak u. m.

Az Nagy Várodrodrol ki jövö HK. Száldobágyra vezető utvonal jobb oldalon levö szánto s Kaszálo fekvösegei Korpás dülönek nevezetítik, mínthogy a föld igen sovány alaku, azon nép mondabol hogy ne

vess oda barátom semmit mert még a korpának valót sem termi meg vette nevezetett silanyságánál fogva korpás dülő.— Erdőség dülő szinte szántó s kaszáló s tövíses cserésbokrokkal patakos helyekkel van ellátva, máskint kö ormány oldálnak is nevezik mivel az Kö ormány alatt nevezett hegyet körül evedzi s az erdőségre le vonul, de állandó neve csakis Erdőségi dülő. — továbbá Nadaskut völgye mely vizenyős evekben forrásos hely volt s a forrás szivárgó útján ímít amot peszle lenge nádak voltak láthatok hova két kut is az lakosság jóságai ítatása szükségletére készítettett innét vette nevezetett Nádas kut völgye mely telek könyvileg az erdőségi dülőbe be kebelezve van. — a Vajda dülő melynek melynek egy kevés része szántó a legnagyobb részben pedig omlásos patakos cserés legelő, hogy honnat neveztetett Vajda

(306a)

dülönék tudomáson | kívüli ezen nevezett áll a Telekkönyvbe is. — Temető aly dülő ezen térség mely a temető alatt látható részben csere bokros legelő, részben a cserebokroktól ki írtva kender földnek használtatik, részben pedig szilva fákkal vegyes kaszáloul szolgál nevezete a Temetőről eredett. — Gar oldal dülő silány hegyes völgyes szántó föld, név eredetéről leg kissebbet sem lehet tudni emlékezet oltá azon nevezeten volt s most is áll. — Törkömerő dülő hegyes völgyes fekvésű víz mosásos patakokkal, s tövíses cserés legelővel kevés szántó silány földel el látva név eredete szinte nem tudható. ezen nevezete azonban telekkönyvbe is be vezetve van. — Szőlő hegyei pedig e következők u. m.

Isten hegye Meredek magas fekvésénél fogva emlékezet oltá Isten hegy nevezett alatt ösmeretes.

Nagy hegy nevezetett onnét vészi, hogy a többi hegyeinknél leg nagyobb kiterjedéssel bír innét van el nevezve Nagy hegynek.

Ujhegy minden hegyeknél leg későbbben alakított Szőlő hegyé innét neveztetett uj hegynek.

Köormány hegy földje máléköves lévén Kövessegéről nevezetett köormány hegynek. —

Czipellis hegy regebb üdőben általában szőlőhegy volt ez azonban már nagy részben ki írtva vetemény földnek, s csak kevés részben használtatik szőlőnek, név eredetéről leg kevessebbel sem szolgálhatni. —

Bodon hegy ez is részben a szőlőtől ki írtva vető földnek, s kissebb részben Szőlőnek használtatik, hogy ezen nevezetét honnat vette azzal nem szolgálhatunk

Végre FelKert ezen fekvőség a falu felet észak felé levő részén fekszik, tulajdon képpen kertí szőlő s az helysegnél fentebb esőségénél s kert tulajdonságánál fogva nevezetét fel kert névbe öröklötte.

Erdősegei Hegyköz Száldobágnak két részre oszlik u. m. Uradalmi és Községi erdőre az Uradalmi erdőnek tulajdonosa a Nagy Váradi latin szertartású Püspökség, a Községi Erdőnek H.K Száldobágy testülete; az Uradalmi erdőbe több elnevezések vagynak. u.m. Száraz gát egy völgyes hely mely hajdant keresztül rekesztve vala gáttal s innét vette nevezetét Száraz gát, Csoma, Hidas, Pál Domb, oszlopata, odalut, Sötét ág, Város erdő, Veres patak, a Községi erdőbe szinte előfordul veres patak nevezet és Láz, hogy honnat vették elnevezetéseiket tudomáson kivülí. —

Hegyköz Száldobágy, mely hivatalos közlemények útján HK. Száldobágnak az írás rovidítése tekintetéből íratik, mely anyit tesz mint HegyKöz — ily elnevezéseit tersége nek s eredetiségéről környülményes leírásunknak voltát amidön közölni van szerencsénk, hitelére tesszük nevünk alá írását Kelt H.K.Száldobágyon Aprillis 8ⁿ 1864.

Mezey Sándor mk
jegyző által

Főbíró Lutskaí Bálint
2 bíró Nagy Bálint mk
Esküttek Kupás Sándor mk
Mónár József mk
Szebeni Sándor mk
Egy ház Gondnoka

(308a)

Helynevek h. k. Szent Imre községből Bihar megyéből.

H. K. Szent Imre (:olvasd hegy köz Szent Imre:) község fekszik Bihar vármegyének érmelléki járásában, Nagyváradról mint a' megye szék városától 3. mértföldnyire észak felől. — Körülötte fekvő helységek: Keletről Szent jobb, délkeletről Farnos, délről Szalárd, nyugotról Vajda és Janka, — észak nyugotról Bihar Diószeg, ~~nyugotról~~ északról Kóly és Nagy Kágya, észak keletről Szent Miklós. Ezen község, — melyben 1061. magyar ajku nép közzül 1011 lélek reformáta, 50. lélek romai catholica vallású lakik, határa pedig szántó föld 's Kaszállókban — hozzá értve a' belső telkeket is — 2170. (1100 □ ölével számított) hold és 346. □ öl, — szőlő hegye pedig 1600. □ öles holdban 699. hold és 75. ölet téssen, — mint a' népmonda álitja Szent István 1st magyar királyunk által fia Imre herczeg emlékére építtetett volna de róla semmi hiteles adattal nem bírunk. —

Hogy mióta hívják hegy köz szent Imrének nem tudjuk mert a' régibb iratokban csak Szent Imrének van nevezve; a' toronyban lévő két harangon pedig — melyek egyike 1766. másika 1782^{ik} évben készült Berettyó Szent Imrének van nevezve, a' község déli oldalán Keletről nyugotnak lefolyó Berettyó vízéről. — Azomban községünknek most a' fent említett nevén kívül semmi más nyelven elnevezése nincsen

Helységünknek leginkább 1674^{ik} évtől fogva bizonyíthatjuk fennállását, a' mostani templom falára felírt következő sokorokkal.

(308b)

„ Az elébbeni Fa Templom Boltozattyán
„ ez az Inscriptió volt:
„ Soli deo
„ Gloria
„ Ez Isten Háza építtetett a' Szent Háromság
„ Egy örökké Uralkodó Sz. Istennek tiszteletire
„ és ditsőségire a' Szent Imrei Reförta Szent
„ Eklésia maga költségével Año Domini
„ 1674. “

tehát ezen felírásból látható, hogy azon időben már reformáta vallású lakossai egy fa templomot építettek.

Jegyző könyvei a' községnek 1700^{ik} évtől fogva vagynak meg 's ezen időtől fogva rendesen vezettettek a' tanácskozási jegyző könyvek valamint egyéb községet érdeklő ügyekről naplók is, melyekből igen érdekeseket lehet olvasni, a' nép hajdani erkölcsiségére nézve, hol egy embert azért, ~~hogy~~ mert a' másinak „ eb az inge anyáju ” mondta, érette Kalodába záratot 's az egyházrészére 1. forint büntetést fizetett, másik azért, mert „ kutya lelkü, Kurva anyád ” at mert száján kibocsátani, Ecclésia követésre büntettetett. Egy szóval az egész büntetési naplóból a' nép tiszta erkölce 's szelíd természetét lehet kimagyarázni.

Szent Imre községének déli oldalán, 's a' berettyó vízének épen tövében 's nyugotti oldalán, községünkötől mintegy fertály óra járásnyira a' Szalárdi határ szélén áll az úgy nevezett Adorján vár omladéka, mely mint tudatík hajdan az adorjánita barátoknak véd bástyákkal és sánczokkal ellátott zárdája volt. — Eröl az a monda forog a' nép ajkán, hogy a' magyarok bejövetelekor itt találtatott de hogy kivolt bírtokossa nem tudatík. — Annyi látható a' Kaszálló réteken és a' h.k. szent Imrei temetőben 's kövecsesnek nevezett szőlő hegyen mutatkozó épület alapokból — melyek ásatás alkalmával színre jönnek — hogy valaha nem csak zárda hanem vár lehetett, 's egészen a Szent Imrei hegy tetőig belehetett építve. —

Az is állítatik községünkről, hogy valaha a' Bocskai birtokában lett volna, 's erre adatúl szolgál a' szőlőhegynek Kis Bocskai, Nagy Bocskai, nevű része, 's mint a' lakosság | állítja, a' helységnek felszeg utca nevű fele része mint Kismarja várossa, szabadalommal lett volna ellátva + a' miért bánátnak is neveztetett, ezen helység résznek — mely kelet felől fekszik — minden földjet és szőlőhegyét nemesi jogon birta volna a' lakosság, 's lett volna oly egyén, ki az eröli okiratot a' Leleszi Káptalanban látta volna, — de miképen esett al a' község jogától, 's hogy esett a' NVáradi I. sz. Méltóságos Püspökség birtokába mint jobbágyság, erről senki sem tud felvilágosítást nyújtani.

+ mint oly boldog hely
mint a Bánát-ság.

(309a)

A' község határában előforduló topographiai nevek a' következők

I. a' szőlőhegyen:

1. Kövecses: bizonyosan veszi nevét azon kövektől, melyek ásás alkalmával mint régi épületek alapjai találatnak
2. Monostor: mindjárt a' kövecses mellett ara mutat, hogy az adorjánitak zárdájának főbb pontja ottan lehetet.
3. Gárdon: hihetőleg gárda domb lehetett hajdan, mikor Bocskai tanyázott e' helyen. —
4. Kis és nagy Bocskai: Bocskainak itten tanyázó táboráról vagy inkább áról, hogy ő tette ezeket szabad földekké.
5. Koppán: igen sovány szőlő hely.
6. Szóár hegy: bizonyosan onnan vehette nevét, hogy innen Szent jobb fele 's Farnos fele mesze térség látszatván, a' hang meszire el hallik, — mert e' hegy tetőről legalább 17. helységet meglehet olvasni, igen szép kinézés van róla.

II. A' határbeli szántó föld s' kaszálló dülőknek oly igénytelen nevei vagynak, hogy említésre sem méltók. —

Kelt HKSzent Imrén Majus 1./864.
Endorffer László mk
Jegyző

főbíró Monai Imre mk
eskütt Vintze Imre mk
— Elek Imre mk
Szörös Sigmond mk
Ferenczi Imre mk
Oláh Sándor mk
Oláh István mk
Sipos Ferentz mk
Jégh József mk

(310a)

HelynevekHK. Ujlak — Községből Bihar Megyéből: 1864. Apr 10.

1^{ör} BiharMegye N. Varadi Járásának Bihari Szakasz Szólgabiróságához tartozik
HK. Ujlak Községe

2^{ör} A Községnek jelenleg csakis egy neve él HKUjlak, mely országszerte ismeretes.

3^{ör} A' Községnek 1792^{dik} Évig Páji Ujlak elnevezése volt:

4^{ör} A' Község: a' meglévő, Peresügyeket számláló JegyzőKönyvszerént: a' mely legrégib a' levéltárba 1696 óta mutathatófel: Demár akkoris 12 személyből álló községi bírósággal bírt — következhető miszerént az előtt sokkal Korábban telepítettett: de erről a mostani öregek felvilágosítást nemadhatnak.

5^{ör} Hogy honnan népesítettett nem tudható.

6ra A' Név eredetéről csak annyit lehet tudni, hogy HK Páji Községe Közel lévén e' Községhez: s előbb népesítettvén mint Ujlak, ennél fogva kapta előbb a Páji Ujlak elnevezést. — Demiután a' 3^{ik} szám alatti Évben, már népesebb lett annál — Kisebb Községtől nem akarván magát továbbra is neveztetni: ennél fogva változtatta elnevezését HK. Ujlakra: mint hogy Hegyekkel van környezve.

7ra HK. Ujlak Község 1860^{ba} Tagosítottatott /:FöldUra volt a' N. Váradi L.S.v Deák Káptal:/ ekkor: osztatott 3^m Fordulókra: ezen Fordulók esnek következő Dűlőkbe /:de a' Dűlőkbe majd nem minden nemü mivelési ágakkal zavarvák:/ u: m:

a) Belső Telek: meljen a' Község fekszik. utszái pedig neveztetnek:

1. Felszeg utsza. — nyúlik Kelettől Északnak legmagassab hely 46. házzal 's telekkel.

2 Derék uttza nyúlik Deltől: Északnak menedékes lejtősséggel. Ezen Utszába van D Kaptalan Udvar háza, Község ház, Református Templom — iskola, 's Lelkészi lak. 52. házzal s telekkel. mintegy Dereka v közepe a' Községnek.

(310b)

3^{ik} Utsza Alszeg Nyúlik Nyugotról Keletnek lapos heljen s leg len- tebb 43 37. házzal s telekkel: 6: Teleknélkül

Ezen három utszák fekvésöktől vették elnevezéseket

4^{ik} Utsza Bánát — Nyúlik Téli nyugottól Téli Keletnek szinte lapajos heljen 12 házzal s Telekkel. ezen rész régebben a' határ job részét

fekvésök ijenforma

alszeg

Derék

felszeg

5ik Útza Matskás

tette 's miután ott házak épöltek, meg bánták és innen neveztetik Bánom v Bánát utszának:

Nyúlik Éjszokról Délnek meredek heljen í 9 házzal 's Telekkel régebben gödrös és gazos helylevén nevét vette a' ~~moesoktól~~ motskos helytől, végre macskás névet-vetfel.

6ik Ebes Kert utsza

Nyúlik Kelettől nyugotnak í 2 házzal Telekkel 3- Telek nélkül. ezen részen van Két temető Kert Refftus és RCath. hívek számára. elnevezését onnan Kapta, miszerint ezen házak Közt egy Kert vólt elkölönítve 's elhagyva, hova¹ az elvert ebek hányattak. Később kitisztittatván; most szőlővel gyümölcsössel van bérakva; 's házakkal ellátva. ezen Kert vis hely alatt: több nevezetes Pontok is vannak: magos heljen fekszik.

7ik Róka Uttza —

a' Község utszáitól egészen kívül elkölönítve 8. házzal Telekkel í ház Teleknélkül elneveztetését onnan vette, miszerint nyomás, és meredek gazos hegy Környezi hova a' Rókák, a' midön a' Községben tyókászni mennek, előbbis ezen heljet látogatják meg.

Ezen í 96 ház Kertjeikben Szőlő, őszi és Tavaszi vetések 's minden nemü gyümölcsfák a' jóidőbe kielégítően termesztetnek 's tenyésztetnek.

Fekvését úgy lehet rajzolni mint egy Teknő formájú v állásu hosszan elnyúló feldomborodo hegyet melynek Két felől

a' hegyaján völgy van: a' község tehát részint a' tetőn Két sor házzal van ellátva 's erről Két felé, de legnagyobb részben észak felé nyulnakle az utszák elágazásai.

(311a)

Szomszéd határossaik Délről Száldobágy Községe Erdeje, s legelője; mind Dombos és völgyes heljek: – nyugotról HK Pályi Község Szőlő. hegye – és Szántó Koszálló földje hegy völgy, és

¹ Eredetileg *hol*-t írt, majd az *l* átírásával javította.

- Egy részbe Koszálló rétik. Északra Csátár Város Kaszálló rétjök lapajos helyek. Keletről Nagy Erdőség Kis Ujfalusi határ.
- b). 2^{ik} Dülő = Rózsáshegy mely esik Nyúgotról. többnyire Szöllővel van bérakva a' Községgel egy tartalmu hegyen a' tető úttól Dél és Északnak fekszik: nevét a' bőven termett Bokortól vagyis Rózsásbakatortól vette. Két elnevezéssel bir u: m: Dél és Észak Rózsás.
- C) 3^{ik} Dülő Csohos Nyári Nyúgot részét szátó, és Kevés Kaszálló földek: a' Szántók hegy oldalon nyúlanak le északnak – a Kaszállók lapajos heljeken fekszenek
- Ezen Dülőnek több elnevezései vagynak. Tábortető a' Tatárfutás alkalmával táboroztak ezen heljen, szamtalan szortaláltak ottan szántás és irtás alkalmával tábori eszközöket: a' régi öregek beszélseknelfogva.
- Kákás: vizeshely lévén sok Kákát terem.
- Van egy jó ívó víz Kutja a' Községnek ezen heljen mely a' Közelebbi 2.Évi nagy szárazságban, a' midőn a' Kútak kiapadtak ez mégis elegendő vizet szolgáltatott alakosságnak a' Dülőről neveztetik Csohos Kútnak. ezen dülő mellett van a Borju nyomás nevű hely. – itt Délelnak a' Szarvas Marhák lapáj hej az utsza végén egy szintén jó Karban lévő itató Kuttal. mellette a' Régi temető Kert van.
- 4^{ik} Dülő Kertajja Tagosított kaszálló rétek. Délről rá nyúlnak az alszeg, és bánát nevű Uttza házak Kertjei északról elválasztja a' Csatári határtól, az úgy nevezett Kösmő patak: melyis csak esődzésekkor fojik sok károkat okoz a Kaszállókba olyesetekbe: elnevezését honnan vette légyen nem tudható.

- 5.^k Dülö: Cigány Kert Többnyire Szántó, 's részben Kaszállók a' határba jobb minőségű földek: Eszokról a' Kösmő patak választja Csatártól. ittis egy itató jó Karban lévő Kút. honnan vette nevezését nem tudni. menedékesek észak oldalán és szántók, lapójon vannak a' Kaszálló földek.
- 6^{ik} Dülö Feketető aji. Szántó, Kaszálló, Legelő, és bokros hely Eszokról a' Kösmő patak választja a' Csatári határtól — Dombos gödrös, lapajos hely északnak fekszik.
- 7^{ik} Dülö Virág rét
másik neve határ gödör legelő, Kis részbe Szántó, és Kis részbe Kaszálló föld Tagosítás kor a' D. Káptalanak jutott rész. Dombos, gödrös lapajos heljek.
nevezetét a' sok mezei virágokról a' másik elnevezését a' határba lévő nagy gödörről vette.
- 8^{ik} Dülő Fót Erdő A' Káptalan bírja nagykiterjedésbe és egykisz részbe Servánszký familia nevezetét vette onnan mert többheljen Kaszálló és legelőnek való rétek lévén Közte az Erdőt részekre szakítják el. Észokról a' Csatári ~~Erdőt~~ határt a' Kösmő választja el tőle Kelet és Délről a' Kis Ujfalusi Erdőség. Dombos és völgyes hely — találta benne Farkas. Vad Sertés, Róka, Őz. Nyúl – Császármadár. vadászatra nézve tilalmas hely
Tölgy, Cser. Bük és szerszám fák tenyésznek.
- 9^{ik} Dülő Mogyorós Szőlőhegy egy hegy fojamon a' Község és Rózsás Szőlő hegyél: meg említetik egy részbenne, az úgy nevezett Szemét Domb.
Mogyorós nevezetét vette onnan, mert Sok Mogyoró fák irtattak ki térérről.
Szemét Domb nevét vette onnét. mivel a' népmondaszerént a' régi időbe elhagyatva volt, 's e' részét mint szemét v is haszontalan heljet tekintették.

(312a)

(312b)

10^{ik} Dülő Kópés

mellete van a' Szöke Kút völgy Délről: elnevezését nem tudhatni miből vette.

mellete Bagjos nevü Község Közös Legelője gazos hely. Délről a' Szilvás hegye Északról a' Mogyorós hegy alatti Zókeréti völgy Keríti. — meljnek is Elnevezését meg nem lehet magyarázni. Dombos gödrös hely.

Szántó földek Észak oldalba van. Dombos hely. elnevezését nem magyarázhatni meg.

mellette van a' Kincses völgy nevü Legelő hely. a' Mogyorós és Szilvás hegy Közt. Keletfelől nyugatfelé nyulik egész a' Község mellet lévő Rózsás hegy aljáig HK Páji határáig.

miért neveztetik Kincses völgynek nem tudható.

Mellette van a' Taba lapos és Legelő, ezen heljen van a D. Káptalannak egy száraz Malma. és a' Községnek 3^{ik} itató Kutja.

Elnevezése miből eredt? nem tudatik.

11^{ik} Dülő Szilvás hegy

Szőllő hegy Nagy részbe elhagyva magas hegy 's nagy kiterjedésű a' leg erősebb bort termő — Szántó Kaszálló földek

Töbrészekre osztva neveződik. Tormás hegy

Kontisor

Ravazdi Óldal

Bukmós Óldal

Ezen elnevezések eredetét sem tudhatni

Mínd a' három Szőllő hegyen: idejébe jó és sok gyümölcs terem.

Mellette van a' Csemző nevü hely: Szántó Kaszálló földek. Dombos hely elnevezése honnan eredetéről világosítást nem nyújthatni.

Mellette van a' Külső Kontisor nevü hely Községi legelő hely
Domb: bokros hely.

<u>12^{ik} Dülő Ravazdi</u>	Szántó, nagyobb részt Kaszálló és Legelő helyek. elnevezése honnan eredtlégyen nem tudható.	(313a)
<u>13^{ik} Dülő Matskajuk</u>	Szántó Kaszálló Legelő heljek Dombos völgyes hely. <u>Egyrésze nevezeték Drugás szállós-nak</u> : Matska juk elnevezése eredetét meg nem mondhatni: arról nevezetes azonba hogy a' határba csak itt lehet építkezésre használható követ tomegben találni. Másik elnevezése onnan eredt: hogy Régebben KisUjfalusi Drugás família birta kik szállásokat építvén: maí napig fent maradt ezen darabrétre nézve a' Drugás nevezet. Mellette van a' <u>Falu Ritkássá</u> Község Rétje és Legelője tagosítás útján is helybe hagyatot mín régi birtoka a' Községnek. Dombos	
<u>14^{ik} Dülő – Csoma</u>	Szántóföld — nagyobb részbe a Községnek Közös legelője mely gazos — elnevezése nem tudatik miből szarmazot. Délre Száldobágyal határos.	
<u>15^{ik} Dülő Dobolló</u>	Szántó Földek Dombos hely és völgyes — elnevezése eredetét nem tudhatni.	
<u>16^{ik} Dülő Halasi</u>	Délre Száldobágyal határos Szántó Földek Dombos völgyes hely Száldobágy Községel határos — elnevezését nem tudhatni.	
<u>17^{ik} Dülő FrigyKert</u>	Szántó földek Dombos — HK Pájival határos nyugotról Délről az Rózsás hegy fekszik, elnevezése eredetéről mítse tudhatni. mellette van az úgy nevezett halom rét Kaszállók lapajos heljen. nevezetet onnan vette mert mellette egy kítűnő halom formára, de terjedelmes és magos hegy fekszik. Ezen halom forma hegy minden magassága 's terjedelme mellett <u>Kis Halomnak</u> nevezeték. mivel a ' Körülette lévő hegyek Közt leg	(313b)

szűkebb tért foglalal, 's alacsonyab is a'
többi hegyeknél. Legelő hejje a' Község-
nek mint gazos hely.

Kelt. HK. Ujlakon Apr 11. 864

tisztelettel felmutatják
Főbíró Petri Sándor mk
2dik: D. Somogyi Imre mk
Esküt vitéz *Kemény* mk
Eskütt Szilágyi József mk

Budaÿ György mk
Jegyző

Helynevek Henczida községből, Bihar megyéből.

(316a)

1. Biharmegye Sárréti Járás.
2. A községnek csak a fent írott neve él, s ezen néven ismeretes ország szerte.
3. Nem volt a községnek hajdan se más elnevezése.
4. A község legkorábban a 14^k században említették szájról szájra terjedt hagyomány szerint.

5. Szájról szájra tett hagyomány szerint a község alatt elvonuló Berettyó folyónak tulsó oldalán volt hajdan egy falu, a hely mostani elnevezéséről gyanítólag „Telek” nevű, s a Tatár járás után onnét népesült volna meg a község. A mondott helyen hogy falu volt, a földben lévő, még most is tisztán kivehető templom igen erős téglalapok /:fundamentum:/ bizonyítják, s olly fent a földszínen vannak, hogy a különben szántó földet még most se lehet olly helyeken szántani a téglalapok s fal tövek miatt.

6. A község nevének eredetéről biztos tudomás nincs, állítólag midőn a Zsóldos Henczek a szomszéd Nagy Kereki és Henczida Község közt harcoltak a község alatt a Berettyón hidat vertek átvonulás végett, s így aztán a henczek által vert hidtól vette volna a község elnevezését Henczek hidja = Henczida, de ez csak gyanításon alapul, biztos adat rá nincs.

7. A község határán a következő topographiai nevek fordulnak elő: Ó. Szuszka a község legrégibb utcája, – Sirály zug a község ally lapályos helyen fekvő egy része, hol hajdan viz és járhatlan rét volt, – Parajta szőlős kert, Ráka szőlős kert, Katonás szántó s kaszálló föld, – Téglalap szántóföld hol régebben téglát égettek, – Butyka vízer, – Kopasz nagy részben terméketlen szántó föld, – Tépei fertő, a község határának Tépe község felé eső részén lévő mocsáros hely, – Ördög árka a község határán keresztül vonuló igen nevezetes árok forma hely, – Füzesér, lapályos eres hely, legelő, hol hajdan sok fűz-vessző termett, – Herczeg szántó föld, a szomszéd Gáborján község Herczeg nevű szántóföldjével határos, Gáborján pedig Herczeg Eszterházy Pál derecskei uradalmában lévő község, Bűdös gyógy hatással bíró bűdös szagu vízeről nevezett tó, mely a szárazabb években kiszárad, – Sasa-laposa legelő, ez előtt sásat termett, – Szerdék halom, halom szántó s kaszálló föld közt, Espánta /:valószínűen ispán-tó:/ mocsáros, nádas hely Esztár község felől határban, Diós domb szántó föld, – Komjáti szántó föld, régebben Komjáti nevű emberé volt, – Pozsárvető, Szakona, Lakósziget kaszálló földek, Kaposztás szántóföld, régebben káposzta termő föld volt, – Rákász szántóföld a Berettyó mellett, hol régebben a Berettyóban rákászni, rákot fogni szoktak, – Horgas kaszálló föld, – Tászás, Köbölgyik kaszállók, Bakos kaszálló, régebben Bakos nevű emberé volt, – Domb-sziget kaszálló, az ott lévő dombról, – Szilfás szántóföld, hol régebben sok szilfa

(316b)

volt, – Libucz ülés szántóföld Kismarja város határafelől, sok libucz szokott ottan ez előtt tanyázni, – Bőt vesszőhát szántó kaszálló föld, régebben rekettye és füz vesszőtt termett a laposabb része, – Tökös szántó föld, – Terebed szántó föld, – Kődomb – pusztá tégladarabokkal vegyes dombos föld, jelenben Tek: Miklóssy Pálnő asszony lakó pusztája, – Szilas szántóföld, – Eva akla – lakóhelyül szolgáló pusztai tanya, e helyen | régebben egy nagy akol volt, s a föld terület azon időben Bencze Eva-e volt, kit később Beöthy Mihály nőül vett, s a tulajdonos nevére Eva aklának nevezett pusztá folytonosan a Beöthyek birtokában volt 1863-évig, a mikor a mostani tulajdonosa Tek. Baláshazzy József megvette, – Czigány rét, nádat gyékényt termő rét, – Lápóldal szántó föld, – Kelemen laposa szántó lapos föld, régebben a Kelemen családé volt, – Hólt Keresalj, rétes hely a mellette elfolyt Kis körös medrénél alacsonyabb, s árvíz idején a Körösből belé folyó viz ott maradt, s ettől nyerte nevét, – Gyürüszeg Tekint: Beöthy Andor ur lakó pusztája, körülötte egy víz ér kört képez, – Test halom, Keres oldal – szántó földek a Körös mellett, – Szikes völgy az évaaklaí pusztától Gyürüszegi pusztáig elnyúló völgyes kaszálló hely szikes földjéről nevezve el, – Nagy erdő – tűzi fát termő erdő, – Külső erdő, és Pap erdő kiirtott erdők most szántóföldek, – Salamon pusztá Tek. Beöthy György ur tulajdona, szántó s kaszálló földekkel, – Csontafok vizes lapályos helyekkel erekkel körül vett szántóföld, – Telek szántóföld, állítólag a régebben ott feküdt, de a Tatar járáskor elpusztult „Telek” nevű falutól nevezve el, honnét később a mostani Henczida népesedett volna meg, – Gátóldal részben szántó, részben kaszálló föld a Berettyó áradásai ellen kiszíttetni szokott gátaktól, – Kozma haraszt részben szántó, részben kaszálló föld, – dinnye föld – szántóföld egy időben dinnyét termesztettek rajta, – Barakony – szántó föld a Berettyó mellett, régebben a Barakony családé volt. Nótáros laposa – kaszállóval körül vett tó a konyári határszálen emberek emlékezete ólta folytonos a Községi jegyző használatában volt és jelenben is ott lévő tavas lapos hely, melly a szárazabb években kiszokott száradni, de a közepe akkor is terméketlen, –

Kelt Henczidán August 26^{án} 1864,

főbíró Horvát István mk

eskütt B Tóth János mk

Pataki István mk Jegyző

P. H.

(318a)

Helynevek
Henkeres községből, Bihar megyéből.

(319a)

Henkeres Község rövid topografiai leírása.

Bihar megyének NVárad, Belenyési járásnak hová a Község is tartozik székhelye
Belényes – hova a nevezett falunak lakosai heti vására is szoktak járni. —

2^{or} A Község neve Henkeres —

3^{or} Hogy volt é más elnevezése? – nem tudatík. —

4^{or} A Község mikor említetik leg koraban? nem tudatík. —

5^{or} Honan nepesítetett? nem tudatík. —

6^{or} Köztudomásból, hagyományból, a név eredetéről, vagy értelméről mit
sem lehet tudni. —

7^{or} A nevezett Községnek szántó és Kaszáló földjei nagyobb rész az
erdőben elszórva lévén – miért is azoknak több elnevezései vannak;—

1^{or} Gyalu vülor; 2. Vezuriste, 3. Fácza Goronyiloru 4. Oszoiu, 5. Szekeri, 6.
Koszticza, 7 Boiczászka. 8 Vale Troasului 9. Szeketura, 10 Tipu, 11 Vale
Tontenei 12 Fácza Dimbului 13 Gyalu Tiszeluru 14 Riposz 15 Ternyicsora, 16
Plopi, 17 Fácza Gyevi, 18 Csünzs 19 Oszoín Gyevi, 20 Tarnyicza, 21. Fagulecz
22. Buzsurel 23. Zsugrászt 24. Dimbu Krucsi, 25. Plestyori 26. Booriste, 27.
Virtope, 28 Parazsinye 29. Doszu, 30 Terebenyeszku, 31. Szohodol. 32. Buzsu-
relu B. 33. LaKu stricatu – 34. Facza Puczului, 35 Fontana Buzsarolui, 36
Krestyetu, 37. Mesztecseny 38. Szes, 39. Kicsera, 40 Kocsorlou 41. Munyaszka
42 Fontana lui Bugyi 40. Varatyek, 44 Virvu. 45. Pantasezska 46. Trepczínyi —
Fekszik erdő aljaín—

Szomszédjai – B. Lazur, Merág, Tarkaicza Tatárfalva és Balaleny Közsígek
hatarai. —

B. Lazur 28/4 1864

Papp Pál
Jegyző

(320a)

Helynevek.Herzest Községből Bihar megyéből

Herzest falu fekszik Bihar megyében, Belényesi Járásban Rézbánya vidékén, Rézbányával, Fonácza, Felső Kimpány, Alsó Kimpány és Segyestel falvakkal közös neve „Rézbányai kör jegysőség hez tartozó” község – most élő neve csupán csak Herzest, volt e hajdan más neve? nem tudatik, valamint az se hogy mikor említetik leg korábban, – régi lakossai valószínűleg a Romaiaktól maradtak itt, ’s a mostani lakosok azoknak ívadékai – hogy honnan eredt e helység neve nem tudatik — a helység közelében van legelő mezeje szelcsilte, és Dumbrava dűlőkben – szántó földje cselhasze, tomasaszka, Kuratura, Kapacsel, troas, ritu dimbu, bursaszka, dülőkben — kaszállója pedig cselhasze, Kurature, Kopacsel, dimba és szelcsilte dűlőkben a szántó földek között elszórva — erdeje ”beszeri kutri,, név alatt határos Alsó Kimpany, Alsó Valenyágra, Segyest és Segyestel községekkel, patakja mely Segyestel község felől a fekete körösbe folyik –

Kelt Rézbányán Julius 22^{én} 1864Pap József
Jegyző

(321a)

Helynevek
Hogyis községből, Bihar megyéből.

1. A megye Székhelye NagyVárad, a járás székhelye: Belényes, a szakaszbéli szolgabíró székhelye Magyar Cséke; a vidék MCséke vidékének is nevezetik.

2. A helység neve közigazgatásnál 's mindenféle iratoknál Hogyis használtatik, az oláh ajku lakosok 's a nép rendszeren Ozsest néven hívja, oláh nem is mondja „Hogyis” hanem csak Ozsest.

3 A helységnek hajdan írás szerint Hogyis, az oláh nép közt Ozsest volt a neve.

4. A legrégibb lakosok sem tudják az elnevezés idejét. (321b)

5; Ezen helység II. József császár uralkodása alatt vonatott össze, mert az előtt a hegyen volt szétyel szórva; a lakosok mind oláhok.

6. A név eredetéről nem tudnak semmit alakosol.

7. A helység határában előforduló helynevek oláh eredetűek 's semmi jelentőséggel nem bírnak.

A helység fekszik egy hegy láncz tövében éjszaki oldalon, határa szomszédos Rota|rest, Kráncsesd, Hegyes, Nagy Kerpest helység határaival.

Kelt Szombatsag 30/3 864

(322a)

Szilágyi Ambrus mk

Jeg

(323a)

Helynevek

Hollod községből, Bihar megyéből.

1. Bihar megye Belényesi járás
2. A községnek három neve él most, u: m: Hollod, Hidastelek, és Pusztá; a helybeli elterjedéssel bir Pusztá név, Ország szerte osmeretes Hollod név, Hidastelek nem bir ugyan elterjedéssel, de a községi pecséten éppen az foglaltatik.
3. A községnek más elnevezése nem volt.
4. A község leg korábban említetik 1814⁴⁰ fogva.
5. A község népesített Belényesi járásban kebelezett Meziás, Dusesd, Havas=Dombrovcza, és Nyimoed községekből.
6. A név eredetéről annyit lehet tudni: hogy Hollod név Hollod vizétől vette eredetét, Hidastelek pedig onnan, hogy ezen községnél a földes uraság egy vám szedési szabadalmas hiddal bir, — Pusztá név pedig onnan, mivel ezen községbeli lakosok nem urbéresek, hanem jelenleg is a földes Urasági pusztái földeket haszonbérbe bir|ván azoktól jelenleg is szolgálni tartoznak.

(323b)

7. A község határában előforduló többi topographiai nevezek ezek: Hollod vize; Pusztália és Malomnyomás düllő egyenes fekvésű szántó föld; — Lunkucza düllő bokros legelő leejtéses fekvésű; — Vále luncsi, Vále koseri, Vále domnuluj, Vále sutyili; Vále párouluj erdő részek, határosok Lunkucza düllővel, Oláh Hodos és Gyanta községek határaival, úgy Gyálu Heregyestyilor düllővel; — Gyálu Heregyestyilor düllő emelkedett szántó föld, határos Gyálu Kopasz és Szolomestyilor düllővel; Gyálu Kopasz és Szolomestyilor düllők emelkedett fekvésű szántó föld, határos Kuratura, Ritu Lapuluj, Gyálu Suri; Gyálu Heregyestyilor, és Lupistye düllőkkel; Lupistye düllő Hollod vize mentében egyenes fekvésű kaszálló és szántó föld, határos Kuratura, Ritu Lupuluj, Gyálu kopasz; Gyálu Szolomestyilor düllőkkel, úgy Venter község határával; — Kuratura és Ritu Lupuluj düllők egyenes fekvésű szántó és kaszálló föld, határosok Venter község határával, Ritu cselmáre, Ritu Beszericsi, Gyálu Kopasz, Gyálu Szolomestyilor, és Lupistye düllőkkel; Ritu Cselmáre és Beszericsi egyenes fekvésű kaszálló föld, határos a községgel, Gyálu Suri, Kuratura, és Ritu Lupuluj düllőkkel; Gyálu Suri düllő emelkedett fekvésű szántó föld, határos a községgel, Gyálu Kopasz, Gyálu Szolomestyilor, Kuratura, Ritu Lupuluj, Ritu csel máre és Ritu Beszericsi düllőkkel.

(324a)

Végre az egész község határa határos Farkaspatak, Oláh Hodos, Gyanta, Venter, és Kis Dombrovcza határaival.

Jegyzés Pusztália és Molomnyomás düllő határos ~~Kis~~ Kis Dombrovcza és ~~H~~ Farkaspatak községek határaival, úgy Hollod községgel, Lunkucza düllő pedig Hollod községgel, Farkaspatak község határával, és az erdővel. —

(325a)

Helynevek
Hosszuliget községből, Bihar megyéből.

1° pontra. Hosszuliget község Bihar megye Belényesi járás M Lázur Környékén fekszik. (325b)

2° A község Magyar nyelven Hosszuliget, román nyelven Grujlung elnevezéssel bír.

3° Hogy hajdan e községnek más elnevezése lett volna — nem tudni.

4° Mikor említetik e Község legKorábban — nem tudatík

5° Honnan népesítetett szinte bizonytalan

6° A Közseg néve eredetéről hagyomány és iratok hiányában mit sem tudni

7° A Község határában előforduló topographiai nevek: mező, dülő, szántó, legelő, kaszálló, rét, bokros | puszta, berek, erdő, szállás, kert, árok, irtvány hát, halom, domb, hegy, hegygirincz, hegy láncz, forrás, kut, patak, (326a)

A Község határos M. Gyepes, Dekányesd, Jancsesd, Puszta Bikáts,
Puszta M. Karand és M,Lazur községekkel.

Hosszuliget Község előjárói

(327a) Adatok a' haza helyneveinek gyűjtésére és összeírására
Hosszú Pályi községből

- 1.) Hosszú Pályi községe fekszik Biharmegyében, a' tiszántúli kerületben, a' sárreti szolgabírói járásban, székhelye Várad Olaszi.
- 2.) Hosszú Pályinak mind helybeli, mind országosan ismert neve: Hosszú Pályi
- 3.) Hosszú Pályinak a' hagyomány szerint régi neve volt: hortus pauli.
- 4.) H. Pályi mikor említették legkorábban? nem tudatik.
- 5.) H. Pályi honnan népesítették? nem tudatik.
- 6.) A' Hosszú Pályi névről hagyományból annyit lehet tudni, hogy az hortus paulinak mondatott, 's a' mai neve hihető ebből magyarosított, és ez nagyon hihető, a' mennyiben, a' paulinusoknak itt egy kies hegytetőn emelkedett de már csak rom zárdájuk vagy klastromjuk volt, 's ők voltak urai is H. Pályinak, de 1550–1560 táján a' mikor a szomszéd Debrecenből a' reformatio ide is bejött, 's az egész helység reformáltatott, a' paulinusok többé itt nem szerepeltek 's klastromjok is hihetőleg ekkor pusztult el.
- 7.) A' hosszúpályi határban előforduló topographiai nevek: legelők: emberölés, péternévolgye. — kaszállók: körtvélapos, nagyszik, csikónyomás, üred, nyárvíz, folyó, 'sombokos, horgas, didere, földgát. — puszták: fejtő, bajonta, mindkettő egykor falu, de hihető a' tatárjárással elpusztult. — Erdők: gyertyános, kerekerdő, gárdony, vasvárisűrűs, hegyvágás, ~~Zuk~~ Zug: malomzug. csárdák: szabótiszta, messzilátó. Szöllők: öreg, uj, koldús és csobánkert. Árok: ördögárok, 4 öl széles 400–600 ölhosszú árok, mely átmegy a' konyári határra, mi czélból ásatott valaha nem tudatik. Rom: a' paulinusok zárdájának a' romja, — a' földvár, egy sűrű erdő középesti 8–10 öl mélységű 12–15 öl szélességű | 20–30 öl hosszú kerekded mélység, hová a' hagyomány szerint menekültek 's vonultak a' tatárjárás alkalmával az üldözött hosszú pályii lakosok.

(327b)

Tisztás: Szabótiszta, egy erdő középesti szép territorium csárdával ellátva. Halmok: erdőhalom, jukas halom, füleshalom, élestemploma. Hegyek: török metéllő hegy. forráshegy, csorbahegy, szőlőshegy. Tavak: Sós vagy tihanyító, mely a' vidéknek mint sziksós fürdő, különösen a' reumás bajokban igen látogatott és keresett helye, izletes épületekkel 's sétakerttel ellátva, — hol egyúttal szik separtetik 's nagyban gyártatik, — sziktó, hol szinte szik separtetik, — Nádasok: völgyes körülbelöl 300–400 hold terjedelmű, hol igen szép nád terem, — szilok, Rétek: szőkerét, hol széna és nád terem, — erdőré, faggyasré, — szigetek: futósziget, hosszúsziget, kis sziget mind megannyi jó szénatermő helyek.

Kelt H Pályiban Május 15-én 1864

Főbíró Buka József mk
Juhász Ferencz mk Jegyző

Helynevek

(329a)

Ízso pallaga községből, d. bihar megyéből.

Körös völgy – élesdi járás – Ízsopallaga magyar nevezetét oláhul is magyar név szerént nyerte – a' mennyire Határ nak hívják oláhul –

ezen heljség lakoi tiszta magyarok voltak és abba az időbe az egész táj népesebb és műveltebb volt – a' mit biznyit azís – hogy a' most körül fekvő több ezer holdakra terjedő erdőségek és legelőkön – sembe tünőleg látnak a' (330a)

most; szokásos felemelkedett hátra szántás – koporso formára – ezen heljség ugy a' szomszéd Telkesd – Borostelek ugy Szakadát – heljségei – mind magyar heljségek — a' Mező Telegdi várhoz tartoztak – és a' Reformatio után mint protestans Magyar lakok a' Telgdi Refor: Anya egyház filiái voltak –: 1744–45 be nagy pestis pusztítot az egész körösvölgyén – ekkor még a' körösnek medre nem lévén – a' Sár rét formá jára – nagy motsáros nádas rétségeket formált – szigetjein Százados tölgyesekkel – a' melyekből most is sokat mos ki a' körös folyó –: Ezen pusztító dög meg szüntének emlékére – most is virág vasárnapján háromszor mennek a' Refor: a' Templomba –. a' Telkesdi gazok között fen állott Refor: Templom romjaiból még tsak az előtt 6 evel égették azon heljség lakoi meszet – minthogy mészkőből volt építve | ezen völgy – tájék át menetére ugy a' történelemre nagy felvilágosítást derítene a' mező Telegdi Vár – ugy a' jelenleg és régen is ...¹ Ref. Templom – ugy az alatti sir bolt tanulmányozása – vagy a' már ...² általí fel fejtése —: azon Ref Templom sekrestyéjébe most is látható régi írások nyoma meljek a' többszöri bémeszélés alol most is kilátzanak –. (330b)

Ízsopallaga jelenlegi lakoi oláhok g. n. e. Vallásuak – megtelepítése a' kormány által eszközöltet a' mult századba – az említet nagy pestis után – ugy a' jelen század 1817 ik évébe is a' nagy éhség után – történeti nevezetességek de fekvéséből – erdejé – mezei elnevezéséből ki nem vehetni – egyszerűleg Templom hegye – gyalu beszeritsi közép hegy – gyalu mislok – agyagos – lutoj stb. lévén elnevezve –. Ezen heljség határos észak és Nyugatról – Mező Telki és Posa laka – Reformatus heljségekel

Kelt Izsopallagán Juni 26án 864

Kendy Sándor
körjegyző

¹ E helyen egy szó olvashatlan.

² E helyen két szó olvashatlan.

(331a)

Hely nevek
Izsopallaga Községből Bihar megyéből

ad I. Izsopallaga Községe Bihar megye Nagy Váradi Járás fő szolgabíróság és Elesdi szakasz szolga bíróságához tartozik. –

ad II Izsopallaga magyarul, román nyelven pedig Határ. –

ad III más elnevezése soha se volt csak mindig a II pont alatti hely nevek. –

ad IV a Község Körül belül 150 év óta létezik.

ad V Görög Kellei románok

ad VI hagyományokból vagy nyomtatott emlékekből nincsen semmi.

ad VII a düllo pedig, duleu beserecsi, gyalu de mislok, duleu brejKucza. a Község Környös körül hegyek Közt al mely hegyek rengeteg ős erdő melyben vad disznó, őz, roká, nyulak tartozkodnak nagy számban ritkán medve is található folyó vizek nem léteznek.

Kelt Izsopallagán December hó 20. a 865.

...¹ Ármin
jegyző
Ávrám János mk
tanító

¹ A név olvashatatlan.

(332a)

Helynevek
Jancsesd községből, Bihar megyéből.

1° pontra Jancsesd község Bihar megye Belényesi járásban, MCsége környékén fekszik. (332b)

2° A községnek két neve van, tudniillik, Magyarul Jancsesd romanul Incsesd.

3° Hogy e községnek hajdan lett volna é más elnevezése — nem tudatik

4er Mikor említették e község legkorábban — nem tudni

5^{or} Honnan népesítették legyen — rólla az öregek sem emlékeznek

6^{or} A Község neve eredetéről semmi bizonyost nem tudni hitelt nem érdemlő állítások szerint ezen szó Jancsesd a Jány csecs névből származott, mivel e község egy igen magas gömbölyű hegyen fekszik — de ez irat, vagy más okmányok által benem bizonyítható.

7^{ik} pontra. A községi határban előforduló topographiai nevek — mező, dűlő, szántó, legelő, kaszáló, rét, bokros, pusztá, berek, erdő, szallas, kert, árok, irtvány, hát, halom, domb, hegy, hegygirincz, hegyláncz, forrás, kut, patak. (333a)

A község határos Hosszuliget (Grujlung); Topest, MCsége, Dusesd, FPataka, Forroszeg és Pusztá Bikáts községekkel.

Jancsesd község előjárói.

(334a)

Helynevek

Jankafalva községből, Bihar megyéből.

ezen helység, csak mai epochális időben nyerte adminisztratív Szervezetét, előbb inkább csak "puszták", birtok volt. —

(335a) Topographiai leírása Jankafalva Púsztának

1^ére Bihar megye Érmelléki Járásába fekszik Jankafalva Púszta, Diószeghez $\frac{1}{8}$ mértföldnyire, és hová mint Filiája Csatólva van, más neve emlékezetre nem volt.

2re Ezen Púsztának Jankafalva, és röviden Janka a' nevezete, régi időbe Falú volt, hanem a Tatár járáskor elpusztult, a' Templóm Rómjaiból még most is látható a fundamemtóm, és egy Harangja a' Diószegi Tóronyba mint Egyházi Filiájába teszi a' szolgálatát most is —

3^{or} Jankafalva, és Janka nevezeten kívül más névvel nem nevezetett. —

4re Az itteni emlékezetből, és a' régi iratokból a lázik ki, hogy ezen Pusztai birtók valaha a' solómi Dávidé volt, a' kitől mint Notoriustól elvétetvén, és a' Fiscusra szálván, Királyi adómánynál főgva Szükszay Kiss Péternek ajándékozott II^{iki} Leopold Császár által, miről a' kettős Dónátionális Levél most is kéznél van — ezen fentnevezett Kiss Péternek leszármazás útján bírjak jelenben is az Útdjái általlánóssan, mint az adó mentesek osztályából, mind magyar ajkúak, Refórmátusók, és kevés Róman Katólikusók. Területére nézve 2933=1200 □ öles földet tézen — Van ennek kebelébe erdőből

(335b) egy ültetvény mellynek neve Kiss Janka, van rajta 25 ház, lakják jelenben is Napi számokat szolgáló Cóntractuálisták. Népesedett különböző helyekről /ezek állanak az 5^{iki} és 6^{iki} póntra:/—

7re A' Jankaí határ álván 2933–1200 □ földből, melly dülök szerint az alábbi nevezetekkel fordulnak elő úm: első dülő Kenderes igen jó Kaszálló, és Szántó föld nevezetét onnan vette, mivel Tagosítás előtt Kenderföldeknek hasznaltattak — ezen dülőbe nevezeteseb helyek, Német sziget — Két pap sziget kisebb és nagyobb, ez onnan nevezetett mivel a' Diószegi Papók bírták Tagosítás előtt. György Deák sziget ez onnan vette nevezetét mivel hősasz ideig valamí György Deák nevezett alatt mint Deakós ember bírta — az ér folyónak kiöntésii mikor áradásba van főjja körül — második Dülő. Körtvélyes sziget nevezet alatt, ez arról nevezetett minthogy az egész sziget Körtvély alapzatú; Ezen dülőbe nevezetes hely Templóm tisztája mert annak közelibe volt az elenyészett Templóm — Harmadik Dülő – Csányé sziget, ennek a' Nevezete nem tudatik, ezen dülőbe esik a' Baluskó sziget, ez onnet veszi nevezetét, mivel egy Baluskó nevezetű Ember bírta hajdanába — Negyedik Dülő Malómka ez onnet veszi nevezetét mint

(336a) hogy óda hajdanába malmót akartak építeni, ugyan ezen dűlőbe esik a' Sebes halom – nevezetét pedig önnet származtatyák mivel a' régi hadakozó feleknek ör dombúl szolgált, – és a' Csattogós sziget melly önnan neveződik, mivel ott a' Fiatalság Jóságot őrizvén mint szigetbe Csergetés között legnagyobbat Csattant az óstór — Ötödik Dűlő Kóro sziget ez onnét neveztetik, mivel Tagosítás előtt a' bírtokosság mindég Tengeri vetésnek használta – ebbe találtatik nagy és kiss pár sziget, mint hogy egy más mellett álván egy pár sziget — ugyan ott találtatik az Árkús sziget, melly alapzatáról van elnevezve, ezen kívül Nagy és kiss Bodór ez önnet vette nevezetét mint hóggy igen szép bódórkás füvet terem Hatodik dűlő Nagy sziget, nevezetét önnan viszi, mint hóggy a' leg nagyób Szántó és Kaszálló tért teszi a' határon — ebbe előfordúl Lökös sziget, mellyet ugyan azon nevezetű ember sók ideig használván vette nevezetét — Köleses sziget melly önnan neveztetett el, mint hogy ebbe leg többnyire Kölest termesztettek — Cserés sziget melly önnet neveztetett el, mint hóggy önnet irtottak használatra való vesszőt, és Tövisket — #

A Szöllő hegyekre nézve Jankafalvai határon elő fordul 4 szöllő hegy, külön nevezett alatt, ezek között első

a' nagy hegy, melly ige szép felemelkedésénél és fekvésénél fögva és talajánál fögva mint jó művelésbe álló hegy, kitűnő jó bórókat terem általánosan is, de bakur bóráért nézve kitűnő — Ezen hegyen létezik egy hely, melly búsí dómbnak neveztetik ez pédíg arról nevezetes emberi rege szerint, hóggy ott hajdanába egy Kólóstór létezett volna, nevezetesen Veres barátók Kolóstóra lett volna, mellynek rómjai most is láthatók — Második hegy, Bánom névalatt fordul elő, ez önnet veszi nevezetét, mint hogy beültetés után a' leg jobb búza termő földnek szemlélték, és meg bánták a' beültetését — Harmadik nevezett alatt elő fordul az úgy nevezett Nagy újj hegy másképp Czus Cús falva — a' Negyedik hegy Kiss új hegy melly hasonlóúl Cús falvának és Gatyá szárnak neveztetik — Ezen két hegy Cús falvának azért neveztetik, mint hóggy észak oldalú, völgyes fekvésű a' lég olly hatással van, hóg ott könnyen Cuszt kaphat az ember — a' 4ik hegy pedig önnet vette a' Gatyaszár nevezetét is, mikép éppen ollyan a' fekvése mint a' gatyá —

7ik Dűlő # Mesgyei Dűlő, ez önnet veszi nevezetét mivel két hegy közön és szöllőhegyek a' Vajdaí, és Jankaí szöllő gyepek között fekszik, és irtás föld —

Az erdőkre nézve, mellyek két

Nevezet alatt fordulnak elő, nevezetesen Gánás, és Vájús — a' Vájús Nevezetett önnet származtatyák, mikép ottan egy ördög árka forma huzódik rajta végig mint egy váju — a' Gánás pedig önnet neveztetik, hóggy egy forrás huzódik rajta végig, melly folyó Gánásnak neveztetik, de hóggy hónnet vette azon nevezetét nem tudatik — Jankafalva szomszéd határai északról Diószeg mező Várassa, és annak határa — Keletről Sz Imre, és Vajda Községek, és annak határjai — Délről Félegyháza, és a' Kózmáfalvi Púsza — nyugórol pedig a Gyapólyi Púsza — megjegyzendő még az, hóggy Jankafalvi Púsza bírtokossái Lakása, egy úttzából

ál, mellyen keresztül a' Nagy Károlyból vezető Kavicsós töltés húzódik végig Nagy Várad felé, melly útt mellett Janka végén létezik egy Fógadó kellő ellátással, külömben a' község egészségre nézve igen jó, és kellemetes lakó helyly —

Kelt Jankafalvan Majus 3^{an} 1864

Szécsey Lajos Jzö

főbiró Kiss István mk
Portörő József mk
Községi Esküdt

Helynevek (339a)
Jánosfalva községből, Bihar megyéből.

Ezen község tartozik a NVárad kerülethez Belényesi járási főszolgabiroshoz, és B. Ujlaki kőri jegyzőséghez, — lakossága Reformáta és görög Kath. vallást követők 's bár a reformátusok csekélyebb számmal vagynak, iskolájok meglehetősen állapotú, templomjuk jökarban van,

A fekete körözs határát kétfele szabja 's így szántó és kaszálo földjei szép fekvésűek.

Erdősége is van de leg nevezetesebb a legelője mely jó minőségénél fogva a községnek nem megvetendő jövedelmet hajt.

Ezen községnek eredetét és megnépesí|tését kipuhatolni nem lehet. (339b)

Határos Belényes mezővárossal Sonkolyos, Füzege Fenes Petrány kozségeekkel, ugy Pokola és Sz.márton kozségeekkel.

Kelt B.Ujlakon Júnus 16. 1864.

Regíner János
Jegyző

(341a)

[K. Terpesty]

K. Terpesty Község Biharmegyében Belényesi járásban lakossága román ajkú, földje hideg természetű III osztályba sorozható, dűlőinek elnevezése következő:

- 1^{ör} Varatyik
- 2^{ör} Ográda dánuluj
- 3^{ör} Kulme
- 4er Hotár
- 5^{ör} Ritu máre
- 6^{ör} Menczeszk
- 7er Bodrú
- 8^{ör} Kotuczistye
- 9er Buclistye
- 10er Szákállistye

Határos északról N. Kerpestel, Keletről Rotarestel, délről szombatsággal, nyugotról dúsestel, határa hegyes völgyes, folyólya az ugynevezett malom vize, mely a készített Kis Kanálisból gyakran Kiapad miáltal a lakosság őrlés hiányát szenved. —

M Cséke 3/4 864

Bíró Lajos
jegyző

Helynevek

(342a)

Kaba községből Biharmegyéből. —

- 1., A' község (: Kaba:) Biharmegye sárréti Járásához tartozik
2. A' község csak is az első pontban írott névvel neveztetik
- 3., A' községnek — köztudomás szerint — más neve soha nem volt.
- 4., A' község Budaŷ „Magyar Ország' Historia-”ja szerint már a' XIII. Században, mint az a' „Ritus explorandae veritatis, per judicium ferri candentis” czimű folyó 's később 1555^k évben nyomtatás alá jutott írásból is kitűnik — e' néven emlittetik.
- 5., Honnan népesítettett —
- 6., E' név „Kaba” — honnan vette eredetét ? okmányok vagy elfogadható Száj-hagyományok hiányában megfejtetni tehetségünk határán kívül esik.
- 7., a' község határában előforduló topographiai nevek, mint dűlők, legelők, kaszálók, szőlős kertek elnevezései — puszta sivatag, liget, erdő, rengeteg, zúg, csárda, sat — nem leven — e' tekintetben semmi jelentőséggel nem bírnak

Kaba Maŷ 20a 1864

Főbiró Nagy Gáspár mk

Nemes Ferencz mk

jegyző

(344a)

Felelet

A hely nevek gyűjtése tárgyában académiái tag t. Pesti¹ Frigyes ur által közzé tett kérdő pontokra Kaba² m. város részéről. —

1^{őre} Biharmegye, Sárréti járás. /: Szabolcs megye s a Hajdu kerület szomszédságában:/ — Más e pontban fel említett körülményekre vonatkozó elnevezés sem a multban nem divatozott, sem jelenben nem használttaik. —

2ra M. városunknak csak egy neve él: „Kaba”, e néven ösmeretes helyben és ország szerte. —

3ra Tudomásunk szerint községünknek más el nevezése soha nem vólt, sem külön-félekép nem íratott. —

4re Községünk Budai „magyar ország historiaja” szerint már a 13^{ik} században a „Ritus explorandae veritatis per iudicium ferri candentis” című folyó — s később 1555ben nyomtatás alá került — íratból kitűnőleg e néven említettik „Kaba”. — E pontot érdeklőleg más felvilágosító adatok rendelkezésünk alatt nincsennek. —

5re Hogy honnan népesítettet? erre nézve sem írásbeli sem szóbeli adattal nem bírván, felvilágosítással nem szolgálhatunk. —

6ra Hogy községünk nevét honnan nyerte? ezt meg fejteni okmányok, vagy elfogadható szájhagyományok híjánában tehetségünk határán kívül esik. —

(344b) 7re Községünk határa általában síkságot képez, s benne következő elnevezésű dülők léteznek:

a, „Csonkapál” dülő lapályos síkság, Báránd község határával szomszédos, keleti szélén ugynevezett „körös ér” től határozva, a határ déli részén fekszik, — most említett ér régebben a Berettyó és Kálló vizek árjaitól olykor olykor vízzel vólt telve, jelenleg száraz s legelőnek használtatik, fekvése pedig egyenes irányu. —

b, „Czakó” dülő, a határ nyugati részén, a Püspök Ladányi határ mentében, egyenetlen V alaku síkság, régebben a Kun-Karczagi ország uttól metczve, jelenleg pedig a Tiszai vas ut vágja kettő; — részben szántó, részben kaszálló föld. —

c, „Gorsás” dülő, nyugatra terül, egyenlő sík 's szántó föld, ennek nyugati részén van egy természetlő alkotott domb, mely „Sas halom” nevet visel, e domb a Püspök Ladányi, Nádudvari és kabai határ közt fekszik, a honnan még „hármás határ domb” nevet is nyert. —

¹ Egy másik kéz Pesty-re javította.

² Egy másik kéz húzta alá.

d, „Hordóskut” dülő Nádudvar község határával határos U alakú szántó föld, dombos és völgyes, mely dombok és völgyek külön névvel nem bírnak. —

e, „Hollós” dülő, Észak nyugotra a Nádudvari és Hajdu Szoboszlói határt érintve fekszik, egyenes síkság s szántó földnek használtatik. —

f, „Horgas” dülő, északi oldalon fekszik, sík és szántó föld, nyugati széle egy „Horgas ér” nevű s a Nádudvari határba kanyargós irányba átmenő, régebben vizes, jelenleg száraz 's szántó földnek használt értől érintetik. —

g, „Párgás” dülő, jelentéktelen s külön névvel nem bíró völgyek s domboktól változatos fekvésű síkság, s szántó föld, ahátár északi részén Hajdu Szoboszlói határ mentében. — (345a)

h, Ebből ki folyólag fekszik „Nyalakodó” vagy „Borbély telek völgy”, szinte sík s szántó. —

i, „Bogaras” dülő, lapályos 's olykor olykor föld árjától járt nedves szántó föld észak keleti oldalon.

k, „Uj kut” vagy „Bács kut” dülő, itt ott völgyes sík szántó s kaszáló föld.

l, „Törökut” dülő, szántó, egy úgy nevezett „Török kut völgy” el, s egy hason nevű igen jó vizű kuttal.

m, „Kohárikut” dülő, egyenes síkság, szántó földnek használtatik, a határ keleti részén terül el a Derecskei ország uttól s a H. Szoboszlai és Szováti határoktól környezve. —

n, „Kis Pallag” dülő, lapályos, itt ott kisebb szerű emelkedésekkel, szántó föld, a határ délkeleti részén, a derecskei ország ut – Herczeg Eszterházy Pál ö exja tag birtoka – s Tetétlen és ~~Báránd~~ községek határaitól s a legelő dülötől környezve; a közepén egy erecske van „virágos ér” névvel, minthogy itt nedvesebb idő járás alkalmával sok szép mezei virág termett, jelenleg száraz. —

Ezekén kívül a legelő dülőben a határ északi részén Nádudvar község határa felé van egy halmoktól völgyektől változatos 's legelőnek használt helyiség, mely „Tatár ülés” elnevezést bír, s úgy látszik, hogy emberi kéz műve, nyugati oldalán egy egykor vizes jelenleg száraz értől határozva, mely hason nevű. —

Van még határunkba „Csarkó kert”, „Uj kert” „Major kert” 's „Téglás kert” (345b) név alatt négy szőlős kert a község közelébe, melyek semmi különös jelentőséggel nem bírnak —

Továbbá: herczeg Eszterházy Pál ö exjának határunkba levő jelentékeny birtoka „Peres” vagy „Kis kabai puszta” nevet visel, rajta egy kiterjedett gazdaságnál szükséges gazdasági épületekkel ellátott major fáktól körül véve, Báránd felőli szélén pedig egy hajdan mocsáros, rétes, jelenleg pedig száraz termő tő alakú lapály van „Dögös” név alatt. —

Az itt elsorolt helyekben községünk s határa egészen ben foglatatik, 's ezek tudomás szerint más névvel nem bírtak, 's hogy felemlített el nevezéseket honnan nyerték, azt fel deríteni képtelenek vagyunk, mint hogy sem szóbeli, sem írásbeli hagyomány birtokunkba nincs, s mint hogy erről ajelenben élő leg idősb emberek sem tudnak fel világosítást nyújtani. — Végre az e pontban felhozott

minden többi tételekre vonatkozó körülmények községünket illetőleg fen nem forogván , azokra feleletet sem adhatunk. —

Kelt Kabán November 22^{én} 1865

Nagy Gáspár mk Bíró
Esküdt Kovács Bálint mk
Kis m Sándor mk
~ Nagy Balás mk
~ Tösér Lajos mk
~ Barta Josef mk
községi előljárók

Jegyző könyv

(347a)

Érmelléki Járás fő Szolgabírája Tekintetes Nagy Lajos Urnak ad $\frac{743}{864}$ K. számú rendeletével kiküldött „Utasítás” folytán, a’ haza helyneveinek gyűjtésére, ’s összeírására nézve. —

A’ ki küldött utasításban felhozott

1^ő pontra:

Kakad¹ község fekszik, Bihar megyében annak éjszaki részén, az Érmelléki Járásban, Székhelye Almosd, mint Járási Fő Szolgabírói lakhely, és hivatali helyiség, különösebb megjegyzésre méltó elnevezéssel a’ vidék nem bír. —

2^k pontra. —

A’ községnek neve, közönségesen neve „Kakad” — írásilag is így említették, egyházi és községi pecsétéken is így áll. —

3^k pontra.

Hajdan is, nevezetesen pedig, a’ község levél tárában meglevő 1786/7^{ik} ’s közelebbi évekről szóló jegyző könyvek tanúsítása szerint a’ Község neve, a mostani gyakorlat szerint „Kakad” volt, és jelenbe is úgy íratik

4^k pontra. —

Mint az alább felvett 6^k pont pont alatti feljegyzésből kitűnik, a’ Község a Xⁱ i^l k században létezett. —

5^k pontra —

Arról, hogy honnan népesített a község, a mostani emberi nyomnak tudomása nintsen. —

6., pontra. —

(347b)

Ezen pontnak világosítására szolgáljon 1836 évben a ref. egyházban megkezdett egyházi anyakönyv első lapján talált, és szóról szóra ide felvett jegyzés: —

„Kakad községének eredete homályba van annyi bizonyos, hogy már a Xⁱ i^l k században fen állott, — Találatott nevezetesen a’ Nagy Váradi Catedrále templom Segrestyéjében, ’s 1550^{ben} Kolosváron ki is adott „Ritus explorandæ veritatis per iudicium ferri candentis” című régi könyv, melyet Bél Mátyás 1740^{ben} „Apparatus ad historiám hungariæ” című munkájához töldva újra kiadott, melly könyvben leirattatik, miképpen vólt gyakorlatban, a’ kétséges dolgokban az igazság kikeresésének módja, — tüzes vas által, — /:Judicium vel examen ferri candentis:/ ’s egyszersmínt elő számláltatnak benne több olly városok és helységek nevei, mellyeknek lakosai közül, némelyek ezen tűzproba huszonegy éven által t. i. 1214től 1235^{ig} ki állották melly helységek nevei között előfordúl Kakad is következés képpen Kakadnak már ekkor állani kellett.—”

¹ Egy másik kéz húzta alá.

„Ugyan ezen régi könyvből kitűnik, hogy Kokad hibásan irodik Kakadnak, mivel ott így fordul elő „Kokot”. már pedig, minthogy az idővel sokat változott hang ejtés, törvénye szerint az akkori t. í. 1200. táján rövid o val mondott szótag ma rövid a val mondatik ki, tehát Kokadot helyesen „Kakat” néven kellene nevezni. — Ugyan említették „Bogus” melly a mostani említés szerint „Bagos” néven ösmeretes.”

7^k pontra.—

- (348a) A' Község 169 ház számmal, két fő, és | mellék uttzából áll, a' déli oldalon elvonuló fő uttza neveztetik „rét uttzának” a' telkek végeben levő nagy rét ségtől, az éjszaki fő uttza pedig neveztetik „erdő sornak” a' helység háta megett ezek előtt, mintegy fél századdal állott nagy erdőségtől vévén nevét, melly jelenbe egy részben ronáva irtott legelő hely, más részben rendes vágásban vett erdő. — A helység nyugoti végén levő mellék uttza neveztetik „pályí” néven, melly név mi alapon vehette eredetét, nem tudatík, — a' keleti részen levő mellék uttza neve „Kert alja” azon okon, mert az erdő soron levő kertek végébe van, —

A' Külső területnek elnevezései következők:

Kis mező, akol oldal, tölgy fa düllő, gesztenye düllő, majór düllő, a vólt földes uraság jelenbe is meg levő majorjától vévén nevét, — ispotály düllő, vajás düllő, azon okból, mert legtermékenyebb része a határnak, a most nevezett részek, mind szántó földek, — Vajás kaszálló, mert leg jobb, — Kenderföld düllő, rét düllő, Siskas düllő, Diószegi határ düllő, sósut düllő, nevét a keresztül vonuló ország uttól nyerte, mellyen valamint régenten úgy most is sót szállítanak Erdélyből Debreczen vidékére, a nevezett düllők ismet mind szántó földek: lapos düllő, szántó — sós uti lapos, kaszálló — létai határ düllő, kút düllő, szántók — Itató, egy tó melly legelő marhák itatására szolgál, — Lapos rét, a község déli oldalán elvonuló, eddig nádat termő, jelenben csatornára vett lapos rétség, — Nemesek düllője, a község nemes lakosai birtoka volt szántó, és kaszálló. — Folyás düllő, czina rét düllő, szántók és kaszállók, ez utóbbi a' NLétai éjszak keleti határszélbe, Kis Vágás, hajdan erdőség, melly kiirtatásától nyerte mostani nevét, — Legelő részek: Játszó hegy, Várhegy, czigánydomb, kopár homok dombok, — Sár gödör, folyás, a' laposrétből nagy Léta felé tartó víz járás, egy kanálison, — Német gát, Kazal tisztája, Vánkuj erdelye, eczetes gerincz ez egy nagy homok domb, kiválólág savanyú füvet terem mellyet a marhák nem igen szeretnek, — Kis erdő kút lapossa, sark erdő, tapló kátyujt, ez egy posványos álló vízes hely; — Erdő részek, e' következők: Horváth kaszálló nyires lapos, böndös lapos, teljes fa hegy, hollós hegy, | gyertyán fás, — Somos hegy, — görcsös út lapossa, — eresztvény.

(348b)

A Nagy Kaszálló részek következők: Széles notórius sziget, halász domb, hajdan illy nevű embér birtoka vólt, daru lép, — vizes idő járással járhatlan zsombékos hely, — határ hegy, ez az egész kaszálló rétet nyugotról környező homok domb vónal, melly egyszersmind e helyen a Kakad-NLétai határt jelezi. —

Végre felemlítették, mint szó hagyomány, hogy IV. Íz Béla Magyar Királyunk idejébe a tatár futás kor a helység a túl lapon irt ispotály, vajas kender föld dűllők helyein volt, de a tatárok által el pusztítottván, az elszéledt lakosok akkor vonultak a jelenlegi helyiségre, azon időben dél felől, az úgy nevezett lapos rét járhatlan nádas, és az északi oldalon volt roppant sűrű erdőség közzé, hol, az idővel megnépesedvén, alapították a mostani „kakad” helységét. — azonban ezen elő adás hitelességére bővebb adatokat felhozni Kakad község öregjei nem képesek. —

Kelt Kakadon Május 2kán 864.

P. H.

főbíró Borsodi Imre mk
eskütt Péter Gábor mk

Bakos Ferencz mk
jegyző

(350a)

Kalácsa

Helynevek
Kalácsa községből, Bihar megyéből.

(351a)

Feleletek a tulnan tett kérdésekre. —

- 1^{éve} E község tartozik Biharmegye Szalontai járása Béli szakaszához, s jelenlegi székhelye Beél mező varossa —
- 2re E községnek jelenlegi neve Kalácsa, lakosai románok.
- 3ⁿ E. községnek hajdani neve Kalacsicza volt.
- 4 E községnek keletkezése nem tudatik, annyi bizonyos, hogy már a törökök bejövetele előtt mostani fekvésénél valamivel lejjebb az ugy nevezett Vála Márén feküdt, 's álitolag magyarok lakták.
5. E község meg telepedett az Erdély felől bevándorlott családokkal. —
- 6.ra E község eredetéről biztos adattal nem bírunk —
- 7re. E község összes határ területe 1548 cataszt. hóldat, és 500 □ ölet teszen, következő nevezetű dülökkal ū m. Terezászka Barko – Vále Ökrösiuluj. – lunka – Mnyerle. határos szomszéd községek pedig következők. Ökrös – Barakony; Talpas – Feketetót. fekete Győrös Bélfenyér. és Olesa községek. 's tartozik a N.váradí lat: szer: püspökség Béeli uradalmához. —

Kelt Ökrösön Márt. 31/864.

P. H.

Bíró Tódor Juon. —
eskütt Bogdán PetruMárton Sigmond
jegyző

Kalota Községe Bihar megyéből.

(352a)

1^{ör} Kalota Községe fekszik Biharmegyébe a Nagy Váradi Járásba az ugynevezett Sebest Körös völgyén, Elesdi szolgabiroi szakaszba — tartozik az ugy nevezett Ötfalu határba, mely ötfalu határ áll Pestere Esküllő Urgeteg Kalota és Keszteg Községekből,

2^{ör} Ezen Községnek Két neve van a magyar Kalota Román Kaleczej. —

3^{ör} Tudomás szerint más néven ezen Község nem nevezetett.

4^{ör} a Község multjáról semmit tudni nem lehet minthogy Kezdetben nem a mostani helyen hanem az ugy nevezett Pusztán volt alakítva, mikor és miért vitetett a mostani helyére rolla semmi fel világítás nem eszközölhető.

5^{ör} Szobeszéd szerint a pusztán állott régi faluból Költözött a nép jelen helyi-segre.

6^{ör} A Kalota magyar név eredetét származtatni lehet Kaloda roman szotol, — mely alatt értetik „zárthely”, vagy azon Kor gyalázatu, -fogda” mely Korábbi időkben Különösön az Román ajku ohitü Községekben használtatott a vétkesek megszégyenítésére felállitva volt a’ templomok mellett, pellengérnek is nevezte-tett — hihető hogy miután mint jelen fekvése mind a régi pusztan volt helység körben mészköves sok helyt járhatlan hegyekkel van Körül véve, részint zárt helyiségenél, részint Körülte fekvő Kedvetlen járhatlan mészköves hegyek miatt nyerhette a Kaloda, gyalázatos fogdat jelentő Román szotol a Kalota nevet.

7^{ör} A Külső düllők közül 1^{ör} Pusztá düllő szántó föld itten volt hajdon a falu, át folya egy patak mely Valepuszti nevet visel. 2^{ik} düllő Avas le tarolt erdő. Kasztare meredek alig járható mészköves hegység. Fontina Zlameny egy kut itt hajdan a nép monda szerint bizonyos híres tolvajok a Karosokat le gyilkolták azért vette ezen nevezetét. — Cimpu longu a hegytetőn egy hosszas legelő rész amellyen semmi bokor nincs, Lázur | Fruntora fiatalos erdő rész, Hirtopile la gros, Sekaturile. 3^{ik} düllő Irtás Kaszálók, részei Kornyet az itten termő Somfáról nevezetett el. Vale-mnyeri egy patak mely a falun túl volt pusztai nevet visel. — Poenyicza a falu feletti hegy. 4^{ik} düllő Sutyety Kaszálók. 5^{ik} falubeli lakosság által biratva, — részei Kicséra Turkuluj magos hegy bokros részint kaszálo. — Korhás egy bokros hegy oldal ez alatt folyván Pestyessel folyam, Fintina Remeczilor egy igen jó vizü forrás. Kicsera turculuj bokros hegy oldal. — Grapa burdi egy gödör miből viz foly ki, Dimbu Mnyerestyilor egy hegy oldal melyen Mnyera nevű család retjei fekszik. ez alatt Vale Mnyerestyilor patak — Dimbu Nyiski hajdon Nyikoli nevű birtokosé volt — La ulmu Cziki La Brusztier Brusztar az ötfalu és tizfalu határ Közötti forrás mely egy helyt a földalá be foly és bizonyos távolságra ismét elő áll — Gropile Sululej — gödör, a Kornyet mellett Fintina Csori egy forrás — 5^{ik} düllő Pojána részei Csienzi, Kratsi mnyerestyilor Czikla Minton mész Köves Kősziklás hely hol mész égettetik. 6^{ik} düllő Arzina erdőség, Arzina mik, és Arzina mare Kaszálók az erdők Közt.

(352b)

Tyetranu mészköves erdőréssz, mely alatt áll a tizfalu határ szélbe Pestyíroly nevű csepegő köves barlang – Kubles patak az erdőbe, Szekatura Blázs tisztás hajdon írtás volt. – A Községnek Eszaknak eső hegyeiben — Ponorisu itten fazéknak való igen hires agyag van a földbe. Czarina a falu felett északnak fekvő részint bokros, részint Kopasz Kősziklás hegy. — Kícsera puszti, Hirtopu Zsidouluj itt egy Zsido öletett. onnan veszi nevezetét. — Serbota mori mesz köves magos hegy. Dimbu diaculuj eclesia birtok volt.

Kalotán Junius íen 1864.

Mártonffy Sándor mk
Jegyző

Keszteg Községe Biharmegye Várad Járásból.

(354a)

1^{ör} Keszteg Községe fekszik Biharmegye Várad Járásában az ugynevezett Sebess Körös völgyön. Elesdi szolga birói szakaszban — egy Község az ugynevezett ötfalu határból mely ötfalu határa áll Keszteg Pestere Esküllő Úrgeteg és Kalota Községekből. —

2^{ör} Ezen Keszteg Községnek Két neve van esmeretes Keszteg magyar neve, Tyisztág Román neve.

3^{ör} tudomás szerént más néven ezen Község nem nevezetett. —

4. a Község multjáról írás tudatlan nép lakván a Községről semmi bizonyost tudni nem lehet. —

5^{ör} A népszerű szájról átadás után semmi felvilágosítás nem Kapható. —

6^{ör} Keszteg magyar névből letformáltatása, a' Tyisztág román elnevezésnek onnét gyanítható, mert a Tyisztág román szónak semmi jelentete nincs —

7^{ör} A Külső düllők a lakosság által ujjobban elnevezett falu düllő homokos föld — 2^{ik} düllő Locuteului szántó föld homokos valaha tos hely volt innet maradt rá nevezete, — 3^{ik} düllő Által homokos szántó föld a locuteului düllőn túl, nyugotnak fekszik onnét nevezetett — 4^{ik} düllő Czarina mare szép tiszta sík tér agyagos szántó föld. — itt jön le az Esküllő patak a falu Közepén át nem messze távolságra a Körösbe szakad — a határ délnyugati részét a Körös vize igen gyakran tetemes pusztítást okoz.

Kesztegen Junius 5^{én} 1864.

Mártonffy Sándor mk
Jegyző

(356a)

Helynevek
Kaluger községből, Dél Bihar megyéből.

(357a) E Községről hagyományok és iratok hiányában semmit sem lehet tudni.

E Községnek határán leg nevezetesebb helyek vannak. u. m. Moma – egy magas hegy csucs nagy fákal ellátva ahol vad désznak is találtatnak, az utám egy ízbuk nevű folás, mely magyar nyelven idő szakí forásnak neveznek, ezen forás azal nevezettes, hogy már a nép valamí gyógyító hatást hisz benne, 's így május és június hónapokban 3–4 napi távolsággal is jönnek hozzá, 's ha télen nagy hó van vagy tavaszal sok eső jár akkor május és június hónapokban gyakrabban buvik ki a víz bellőlle, 's tartalmaz ropant hideg vizet, végre bővebb magyarázatott a természet vizsgáló bizatmánynál mely Smídl Profeszár vezetése alatt történt, ki leg utal-jára 1861^{ik} évben látogata meg ezen vidéket, – lehet nyerni.

Vaskoh Junius 2^{án} 864

Karaján Elek mk
Jgyző

(358a)

Helynevek
Kardo községből, Bihar megyéből.

(359a)

Helynevek
Kardó Kozségből — Bihar Megyéből.

1. Kardó vidéke hegyes, erdős, meg említettlen időktől görög Katolikus román nép lakja, mintegy 600 számmal tartozik a Szalontai kerületi szolgabírói járáshoz, szekhelye pedig NVárad, lakosa barom kereskedésből és fa szállításból él, NVáradhoz mintegy $\frac{1}{2}$ mértföld távolságra esik, hátara általjában dombos, bokros.
2. A községnek egyedüli neve Kardó, ami román nyelven semmi jelentése nincsen, és ezen nevezete ország szerte ismeretes.
3. A község más elnevezeséről említés nincsen, nem lévén erre nézve semmi okiratai.
4. A Község határában előforduló több topographiai nevek ezek: Pafuka. igen jó vizzel meg áldott Kut, magos hegyekkel van körül véve, az egész lakosság a legnagyobb fáradsággal innen hordja ivó vizét, és a legnagyobb szarazságban marháját itten itattja, eredete talán papfoka, mivel a forása a papnak egy földjéből ered, – Cintirimu a falu határában, ahol szinte van kut kiapadatlan vizzel, jó termő szántó földekkel és szilvával Körül véve, ~~az~~ hol az eke éget téglá darabokat, és ember csontokat hány ki, vgy szinte régi főző edények találtattnak, a nép rege szerint török telepítvény let volna, – Rekestu. Kistelec, Rodave, Kublesu, Dialurile, Kimpu mocului vagy Scaunle bobiloru, ahol rege szerint egy Mócz holt meg, Mekelisu Cale de Bae a Felix fürdőbe vezető ut, Ritu Bari, Tingo, Kimpu Vonyi, Sloboda, Kertu, Taurile Tomi, Adina szinte nagy hegyekkel körül vet völgy egy forrás Kutal, Kimpu lui Bungo, Zonoga, *Unditaok*, Rodase, Dialu viiloru, hajdan szőlővel ültetett hegy, jelenleg pedig rétek. Petrani, Szkibeltin Ratacelu Szucsului, Vale Kincsulni egy nagy völgy, | ahol 1862 és 63 több ezer mázsa Kőszén ásatott, a Kőszén bánya mostis fenál, Környéke igen erdős és völgyes, Vaddisznók, és őzek tanyája. Vale sforga ciulu Salatrucu, Ritu Bili, Milasiurile, Bohentile Vale Cerului, Vale Curatituri, Pirlagele, 'sat.
Kelt Kardon Sept. 5. 1864.

(359b)

feljegyezte
Szabo Samuel mk
Kardoi gr. Kat. Plebános

bemutatja

...¹
Körjegyző

¹ Olvashatatlan aláírás.

(362a)

[Karbunár]

1. Kárbunár község tartozik Bihar megye Nagyvaradi kerület belényesi járásához

2[¶] A községnek mast ugyan azon egy neve él

3[¶] Ember emlékezet óta a községnek mindeg ugyan ezen neve él.

4 és 5[¶] pont alatti kérdésre a' mennyibe írott emlekek nem léteznek, ember emlékezet pedig arról mit sem tud — megfelelni nem lehet.

6 Helynévre nézve: annak eredetét az öreg emberek előadása szerint onnat vette valna, hogy hajdan itt mint erdőség szélén letelepedett lakosok szénégetéssel foglalkozván nevét Kárbon /szén/ karbunár /:szénégetők:/ től vette volna.

7[¶] Szeketura

bozoltok dülő neve a' község nyugati részén — Burda helység szamszedságában dombos lapályos hely Nevét silány természetéről nyerte. — Troás ejszáknak szinte Burda helység szomszedságába vizenyős hely Kaszáló föld, nevét vizeségéről nyerte. — Gyálu Hirinkuluj. dülő a' havasok lábánál éjszakkeletnek dombos hely, nevet a' hajdani jobbágy tulajdonostól nyerte. Príszlop magaslat azon irányban, ős búkerdő kellő tetejében és ittott az oldalán egyegy darabb Kaszáló földel, őzek vaddísznak és császár madarakra kitünő vadászhely — nevének eredetét nem tudni, Funtínele mind inkább keletnek fekszik ugyan azon hegy lánczban mint előbbi búkkerdő és kaszálokkal, nevét az oldalában fakadó Kut vagy forástól kapta. Szamogyén ugyan azon hegylánczban meg jobban keletnek. búkk erdő Kaszálokkal, nevének eredetét nem tudni

(362b)

mind ezen magos erdőségek a' Nagyváradí g:egyesült püspoki uradalom bírtokához tartoznak, az azokon szét szort kaszáló földeket pedig Karbunár községbeli lakosok bírják és használják, mint volt urbéri telkeik kiegészítő részét. — Itt aztan következik Budurasz közseg határa.

Kelt Karbunaron Jun 1 1864

P. H.¹

bemutatják

Biró ...² Gyika +

A községi pecsétnek semmi eredetű multja nincs jelentősége síncs egyebb mint a mí rajta latzik K m f.

Éder János mk

jgyző

¹ A pecséten *Karbunnar* felirat látható.

² A név olvashatatlan.

(364a)

Helynevek
Koroj községből, Bihar megyéből.

Felelet a tulnan tett kérdésekre

- Az 1^{őre} E község tartozik Biharmegye Szalontai járása Bééli szakaszához, — a' (365a)
székhelye jelenleg Béél mező varossa
2^{ikra} E községnek jelenlegi neve Koroj.
3ra E községnek más elnevezése sem jelenleg nincs, sem hajdanról nem tudatik — .
4re — Ez 56 házból álló kis román község ide telepedése mintegy 100 éves. —
5re — E község állítólag Erdelyből kivándorlattakkal nepesült . —
6ra Eredetéről, semmi mást tudni nem lehet, mint, hogy lakossai a Mária Terézia
úrbariuma kiadásával telepedtek meg —
7re E községnek összes határa 475 catasztr: holdat és 100□ ölet teszen —'s a belső
telken kívül, a dülők nevei következők: Ogrezi — ograda mortuluj — lazask
— Francask — és Csúnsz —, — a határas községek pedig Ökrös, Krajova,
Csermő, és Somoskesz —. Tartozik a N.varadi lat: szer: püspökség uradal-
mához ———

Kelt Ökrösön Márt 30/864

P. H.¹

Bíró Leukucza Jóma +
eskütt Barna Stefán +

¹ A pecséten *Koroj* felirat látható.

(366a)

Kebesd

1⁹¹ Kebesd nevü helység Bihar megyében lévén kebeleztve, tartozik a Nagy Váradi kerülethez és a Belényesi járásbéli Főszolgabíróshoz. — Ezen helység Belényesi vidék elnevezéssel bír.

2⁹¹ Ezen község mindenkor Kebesd nével élt és él jelenleg is; ezen névről ösmeretes ország szerte nem lévén más elnevezése, lakja tiszta Román ajku népség.

3⁹¹ Ezen községnek hogy hajdan más elnevezése lett volna nem tudatik, mivel hogy azt sehonnan sem lehet ki venni

4⁹¹ Ezen Kebesd községe eredetétől fogva említetik s említésének más határozott kora nem tudatik.

5⁹¹ Ezen község honnan lett népesítését nem tudhatni, mint hogy arról szóló adatok nem léteznek.

6⁹¹ Ezen község név eredetéről mitsem tudhatni mást, mintsem a 3^{ik} pont alatt előadva van.

7⁹¹ Ezen község határos keletről Meziád, nyugotról B. Valány délről Ds. Gurbesti Goila, éjszak felől Szuhodol Lázur és Rossia községekkel; — Fekszik dombok és hegyek közt melyek kővicsesek és kősziklások. — Silány és kiss pártzelákra osztott földjei Zeletruk, Gyálu bligyi, Ruszeszku, Unczesku, és Finácze nevezetű dülőkben fekszenek. — Kebesd községét Rossia és Sz. Lázurról jövő folyó keté szakítja. A

Az egész határt nagy szerű sziklás és erdős hegyek környezik. — A helységen felül jó nagy távolságnyra Belényesi Püspöki Méltóságos uradalom birtokához tartozó nagy szerű Bükkös erdős havason Gyálu Szocsilor Oarzena, és Akre nevezetű legelők állanak hol a község nyáron átt minden féle jószágait legelteti,

Kelt Kebesden Junius 23. 864.

Millián Simon mk
Kebesdi Köri Jegyző.

Helynevek (368a)
Kerpenyet községből, Dél Bihar megyéből.

A Község részéről hagyományok és irattak hányában semmit sem lehet tudni. (369a)

Vaskohon Junius 2^{án} 864

Karaján Mihály
Jgyző

(370a)

[Érkésérű]

Késérűi Elöljáróktól

Az
Ermelleki Járás szolgabira-
ja Tekintetes Strobl Ká-
roly úrnak
Késérű 29/6 864

ad 149.

fen tisztelt meg hagy áshoz mérten a Hely nevek leírását illetőleg van szerencsénk előlegesen felterjeszteni alazatos tisztelettel hogy az alantab leirt hely nevek eredetéről a községben senki semmi felvilágosítást adni nem tudván azok felterjesztésünkben csak név szerint említetvék meg.

1re A Község nek neve Erkeserű mikor Kiáltal telepítettet senkinem tudja, és nevét honnan veszi sem tudatik.

2^{or} a határban van 5 szollohegy az ísonek nev Borzhalma 2^{ike} MNály. 3^{ik} Semjen ály 4^{ik} Kenéz aly 5^{ik} vegsohegy s a szántó földek kozt ezen elnevezések vannak. a Szilkerek vegyes Kaszállokkal – Berek szántó fold – felső er szántó föld. szőr kut — szántó fold szarka fold szántó fold Nagy erdő gyep terület Papkert szinte székes sziget Paragi Csokás vásáros erdő Vágott szenes Pál Bika sziget hoszu sziget Gánás. Répás sziget, fehér tó – Szil Kis Pállaj hoszu foldek lapossa Kis és Nagy Paprét zsombekos. orbán. mind meg anyi egymással egy bekottetbe álló gyep Kaszállok — Lováta a szántóföldek Kozt vannak Forras Domb – akasztófa dombja Jukas halom. Takacsi domb s hoza tartozó Kis terulettekkal továbbá püspok halma. hétszeg nevezettel bíró területek melyek ember em|lekét meg haladolag már ezen neveket bírták azomban felvilágosítást honnan eredtek ezen nevek senki adni nem Kepés

(370b)

A Közseget Közbirtokosság bírja s azok nagyobb részben bent is laknak határ terulete mintegy 7000 holdattesz 1100 oles hólidakban. van a hataron egy 150 holdat tartalmazó Erdő sziget név

---

alatt, melyet a Körül Kanyarító nadas közt leven
onnan vette –

Ezekén kívül több megemlítettő név a község
határán nem fordul elő mit is ezennel alazatos
tisztelettel felterjesztünk

Fobiro hon nem levén

Kuthy Sandor
Jegyző

(372a)

Helynevek
Kimp községből, Dél Bihar megyéből.

- (373a) 1^{ör} Kimp község tartozik Dél Bihar megye Belényesi járás vaskohi szakaszhoz.
 2^{ör} a községnek csak is ez neve él és ez allatt ösmeretes.
 3^{ör} E Községnek ez előtt 20ével Kímpu bauluí /ökör mező/ neve volt, 's csak
 Később Kezdettek Kimp-nek nevezni.
 4^{ör} E községet ezelőtt 20ével kezdettek Kimp nek nevezni.
 5^{ör} Tráján császár által¹ népesitetett, és tiszta Románok lakják.
 6^{ör} E Község név eredetéről azt állítják hogy a község Kezdette ellött oly vadon
 hely volt, hogy egyszer az erdőségben el veszet egy ökör, 's azt sok
 ideig nem tudták meg találni, míg egyszer egy hegy tetőn egy erdő
 tükörben egy terebélyes fa alatt ra akadtak, és így atol az erdő tükörtől
 vette eredetét Kímpu bauluí mit magyarul Ökör mezőnek neveznek,
 és így rea ragadt azon név Kímpu bauluí — ökör mező mit Későbbben
 a román nevet használták el Kezdettek Kimp-nek nevezni.
 7^{ör} a község határán leg nevezetesebb helyek vannak u m. csicsera Urszului, csicsera
 cístke Kaí, virvu ponorului, jezer, Bainsora, Restyet, mely helyek
 Kaszálo és erdőkből állanak, továbbá Kimpányáská és Glemej – mely
 szántó földnek használják; végre az egész helység oly nagy dombokon
 fekszik, hogy egy háztól a másikkig 2–3 ora járás szükségeltetik.

Vaskohon Junius 2^{án} 864

Karaján Mihály
 jgyző.

¹ A mondat első három szavát egy olvashatatlanul áthúzott szöveg fölé írták.

(374a)

Helynevek
Kis Belényes községből, Bihar megyéből.

1. Bihar megye Belényesi járásához tartozik (374b)
 2 A község Kisbelényes név alatt magyar néven oláhul pedig Beusel név alatt
     esmeretes, Beusel magyarul Belényesecskét jelent
 3 A községnek más neve nem volt
 4 Ember emlékezetét meghaladó idők óta
 6 A községnek neve eredetéről halgat Kronika
 5 Hogy honnan és mikor népesített nem tudatik
 7 A község határában előforduló dülök nevei Moczászka, nevét veszi a birtokló (375a)
     Mocz nevezetűektől, Rovina, Dombrovicza, Kodoru, Gugajaduluj, Pojenyile,
     Harkacsu, Czarina, és Norocseszku, mely összes dülök többnyire kies fekvésű
     dombok és völgyekből állanak legkevesebb része számlálható a lapálynak,
     állanak pedig szántó Kaszáló és cserjés bokros közlegelőből továbbá a Nagy
     váradi G e Puspökség tulajdonát Képező Dombrovicza Kodru nevű Bükkös és
     Tolgyes erdőből továbbá Guga jadului és Akre nevezetű Bükkal és fenyvessel
     vegyes erdőkből, egy fűrész malommal melyet a' jád vize halyt, ezen folyó a'
     Sebes Körözzel egyesül, ezen folyó a Község határába be sem folyik; A Közseget
     Keresztül folya egy patak „Vale” mely eredetét veszi a szomszéd Kreszuja
     Községtől határos havason – és a Községen Keresztül folyván Nyimoesd Köz-
     ségnél szinte egy „Vale”, nevű patakkal egyesül honnan a Sebes Körösbe folyik.

Kis Belényes Község határos Meriád, Kreszuja Burda Pocsovelesd és Kuraczel
 községekkel

Kelt Nyimoesden Junius 3^{án} 1864

Neubauer István
 Jegyző

(376a)

Helynevek

Kis Dombrovitza községből, Bihar megyéből.

Megye székhelye: Nagyvárád, a járás székhelye Belényes, a járás szakasz székhelye Robogány, a helység Hollodi vidékén fekszik. —

A helység neve: Kis Dombrovitz, románul is úgy nevezik; — a helység nyugoti részét gyalu mnyántzulujnak északi részét Kimpu marénak déli részét vale perilornak nevezik; mely elnevezés semmi tulajdonságot nem jelent, ezen el nevezés régi, okát senki nem tudja, hivatalos iratokban elő nem fordul. —

(376b)

A szomszéd falvak lakoi sem használják ezen elnevezést; —

A határban térségek nevei: ritu tyejuluj ritu cel mare, lunka, vigyikánu, la kruce la fontina luj pojus ritu luj dubou,

A helységnek más neve régen sem volt, most sem ösmeretes. —

A mostani nemzedék a helység mikor lett elnevezéséről semmit nem tud. —

A népesítés helybeli, a lakosok mind románok. —

(377a)

Kis Dombrovitz helység fekszik ~~ke~~ hegy oldalon, alakja 2. sor házból áll, — határa hegyes és völgyes, — folyó vize a Hollod, és Hodiselu pataka. — Határos Rogoz Venter, Hollod és Farkas patak helységek határaival.

Kelt Kis Dombrovitzán 16^{ik} aprilis 864.

Csokán Tivadar
Jegyző

(378a)

Helynevek
Kis Kágya községből, Bihar megyéből.

(378b)

Ertesítések

Az 1° pontra. —

Bihar megye, Érmelléki járás, Kis Kágya község. —

A 2^{ik} pontra. —

Mindég Kis Kágya név alatt volt országszerte ismeretes. —

A 3^{ik} pontra.

Kis Kágyának soha egyéb neve nem volt.

A 4^{ik} pontra. —

Kis Kágya 1810 óta ismertetik. —

Az 5^{ik} pontra. —

Kis Kágya község pusztája volt eleinte csak egy egy csapszék volt benne, közbirtokossági majorsági földeken települt, és Székelyhid városából nepesített, jelenleg 65 házból áll. —

A 6^{ik} pontra.

Kis-Kágya nevét vette a szomszéd Nagy Kágya községtől —

A 7^{ik} pontra.

Kis Kágya község mintegy 900 holdból áll, melyből 180 hold vagy is 1440 kapás jó minőségű bakatort termő szőlő hegy, a határt az úgynevezett Er folyó határolja keresztül, — dűlői következő elnevezéssel bírnak a Szőlőhegyen: Nagy és Kis rozsa dűlő, állítólag hasonló nevű egykori birtokosáról neveztetik, továbbá Koldus dűlő arról neveztetett el mert az egész hegyen a legálább bort termi, Kenesei dűlő egykori tulajdonosáról neveztetett el, ki a legnagyobb részt bírta ezen dűlőben, Darvai dűlő, legnagyobb részét a Darai család bírta, ettől neveztetett el, Bagoly dűlő ismeretlen eredetű, Ormos dűlő szinte a nagyobb birtok tulajdonosáról neveztetik. — A szántóföld rétek és Legelők az erdővel három dűlőre oszlanak u: í: Templom dűlő, állítólag IV^{ik} Béla idejében egy kápolna állott, erről neveztetik, — Nyírfás dűlő ismeretlen eredetű, Hosszu dűlő kiterjedésétől vette nevezetét. —

Kelt Kis Kágyán 1864 Junius 12^{én}

főbíró Nagy Sándor
Madúz Károly
jegyző

(380a)

Helynevek

Kapocsány községből Bihar megyéből.

1. A megye székhelye NagyVárad, járás székhelye: Belényes, a szakaszbeli szolgabíró székhelye: MCséke, a vidék magyarCséke vidékének neveztetik.
2. A helységnek más neve nincs, magyarul oláhul a neve Kapocsány.
3. A helységnek hajdan sem volt más neve.
4. A legrégebb lakosok sem tudják az elnevezés idejét.
5. Ezen helység is II József császár uralkodása alatt vonatott össze, az előtt mint a többi oláh falvak szélyel szórva volt a hegyeken. Lakosai mind oláhok.
6. A név eredetéről semmit nem lehet tudni.
7. A község határában előforduló helynevek oláh eredetűek, semmi jelentőséggel nem bírnak.

A helység fekszik egy hegyláncz nyugoti végén lapályon, egy része azonban a déli részen van. Határa szomszédos Varasány, Venter, Rogoz, és Szombatság helység határaival.

Kelt Szombatságon 30/3 864

Szilágyi Ambrus
Jegyző

[Kiskereki]

(382a)

Pesti Frigyes magyar Akadémia tagnak a' hazai helynevek gyűjtése körüli feladatának sikeres megoldhatása tekintetéből Kis Kereki¹ községet illetőleg a' következő adatokkal szolgálunk szem előtt tartva a' nyomtatásban velünk kültt utasítást:

Kis Kereki község fekszik Biharmegyében az Érmelléki járásban. A' megye székhelye NagyVárad A' járásnak jelenben főszékhelye nincs, mivel a' szolgabírák vagy lakhelyükön, vagy a' szakasszaikban levő községekben biráskodnak,

Kis Kereki a' hagyomány szerint 1241 előtt már község volt, de akkor a' tatárok teljesen elpusztították. A' hely hol hajdan feküdt ma is Régi teleknek és B: azaz belső teleknek nevezetik – A' templom hely most is észlelhető az össze omlott kőmaradványokból – Ez a' dülő kender répa burgonya termelésre elkülönítve a' többtől használtatik. A' mostani helyétől a' községnek mint egy 400 ölnyi távolságra esik az Érfolyam közelében. Hihető, hogy a' mostani helyre csak hamar a' tatárok kivonulása után telepítették a' helység. Régi korbéli okmányaink nem lévén, a' hagyományon kívül másra nem támaszkodhatunk 's meg nem határozhatjuk, hogy mikor fordul elő legelőször a' község neve. Annyit azonban tudhatni a' Kis Kerekí ref ekklesia birtokában levő, 's ur asztalához használt ezüst poháron olvasható felirásból, hogy az 1600-ik évben évben is Kis Kereki már reformált község volt. Ezt a' poharat Virginász János ~~ajándékozta~~ 1600 ban ajándékozta a' | nevezett Egyháznak. A' községnek egy utcája ma is Kis-erdőnek nevezetik, mi azt láttatik igazolni, hogy a' helység jelenlegi helyén erdő volt 1241 előtt.

(382b)

Másik nevezetes dülő a' helység közvetlen szomszédságában az ugy nevezett Német temető – hová a' Bocskai hajdui által 1604^{ben} K Kereki alatti csatában megvertt német sereg halotjai temették.

Vannak ezeken kívül még több helynevek is ugy mint Kis halom a' némettemető szomszédságában – mely hihető hogy ágyutelepül használtatott. Nagy Halom Vár domb, de ezekről sem okmány sem hagyományból nem tudni semmit, továbbá Mogyorós Paprét – mely hajdan papi kaszálló volt Parrag – mely hajdan parlagul heverhetet 's onnan vette nevét Borc – hihető, hogy itten mikor még erdő volt sok borz tanyázott Nagy és Kis Kerek erdő minden felől nád termő érrel környezve, most szántó és kaszáló, de hagyomány szerint a' tatárok dülása alatt és a' Kurucz világban erdőség lévén, menhelyül szolgált a' lakosoknak és barmaiknak, Duttyánok – melyek apró szigetekből állanak az ér között, Farkas sziget Daru sziget Tölgy fa sziget Völgyes – a' határon levő ereknek legmélyebbike – Varsaszeg – Kaszálló most – melynek körületén levő erekben nádból halfogó töröket /helyi elnevezés szerint varsákat vagy vészeket:/ állítottak fel bő víz idején ezen halfogó

¹ Egy másik kéz húzta alá.

eszközök ma is használatnak. Sívó dűlő – mely legrosszab része a' határnak földje szíkes lévén, Öreghegy és Ujhegy mind kettő szőlővel van beültetve hajdan dézmás most mindenik szabad, miután a' szőlőbirtokosok a' bordézmát örök áron megváltották.

Kelt Kis-Kerekiben 1864 april 26.

főbíró Tóth Ferentz mk
közgyám Pap Imre mk
jegyző Kocsár Mihály mk

Helynevek.¹

(384a)

Kis-Kér Községből. – Bihar Megyében, mely tartozik a Nagy Váradi főszolgabírói járáshoz.

A községnek román elnevezése Fel-Tyeriű

A Község hogymikor említettik legkorábban kipuhatolni nemlehet.

Hogy honnan népesítetett, arra adat nem létezik,

A név eredetét tudni nemlehet.

A Község határában semi nevezetes hely nem létezik.

Kelt Kis-Kéren 1864 év Juni 30^{án}

főbíró Takaji Demeter +
Partý József körjegyző

¹ Lásd még a 207. lapon is!

(385a)

Helynevek
Kislaka községből, Bihar megyéből.

(386a)

Felelet a tulnan irt kérdőpontokra.

1^{ső} Kérdő pontra: Kislaka község Biharmegye szalontai főszbirói járás Bééli szakasz szbirósághoz tartozik 's egyszersmind a szakasszbiróság Beél vidéki elnevezéssel bir.

2^{ik} Kérdő pontra: Aközségnek régebbi elenevezését nem tudják. —

3^{ik} Kérdő pontra: nem vólt

4^{ik} Kérdő pontra: nem tudatik.

5^{ik} Kérdő pontra: nem tudatik

6^{ik} Kérdő pontra: A község eredetéről sem száj sem irott hagyományokból mitsem lehet tudni. —

7^{ik} Kérdő pontra: Aközség határában előforduló mező dülők következők, jelesen: I: Czárina, több rétes mint hegyes szántó földből áll, a tenkei-beéli ország ut keresztül metszi. II: Skorusuluj nevét valami két nagy berkenye fától vette, mit romanul skorus-nak neveznek, dombos hely többnyire községi közös legelő. III: Tagadoluj, dombos bokros és igen terméketlen szántó föld IV Paro Styánuluj, nevét a Styán családtól vette, kiknek hajdan ezen völgy mellett nevezetes nagy tanyájuk vólt, fekvésére nézve téres, itt ott bokros szántó föld, több kérget hántanak a lakosok 's adnak el a timároknak. V Tero csel mare nevét egy keresztül vágó értől vette, téres szántó és kaszáló föld. VI Retyicza: a községen alóli téres helyen fekszik, általában szántó és kaszáló földnek használtatik. VII Telmegyei puszta hajdan a község egyes lakosai haználatában vólt, jelenleg pedig a NVáradi Mtgos D. Sz. püspökségi uradalom tulajdona, téres szántó föld a Nmarusi Csontaházi erdőről lejövő patak mellette mint egy felkört képez. — Erdő dülők nevei: I. Felső Lunka lapajos hely tölgyes erdő II. Alsó Lunka fekvése téres a telmegyei puszta délkeleti részén III. Gruecz fekvése hegyes völgyes, bikk cser és tölgyes erdő. Kedvező időben ez erdők bő makk termést adnak. Kislaka község határos Keletről: Bokkia, Délről Mocsirila, Nyugotról Aradmegyei Csermő, északról Krajova községek határaival

Kelt NMaruson Május 5^{én} 1864

Bíró Zsarka Szimion k×v.

Bisztrián Petru k×v.

Katona Gyorgyie k×v.

Kurta János k×v

Thamó János mk

Jegyző

Kiskoh

(387a)

1re Bihar megye NVaradi Kerület Belenyési járás

2^l a Község neve Kiskoh ország szerte úgy ösmertetik

3ra Ezen község eleinte hivatott Koh Plutye név alatt, ennek oka onnan gyökeredzik, hogy régentén egy tehetős ember Kiskoh közsegebe lakott egy Vas hámort építtetett neve azon tehetős embernek Pluta léven a vas hamol el pusztulván most ország szerte Kiskoh név alatt letezik ezen falu ösmeretssége

4re ~~~~

5re Tráján császár által népesítettett.¹

6ra ~~~~

7re Kiskoh kozsége határos Petroszaval, Rubanyával felső Valenyagrával, Magurával, Bragyettel Also Valenyágrával 's Erdéllel² — nevezetes helyek — Slatyiná, Gyalu Todotsestylor, Gyalu beszeritse, Czermure Czárina, Vale Pestyere Curatura, Podul, Vale Runkuluj, gyalun, malaistye Steusz nuts, la Ogresz funtinyele, fetrele, gyalu vez szetsi, Tenutsera, fāgu Petri, Tyvor, Kirligātu, Ptyátra rosi, Zulesty, Brusztur, Doszur Tyeis, Szudris *Dláj Czi*si, Dumbravutca, Doszu Vale Lunga, Pautyestyi, Kárbunáristye, Terekaré, Kustura Paulasza — a közseget kettő vagja egy patak neve Kreasza —

¹ E mondatot utólag írta be egy másik kéz.

² Ezt a sor fölé egy másik kéz szúrta be.

(388a)

Helynevek

Sz: Kis Maria Községből, Bíhar Megyéből.

- 1) Bíhar megye, N: váradi járáshoz tartozik Székhelye Nagy várad.
- 2) A' városnak egyféle neve él, és Sz: Kis Maria név bir el terjedéssel
3. Más elnevezése a városnak tudunkal nem vólt soha mint Sz:Kis Maria. —
4. A' város 1606 ólta mídön Bochaÿ Ístvân fejedelem kiváltságát adta az idő ólta szabad Kis Maria város említettik. —
- 5) Magyar honból népesítettett.
- 6 A név eredetéről, értelméről, köztudomásból, sem hagyományból, sem írott vagy nyomtatott emlékekből nem tudonk semmit. —
7. A község határán előforduló többi topographiai nevek 1, A' Bochaÿ föld vár a' város északi részén hol maga Bochai Ístvân fejedelem is született. — (Bocskai)
A' város legelői a) A Somos hajdan somfás erdő vólt b) Tótok erdeje hajdan ez is erdőség vólt c) Óriás erdő hajdan szép tölgy fás erdő még mos van rajta néhány szál. d) Réj ennek szélébe van egy Csetnek nevű Zug hol a' beretyó fordul Pocsaj é) Hajog szeg legelő egyszersmínd tölgyfás erdő. — Panyikás Komlós faggyas Tompafok legelőkről el nevezeseiről semmi tudomásunk. — g) farkas likhát és fekete ér lapos a' beretyó északi részén. —

(388b)

- 3) Erdők a) Palló erdeje b) sebes érhát mínd egyik ritkás cserés erdő. —
4. Kaszállók a) Csonta sziget. a' Beretyó és ér egy szakadékja közt, b) Egeresi sziget szinte a' beretyó és érszakadék fojja körül nevét a' birtokosoktól veszi c) fenék tó mély lapos ez előtt használhatlan mocsár már mint egy 30 év ólta csapolás által használhatóvá vált. d) Matyás sziget Az anya beretyó es ennek egy szakadékja övedzi közül. — é) Szarvas sziget beretyó szakadékkal körül véve f) Oszlanyí sziget szinte a beretyó szakadék körül veszi nevét a birtokosok neveiről vette g) Belső sziget Nyáras sziget ordító sziget mindenik az ér és beretyó szakadék körül h) Vagórét Biri sziget a' beretyó szakadék környezi, i) Irtás hajdan erdőség vólt k) Bihari, Zálogos, l) Sajtos sziget a' birtokos nevétől m) Táborhej körül veszi a beretyó monda szerint a' tatár járás idejébe taboroztak vólna e' szigeten. — n) Kis Kenderszer¹ egyrésze jelenleg szántó föld NKend-szer szinte ennek nagyob része szántó föld o) Kasza sziget ennek is egyrésze szántó föld a' kenderszertől elválasztja az érszakadék; p) Durina, Czompostó Hosszurét Bakórét Velencze Szemetestó Asszonyfertó Bobána a beretyó egy részét körül foja neveik eredetéről semmi tudomásunk. q) Takarózug a' beretyó fordolatába vólt birtokosiról veszi nevét r) Martzi foka Zálogos sikkaszálók, neveikről semmi tudomásunk s.) sötét erdő a' beretyó szakadék környezi egy része jelenleg szántó föld hajdan erdő vólt. —

¹ Eredetileg *Kenderszeg*-et írt, majd a g-t átírva javította.

(389a)

5. Szántó földek, és dülők elnevezése: Borsziget Kistelek Nagy vasad hajdan erdő volt Ritka vasad szinte hajdan erdő, Megyes oldal Sovány rét hajdan kaszálló Akasztófadüllő | Bodzás hát Rakotyás Nagy sziget Kistréthat sós utdülő Annók halmi dülő Róka juk dülő több róka jukakról veszi nevét. Précze dülő nevét veszi egy mellette levő Précze nevű halomról, a' többiekre nézve hogy honnan veszik név eredetöket tudomásunk nincs. —

6/ Pusztá Ujmariai pusztá hajdan város volt rajta Nagy Mária név alatt, a' monda szerint tatár járás alkalmával pusztulhatott el; a' város elpusztult teplotom romjai mostis laczhatók; és a' teplotom mellett van egy csárda Nagy maria név alatt: a' pusztá mint egy 12000 hóló mellynek fele részét a' Beöthý Ödön, másik fele részét pedig a' Beöthý László utódaí birják; a' pusztán van két kastély, kertel, cseléd épületekkel és majorokkal ellátva. A' pusztá jelenleg sík, szántó, kaszálló, és legelőből ál, fel vannak osztva dülökre vannak benne halmok is de ezek történeti vegy nyelvészeti tekintetbe semmi érdekekkel nem bírnak. —

7/ A város határán ugy a' pusztának egy részén keresztül fojó beretyó vize melybe az ér Pocsaj Község alatt szakad. —

A' város határán 's pusztán kutak ugynevezett Samariai Rakotyás Zeneselő forás van egy Ró'sás kut névvel elnevezés eredetéről semmi tudomásunk. —

Határ: Pelbarthída Nagykerekí Henczída Esztár Pocsaj Kassza Pusztá Grof Zichý Ferencz birja

Kelt Kis Maria város April 21. 864.

Fazekas Károly
körjgyző.

Gellén Mihály
főbíró

(390a)

Helynevek
Kis Marus községből, Bihar megyéből.

(391a)

Feleletek a tulnan irt kérdő pontokra

- 1^{ső} Kérdő pontra: Kis Marus Község Biharmegye szalontai főszbirói járás — Beéli szakasz szbiróságához tartozik, 's egyszersmind a szakasz szbiróság Beel vidéki elnevezéssel is bír.
- 2^{ik} Kérdő pontra Magyarul: KisMarus, románul Sztonyest. ösmeretes az előbbi nevééről.
- 3^{ik} Kérdő pontra más elnevezése nem volt
- 4^{ik} Kérdő pontra: nem tudatik
- 5^{ik} Kérdő pontra: A szomszéd Nagy Marus községből népesítettett. Mikor? idejét nem tudhatni. Száj hagyomány után említették mégis annyi, hogy ez előtt 60 évvel egy községi birája és egy pecsétje 's s adó könyve volt Nagy Marussal. —
- 6^{ik} Kérdő pontra: Bizonyost tudni nem lehet.
- 7^{ik} Kérdő pontra: A község határában elő forduló mező dülők nevei következők: I Ritu téres, kevésbé vizeses szántóföld II Doszu Ruzsinye Dombos bokros roszminőségű szántó föld III Gyalu Trincsestyilor, nevét hihetőleg bizonyos Trink családtól vette, dombos roszminőségű szántó föld. IV Doszu Kerpenyetuluj, dombos, bokros és vizmosásos roszminőségű szántó föld V Ritu Makoluj téres közép minőségű szántó föld. VI Facza Makoluj meredek dombos bokros vizmosásos roszminőségű szántó föld. VII Ritu Pufulestyilor nevét vette hihetőleg a Puf családtól, részben téres részben bokros szántó föld. VIII Doszu Beéli, a csontaházáról jövő út és patak mellett, dombos bokros szántó föld. Az erdő NagyMarus község határához tartozván a helynevek ottan vetettek fel. A község határai határosok Keletről: Csontaház, Délről Nagy Marus, Nyugotról Béél Rogoz, Eszákrol Beel Rogoz és Csontaház községek határaival.

Kelt NMaruson Majus 6^{án} 1864

Biró Ungur Illie k × v
 Puff Togyer k × v
 Ungur Demián k × v
 Trink Juon k × v

Thamó János mk
 Jegyző

[Kisszántó]

(393a)

1. sor	Bihar megye Sárréti járás mezőség	–	–	–	–	–	–	–
2. sor	Kis Szántó	–	–	–	–	–	–	–
3. sor	Semmí elnevezése nem volt	–	–	–	–	–	–	–
4. sor	1710-ik Évben kezdték meg ülni.	–	–	–	–	–	–	–
5. sor	Több helyekről költöztek							
6. sor	Magyar ajkuak hely: hitv. követők							
7. sor	Sziget dűlő Temető dűlő Cseresznyefa dűlő Erdő dűlő							

Fekszik Várad Püspöki Bihar Mező városok, N Szántó N Zomlány pusztá (N Várad diak szer tartású kaptalan birtoka Kis Zómlány pusztá jeleni Kis Szántói birtokos Nagyságos Lányi István Úrtól vásárolt Nagy Várad lakos Pollák Eduárd birtoka:–) Bors község közelében a' Pest Nagy Várad vas útmellett szinte Kis Szántóhoz tartozó ugy nevezett Szebeni Pusztá szomszédságában A Szebeni pusztá ugyan azon nevezett csárdával együtt, ezen szebeni pusztában Kavics bányá van az egészen szűk helyen fekszik a helység —

Kis Szántó Aprillis 12^{en} 864.

Kovács Mihály mk
Jegyző

Főbiró Kintses Jó'sef mk

(394a)

Helynevek
Kis Ürögd községből, Bihar megyéből.

- (395a) 1. Bihar megye, Szalontai Járáshoz tartozik Kis Ürögd Községe.
 2. Más néven nem fordul, s nem is fordult elő, csak Kis Ürögd,
 3. Más elnevezése nem volt,
 4. Mikor említetik legkorábban nem tudatík,
 5. Hogy honnan népesítet nem tudatík,
 6. sem köztudomásból, hagyományból írott emlékből a név eredetéről mit sem lehet tudni.
 7. a Község határában előforduló többi topographiai nevek következők, dupe ogrez, a kertek alatti dűlő, — de la peri, hajdan Körte fák voltak bene onnan neveztetet el, — la drumu csel mare, a mellet elvónulo Országutról, la Cseru, ot létezet Cserfákról, — holumbás ot lévő dómból, — hogy hogyan keletkezett ezen domb nem tudatík, — dupa gyál, mint hogy egy dombon tul vagyón, — Velzsu, Kaszáló föld egy völgy melyen az eső víz szókót elfolyini nagy esőzések alkalmával, — Kurtyilis Közsegi erdő, igen sok vad körte fák levén benne onnan neveztetet Kurtyilisnek, Békáskuti Kut, melyben igen jó ívó víz van, a leg nagyobb szárazságban egy Közseget el bír vízel, hajdan ot letezet békás tórol vette nevezetet, — Malayesztie uraszági erdő, — hogy mirtneveztetik úgy nem tudatík, — Cserutza szintén uraszági erdő, hajdan vadas Kert levén, Csupa Cserfából ál. — határos a Község N. Ürögd, Ó apáti, Les, Poósa, és Sályi Községekkel.

Kelt Kis Ürögdön September 4^{én} 1864

Bethner János
 Jegyző

Szabó Josza k × vsa
 Főbíró
 Szilágyi János k × vsa
 másod bíró
 Ille Mitru k × vsa Esküdt

P. H.

(396a)

Helynevek
Klitt puszta községből, Bihar megyéből.

Klitti puszta püspökségi ~~puszta~~ birtok, mely csak néhány családnak nyújt allandó lak helyet, — ezért is közigazgatás tekintetben is Más hozzá közel eső községhez csatoltatott, — (396b)

(397a)

Felelet a tulnani kérdésekre.

- 1re Klít Puszta tartozik Biharmegye Szalontai járás Beéli szakaszához
2ra E puszta áll 26 számú házból és 130 lélekből, — kik románok, — tartozik a NVáradí lat. szttásu püspökség Beéli uradalmához. —
3ra Más elnevezése nincs. —
4re Telepítési ideje nem tudatik.
5re A község magából szaporodott. —
6ra Eredetéről sem írott sem szóbeli adatok nem léteznek. —
7re a község határa, — 94. hóld, — , — több patakjai vannak. — s hegyei, melyek elnevezéssel nem bírnak.

Kelt Klíttén Május 10. 1864.

főbíró *Farhucza Párk K×v*
jegyző Holnapy

(398a)

Helynevek
Kollest községből, Dél Bihar megyéből.

(399a) 1^{ör} Kollest községe tartozik Dél Bihar megye Belényesi járás vass Kohi szakaszhoz. —

2^{ör} E községnek csak is e neve él és ez alatt ösmeretes

3^{ör} E Községnek más elnevezése nem volt. —

4^{ör} Hogy mikor említették leg korábban nem tudhattó.

5^{ör} Tráján császár által népesítettett¹ miért is Románok lakják.

6^{ör} E községnek név eredetéről hagyományok és iratok hiányában semmit sem tudható.

7^{ör} E Község határán legnevezetesebb helyek vannak u. m. a község közepén egy lapos hegy tetőn van egy tó mely mintegy husz ölnyi széleségű, mélysége pedig bizonytalan, ezen tórol azt állítják, hogy régentén annak a helye a helység közepén líba nyomásnak használták, és dísznek turás alkalmával forásas helynek változott, nem más által, hanem hogy a magasabb hegyekről levalt eső és forásas vizek mind oda folynak és anyi ereje nintsen hogy a földbe be szívárogon egy tavat Képeznek, a melyet Kallest község marhák itató helynek használnak, és időről időre oly anyira mély lett, hogy jelenleg annak fenekét nem tudják bár mély rudal vagy vagy más mértékkel próbálják, vannak több erdő csucsak kaszallok a havasak u. m. Rontzál, vírvu csicseri, fatza ponorului, gzázsgyuri és tautzu, a Két utolsó hegyekben találattik vas ércz, mít a vas Kohi hámorhoz szállítják az egész helység egy domb tetőn fekszik, 's foglal magában fehér tarka márvány követ, 's a község határába özek és vad dísznek találhatni.

Vaskohi Junius 2^{án} 864

Karaján Mihály
jgyző.

¹ A mondat első négy szavát egy olvashatatlanul áthúzott szöveg fölé írta egy másik kéz.

Értesítés
A' Községi hely nevekről
Kóly Községből — Bihar Megyéből.

(400a)

1. Neve a' Megyének?
 " Kerületnek?
 " Járásnak?
 's a' t?
 Bihar
 Tiszántuli Kerület — 1849-től pedig 1861-ig
 Nagyváradi Kerület nevezettel volt.
 Érmelléki járás Nagyváradon székelő Megyei
 hatóságokhoz tartozik
 A' többiről ez első pontban nincsen semmi em-
 lékezet.
2. Hány féle névvel él most
 a' Község?
 Egy névvel él, mely ország szerte ösméretes:
Kóly, igazábban: Kólj. Itt egyéb észrevétel nin-
 csen
3. Volt é a' Községnek haj-
 dan más elnevezése
 's a' t?
 Hagyományok nyomán ezen Község nevezete
 hajdan volt: Kis Zólyom. Zólyomý váráról, mely-
 nek romai most is láthatók; — most Kaszálló hely,
 hajdan nagy láp; nádas, és mocsár vette körül. E'
 várban hagyomány szerint hajdan a' villongós idő-
 ben a' Magyar Korona is sokáig őriztetett.
4. A' Község mikor említ-
 tetik leg inkább, és leg-
 korábban?
 Erről nincs emlékezet, a' régibb nép monda sze-
 rint e' jelenben fen hegyen települt Község, lent a'
 laponon feküdt, 's az lehetett Kis Zólyom néven,
 e' Községnek mostani neve Kóly-á régi írások
 szerint Kólj.
5. Honnan népesítettetett?
 Az ugy nevezett Kiszólyom helyről üzettek ide
 fel a' hegyre a' lakosok hagyomány szerint.
6. Mit lehet tudni köztudo-
 másból, hagyományból
 's a' t. a' nép eredetéről,
 értelméről, mind egyik
 nyelvű hely névre néz-
 ve?
 Kólj a' Közmonda szerint Világ közepének vala-
 mely utazási észrevétel, vagy Kalandból el nevez-

(400b)

tetvén, e' reá nevezés környék szerte mai napig is fen áll, és Köz mondattá válván: Kój a' világ közepe –

A' vár a' nagy Zólyomý Dávid rejtélyes fészkeiből való, mely átlábolthatatlan nádas, és mocsáros helyekkel volt körül véve, 's hihetőleg munkát adott a' véle ütközőknek, annyival is inkább, mivel a' hely színezet felvételéből az kitűnik, minthogy ezen vár szemben — 's össze kötésben állott egy a' dioszegi határban eső romba dült várszerű nagy sánczolattal.

7. A' Községben 's határában előforduló többi topographiai nevek. például:

Mező van e' néven. — Düllők:

1. Törzsökös, mely erdő lévén sok törzsökből állott, most legeltetésre használtatik, dombos tér.

2.) Berek, hajdan sűrű fás erdő lévén még egy része ma is fen áll; — a' többi rész szántó föld.

3. Nagyvásár, nevezetét vette hajdani földbirtokosától, szántó, rétes, és nádas.

4. Kivvásár   —

5. Szőkés.   —

6. Gyilkosziget Még a' jelen elő öregebb emberek apáiktól hallották, hogy e' szigeten verekezés esvén, a' mezei Kerüllők a' Község csordássát itt ölték meg.

7. Sebesér Az érfolyó dereka itt foly át most rendezett kanálisba nagy sebességgel, hogy még a' rajta lévő híd is rendezetlen állapotában többször felszaggatta.

8. Nagysziget Rét közt eső legnagyobb tér, szántó, 's kaszálló föld.

9. Csókás. Ily nevű ember tulajdona volt.

10. Fűzfás Szép és bokros fűzfák termettek itt, most is 30–40. nagyobb 's kisebb szálfák láthatók.

11. Hosszú sziget Hosszu, 's keskenysége miatt alakjáról vette nevét két ér fojás között, szántó 's Kaszálló föld.

12. Vársziget a' 6^d pontba említve van. Itt van a' romlott vár.

(401a)

13. Határsziget. Mivel határba esik a' diószegi határ mentén — erről veszi nevezetét.

14. Cseresznyéshát. Itt Debrecenből leginkább, és vidékekről cseresznye vásárlók jöttek, minthogy idejében itt a' hegyen nagy mennyiségű cseresznye szokott teremni, itt esik a' Cseresznye vásár, hogy itt Korcsma is e' néven van — úgy esik az ősz gyülekezet, A' hegy fentebb van, mely Cseresznyésháti hegy név alatt régi időtől fogva ösmertetik.

15. Lapos. Szép szikszági területéért neveztetik, jó füvet terem.

16. Kóji völgy. Két nagy hegy közt van, víz mosás, és forrásos mindég folyó hely.

17. Irtás Erdő lévén hajdan kiirtatott szántó földnek.

18. Erdőkert. Hajdan nagy erdő volt itt, több élők emlékezetére kiirtatott szántó földnek.

19. Holdmező E' néven esmertetik mindég.

20. Nagyhegy Érfolyam. Ez legnagyobb területű, és legrégibb Szöllő hegy; — Az ér alatt foly el kevés távolságra.

Szántó, 's Kaszálló, rét, nádas 's a' t' két fordulóban műveltetett ember emlékezete olta.

Csárda: Lásd fent 14. sz.

Szöllőhegy van 3. hegy mint fent írva van.

Árok: a' felemlített kanális.

Rom: — várrom.

Irtvány, hát, halom, domb, csúcs, orom: ez egy úgy nevezett Kopasz hegy név alatt álló helyen van, terméketlen, sárga ílványos kis hely.

Magaslat, fensík, hegy, hegy gerincz a' 3. hegyeken találtnak.

Forrás: Van kettő ben a' Községben az alsó uttzán, mely felül ívó Kútnak használtatik jó víziért, és foly a' nagykágyai hegy mentén a' kólyi földön végig a' nagy Kágyai határig — honnat az érbe folyik.

Kutak: Vannak igen minden udvaron, jelesen a' felső uttzán 14.–18. ölesek.

Nádas: Van mint fentebb kijelöltetett több helyeken.

Uttzái neve: Alsó uttza, felső uttza.

Több zug sikátorai közt van úgy nevezett medve út, itt fél oldalon pincze sor van, és néhány ház. Ős időben e' hely rengeteg erdő lévén, és a' forrásokra le járó út lévén. Vadakról neveztetett el.

Végül határos Puszta Nagykágyával Keletről és délről, — Csokallyal Ejszakról, Diószeggel nap nyugotról és délről.

Kelt Kólyon Junius 14. 864.

Szováth Lajos
Jegyző.

Főbíró Nagy Sándor mk
több tanácsos társaival

Helynevek
_____ községből, _____ megyéből. (402a)

Komádi Várossa miért neveztetett így nem tudatík, más el nevezésről tudomásunk
nincs, a többire

. / .

Bihar Megye Sárreți Járásában kebelezett Komádi várossa 1606 évben telepített meg Bocskai Fejedelem által 1700^{ik} évig mint hajduk a Komádi lakosok fegy-
verrel szolgáltak, 1702^{ik} évben a kir. kamara elfoglalta, az Eszterházi Herczegi
háznak Szalonta Konyár Derecske, Kaba B.Ujfalu, Bagos, Félegyháza, Sáránd,
Sas Városokkal 100000 Ftan az Eszterházy Herczegi háznak Zálogba adta.
Herczeg Eszterházy Családnak u: nevezett taksát fizetett 1848^{ik} évig, — mult
1863^{ik} évben Augs 21^{én} lépet Urbéri egyességre a tisztelt Herczegi házzal
Komádi Községe. Komádi határán lévő dűlők következők: Varsánhát, Nagy
György, Csoma, Zsombokos, Tot Pál, Bánom sziget rosz szíkes föld, Szilvás,
Szilvás sziget, falu sziget hajdan mint | mondják falu volt háts hely, Gabonás (403a)
jo gona termő föld, Borostó, Nagy János, Kétesí, Vermeshát, Kurtato, Fűzgát,
Szilva szérű, Észí gabonás, Arany ásás, Kurta érhát, Diófél, esitelek, Kurtsó
Sziget, Picsor, Eszi erdő, Bánocza, Balázs, Borzos, Tohát, Csébi, Megyeri föld,
Észí erdő alja, Poklos, Észí, Gyökeres, Apáti Sziget, Feketeföld Váczi Zug,
Nagy érhát, Juhász ködomb, Belső és Külső ködomb, Nagy András és usztato,
Nádas és Koti Pusztá.

Kelt Komádiban April 11^{én} 864

Főbiro T Nagy József mk
másod bíro Berés Jozef mk
Török György sk
Jegyző

(404a)

Helynevek
Konyár községből, Bihar megyéből.

(405a)

Felelet –

A Hely nevek magyarázata tárgyában kélt alább el sorolt kérdő pontokra. —

- 1^ő pontra: – Bihar Vármegyének Sárreți járásában tartozik Konyár helysége. —
- 2^{ik} pontra: – Konyár községének egy neve él az 1703^{ik} évbe kezdett végzések jegyző könyvénel, régibb okmány a' levél tárba föl nem található, és ezen jegyző könyvbe, mint szinte a' kezünknel lévő 1751–1803^{ik} évben készült Térképekben mindenüt „Konyár mező város” elnevezéssel fordul elő. —
- 3^{ik} pontra: A' Községnek más néveni elnevezését a' hajdan korból felderíteni nem lehet, mivel a' kéznél lévő okmányok csak 1703^{tól} fogva szólnak. —
- 4^{ik} pontra: – Konyár mint Mező Város leg korábban 1606^{ik} évbe említetik Bocskai Fejedelem idejéből, és az Erdelyi Fejedelmek korszakában 1606^{tól} fogva, mint szabad Hajdu nép, úgy élt e' hely lakossága a' Fejedelmek uralkodása meg szünteig. —
- 5^{ik} pontra: – Honnan népesített meg e' hely azt be igazolni adatok hiánya miatt nem lehet. —
- 6^{ik} pontra: – A helynév eredetéről, Kis Bálint Protestáns Lelkész Statisztikai adat gyűjteményei nyomán annyit tudhatni; miszerint e' név Konyár Syrus nyelven czimbalmost jelent, hihető hogy ősenk be bevándorlásuk közepette Syriában is tartózkodván, a' nyelvekkel össze vegyült syrus nyelven nevezhették el; vagy a' Tatár futás idejében kedvező fekvése miatt jó legelővel bővülködén lovaik legeltetésére használhatták a' tért, 's orosz nyelven Konya annyit tesz mint ló — a' Tatárok el üzése után maradhatott fönt a' használat módjától a' hely nevének el nevezése. —
- (405b) 7^{ik} pontra: A' Község határában elő fordul több topographiai nevek, az előttünk fekvő Térképek igazolása szerint, az akkoriban élt és most is életben lévő családok nevei után neveztetek el leginkább nevezetesen. Szőke Rét, Farkas Rét Vida Rét, Kiss János lapossa. — Balló lapossa. — Cs. Erdőhátý Lapossa. Bazsa lapossa. — Kiss István lapossa. — Szentesi lapossa. — Csóka lapossa. — Kiss István lapossa. — Nagy György János lapossa. — Csordás István lapossa. — Lénárt rét. — Gáll lapossa. — Berkesi lapossa. — Bakater lapossa. — Budai lapos, — Fekete rét. — Farkas rét. — Gáll György lapossa. — Vasas sziget a'

Vas családról. — Kender sziget Kenderi családról. — Kis és Nagy 'Sombokos, hajdanta Zsombokossága miatt hasznavehetetlen volt. — Kigyós telek – ezen föld rész birtokot a' Város a' hajdan korban a' Kigyósi családtól vette. — Papp lapossa, a' mai napig a' Lelkészek birtokában állt. — Halas tó a' régi időben halat bőven tartalmazott. — Városrét, mint hajdan, vagy most is a' város birtokában ál. — Bűbajos sziget, a' hajdan korban termékenysége miatt nyerte el nevezését. — Fényes tó, sik, gaz nélküli tó lévén innen nyerte elnevezését. — Sós Tó, lugos tartalmáért neveztetett így. — Kerék szik Tó, mintha czirkalommal volna ki kerekítve oly kerekded a' Tó, lugos tartalmu vize, és szárazságban sziksó termelésére használtatik. — égető domb a szötétség kor szakában, a' boszorkányságáról balul fölesmert szerencsétlenek égettettek meg e' dombon. —

Kelt Konyáron Ápr: 18: 1864.

Kiss Ferencz mk főbíró
P. H.¹ Nagy József mk Eskütt
Vass Tamás mk Jegyző

¹ A pecséten *Konyár* felirat látható.

(408a)

[Korbesty]

Korbesty lakosai G.n.e. valláson lévő románság Bihar megyében Belényesi járásban, földje hideg természetű s nagyobb részt terméketlen köves, dűlőinek elnevezése

1^{ör} Vále Nyágra

2^{or} Malu

3^{or} Ritú vidulestilor

4er Reűcseszkű

5^{ör} Ileaszka

6^{or} Tútrekú

7er Gyoűse határai északról a Király erdő Keletről Felső Topa
Délről Cseszora, Nyugotról Kotyiklet.

M Cséke 4/4 864

Biró Lajos
jegyző

Helynevek
Kotyiklet községből, Bíhar megyéből.

(409a)

Belényesi Járás, MagyarCsékei Szakaszbán, a lakosság öszve véve Oláhság, a Községnek más elnevezése soha sem volt, e Község mintegy 180 éve huzatott öszve lakossai pásztorok voltak — Kotyiklet oláh elnevezés semmi jelentéke nincsen a Község völgyben egész szorossan fekszik, egy hosszú utzából áll, hátáros DrCséke, Butsum, MCséke, Cseszora, Korbest és Bukurvány Községekkel — Egy forduloja Bunkur jelentéktelen név másik forduló magura magyarul magass hegy, harmadik forduló Csunzset, magyarul Csonkás — Az Erdő neve Dombráva, magyarul Liget, semmi nevezetességgel nem bír —

Egy név nélküli víz ere van, hegyekről ösze folyó vizből áll; miután a falu völgyben és szorultságban fekszik, ezen víz, télen nyáron az utza szélességében az egész falun keresztül csergedez.

(409b)

Ezen község semmi nemü egyéb jelentőséggel nem bír.

Kotyiklet 1864 April 14^{én}

főbíró *Popu* Mikula + v

esküdt *Puje* Mihály + v

Dána Togyer + v

Kosztá Jozefás

kör jgyző által

(411a)

Helynevek

Kőallya /:Sub Tyátra:/ községből, dél Bihar megyéből.

a' Körösvölgyén élesdi járásban – ezen bírtok – a' Szomszéd Céczkének kiegészítő része. mint egy bírtokos, tulajdonai

(412a)

Kőallya helység nevét – megfejtí fekvése míneutánna Egy magas meredek szíklás hegy alatt fekszik – melly távolról nézve úgy néz ki mint ha eppen közvetlen a' felette í köszikla alat feküne –. Ezen helység későbbi telepítvény mint a' szomszéd Céczke – lakoi jelenleg oláhok – vallásukra g. n. e. erdején mezején semmi történeti emlék vagy elnevezés nem található — sőt düllői ugy erdeinek több részei is a' fekvés vagy felszin szerént nevezvék – u. m. köves domb. nagy domb. hideg patak – valle retse – minthogy pesterével és így az ösmert Igritz barlangal kelet felől szomszédos – minthogy egy faj mész Stratumkol áti hegy teje – ezen erdoség nyugoti részén is van egy kis szerü barlang –: mely a' gendarm világ idejébe – legtöbbnyire lopott husok kamarájául szolgált – ezen helység hátáros esz: Céczke – Kelet. pestere Dél fancsika és Vircsalog /:Virtse-lak:/ fancsika székely szo – rongyot tesz/. nyugotrol Izsopallagával —:

Kelt Kőalján Juni 26án 864

Kendy Sándor
Körjegyző

Hely nevek
Kőalja Községből Bihar Megyéből.

(413a)

- ad I Kőalja Községe, Bihar megye, nagy Várad Járás fő szolgabíróság és Elesdi szakasz szolgabíróséghez tartozik. –
- ad II Kőalja magyarul, roman nyelven pedig sub Piatra.
- ad III más elnevése soha sem volt tsak mindig a II^{ik} pont alatti hely nevek. –
- ad IV a Község Körül belül 200 év olta létezik
- ad V Görög Kelleti románok
- ad VI hagyományokból vagy nyomtatott emlékekből nints semmi
- ad VII a düllők pedig: dülleu recse, düleu dela Beltye a Község pedig ropant Kösziklás hegyek Közt fekszik a Kösziklás hegyek jobb része mész anyak az erdők zordon ős erdő – melyben vad disznó, öz, roka és nyulak nagy számal tartozkodnak ritkán medve is található különösön öz kor a midön a mána és vad gyümölcs érik –

Kelt Kőaljan December hó 20^a 864

...¹ Ármin mk
kör Jegyző
Avrám János
tanító

¹ A név olvashatatlan.

(414a) Körösszeg Apáthi Helynevi magyarázata

- 1ször K. Apáthi fekszik Bihar megyében, a Sárretijárásban —
- 2or Melléknevét vette a szomszéd Körösszeg nevű román falútól, innét nevezik Körösszeg Apathinak, nevezik még Magyar Apáthinak is, hogy a szinte Biharba lévő Oláh Apátitól meg Különböztessék.
- 3or Neve a Községnek a mostani nép tudomása szerint, mindég a fentebbi. —
- 4or Hogy mikor, és mely korból említetik leg Kórábban nem tudható. —
- 5or Hogy honnét, és mikor népesített meg nem tudható, hihető hogy Kezdetbe puszta lévén a szomszéd púsztakról, és falvakból népesült, mi önnét is fel tehető, mivel Magyarok és Oláhok Kezdetből főgva vegyesen lakják. —
- 6or A mi a Község neve eredetét illető, nagyon hihető, nevét önnét vette, – hogy ezen község mindég a Gróf Csákyak birtokán lévén, kik közül sókan főpapságót is viseltek, innét kifolyólag valamelyik Csáky, kié ezen birtok volt Apát lehetett, a nép kérdezvén egymástól kié ez a birtok, a felelet ez lehetett reá, az Apáthé t.i., az akkori Apát, Csákyé, a Későbbi nép ezt aztán, megtartotta, s nevezte Később | Apáthinak, —

(414b)

- 7or A község határában semmi meg említésre méltó nevezetes helyiség elő nem fordul, egyen kívül mely is az Úgynevezett Kúnülés, jelenleg a Gróf Csáky úradalom birtokába, mely mintegy 60–80 hold terület; A szájhagyomány folytán ezen helyen IVik László Király idejébe Kúnók laktak, de hogy itt meddig laktak, és hová lettek, és hogy a mai nemzedék nem ezeknek a maradványa nem tudható; azonba hogy a Kérdéses helyen, Kúnók egy időre valósággal letelepedhettek, s a hely, nevét innét vehette, fel tehető, mivel ezen Környék, mind a történelem, mind a szájhagyomány tanúsága szerint IVik László Királynak, Kedves mulató, s vadászó helye volt, Kiről pedig tudjuk, hogy utolsó éveibe, töbnyire a Kúnókkal társalgót, sőt a monda szerint, ezen helyhez alig egy fertály órányira eső, s szinte a Gróf Csákyak birtokába lévő Böszörményi erdőbe öletett meg a Kúnók által, a mely helyen jelenleg is van egy mintegy 18 öles, tömör falú, s régi alkatú Csónka tóróny, sáncz és bástya helyén mai nap is láthatók; ezen helyiség mint egy 300 □ öl helyen van, mint egy 4 öles dombon; a monda szerint később, barát Clastrom volt, még ezen kórba | szinte erősség, s óstrómmal vétetett be, s pusztítatott el a Törökök által, a Kíváncsi nép még mai nap is áskálja, kincset keresvén benne, a tóróny jelenleg is jó Karban van, tető alatt, a Csáky úradalom, magtárul használja; Kíváncsatos hogy ezen országos régi emlék, az útó kór által is, tiszteletbe tartassék. —

(415a)

Kelt K. Apáthi Ápril 28 – 1864

Matólcsey Ferencz sv.
községi Jegyző

Kimutatása

(416b)

Bihar megye Nagyszalontai Főszolga bírói járás Gyapjui szakaszában Kebelezett Kőrösszeg vagy Keresztseg helység fekvésének, s ennek határában fekvő más hely nevek és nevezetességeinek!¹

1 — Megye — Bihar

2 — Főszolgabírói járás — Nagy-Szalontai

3 — Szakasz — Gyapjui

4 — Hány féle neve él most — helybeli elterjedéssel — Kőrösszeg
— ország szerte — Keresztseg

5 — volt-e? hajdan más elnevezése — nem tudatik

6 — mikor említetik leg korábban — a jelen kor emlékezete óta

7 — honnan népesített. — Bihar megyéből

8 — mit lehet tudni írott vagy nyomtatott emlékekből a név eredetéről — a volt földes uraságoknak a Kettős Kereszt lévén jelvénye, s azt a Községi petsét mai nap is Képén hordja. – erről csak gyanítatik hogy neve innen eredt azomban más Képp nem tudatik.

(417a)²

A Község határában elő forduló topographiai nevek például mező dülő szántó, forduló, legelő, kaszáló, puszta, sivatag, tanya, csárda, liget erdő, szikla bértz, bánya, barlang, rengeteg, zúg, határ, örvény szoross Szöllős, árok rom írtvány, major, szállás, Kert, forrás, Kút, értő, folyópatak, tisztás halom domb csucs, magaslat, fennsík, hegy, hegy lántz, satt. s. a tt. . . . .

jegyzet.

1. A község fekvését illetőleg nagyobb részt lapály, míg csekély része az egyházzal kissé feltűnő dombon fekszik, a mennyiben régebb a Sebes Kőrös vize választotta el egy mástól, jelenleg is egy része úgy szolván fele idomtalanul messze fekszik egy mástól 200 lakkhával 1056 Román ajku mindannyi G.n.e. lakossal, három héber családdal ugyan annyi magyar és hét cigány családdal mely utóbbiak szintén 41 lelket számlálnak. –

Catastr: vagy is	1600	□	öles holdakban
Szántó	1016	hold	288 □ öll.
földekben			
Rétekben	850	”	346 ” ”
Legelőkben	1150	”	1258 ” ”
Erdőkben	334	”	1343 ” ”
Terménytelenek	304	”	— —
Egész kiterjedés	3656	”	35.

¹ Az anyag táblázatszerűen, egy része a lapon keresztben írva, az itt megadott szempontok szerint van elrendezve. Helykimelés végett az első nyolc oszlopok adatait gondolatjellel elválasztva közöljük.

² A szöveg kilencedik és tizedik oszlopának szövegét két hasábra szedtük. A kilencedik oszlopban a sorok eleje a 416b, a sorok vége a 417a oldalra esik, mivel a lap félbehajtván lett a kötetbe bekötve.

2. Styubej dülő nagyobb részt szántó csekély legelővel Álcsi pusztá felől dél Keleten dombos a legelő részén hajdan elegendő vízzel bővülködő forrás létezett jelenben pedig el van hanyagolva e dülő áll 254= holdbol

3. Dupakáp dülő nyugotról Nagy Harsány felől vezető s délre az ugy nevezett Sztninba nevű egészen délre eső többnyire szántó Kevés Kaszállóval a tamási pusztafelől dél Keletre az álcsi pusztáig terjed szintén 254 holdbol áll.

4. Pasztakris dülő nyugotrol K. Apáti felől fekszik csekély szántó legtöbb Kaszállóval az ugy nevezett Keresztszegi erdőig s délre a Körös folyóig Keletre a község fekvéséig s északra a B. Böszörményi erdőig terjed az ugy nevezett Dombi csárdával, és egy még a török időből származó s még jelenleg is használható állapotban lévő ugy nevezett Csonka toronnyal, mely a állására nézve szilárd ép, és hétszögre alkotott Külsőjű nem rég zsindelyel fedetett. Kemény ajtókkal. Kényelmes Kígyozó feljáró lépcsőkkel, értékes csigával belülről jól ellátott 7=osztályu padlással több ablakkal minden osztályba melyet a Grof Csáký család mint sajátját magtárul használ egy mellette Két szobából álló csősz házzal, csak nem az erdő szélén, hol álítólag Kun László vesztette életét, miről a történelem bővebben tanuskodik. –

5. Rápitra dülő a Sebes Körös baloldalán délnyugotra nyulik N. Harsány felé nagyobbbrést szántó és csekély kaszállóval, ez hajdan víz ér volt tömérdek apró hallal, most azonban a 3= év olta uralgott szárazság miatt egészen szántó földé alakítatott. ennek Keleti oldalán van az ugy nevezett peselő csárda.

A legelő részben meg említették hogy a földes uraságok még az 1835^{ik} évben meg történt Commassatió alkalmával a lakosoknak faoskolát nem adtak, annyival inkább temetkezési helyet, mind ezek a lakosok Kárára Később s Korábban a Köz legelőből szakítottak ki Körülbelöl 1. hold és 261 □ öl catasztrális holdját 1200 □ öllel számítva melynek egy része epres Kert, a másik a temetkező vagy is Köz Sír Kert. –

6. Lunka dülő. Keletről északi oldalon Vizesgyán Község határától nyugotra a B. Böszörményi utig. északnak a B. Böszörményi határig és délre a Község fekvésének terjed, hajdan nádas posvány erdővel Környezett s a Körös áradásainak örökké ki téve Kietlen hely volt, míg most a leg jobb Kaszálló, s részint felszántott föld a munkás embernek gazdagon fizet, és

Végre a Községből délre a Sebes Körösre vezető úton, a Körösön fekvő 32 öl hosszú és 6-öl Széles magán hid fekszik még ez ideig a vám jog nem engedélyeztetett, bár az többször felsőbb helyről Kéretett, s mind ez ideig nem tudatik, ha idővel a vám jog meg engedtetik is ha a hid megyéinek avagy Közös Községi és uradalmának hagyatík-e? meg, annyi tény, hogy ha még csak egy pár havig így áll, s a vám jog meg nem adatik vég Képp elpusztul. –

Kelt Körösszegen 1864 évi Áprillís hava 6^{ik} napján

főbíró Krízste Lázár × v.
és tanáttsa
Görgényi Péter mk
Jegyző

P. H.³

a végezetül érintett hid a Békés megye Gyuláról Debretzenbe vezető transennális hid lévén a Grof Csáký család, és a NVárad hegy foki Praepostsági uradalmak Körösszeg Község lakossái hozzá járulásával építették s mint hogy a vám jog mindezideig meg nem adatott, a hídnak tetemes Kölcséggel járó további fentartását, a Kellő anyagok Ki szolgáltatása tekintetéből az uradalmak meg tagadták, míg a Község mely csak is napszámmal járult ahoz, Békés Csanád és Heves megyék, ugyan Kun és Jászság részére melyek által naponta igénybe vétetik, fenn tartani nem Képes. –

³ A pecséten *Keresztseg · k · hely. petset: 1818 · felirat* látható.

(418a)

Helynevek

Körözs-Tarján községből Bihar megyéből

1. Körözs Tarján Községe fekszik Bihar megyének Szalontai járásában a Sebes Körözs folyó mentében NVárad Várossától egy állomásnyi távolságra egészen sik területen.

2. A Községnek más neve jelenleg nincsen.

3. A Községnek hogy hajdan más neve lett volna arról semmi nem tudatik.

4. Hogy mikor említettik a Község leg Korábban? erre nézve semmi adat nintsen

5. Minthogy a Község a Körözs folyó vize mellett létezik leg első lakossai alkalmasint a halászatot kedvellő 's abból élő emberekből állottak, 's ezeknek utódai G.n.e. oláhok; az 1820^{ik} év Körül azomban néhány felső Német országi Német, és Heves Megyei magyar család telepedett le a Községben, Kik az akkori birtokos Beöthy Sándor Urtól saját majorsági földjeiből ház helyet és földet kaptak, 's helyes lakosokká váltak; ezek vallásukra nézve Ro: Katholicusok 's a magyar nyelvet beszélik.

6. A Község nevének eredetéről semmi bizonyost tudni nem lehet.

(418b)

7. A Község határán fekszenek az ugy nevezett Cserepesi, Mindszenti és Bessenyoí puszták, ez utólsón volt a Johannita rendnek Klastroma, melynek helyisége jelenleg is Kimutatható, ambár egy ujjabb építés Következtében annak romjai már nem láthatók. —

A Község határában lévő ugy nevezett Füzfásba — mely a Körözs folyása miatt egy egész szigetet Képez, szinte nyomai vannak egy másik Klastromnak is — melynek romjai ez előtt még egy pár tizeddel láthatók voltak, de azt a lakosok már el hordották, ebből építvén nagy részben Kéménnyeiket; — Malom Zug — Bernát Zug — Bokros — Rózsás — Nagy rét — Körözs Mellyék Nagy erdő — Kis erdő — Temető dülő — Fláka — Korhán domb — Bagoly ér — Malom csatorna — /:mellyen a 8 Kövü vizi malomra a viz megyen:/

7 Tarján Községe egészen sik területen fekszik Sz. János — Bors — Ártánd — Mező Keresztes és Gyires Községek Szomszédságában, egyedül a Bessenyoí pusztá van inkább egy Kevéssé emelkedett helyen, mellyen több völgyek és mélyedések láthatók; Tarján Községnek 's az ugy nevezett Bessenyoí és Cserepesi pusztáknak jelenlegi birtokossa | a Jombárt család /:Francia:/ — ez előtt mint egy 6 evekkel meg vevén azt Mígös Beöthy Sándor Urtól.

(419a)

Tarján April 1^{én} 1864.

Tarján Község Elöljárói

P. H.¹

Hollós László

Kör jegyző

¹ A pecséten *Tarián kozség* felirat látható.

(420a)

Helynevek
Köszvényes /Cusuis/ községből, Bihar megyéből.

(421a)

Köszvényes /Cusuis/ község rövid topografiai leírása

Bihar megyének NVárad Belényesi járásnak hova a község is tartozik Székhelye
 Belényes hova nevezett községnek lakosai is heti vására járnok. —

2: A Község neve Köszvényes /románul Kusziis es a vidéken az utobi neveröl
 ismeretes —

3: Hogy volt é a községnek más elnevezése nem tudatik. —

4: a község mikor említetik legkoraban? nem tudatik. —

5: Hogy honan nepesitetett nem tudatik. —

6: Köztudomásból, vagy hagyományból a név eredetéről, vagy ertelmeről mit
 sem lehet tudni. —

7: A nevezett község hatarában előforduló dülök nevei: —

1: Trojan, 2 Ográda, 3. Szeliste, 4 Gyalu Momi, 5, Gyalu Turkului, 6
 erdőbeni földjei. —

Közel falu határán a fekete Körös folyik. — Szomszédjai: Kakacseny,
 Rieny, Szudris, és B. Lazur Községek hatarai. —

Kelt B. Lázuron ²⁹/4 1864

Papp Pál
 B. Lazuri körjegyző

(422a)

Helynevek

Kövesd községből, Bihar megyéből.

(422b)

1. Kövesd községe fekszik Bihar megyének, nváradi főszolgabírói járás, élesdi szakasszában. A vidék táj nyelven lakság-'nak, — oláhul pedig Lunka-nak is neveztetik, —. határai északról Almaszeg, Keletről alsó és felső Lugos, délről Örvénd, nyugutról P. Ujlak, és Kabaláspatak.
2. A község ország szerte Kövesd néven neveztetik, Oláhul azonban Kóesd-'nek hivatik.
3. 4. 5. pontokra a' lakosok semmi felvilágosítást nem adhatnak.

(423a)

6. A név eredetére, a' közmonda úgy szölli, hogy az | északi határba fekvő Kóesd oláhul, Kövesd magyarul nevű hegytől, melly nagyobb részt Kősziklákból áll, — nyerte volna nevét, innen ered egy Kövesd nevű patak is, melly az egész kövesdi határt által futja.
7. Culme de Pojana, ebben van a' funtina corbuluj, gyalú Bisztri, loranda patakkal, culme de Kicseo. Pojana flori, reszigye patak, gyalu Pogor, gyalu vezunyie se la Truk, Koszta ponyetrú, Csereszuluj, culme flentye, viuca, gyalú fetyingyeni-lor, vale tyinosa /:sáros patak:/ irtásu Dumitrú. — Gáboron, Bohuson, Albes kete hizsú, Mangó, Dingu, ezen nevek leginkább gazdáikról neveztetnek, kik a' helyeken földeket bírnak, gyalu vakaricá, kete zománycá, tó cu calcsi, puna huta, gyalú onucoj kete Szeremase, Koheskú puna vale retyíci, Karbunyeszt, cimpú kete Karpeny, Bustyin, tyinosa heuca.

A lakosok g.n.e. vallású oláhok, kik hely neveiknek magyarázatával nem sokat törődnek.

Kövesden május 29. 864.

be-adja
Májer János mk
Jegyző

Helynevek

(424a)

Krajnikfalva községből, Bihar megyéből.

1. NVáradi járás elesdi vagy 4^{ik} szakasz, a' Körözs völgyben.
2. Ismertebb a' román neve Djosanu a' magyarok is Zsoszánynak nevezik.
- 3-4.-5.-6. Semmi tudomás
7. A Község határán lévő 's a' nváradi l:sz: Káptalan tulajdonához tartozó ős cserfa erdő Dumbráva néven ismeretes az egész erdő 284.Cat: hold, domb tetőn kissebb nagyobb tölcsérekből áll, melyeknek eredetét a' föld gyomrában lévő pataktól származtathatni, a' Keleti meredek rész mészkőből áll silány növényzettel alatta folyik Gálosházáról eredő patak, mely Lunka nevű patak az eredetétől 3. ölnyre egy-egy kövű őrlő malmot bő vízzel táplál 's mintegy 3000. ölnyi útján néhány kissebb források vizével szaporodva összesen 8. vízi malmocskát 12 kövel hoz mozgásba, de a' mult évi szárazság szűk vízzel büntette ezt is, — De a' kemény hideg tél daczára a' Dubricson felett fakadó meleg források nem engedték, hogy a' dubricsoni 4. malom el fagyjon.

7^{ik} pont folytatása az erdő alatt közvetlenül a' legelő bokros hely nyúlik melyben van egy Vie Bonyi nevű kis tisztás, ehez nem mesze egy Tarkó kert nevű gyümölcsös kert melyben van egy omladék, hajdan a' bejárás keletre nézett elő tornácza 4–5' magosságra áll — ezen bemenne jobbra illetőleg északra van egy szoba 2. ölnyi széles, 3 ölnyi hosszu, az egész épület alatt a föld színén felül 3. lábnyi magosságra boltozott pincze, vagy jobban kifejezve zárda cella talán, mint hogy a' 3. öles széles épületnek közepén folyosó volt, 's abból mindössze 8. kis cella szerű szoba nyílt egy □ öl területtel mindenik, a' nyugoti, északi, és déli oldalon egy egy olyan alaku ablakkal, mint az ágyu lő rés, a' falának nagy része daczol az idővel, annyit tudnak rólla hogy ezelőtt 15 évvel a' még ép padlásán volt egy 6–8." átmérőű élő cseresznye fa, 's azon rege ált, hogy Tarkó nevű Kaluger lakott ottan, ki oly dúsgazdag volt, hogy saját költségén épített fa templomot, melyre még élők emlékeznek hogy fen állott, 's Pesterére elhordván ott most is templomul használják van előtte egy szűk nyílásu barlang is, de ember nem fér bele ezen kert szinte tölcsérekből áll, 's észak nyugoti részén foly ki egy patak, mely Gálosházán a' falu közepén foj be a' föld alá, 's fél órai vándorlását itt végzi be, innen keresztül a' községen igen jó kaszálókat varázsol, míg a' kakutsi határon Miskét néven árokba szorítva halad a' Körözségig

(425a)

(426a)

Helynevek.

Krajnikfalva községből — Bihar megyéből.¹az 1^ő pontra.Létezik a' Nagy Váradi járásban, az úgy nevezett Kőrözsvölgyén.a' 2^k pontra.Magyarul a' fent ki irt néven, — oláhul pedig Zsoszány-nak neveztetik.a' 3^k pontra.

Nem tudatik.

a' 4^k pontra.

Nem tudatik.

az 5^k pontra

E' helység lakossái mindnyájan oláhok mint a vidék nagyobb része.

a' 6^k pontra.

az elnevezés eredetéről avagy értelméről mi se tudhato.

a' 7^k pontra.

E' helység határa 3. dűlőből ál u:m: falu dűlő mely a' belső telkeket képezi — Tresztie dűlőből, mely lapály vízenyős hely, 's a' legnagyobb aszály idején is a' tulajdonosok javára szénát dusan szolgáltat. — Gráma dűlőből, mely hegy oldal aljában fekszik domb 's völgyből álló szántó 's kaszáló föld; itt van a' N. Váradi L. sz. Káptalan tulajdonát kepező 's jelen is Tarko kert alatt ősmertes parlag 's gyümölcsös helyiség — hol jelen is látható egy kis szerű lak romjai, melyben hajdan e' hely tulajdonosa Tarko nevű olá szerzetes lakot a' nép monda szerint. — ugyan e' dűlőben emelkedettebb helyen helyen van túske 's bokorbol álló közös legelő, a' hegy tetőn pedig ős cser erdő. — E' dűlőben fakad a' hegy oldalban 2. forrás melyekből eredő patakocskák utján a' Tresztie | dűlő széna termő helyé alkottatik. E' község területe fekszik Szászfalva — Magyar Kakucs — Dubricson és Gálosháza helységek határai között.

(426b)

¹ E jelentés más kéztől való, mint az előző.

Helynevek
Krajova községből, Bihar megyéből.

(428a)

Feleletek a tulnan irt kérdőpontokra

(429a)

- 1^{ik} Kérdőpontra: Krajova község Biharmegye szalontai főszbírói járás — Beéli szakasz szbiróságához tartozik 's egyszersmind a szakasz szbíróság Beél vidéki elnevezettel is bir.
- 2^{ik} Kérdő pontra: Krajova községe más elnevezéssel regebben sem birt
- 3^{ik} Kérdő pontra: nem vólt
- 4^{ik} Kérdő pontra: nem tudatik;
- 5^{ik} Kérdő pontra: Szájhagyomány szerint Belenyési járási Bagyet – Bodorásza, Petrileny román községekből telepítettnek állittatik. —
- 6^{ik} Kérdő pontra: A község eredetéről sem száj sem írott hagyományokból mitsem lehet tudni. —
- 7^{ik} Kérdő pontra: A községhatárában előforduló mező dülők nevei, következők, jelesen: I dülő: Sipotu din szusz, a tenke-béeli ország ut mellett részint téres részint dombos és bokros hely kevés szántó földdel. II: Sipotu din zsosz, említett ut nyugoti részén részint téres részint dombos és bokros szántó földdel. III: Ritusel, téres tiszta szántó föld. IV. Bozul, ez egy pusztá, a Nváradi Mtgos Dsz. püspökségi Uradalomtól ember emlékezete ólta kialakudott haszonbér mellett csak nem az összes lakosság szántja veti. V: Ogrezile, ezen dülőben földek a beltelkek végeinél vannak 's erről is vette nevét, részint lapályos részint kissé dombos hely. VI Bandarasszó egy nagy hegyes völgyes bokros pusztá, melyet a lakosok többen ember emlékezettől fogva évenként fizetendő bér mellett haszonbérben birnak a NVáradi Mtgos D.sz. püsp. uradalomtól. VII: Viczellár, dombos szántó föld a Belényesbe Vezető közlekedési ut mellett. — Erdő dülők nevei: I., Dumbrava Egy kis lapályos szeglet erdő, melyben több tölgy, mint cserfa találtatik, a lakosok által haszon bér fizetés mellett nyári legelőül használtatik. II: Gurecz, ez hegyes és völgyes erdő a NVaradi Mtgos D.sz. püsp. Uradalom tulajdona, tölgy, bükk és cserfákkal. Az erdők kedvező idő járással bö makk termést nyujtanak. Krajova község határa határos keletről: Szakács és Nmarus, Északról: Ökrös és Koroj, Nyugotról: Koroj, Délről: Kislaka községek határaival

Kelt Nmaruson Majus 5^{én} 1864.

Thamó János mk
 Jegyző

Biró Guller Mitru k × v
 Manye Lázár k × v

(430a)

Helynevek
Kráncsesd községből, Bihar megyéből.

A' megye székhelye: N. várad, a' járás székhelye: Belényes, a' járás szakasz székhelye: Magyar Cséke. —

(430b)

A helység neve Kráncsesd mely románul Krentsesty-nek neveztetik. — a' helységnek csak egy utcája van semmi elnevezése nincs — a' határbeli térségek nevei: Czárína — Háturi — Czermuri — | Báltá Popi — Páró — Gyálu Popi — Halasto — melyek magyar nyelven is így neveztetnek 's íratnak ki.

Magának a helységnek más neve régen sem volt, most sem ismeretes

A' mostani nemzedék a' helység mikor lett el nevezéséről mít sem tud.

A' népesítés helybeli a' lakosok mind g. n. e. románok.

(431a)

Kráncsesd helység fekszik hegy oldalon egy sor házból áll, határa részibe lapályos, részibe hegyes oldalas sovány — folyó vize a' határ alsó részén keresztül folyó reu patak Nánhegyeseli határ felől mely ugyan a' nagyobb patakok közzé számítható csak is — határos — Ozest — Szpinus — Nánhegyeseli — N. Kerpest községek határaikkal.

Kelt Nánhegyeselen $16\frac{1}{4}$ 864

Guricza mihály.
Jegyző.

(432a)

Helynevek
Kreszulya községből, Bihar megyéből.

1. Bihar megye Belényesi járásához tartozik (432b)

2 A község csak egyedül Kreszulya név alatt esmeretes

3 A községnek más neve nem volt

4 Ember emlékezetét meghaladó idő óta

5 Hogy honnan és mikor népesített halgat a Kronika

6 A község nevének eredetéről miután a községnek régi időről levél tára nincs mit sem tudhatni

7 A község határában előforduló dűlők nevei

Mosászka kornyestyilor, Runku, Baimsora, Jad la pojána, Plopis, Dragomán, Botyeszku, Kodrisor Gyalu buhestyilor, Czarinucza és Csonka, többnyire kies fekvésű hegyen völgyön fekvő szántók kaszállók és cserjékkel benőtt legelők, ehez tartozik a Nagy Váradi Ge Püspökség Plopis, es Baimsora nevű Bükkös erdője, úgy a „jád la Pojana” ~~er~~ nevű bükkös és fenyves erdeje egy deszka fűrész malommal. A községen keresztül folyik egy patak oláhul Vale, mely a szomszédos havasokban veszi eredetét ’s Nyimoed községnél egy másik patakka egyesül, honnan a fekete körösbe folyik ~~Burda~~ Kreszulya község határos A magyar és Erdély hon közt lévő havasokkal Burda, Pocsovelesd és Kis Belényes községekkel

(433a)

Kreszulya Junius 4^{en} 1864

Neubauer István
Jegyző

(434a)

Helynevek
Kakacsény községből, Bihar megyéből.

(435a)

Kakacsény község rövid topografiai leírása

Bihar megyének – NVárad – Belenyési járásnak hová a község is tartozik – székhelye Belényes – hova a nevezett községnek lakosai is heti vására szoktak járni. —

2. A község neve Kakacsény

3. Hogy volt é más elnevezése – nem tudatík —

4. A község mikor említetik legkorábban — nem tudatík. —

5. Hogy honnan nepesitetett — nem tudatík —

6 Köz tudomásból, vagy hagyományból, a név eredetéről, vagy értelméről mít sem lehet tudni. —

7. A község határában előforduló dűlők nevei: 1. Ű Ritu. 2. Kabalyászka.

3. Padaria — és erdőbeni földjei. —

Közel a falu határán Keresztől folyík a fekete Kőrös. —

Szomszédjai Gyigyiseny, Rieny, Köszvényes, Községek hatarai. —

Kelt B. Lazuron $\frac{29}{4}$ 1864

Papp Pál
B. Lazuri kör jegyző

(436a)

Helynevek
Kristyor községből, Bihar megyéből.

I. Bihar megye Belényesi Járás. Vaskohi szakasz. (437a)

II Kristyor Községe román ajku lakosokkal.

III. nem tudni

IV Nem tudni

V. Vének előadása után Tráján császár idejében colonizáltattak e' vidékre.

VI. Vének előadása után hagyománykép elő adjak hogy itt mindeg románok laktak.
– /vláhi – oláh/ elnevezés alatt.

VII A' Község határos Keletről Zaránd megye Lazur községével Erdély ország Alsó Fejér megye Vidra Községével Nyugotról Lehecseny Községével – Délről Zaránd megye Acsova községével ejszokról Vszelistye Községgel. –

A' Határ felső vége veszi kezdetét a' Bihari havas ormárol, és pedig Cucurbeta és Zare nevü helyről mi nyári legelőül használtatik – melly havasnak közepében van egy to mi ki nem apad – hól a' marhák itattattnak nyáron és soha elnem apad – tau mare név alatt. – innét le jövetveszieredetét egy nagy fenyves erdő – mi Ariesu. Rumana – Dibaltzu – Dímbu cerbului Smida – la Zepoz – nevek alatt – melly erdőből kijöve talál az ember egy bikes erdőt le huzodva – egy rész Pojánának – másik VSzelistyének – egy rész Zaránd megyei Lazurnak – és Acsova Községeknak az erdő elnevezései ezek – Doszu Corbului Runku. Túdura Rogozu – Arsura – Bogyiti – Leurzele – nevek alatt. – továbbá a' Kristyori határba lévő Gyegyes nevü víz veszi eredetét a' Bihar hegy tövéből és foly az erdőn keresztül a' Gyegyes és Lojka nevü kaszálon keresztül, hól cs. kír. ércz törde van – és folyik Zaránd megyei Lazur községének – van még egy patakja mi szintén Bihar hegye tövéből veszi eredetét és pedig Dela petrele Cristiorului – melly viz a' Szelistyei kaszálakat ketté hasítva folyik – a' Kristyori határonatt, hól később alsó Kristyort két fele hasítva le fojik – Kalugeri határnak és kijön Kerpenyetnél hól a' fekete körözsbe megy – van rajta mint egy 12 vízi malom egy egy körre többek tulajdona – és hívják ezen folyot Kristyorelu –

a' Község fekvése fel oszlík – vagy is építve van (437b)

I^{or} Terbonczeszty nevü helyre –

II^{or} Maczastye nevü helyre.

III^{or} a' Kristyorra –

4^{or} Felső Kristyorra, mi megint fel oszlík

a. Bacsésti

b. Grozasci

c. Tomsesti

d. Marinyesti

e. Bodganyesti

f. Nemesetsi

g. Balkani – és így a' község í í helyen elszorva fekszik mintegy 3000 catastrális hold földön. a' Község határa áll a' már meg említett erdőn kívül szántó és kaszálló földből – mellynek nevei – ezek. – Csunzsi – Ulmu – Prizlop Gyigyisoru Tyityisoru – Csicsera. Retyetsisu – Bradu mare. – Gruí Petri Dimbu obersi – la OGREZI – Curatura – Kimpu mori és Lunka név alatt. és Bogyits – hogy ezen nevek honnét veszik eredetöket már a mostani emberek nem tudják –

Az egész község fekszik hegyen és szántó földjei is , mint egy 200 holdon kívül – mi a' Kristyorelu folyó mentében van – a' föld egy része kavicsos – más része szíkes mi a' völgyön van – és van egy ország útja mi Zarand megyébe visz egy gyalu mare nevű helyen valoban attól veszi eredetét mare /nagy/ mert üres szekérbe is 4 ökör kell – ha az ember Zaránd megyébe akar menni, hanem most készül egy új út hol semmi mászás mondván nincs és vezet a' Sántzig v is határ szélég Sáncznak pedig azért neveztetik – mert csak ugyan sánczal van el választva a' két megye ezen sántzokat pedig régi cholera idejében huzzák – elő adás után —

Kristyor 864 Junius 5^{en}

Tomse Juon × biro

Sarkadi

Jegyző

Kristyor

(438a)

Helynevek
Kumanyesd községből, Bihar megyéből.

(438b) A község neve Kumanyesd, – hataraín vannak hegyek jelesül: az úgy nevezett Galaloíhegy, – es a, Gyálú Lázuluj féle hegy — úgy szinte a falu Közepén, az úgy nevezett málé domb, — mely hajdan, illetőleg régebb idő olta szőlővel be ültetve volt, jelenben pedig, vad gyümölcsfás hely — vannak patakjai — Hy- a Tyinosza patak, – Lázuluj patak, – ugy szinte egy forrása málé domb alyába, melyet is, Kopaszuluj víznek hívnak, mivel; Kopasz Juon egy öreglakos találta fel a leg egéségesebb ívó víz | úgy szinte majdnem szembe, a Málé dombal van (439a) egy nagyobb szerű domb, melynek tetején a Községi anya szent Egyház építette. — ezt Templomhegy — vagy is Gyálu Beszericsínek hívják. –

Felelet a túlnaní kérdésekre.

- 1re A község tartozík , Biharmegye, Szalontai járás Beéli szakasszához
 2ra A község neve Kumányesd, mely áll 37. számból, – 190 lélekből, kik mindnyájan románok, – tartozík a NVáradí lat. szttásu Püspökség Beéli uradalmához.
 3ra A község más elnevezéssel nem bír.
 4re telepítési ideje bizonytalan s nem tudatík.
 5re A község magából szaporodott
 6ra Eredetéről sem írott, sem szóbelí adatok nem léteznek
 7re A község határa 693 hold és 685 □ öl, van két patakja a Tyinosza és Lazuluj patak, — s forrása a Malé domb aljába melyet Kopaszuluj víznek hívnak, – s a templom hegy Gyálu Beszerítsí. —

Kelt Kumányesd május 10. í 864

bíró Mihók Illie K × v

jegyző Holnapy

(440a)

Helynevek
Kuraczel községből, Bihar megyéből.

(440b)

- 1 Bihar megye Belényesi járásához tartozik
- 2 A község csak egyedül Kuraczel név alatt ismeretes
- 3 A községnek más neve nem volt
- 4 Ember emlékezetét meghaladó idők óta
- 5 Hogy honnan és mikor népesítetett nem tudatik
- 6 A község nevének eredetéről miután községnek regibb időről levéltára nincs mit sem tudhatni
- 7 A Község határában elő forduló dülőknek nevei,

(441a)

Bakusászka dűlő, nevét veszi az ezen dűlőt nagyobb részt birtokló Bakus családtól,
 — Debeszku, Csorászka, nevét veszi a hajdanában ezt birtokló Csora nevezetűektől
 — Kuratura, nagyobb rész irtott hely a honnan nevezetét is veszi Kuratura magyarul irtott helyet térszen, Czárina, Mátyászka, és Belcsi, fekvésök többnyire domb völgy és lapály egymást felváltva ide tartozik még a Harkacsu nevű legelő, cserés bokros hely mely a N:Váradi G e: püspökség és a Község közös tulajdonát képezi, továbbá a fenn nevezett Püspökségnek Dombráva név alatt ismeretes tölgyes erdeje.

Kuraczel községe határos Nyimoed, Meziád, Kis Belényes és Poczoveleds
 Községekkel

A községet Keresztül folya a Kreszuja községgel szomszédos havasokon eredő Vale nevű patak mely a Nyimoed községet keresztül folyo szinte vale nevű patakkal Nyimoed községben egyesül honnan a fekete körösbe folyik.

Kelt Kuraczelen Junius 2^{én} 1864

Neubauer István
 Jegyző

Helységnévmutató

Az alábbiakban a mai magyar és román nyelvű megfelelőik alapján adjuk meg a kötetben közölt város- és faluneveket. Az azonosítást a „Magyar helységnév-azonosító szótár” (szerk. Lelkes György. Bp., 1992) és az „Erdély és a részek térképe és helységnévtára” (szerk. Herner János. Szeged, 1987) c. művek alapján végeztük el. A mutatóba nem vettük fel az 1864 óta változatlan hivatalos formában előforduló helységneveket.

Agrișu Mic → Ágrisz
Aleșd → Élesd
Alparea → Alpár
Archiș → Árkus
Aștileu → Esküllő
Băleni → Balaleny
Beiuș → Belényes
Beiușele → Kisbelényes
Belejeni → Belezseny
Beliu → Bél
Benești → Benyesd
Berechiu → Barakony
Bihardancsháza → Dancsháza
Biharia → Bihar
Bîrzești → Barzesd
Bochia → Bokkia
Bodiu → Bogy
Borș → Bors
Botfei → Botfej
Brădet → Bragyet
Briheni → Briheny
Bucium → Bucsum
Bucuroaia → Bukurvány
Budureasa → Budurásza
Bunetești → Buntyesd
Căbești → Kebesd
Cadea Mică → Kiskágya
Călacea → Kalácsa
Călățea → Kalota
Cărbunari → Karbunár
Cărpinet → Kerpenyet
Cauceu → Hegyközkovácsi

Ceișoara → Cseszora
Cetariu → Hegyközcstár
Cherechiu → Kiskereki
Cheresig → Körösszeg
Cheriu → Nagykér
Cheșereu → Érkeserű
Chișcău → Kiskoh
Chișirid → Kisürögd
Chișlaka → Kislaka
Chistag → Keszteg
Cihei → Csehi
Cîmp → Kimp
Cîmpani → Felsőkimpány
Cîmpanii de Jos → Alsókimpány
Ciocaia → Csokaly
Ciuntești → Csontaháza
Cociuba Mică → Belényeskocsuba
Colești → Kollest
Coliu → Kóly
Comănești → Kumanyesd
Copăceni → Kapocsány
Corbești → Korbesty
Cordău → Kardó
Coroi → Koroj
Cotiglet → Kotyiklet
Craiva → Krajova
Cresuia → Kreszulya
Crîncești → Kráncsesd
Crișcior → Kristyor
Cucuceni → Kakacseny
Cuieșd → Kövesd
Curățele → Kuracel

Cusuiuş → Köszvényes	Lugaşu de Sus → Felsőlugos
Delani → Gyalány	Lupoaia → Farkaspatak
Dicăneşti → Dekányesd	Ogeşti → Hogyis
Diosig → Diószeg	Oşorhei → Fugyivásárhely
Dobreşti → Dobrest	Paleu → Hegyközpályi
Dobricioneşti → Dubricson	Poienii de Jos → Alsópoeny
Drăgăneşti → Dragonyesd	Poienii de Sus → Felsőpoény
Drăgeşti → Drágcséke	Ponoarele → Kaluger
Drăgoteni → Dragotyán	Pusztaklitt → Klitt
Dumbrăvani → Dombrovány	Rogoz de Beliu → Bélrogoz
Dumbrăviţa → Kisdombrovica	Roşiori → Felegyház
Dumbrăviţa de Codru → Havas- dombrovica	Săldăbagiu de Munte → Hegyköz- száldobágy
Duşeşti → Dusesty	Sălişte de Beiuş → Belényesszelistye
Felcheriu → Kiskér	Santăul Mic → Kisszántó
Feneriş → Feneres	Şilindru → Érselind
Ferice → Fericse	Şimian → Érsemjén
Fînaţe → Fonáca	Sînmartin de Beiuş → Belényesszent- márton
Forău → Dsoszánforró	Sînnicolau de Beiuş → Belényesszent- miklós
Forosig → Forrószeg	Sîntimreu → Hegyközszentimre
Fughiu → Fugyi	Stînceşti → Brost
Gălăşeni → Gálosháza	Stoineşti → Kismarus
Gepiu → Gyapjú	Subpiatră → Kőalja
Gheghie → Gégény	Tarcea → Értacsa
Ghighişeni → Gyigyisenyoény	Tărian → Köröstarján
Girişu de Criş → Gyires	Teţchea → Cécke
Groşeni → Grós	Ţigănestii de Criş → Cigányfalva
Gruilung → Hosszúliget	Topa de Jos → Alsótopa
Gurani → Gurány	Topa de Sus → Felsőtopa
Gurbeşti → Dsoszángurbesd	Uileacu de Beiuş → Belényesújlak
Haieu → Hájó	Uileacu de Munte → Hegyközújlak
Haşmaş → Hagymás	Urviş de Beiuş → Belényesörvényes
Hinchiriş → Henkeres	Urvişu de Belin → Bélörvényes
Hîrseşti → Herzest	Vălanii de Beiuş → Belényesvalány
Holod → Hollod	Valea de Jos → Alsóvalenyagra
Hotar → Izsópallaga	Valea de Sus → Felsővalenyagra
Hotărel → Határ	Valea lui Mihai → Érmihályfalva
Ianca → Jankafalva	Vărzarii de Jos → Alsóverzár
Inceşti → Jancsesd	Vărzarii de Sus → Felsőverzár
Ioaniş → Jánosfalva	Zăvoiu → Kisterpesty
Josani → Krajnikfalva	
Lazuri de Beiuş → Belényeslázur	
Lugaşu de Jos → Alsólugas	

Tartalom¹

Előszó	3
Utasítás a haza helyneveinek gyűjtésére és összeírására	5
Kérdőív	6
Bihar megye 1552. évi dikális összeírása	9
Álmosd	49
Alpár	51
Alsókipány	52
Alsólugos	53
Alsópoény	54
Alsótopa	55
Alsóvalenyagra	56
Alsóverzár	57
Ágris	58
Árkus	59
Ártánd	60
Bagamér	61
Sáránd	64
Balaleny	67
Barakony	68
Barest	69
Barzesd	70
Báránd	71
Bedő	73
Belezsény	74
Belényes	75
Belényeskocsuba	77
Belenyeslázur	78
Belényesörvényes	79
Belényesszelistye	80
Belényesszentmárton	81
Belényesszentmiklós	82
Belényesújlak	83
Belényesvalány	84
Benyesd	85
Berekböszörmény	86
Berettyószentmárton	91

¹ Címként az élőfejen feltüntetett településnevek szerepelnek.

Berettyóújfalu	92
Szentkozma	95
Andaháza	96
Herpály	96
Kórógy	98
Betfia	100
Bél	102
Bélörvényes	104
Bélrogoz	105
Bihar	106
Bogy	108
Bojt	109
Bokkia	110
Bors	111
Borz	113
Botfej	114
Bragyet	115
Briheny	116
Brost	117
Budurásza	118
Bukurvány	121
Buntyesd	122
Burda	123
Bucsum	124
Hegyközcsatár	125
Csehi	126
Cseszora	128
Csokaly	129
Csontaháza	130
Csökmő	132
Cécke	135
Cécke	136
Cigányfalva	137
Dancsháza	138
Darvas	140
Debrecen	142
Dekányesd	154
Derecske	155
Derecske	157
Diószeg	159
Dobrest	163
Dombrovány	164

Dragonyesd	165
Dragotyán	166
Drágcséke	167
Dsoszánforró	168
Dsoszángurbesd	169
Dubricson	170
Dubricson	171
Dusesty	172
Esküllő	173
Esztár	174
Élesd	176
Érmihályfalva	181
Érselind	184
Érsemjén	186
Értarcsa	188
Farkaspatak	191
Felsőkimpány	192
Fonáca	193
Felsőlugos	194
Felsőpoény	195
Felsőtopa	196
Felsővalenyagra	197
Felsőverzár	198
Feneres	199
Fericse	200
Felegyház	202
Forrószeg	204
Fugyi	205
Fugyivásárhely	206
Fugyi	206
Alpár	207
Kiskér	207
Nagykér	207
Fugyivásárhely	208
Furta	209
Gáborján	213
Gálosháza	214
Gálosháza	215
Gégény	216
Grós	217
Gurány	218
Gurány	219

Gyalány	220
Gyapjú	221
Gyigysisenyvoény	223
Gyires	224
Hagymás	225
Hajdúbagos	226
Hájó	229
Határ	231
Havasdombrovica	232
Hegyközkovácsi	234
Hegyközpályi	235
Hegyközsáldobágy	237
Hegyközszentimre	240
Hegyközújlak	242
Hencida	249
Henkeres	251
Herzest	252
Hogyis	253
Hollod	254
Hosszúliget	255
Hosszúpályi	256
Izsópallaga	257
Izsópallaga	258
Jancsesd	259
Jankafálva	260
Jánosfálva	263
Kisterpesty	264
Kaba	265
Kaba	266
Kokad	269
Kalácsa	272
Kalota	273
Kesztég	275
Kaluger	276
Kardó	277
Karbunár	278
Koroj	279
Kebeds	280
Kerpenyét	281
Érkésérű	282
Kimp	284
Kisbelényes	285

Kisdombrovica	286
Kiskágya	287
Kapocsány	288
Kiskereki	289
Kiskér	291
Kislaka	292
Kiskoh	293
Kismarja	294
Kismarus	296
Kisszántó	297
Kisürögd	298
Klitt	299
Kollest	300
Kóly	301
Komádi	305
Konyár	306
Korbesty	308
Kotyiklet	309
Kőalja	310
Kőalja	311
Körösszegapáti	312
Körösszeg	313
Köröstarján	316
Köszvényes	317
Kövesd	318
Krajnikfalva	319
Krajnikfalva	320
Krajova	321
Kráncsesd	322
Kreszulya	323
Kakacsény	324
Kristyor	325
Kumanyesd	327
Kuracel	328
Helységnévmutató	329